

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧУВАННЯ ТА
ТОРГІВЛІ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

НАГОРНА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 658.14/.17.01147:005.52 (043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ**

08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

економічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

*Трикопирник дисертації
ідентифікований з іншими
привілейними кодами поданими
до спеціалізованої вченої
ради Д 64.088.02*

/ І.В. Нагорна

Науковий керівник **Чумак Оксана Володимирівна**
кандидат економічних наук, доцент

Чумакова Оксана Володимирівна

Харків – 2019

АНОТАЦІЯ

Нагорна І. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Харківський державний університет харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України, Харків, 2019.

Дисертація присвячена науковому обґрунтуванню та вирішенню науково-практичного завдання, яке полягає в розвитку теоретико-методичного забезпечення та розробці практичних рекомендацій щодо формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі.

Проведено ґрунтовне дослідження змістовного наповнення взаємопов'язаних дефініцій «фінансова стабільність», «економічна стійкість» та «фінансова стійкість». Доведено, що найбільш адекватно характеризує фінансовий стан підприємства категорія фінансової стійкості. Визначено основні чинники, які впливають на досягнення підприємством безперебійної діяльності, а саме: оптимальність структури фінансових ресурсів; необхідна кількість матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів й ефективність їх використання; вільне маневрування грошовими коштами з максимальною економічною вигодою тощо. Проведено критеріальний аналіз поняття «фінансова стійкість» за логікою побудови більшості підходів до визначення дефініцій, а саме: сутність – умови настання – наслідки впливу – показники, які дозволяють її оцінити. Сформульовано визначення поняття «фінансова стійкість» як аналітичної інтерпретації економічної категорії, яка характеризує фінансово-економічний стан підприємства через сукупність взаємообумовлених і взаємопов'язаних показників, значення яких залежить від рентабельності продажу, обіговості капіталу, фінансової активності, норм

розподілу прибутків на інвестиційні та інші потреби, залежності від позикових коштів, балансу власного та позикового капіталу, ефективності використання різних ресурсів та інших соціо-економічних чинників в умовах невизначеного середовища та допустимого рівня ризиків.

Доведено, що сталий економічний розвиток країни та її регіонів може бути досягнутий лише при отриманні позитивних значень показників фінансової стійкості таких структурних елементів як галузі, підприємства та організації. Проведено аналіз фінансової стійкості торговельних підприємств України за 2005 – 2017 роки та побудована прогнозна модель, яка доводить, що за умов відсутності ефективного управлінського впливу, фінансова стійкість підприємств торговельної галузі України з високою вірогідністю погіршуватиметься протягом принаймні наступних двох років.

З метою удосконалення наявних та розроблення нових методів формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю в дисертації визначено основні сутнісні характеристики поняття «обліково-аналітичне забезпечення»: по-перше, це визначальна роль у формуванні інформаційної бази управлінських рішень – головне призначення обліково-аналітичної системи полягає у представленні повної інформації у вигляді, придатному для прийняття ефективних управлінських рішень; по-друге, інтегрований характер підсистем – облікові та аналітичні процедури, які є основними складовими, повинні реалізовуватись на основі цілісної та узгодженої нормативної та методичної бази. Зазначене знайшло застосування у побудованій концептуальній моделі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами торгівлі, в якій на мікрорівні виокремлено основні складові – мета, об'єкт, предмет, функції і завдання, а також принципи побудови взаємозв'язків як в межах обліково-аналітичного забезпечення так і на рівні системи управління, з використанням адаптованих елементів, які сприяють обґрунтуванню методичних аспектів за відповідними напрямками обліково-аналітичного забезпечення.

Враховуючи підходи науковців до трактування поняття «облікова політика», особливості діяльності торговельного підприємства та напрями впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємства запропоновано визначати облікову політику як закріплені внутрішніми розпорядчими документами принципи, методи і процедури організації і ведення бухгалтерського обліку та формування й подання фінансової звітності, що обираються з числа загальноприйнятих, або розробляються самостійно з урахуванням фінансової стратегії розвитку торговельного підприємства, та сприяють достовірному визначенню фінансового результату й показників фінансової стійкості з метою забезпечення захисту прав та інтересів стейкхолдерів.

Систематизовано елементи облікової політики підприємства в залежності від їх впливу на показники звітності за трьома групами: елементи, що викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, що не викликають зміни показників фінансової звітності; елементи щодо яких однозначна оцінка є неможливою. Розроблено алгоритм класифікації елементів облікової політики торговельного підприємств з позиції впливу на фінансову стійкість.

В роботі наведено механізм та інструменти бухгалтерського інжинірингу, які базуються на: 1) спеціальному робочому плані мегарахунків, що представляють собою окремі економічні агрегати («Необоротні активи», «Запаси», «Власний капітал» та інші); 2) оцінці здійснюваних господарсько-фінансових операцій в ринкових (справедливих) цінах; 3) складанні моніторингових похідних балансових звітів спеціального призначення, які розкривають рівень фінансової стійкості з врахуванням коригуючих проведень за результатами аудиту; діючих і очікуваних ризиків та резервів; впровадження передових технологій.

На основі розробленої моделі управління фінансовою стійкістю з використанням інструментарію бухгалтерського інжинірингу визначено етапи імплементації інформаційно-комунікаційних технологій в процес управління торговельним підприємством, а саме: I етап – визначення вимог до формування

єдиного інформаційного простору підприємства торгівлі; II етап – перелік технічних засобів для автоматизації облікової системи та фінансового аналізу, розробка технічних завдань та алгоритму впровадження програмного продукту автоматизації процесу аналізу фінансової стійкості; III етап – стандартизація вимог до інтерфейсів аналізу фінансової стійкості; IV етап – опис інформаційної технології децентралізованого формування індикаторів фінансової стійкості на основі обробки мегарахунків бухгалтерського обліку; V етап – визначення структури і порядку взаємодії зовнішнього і внутрішнього інформаційного полів, які впливають на фінансовий стан підприємства; VI – опис багаторівневої інтерпретації топологічних ознак показників фінансової стійкості в загальній системі стратегічного управління підприємством торгівлі.

Аналіз програмних продуктів автоматизації аналітичних функцій на торговельному підприємстві дозволив розподілити їх на III класи: I – універсальні аналітичні програми, II – спеціалізовані облікові програми з модулем для фінансового аналізу, III – ERP – системи (Enterprise Resource Planning – Управління ресурсами підприємства), які комплексно автоматизують процеси планування, бухгалтерського обліку, контролю та аналізу всіх основних бізнес-процесів та вирішення бізнес завдань в масштабі всього торговельного підприємства. Для вибору найбільш прийняттого програмного продукту для автоматизації фінансового аналізу на торговельному підприємстві проведено оцінку можливостей аналітичного програмного забезпечення шляхом виділення їх функціональних контурів відносно різних задач аналізу, визначено переваги та не недоліки кожної програми, що дозволило сформулювати рекомендації з обґрунтованого вибору програмного забезпечення управлінському персоналу торговельних підприємств.

На підставі теоретичних положень аналізу фінансової стійкості, а також системного підходу до його організації та проведення обґрунтовано структуру та складові концептуальної моделі аналізу фінансової стійкості, яка включає мету аналізу фінансової стійкості, його завдання, суб'єкти, об'єкти, принципи а також методичний інструментарій. Основний зміст аналізу фінансової стійкості

запропоновано визначати дослідженням стану та руху фінансових ресурсів підприємства, ефективності його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, з метою визначення міцності фінансового стану торговельного підприємства на основі показників фінансово-господарської діяльності.

З метою удосконалення методики коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі обґрунтовано систему індикаторів фінансової стійкості та їх нормативних значень, а саме: економічного розвитку, фінансової незалежності, ділової активності, концентрації фінансових ресурсів, рентабельності, рівня фінансового потенціалу, платоспроможності, фінансової міцності, забезпечення грошовими потоками, ринкової вартості. Проведений за удосконаленою методикою коефіцієнтний, агрегатний та інтегральний аналіз фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності свідчить про нестійкий фінансовий стан більшості торговельних підприємств вибіркової сукупності, що вимагає розробки та негайного запровадження на підприємствах заходів з антикризового управління.

Для вибору найбільш прийнятної моделі прогнозування ймовірності банкрутства торговельних підприємств в дисертації наведено характеристику найбільш поширених методичних підходів до прогнозування ймовірності банкрутства (5-ти факторної моделі Альтмана, моделі Спрінгейта, моделі Ліса, моделі Таффлера та моделі Терещенка), описано параметри фінансової стійкості, які беруть участь в розрахунках, визначено переваги та недоліки кожної з них. Обґрунтовано, що найбільшу адаптованість для вітчизняних підприємств має модель прогнозування ймовірності банкрутства Терещенка, дані якої співпадають з результатами коефіцієнтного, агрегатного та інтегрального аналізу фінансової стійкості торговельного підприємства.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, фінансова стійкість, підприємства торгівлі, облікова політика, бухгалтерський інжиніринг, аналіз фінансової стійкості, ймовірність банкрутства.

ANNOTATION

Nagorna I. V. Accounting and analytical support to manage financial sustainability of trade companies. – Qualifying scientific research on the rights of manuscript.

Thesis for the degree of candidate of economic sciences according to speciality 08.00.09 – accounting, analysis and audit (by type of economic activity). – Kharkiv State University of Food Technology and Trade of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2019.

The thesis is devoted to the scientific reasoning and solution of the scientific and practical task which consists in the enlargement of theoretical and methodological support and development of practical recommendations for formation of accounting and analytical support for the management of financial sustainability of trade companies.

The thorough research of the content of interdependent definitions "financial stability", "economic stability" and "financial sustainability" was conducted. It was proved that the category "financial sustainability" characterizes the financial condition of a company the most meaningfully. The main factors influencing achievement by a company of uninterrupted activities are determined, namely: optimality of the structure of financial resources; necessary amount of material, financial, labor and other resources and their effective usage; disposable maneuvering with cash maximizing economic benefits, etc. Criteria analysis of the concept "financial sustainability" is carried out on the logic of structure of the majority approaches to determination of definitions, namely: essence - conditions of origin - effects of influence - indicators that allow to evaluate it. The definition of the concept "financial sustainability" as an analytical interpretation of the economic category which characterizes the financial and economic condition of a company through the set of mutually related and interconnected indicators which values depend on profitability of sales, capital turnover, financial activity, norms of distribution of profits for investment and other needs are formulated, dependency on borrowed

funds, balance of own and borrowed capital, efficiency of use of various resources and other socio-economic factors under uncertain environments and permissible levels of risk.

It was proved that sustainable economic development of the country and its regions can only be achieved by obtaining positive values of indicators of financial sustainability of such structural elements as industries, enterprises and organizations. The analysis of financial sustainability of Ukrainian trade companies within 2005-2017 was conducted and a prognostic model was constructed proving that in the absence of effective management financial sustainability of trade companies in Ukraine with a high probability would deteriorate for at least the next two years.

In order to improve existing and develop new methods to form accounting and analytical support for financial sustainability management, the main essential characteristics of the concept "accounting and analytical support" were determined in the thesis: firstly, this is the determining role in formation of information base of management decisions – the main purpose of accounting and analytical system is to provide complete information suitable for effective management decisions; and secondly, the integrated nature of the subsystems – accounting and analytical procedures that are the main components should be implemented on the basis of a coherent and consistent regulatory and methodological framework. The mentioned above was used in the constructed conceptual model of accounting and analytical support for the management of trade companies in which the main components – purpose, object, subject, functions and tasks, as well as principles of building interconnections within the limits of accounting and analytical support are distinguished at the micro level and at the level of the management system, using adapted elements that contribute to the substantiation of methodological aspects in the relevant areas of accounting and analytical support.

Taking into account approaches of scientists to interpretation of the category "accounting policy" the peculiarities of activities of a trade company and directions of influence of accounting policy's elements on financial sustainability of a company it is proposed to determine the accounting policy as principles, methods and

procedures of organization of accounting fixed in the internal regulations as well as formation and submission of financial statements which are selected among the commonly accepted ones or are developed independently, considering the financial strategy of a trade company's development and contribute to reliable determination of financial results and indicators of financial sustainability in order to ensure the protection of rights and interests of stakeholders.

The elements of accounting policy of a company are classified, depending on their impact on the reporting indicators in three groups: elements that cause changes in financial reporting indicators; elements that do not cause any changes in the financial statements; elements for which a unambiguous assessment is impossible. The algorithm of classification of accounting policy's elements of a trade company from the standpoint of influence on financial sustainability is developed.

The thesis brings on the mechanism and tools of accounting engineering which is based on: 1) a special work plan for megaccounts representing separate economic aggregates ("Non-current assets", "Stocks", "Equity" and others); 2) assessment of economic and financial transactions carried out at market (fair) prices; 3) compilation of monitoring derivatives of special purpose balance reports, which reveal the level of financial sustainability taking into account corrective audits carried out; current and expected risks and reserves; introduction of advanced technologies.

Based on the developed model of financial sustainability management using accounting engineering tools, the stages of implementation of information and communication technologies in the process of management of trade companies are defined, namely: I stage – the definition of requirements for the formation of a single information space of a trade company; II stage – creation of list of technical means for automation of the accounting system and financial analysis, development of technical tasks and algorithm for implementation of software for automation of the process of analysis of financial sustainability; III stage – standardization of requirements to the interface of financial sustainability analysis; IV stage – determination of information technology of decentralized formation of indicators of financial sustainability on the basis of treatment of megaccounts of accounting; V

stage – definition of structure and order of interaction of external and internal information areas that affect the financial condition of a company; VI stage – description of multilevel interpretation of topological signs of indicators of financial sustainability in the overall system of strategic management of trade companies.

The analysis of software products for automation of analytical functions at a trade company allowed to divide them into III classes: I – multipurpose analytical programs, II – specialized accounting programs with a module for financial analysis, III – ERP – systems (Enterprise Resource Planning – Enterprise Resource Management) that automate fully the processes of planning, accounting, control and analysis of all major business processes and solve business objectives on a scale of the entire a trade company. In order to select the most suitable software product for automating financial analysis at a trade company, the analytical software capabilities were evaluated by allocating their functional contours in relation to different analysis tasks, there were identified the advantages and disadvantages of each software which allowed management personnel of a trade company to formulate recommendations for a reasonable selection of software.

Based on the theoretical principles of analysis of financial sustainability as well as the systematic approach to its organization, the structure and components of the conceptual model of financial sustainability analysis which includes the purpose of analysis of financial sustainability, its tasks, subjects, objects, principles and methodical tools are arranged. It is proposed to determine the main content of analysis of financial sustainability as research of condition and movement of financial resources of a company, effectiveness of its operational, investment and financial activities in order to determine strength of financial position of a trade company on the basis of indicators of financial and economic activities.

In order to improve the methodology of the coefficient analysis of financial sustainability of trade companies the system of indicators of financial sustainability and their normative values is substantiated, namely: economic development, financial independence, business activities, concentration of financial resources, profitability, level of financial potential, solvency, financial strength, provision of cash flows,

market value. The conducted improved coefficient, aggregate and integral analysis of financial sustainability of trade companies testified that the unstable financial condition of the most trade companies at the sample population which requires development and immediate introduction of anti-crisis management measures at companies.

In order to select the most appropriate model for forecasting the probability of bankruptcy of trade companies the description of the most common methodological approaches to forecasting the probability of bankruptcy (Altman Z-score, Springate model, Lis model, Taffler Z-score and Tereshchenko model) is described in the thesis. The parameters of financial sustainability are taken into considerations, the advantages and disadvantages of each are determined. It is substantiated that the most adaptive for domestic companies is Tereshchenko model of prediction of probability of bankruptcy the data of which coincide with the results of the coefficient, aggregate and integral analysis of the financial sustainability of trade companies.

Key words: accounting and analytical support, financial stability, trade companies, accounting policy, accounting engineering, analysis of financial sustainability, probability of bankruptcy.

НАУКОВІ ПРАЦІ, В ЯКИХ ОПУБЛІКОВАНІ ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Оспіщев В. І., Нагорна І. В. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. ; у 2-х ч. Харків : ХДУХТ, 2009. Вип. 2. С. 218–223. (заг. обсяг 0,25 друк. арк., особисто автору належить 0,15 друк. арк.: подано класифікацію чинників, які формують фінансову стійкість підприємства).

2. Нагорна І. В. Специфіка фінансової стійкості торговельного підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. ; у 2-х ч. Харків : ХДУХТ, 2010. Вип. 1. С. 336–343. (0,39 друк. арк.).

3. Нагорна І. В. Резерви підприємства як інструмент підвищення фінансової стійкості. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. С. 114–118. (0,45 друк. арк.).

4. Чумак О. В., Нагорна І. В. Організаційні особливості торговельних процесів як підґрунтя аналітичних досліджень. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: УДУФМТ, 2011. №5. С. 86–91. (заг. обсяг 0,42 друк. арк., особисто автору належить 0,2 друк. арк.: уточнено систему чинники, які впливають на стійкість підприємств роздрібною торгівлі).

5. Nagorna I. V. Formation of indicators ensure the financial sustainability of the enterprise. *Wirtschaft und Management: Theorie und Praxis: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel*. Verlag SWG imex GmbH. Nurnberg, Deutschland, 2014. Vol. 1. 323–328 p. (включено до: Thomson Reuters) (0,33 друк. арк.).

6. Нагорна І. В. Облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства. [Електронний ресурс] Економіка та суспільство: елект. наук. фахове видання. Мукачєво: Мукачівський державний університет, 2016. Випуск 3. С. 534-537. Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/91.pdf. (включено до: Index Copernicus, Cite Factor, Eurasian Scientific Journal Index, Scientific Indexing Services) (0,38 друк. арк.).

7. Нагорна І. В. Економіко-сутнісний вимір інформаційного забезпечення в аналітичній системі управління фінансовою стійкістю. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Ужгород: УжНУ «Говерла», 2017. Випуск 1(49). Том 1. С. 188-192. (включено до: Index Copernicus, Google Scholar, ResearchBib, Російський індекс наукового цитування) (0,48 друк. арк.).

8. Чумак О. В., Нагорна І. В. Механізм інжинірингу при формуванні інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості підприємства. Бізнес-інформ. 2017. №12. С. 359-364. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open

Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Scientific Indexing Services та ін.) (заг. обсяг 0,59 друк. арк., особисто автора 0,3 друк. арк.: розроблено модель концепції механізмів та інструментів бухгалтерського інжинірингу в аналізі фінансової стійкості торговельного підприємства).

9. Savchenko I., Nagorna I. The evaluation of methodological aspects of the trade enterprises financial stability analysis. Accounting theory and practice. Vilnius, 2018. Vol. 17–18. 85–96 p. (заг. обсяг 0,6 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.: обґрунтовано доцільність адаптування та впровадження у практику структури індикаторів ефективності за окремими напрямками діяльності і структурними підрозділами, встановлення вагомості їх впливу на інтегральний показник ефективності функціонування торговельного підприємства).

10. Чумак О. В., Нагорна І. В. Емерджентність економічної та облікової політики в управлінні фінансовою стійкістю підприємства. Економічний простір: Збірник наукових праць. Дніпро: ПДАБА. 2018. № 140. С. 145–157. (включено до: Index Copernicus, Google Scholar) (заг. обсяг 0,78 друк. арк., особисто автора 0,39 друк. арк.: наведено елементи облікової політики, які забезпечують якість фінансового інформаційного масиву для аналітичних процедур, рекомендовано окремі методичні підходи до обрання методичних положень щодо певних об'єктів обліку).

НАУКОВІ ПРАЦІ, ЯКІ ЗАСВІДЧУЮТЬ АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

11. Оспіщев В. І., Нагорна І. В. Фінансова стійкість як економічна категорія. Оптимізація наукових досліджень – 2009: збірка наук. праць, Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2009. С. 90–93. (заг. обсяг 0,28 друк. арк., особисто автору належить 0,18 друк. арк.: уточнено поняття «фінансова стійкість»).

12. Нагорна І. В. Основні чинники впливу на фінансову стійкість роздрібних мереж. Розвиток фінансових відносин в умовах трансформаційних

процесів: матеріали II Симпозіуму, м. Харків, 10 грудня 2009 р. Х.: ХІФ УДУФМТ, 2009. С. 364–365. (0,2 друк. арк.).

13. Нагорна І. В. Функції фінансової стійкості підприємства. Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: збірка матеріалів IV Міжнародного Форуму молодих вчених, м. Харків, 12 травня 2010 р. Х.: ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2010. С. 258–259. (0,1 друк. арк.).

14. Нагорна І. В. Аналіз фінансової стійкості підприємства: теоретичний огляд. Управління економічним потенціалом підприємства: збірка тез доповідей II Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 15 жовтня 2010 р. Х.: ХДУХТ, 2010. С. 92–93. (0,1 друк. арк.).

15. Нагорна І. В. Забезпечення фінансової стійкості підприємств торгівлі. Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект: збірка III Симпозіуму, м. Харків, 11 листопада 2010р. Х.: ХІФ УДУФМТ, 2010. С. 492. (0,1 друк. арк.).

16. Нагорна І. В. Функціональний аспект фінансової стійкості підприємства. Інноваційні технології підготовки фахівців за спеціальностями «Облік і аудит» та «Фінанси»: збірка Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 28-29 жовтня 2010 р. Х.: ХДУХТ, 2010. С. 220–222. (0,1 друк. арк.).

17. Чумак О. В., Нагорна І. В. Теоретический обзор методического инструментария оценки финансовой устойчивости предприятия. Управление в социальных и экономических системах: сборник тезисов XX Международной научно-практической конференции, г. Минск, 20 мая 2011 г. Минск: МИУ, 2011г. С. 116. (заг. обсяг 0,1 авт. арк., особисто автору належить 0,04 авт. арк.: проаналізовано методи оцінки фінансової стійкості).

18. Нагорна І. В. Методологічні основи аналізу фінансової стійкості підприємств. Трансформація фінансових відносин в умовах економічної глобалізації: збірка тез доповідей IV Симпозіуму, м. Харків, 10 листопада 2011р. Х.: ХІФ УДУФМТ, 2011. С. 213–214. (0,2 друк. арк.).

19. Нагорна І. В. Матриці динаміки коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості. Концепції, стратегії та напрями розвитку Української держави:

економіка, фінанси, право: збірка тез наук.-практ. конф., м. Київ, 28 вересня 2012 р. К: УДУФМТ. 2012. С. 192–193. (0,2 друк. арк.).

20. Нагорна І. В. Формування інформаційного забезпечення аналітичних процедур. Інституційно-організаційні аспекти фінансової політики в умовах розбудови суспільства соціальної справедливості: матеріали VI Урочисього Симпозіуму з нагоди 70-річчя Харківського інституту фінансів УДУФМТ, м. Харків, 14 листопада 2013 р. Х.: ХІФ УДУФМТ, 2013. с. 229–230 (0,2 друк. арк.).

21. Нагорна І. В. Аналіз методичних підходів оцінки фінансової стійкості підприємств. Детермінанти сучасного розвитку соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності: Матеріали III-ї Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (IC YESS 2014) : у 2-х ч., м. Чернівці, 24-26 квітня 2014 року. Частина 2. 2014. С. 123–125. (0,18 друк. арк.).

22. Чумак О. В., Нагорна І. В. Фінансова стійкість в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства. Фінансова безпека аграрного бізнесу: збірка тез доповідей Всеукраїнської конференції, м. Житомир, 22-23 жовтня 2014 р. Житомир: ЖДТУ, 2014. С. 83–85. (заг. обсяг 0,19 друк. арк., особисто автора 0,09 друк. арк.: уточнено категорійний апарат фінансової безпеки, обґрунтовано роль фінансової стійкості як одного з ключових показників, які забезпечують фінансову безпеку підприємства).

23. Нагорна І. В. Об'єкти обліку, що формують показники агрегатів оцінки фінансової стійкості. Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 28 жовтня 2016 р. Х. : ХДУХТ, 2016. С. 95–96. (0,12 авт. арк.).

24. Нагорна І. В. Облікова політика щодо умовних об'єктів (активи і зобов'язання) за МСБО. Трансформаційні перетворення обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах євроінтеграційних процесів: збірник

матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 листопада 2016 р. К. : КНЕУ, 2016. С. 223–226. (0,15 друк. арк.).

25. Нагорна І. В. Інформаційне підґрунтя в управлінні фінансовою стійкістю підприємств торгівлі. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 30-31 березня 2017 р. Х.: ХНЕУ, 2017. С. 495–496. (0,18 друк. арк.).

26. Нагорна І. В. Інфляційні коригування фінансової звітності підприємств: методичні аспекти застосування. Сучасні економічні, соціальні та екологічні детермінанти активізації розвитку країни та її регіонів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції ; у 2-х ч. м. Ужгород, 28-29 квітня 2017 р. Ужгород: УТЕІ КНТЕУ, 2017. Ч. 2. С. 131–133 (0,16 друк. арк.).

27. Нагорна І. В. Використання інструментів інжинірингу при оцінці фінансової стійкості підприємства. Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 17 жовтня 2017 р. Київ: НАСОА, 2017. С. 174–176. (0,17 друк. арк.).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ.....	30
1.1. Економічна природа та зміст «фінансової стійкості» торговельного підприємства.....	30
1.2. Виявлення тенденцій розвитку торговельної галузі за даними аналізу фінансової стійкості.....	48
1.3. Аналіз фінансової стійкості як складова обліково-аналітичної системи підприємства торгівлі.....	67
Висновки до розділу 1.....	85
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ.....	88
2.1. Ідентифікація впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємств торгівлі.....	88
2.2. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю на основі бухгалтерського інжинірингу	112
2.3. Управління фінансовою стійкістю з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.....	131
Висновки до розділу 2.....	149
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ.....	152
3.1. Концептуальні засади аналізу фінансової стійкості	152
3.2. Методичні засади аналізу фінансової стійкості торговельних підприємств Харківського регіону.....	174
3.3. Аналіз ймовірності банкрутства на основі моделі фінансової стійкості	194
Висновки до розділу 3.....	209
ВИСНОВКИ.....	212
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	218
ДОДАТКИ.....	242

Додаток А Визначення поняття «фінансова стабільність» у наукових джерелах.....	242
Додаток Б Визначення поняття «економічна стійкість» у наукових джерелах.....	245
Додаток В Визначення поняття «фінансова стійкість» у наукових джерелах	249
Додаток Д Досліджені торговельні підприємства м. Харкова та Харківської області	253
Додаток Е Характеристика програм автоматизації фінансового аналізу....	256
Додаток Ж Таблиця Ж 1 Методичний інструментарій розрахунку основних показників (коефіцієнтів) оцінки фінансової стійкості підприємства.....	259
Додаток Ж Таблиця Ж 2 Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості.....	261
Додаток З Таблиця З 1 Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності.....	262
Додаток З Таблиця З 2 Коефіцієнт фінансової залежності.....	263
Додаток З Таблиця З 3 Коефіцієнт поточної заборгованості.....	264
Додаток З Таблиця З 4 Коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу.....	265
Додаток З Таблиця З 5 Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення позикового та власного капіталу).....	266
Додаток З Таблиця З 6 Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом.....	267
Додаток З Таблиця З 7 Коефіцієнт концентрації перманентного (власного і довгострокового) капіталу.....	268
Додаток З Таблиця З 8 Коефіцієнт маневреності власного капіталу.....	269
Додаток З Таблиця З 9 Коефіцієнт маневреності перманентного (власного і довгострокового) капіталу.....	270
Додаток З Таблиця З 10 Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами.....	271
Додаток З Таблиця З 11 Індекс постійного активу.....	272
Додаток З Таблиця З 12 Індекс інвестування.....	273

Додаток З Таблиця З 13 Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел.....	274
Додаток З Таблиця З 14 Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел.....	275
Додаток И Таблиця И 1 Перший агрегат – Власні оборотні кошти для формування запасів.....	276
Додаток И Таблиця И 2 Другий агрегат – Ф1 + Довгострокові зобов'язання.....	278
Додаток И Таблиця И 3 Третій агрегат – Ф2 + Короткострокові кредити.....	280
Додаток К Методичний інструментарій експрес-оцінки фінансової стійкості підприємства роздрібною торгівлі на основі інтегрального підходу.....	282
Додаток Л Таблиця Л 1 Коефіцієнт вертикальної рівноваги джерел формування фінансових ресурсів на 1.01.2010 – 2017 рр.....	284
Додаток Л Таблиця Л 2 Коефіцієнт горизонтальної рівноваги інвестування фінансових ресурсів в активи на 1.01.2010 – 2017 рр.....	285
Додаток Л Таблиця Л 3 Коефіцієнт випередження швидкості обороту оборотних активів над оборотністю поточних зобов'язань на 1.01.2010 – 2017 рр.....	286
Додаток Л Таблиця Л 4 Коефіцієнт випередження швидкості обороту товарних запасів над оборотністю короткострокових банківських кредитів та кредиторської заборгованості за товари на 1.01.2010 – 2017 рр.....	287
Додаток Л Таблиця Л 5 Співвідношення між темпами змін середньорічної величини власного капіталу на 1.01.2010 – 2017 рр.....	288
Додаток Л Таблиця Л 6 Коефіцієнт покриття прибутком (до сплати відсотків за кредит) фінансових витрат за користування позиковими коштами на 1.01.2010 – 2017 рр.....	289
Додаток Л Таблиця Л 7 Інтегральний показник експрес-оцінки фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності.....	290
Додаток М Фінансовий звіт ТОВ «Капсулар».....	291
Додаток Н Акти впровадження.....	293
Додаток П Список публікацій.....	299

ВСТУП

Актуальність теми. Роздрібна торгівля України є однією з галузей економіки, яка розвивається найбільш динамічно, оскільки останніми роками у даній сфері відбувається відчутна позитивна динаміка за ключовими показниками діяльності. Як свідчать дані Державної служби статистики України про соціально-економічне становище держави, за 2018 рік обсяг роздрібного товарообороту становив 66,8 млрд. грн. і у порівнянних цінах проти 2017 р. збільшився майже на 14,0% [51]. Наявна інформаційна невизначеність торговельних підприємств у забезпеченні управління фінансовою стійкістю є передумовою наукового обґрунтування сучасних концепцій у цій царині.

Значна кількість існуючих загроз та ризиків при формуванні сталого розвитку й ефективного функціонування будь-якого підприємства, вимагає удосконалення наявних та розроблення нових механізмів гарантування фінансової стійкості на мікрорівні. Відтак, цей показник є основою економічного розвитку підприємства у площині теперішніх та майбутніх фінансових можливостей при реалізації стратегії. Фінансова стійкість підприємства (як складової динамічної системи) є визначальним комплексним показником, який адекватно характеризує досягнуті фінансові параметри й визначає припустимий рівень ризику. Передбачуваною тенденцією в удосконаленні системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю є впровадження нових інформаційних моделей бухгалтерського обліку й звітності. За таких умов набуває актуалізації удосконалення методичних аспектів формування релевантних обліково-звітних даних з метою аналітичного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства.

Питання обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю висвітлені у працях відомих дослідників Ф. Ф. Бутинця, А. Д. Бутка, О. І. Гадзевича, К. В. Ізмайлової, Є. Є. Іоніна, А. В. Каліни, Т. М. Ковальчук, М. Я. Коробова, Л. А. Лахтіонової, В. О. Меца, Є. В. Мниха, А. М. Нескреби,

В. В. Сопко, Ю. С. Цал-Цалка, М. Г. Чумаченка, С. І. Шкарабана, М. І. Яцківа та інших. Питанням розвитку теоретико-методологічних положень фінансового аналізу діяльності торговельних підприємств присвячено праці таких вчених як І. О. Бланка, О. О. Гетьман, Т. А. Городньої, Т. О. Загорної, В. М. Костриченко, Я. І. Мулик, В. М. Рожелюк, Г. В. Савицької, О. О. Терещенко, Л. В. Фролової, Г. О. Швиданенко та інших. Віддаючи належне науковій та практичній значущості напрацювань учених, слід відзначити, що у вітчизняній і зарубіжній літературі дотепер не знайшли відповідного відображення окремі аспекти визначення ролі фінансової стійкості у забезпеченні загальної економічної безпеки підприємства торгівлі, а також забезпечення аналізу фінансової стійкості формуванням обліково-аналітичної системи управління господарською діяльністю підприємства. При цьому неодмінно постають питання, пов'язані з визначенням контуру інформаційного забезпечення аналізу показників, які характеризують фінансову стійкість та механізму отримання інформаційних потоків з обліково-аналітичної системи підприємства торгівлі, що свідчить про актуальність й практичну значимість обраної теми та зумовлює логіку проведеного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи пов'язана із загальною тематикою наукових досліджень Харківського державного університету харчування та торгівлі, зокрема, за держбюджетною темою: «Методологія та організація антикризового управління підприємством в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0116U008449) (автором визначено основні методичні аспекти формування системи інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства); за госпдоговірною темою: «Розробка методичних рекомендацій з управління комерційною діяльністю підприємств оптової торгівлі» (номер державної реєстрації 0117U006472) (автором уточнено складові системи інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю торговельних підприємств через генерацію бази узагальнених даних). Результати дисертаційного дослідження відображені в науково-дослідній роботі

Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі за держбюджетною темою: «Удосконалення бухгалтерського обліку та контролю в системі економічної безпеки державних фінансів: теорія та методологія» (номер державної реєстрації 0111U009162) (автором обґрунтовано роль фінансової стійкості як одного з ключових показників, які забезпечують фінансову безпеку підприємства). Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету за держбюджетною темою: «Обліково-аналітичне забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі» (номер державної реєстрації 0118U004056) (автором обґрунтовано теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення обліку і аналізу складових показників фінансової стійкості для інформаційного забезпечення та ефективного управління підприємствами торгівлі). Наукове дослідження здійснювалося за сприяння Міністерства освіти і науки України при виконанні бюджетної теми «Інтегрована звітність як комунікаційна складова управління сталим розвитком суб'єктів господарювання в умовах невизначеності» (номер державної реєстрації 0119U002175) (автором розроблено практичні рекомендації щодо визначення впливу фінансових та нефінансових показників звітності на аналіз складових показників фінансової стійкості).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методичного забезпечення та розробка практичних рекомендацій щодо формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі.

Відповідно до зазначеної мети у дисертації поставлено такі завдання:

уточнити категоріально-термінологічний апарат щодо сутнісного наповнення поняття «фінансова стійкість»;

дослідити сучасний стан та тенденції розвитку торговельної галузі в Україні;

розкрити структуру обліково-аналітичної системи аналізу фінансової

стійкості підприємств торгівлі;

розробити технологію ідентифікації впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємств торгівлі;

розвинути методичний підхід до формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю на основі бухгалтерського інжинірингу;

удосконалити організаційно-методичні засади управління фінансовою стійкістю з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

сформувати концептуальні засади аналізу фінансової стійкості та дослідити фінансову стійкість торговельних підприємств Харківського регіону;

обґрунтувати методичний підхід до аналізу ймовірності банкрутства підприємства торгівлі на основі моделі фінансової стійкості.

Об'єктом дослідження є процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є системний підхід щодо пізнання різних економічних явищ і процесів у безперервному їх взаємозв'язку. Для досягнення поставленої мети у роботі використано такі загальнонаукові методи дослідження як індукція, дедукція, систематизація, наукова абстракція і порівняння, аналіз та синтез. Методи контент-аналізу та морфологічного аналізу застосовано для уточнення понять «фінансова стабільність», «економічна стійкість» та «фінансова стійкість»; статистичний аналіз використано в ході дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку торговельної галузі в Україні; кластерний аналіз застосовувався при групуванні торговельних підприємств Харківського регіону для формування репрезентативної вибіркової сукупності; при розробці робочого плану укрупнених (мега) рахунків у процесі бухгалтерського інжинірингу використовувалася фасетна класифікація; оцінка фінансової стійкості

підприємств вибіркової сукупності проводилася за допомогою коефіцієнтного, агрегатного та інтегрального аналізу; багатофакторні моделі Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Таффлера та Терещенка використано у якості методичних підходів до прогнозування ймовірності банкрутства підприємства торгівлі; за допомогою табличного і графічного методів унаочнювалися емпіричні дані й схематично відображалися основні наукові положення дисертаційної роботи.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові документи, які регулюють ведення бухгалтерського обліку й формування звітності; результати новітніх наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених з проблем формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю; матеріали фахових видань та науково-практичних конференцій; спеціалізовані офіційні статистичні дані та фахові Інтернет-сайти; фінансова звітність підприємств торгівлі, а також матеріали власних досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з формуванням обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю та розробці рекомендацій удосконалення методики аналізу фінансової стійкості для практичного застосування підприємствами торгівлі, а саме:

Удосконалено:

методичні аспекти формування облікової політики, які ґрунтуючись на положеннях МСБО, МСФЗ та П(С)БО, враховують потреби аналізу фінансової стійкості та відрізняються систематизацією комплексу елементів за трьома групами: елементи, які викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, які не викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, щодо яких однозначна оцінка є неможливою, що дозволило розробити алгоритм ідентифікації впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємств торгівлі. Запропонований алгоритм забезпечує ефективний вибір елементів облікової політики шляхом врахування ймовірних змін у структурі активів, капіталу і зобов'язань та виникненні й використанні забезпечень;

методичний підхід до формування облікового забезпечення для оцінки фінансової стійкості, який, на відміну від існуючих, базується на інструментарії бухгалтерського інжинірингу, що унеможливорює вплив помилкових припущень, допущених, ґрунтуючись на бухгалтерських ретроспективних даних, при прийнятті перспективних управлінських рішень. Рекомендовано методику складання похідних балансових звітів, на підставі яких можна встановити дійсну вартість підприємства (у ринкових, справедливих, зіставних, ліквідних цінах), рівень його фінансової захищеності, уточнену величину грошових потоків, платоспроможність, для поточного, тактичного та стратегічного управління економічними процесами підприємства;

структуру єдиного інформаційного поля аналізу фінансової стійкості підприємства торгівлі, яка, на відміну від існуючих, формується з декількох взаємопов'язаних контурів, а саме: формування укрупнених (мега) рахунків та економічних агрегатів аналізу фінансової стійкості, фінансове планування та передача інформації в єдине сховище даних, що надає можливість підприємства одночасного доступу до інформаційних ресурсів усіх користувачів в рамках їх повноважень та компетенції за технологією Інтернет/Інтранет. Такий підхід дозволяє в автоматичному режимі на основі представленої звітності визначати узагальнюючі показники та сформувати індикатори для аналізу фінансової стійкості;

організаційно-методичні положення комплексного аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі, що, на відміну від існуючих, дозволяють системно характеризувати фінансову стійкість через застосування коефіцієнтного, агрегатного та інтегрального підходів, що дозволило розробити матрицю індикаторів забезпечення фінансової стійкості підприємств торгівлі та диференціювати підприємства вибіркової сукупності за рівнем фінансової стійкості (високий, прийнятний, недостатній, низький). Запропоновані положення дозволяють охарактеризувати ефективність стратегічного управління господарськими засобами підприємства та джерелами їх

формування у процесі розширеного відтворення в сучасних мінливих умовах господарювання.

Набуло подальшого розвитку:

категоріально-термінологічний апарат економічної науки шляхом уточнення поняття «фінансова стійкість», яку визначено як аналітичну інтерпретацію економічної категорії, що характеризує фінансово-економічний стан підприємства через сукупність взаємообумовлених і взаємопов'язаних показників, значення яких залежить від рентабельності продажу, оборотності капіталу, фінансової активності, норм розподілу прибутків на інвестиційні та інші потреби, залежності від позикових коштів, балансу власного та позикового капіталу, ефективності використання різних ресурсів та інших соціально-економічних чинників за умов невизначеного середовища та допустимого рівня ризиків. Це дозволило вдосконалити організаційно-методичні положення комплексного аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі;

теоретичні положення аналізу фінансової стійкості, шляхом побудови концептуальної моделі, яка включає мету аналізу фінансової стійкості, його завдання, суб'єкти, об'єкти, принципи, а також методичний інструментарій, що забезпечує всебічне дослідження стану та руху фінансових ресурсів підприємства, ефективності його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, з метою визначення міцності фінансового стану торговельного підприємства на основі показників фінансової й господарської діяльності;

методичне підґрунтя аналізу ймовірності банкрутства підприємств торгівлі, побудоване із застосуванням зарубіжних та вітчизняних багатофакторних моделей діагностики загроз фінансовій стійкості (Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Таффлера та Терещенка), що сприяло розробці ефективних заходів для підвищення фінансової стійкості при переході підприємства на антикризове управління.

Практичне значення одержаних результатів. Практична спрямованість отриманих теоретичних і методологічних розробок підтверджується:

на рівні суб'єктів господарювання – наукові розробки, щодо удосконалення форм реєстрів управлінського обліку, що дозволило формувати розширену релевантну інформацію про витрати, доходи, активи і зобов'язання та контролювати повноту і своєчасність інформаційного забезпечення (ТОВ «Капсулар» – довідка №75 від 24.05.2017 р.); методичні рекомендації щодо оцінки фінансової стійкості підприємства, з використанням системи показників, яка забезпечує представлення достовірної інформації про фінансовий стан за необхідним аналітичним розрізом для ухвалення управлінських рішень (ТОВ «МЕТАЛ-ПРИНТ» – довідка №1045 від 21.03.2018 р.); методичні рекомендації щодо відображення в обліку окремих господарських операцій з елементами облікових процедур за нормами міжнародних стандартів, які дозволяють формувати достовірні показники для управлінської та фінансової звітності через адаптацію форм первинних документів і внутрішньої звітності (ТОВ «ВІЖН ПАРТНЕР» – довідка від 11.06.2018 р.); наукові розробки, щодо складання похідних балансових звітів, на підставі яких можна встановити дійсну вартість підприємства, рівень його фінансової захищеності, уточнену величину грошових потоків, платоспроможність, задля поточного, тактичного та стратегічного управління економічними процесами підприємства (ТОВ «ФУД ДЕВЕЛОПЕР» – довідка №12 від 09.08.2018 р.).

в організації навчального процесу – Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету на кафедрі обліку та інформаційних технологій у бізнесі під час підготовки методичного забезпечення та викладання дисциплін «Бухгалтерський облік в торгівлі», «Звітність підприємств», «Оцінювання та облік майна в матеріальній формі», «Оцінювання та облік цілісних майнових комплексів» (довідка № 910 від 22.10.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження. Наукові розробки та пропозиції, які містяться в роботі, належать особисто автору. Із наукових праць, опублікованих

у співавторстві, у дисертації використано тільки ті положення та пропозиції, що становлять індивідуальний внесок автора.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертації оприлюднені на: II Симпозіумі «Розвиток фінансових відносин в умовах трансформаційних процесів» (Харків, 2009 р.), IV Міжнародному Форумі молодих вчених «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (Харків, 2010 р.), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Управління економічним потенціалом підприємства: збірка тез доповідей» (Харків, 2010 р.), III Симпозіумі «Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект» (Харків, 2010 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційні технології підготовки фахівців за спеціальностями «Облік і аудит» та «Фінанси»» (Харків, 2010 р.), XX Міжнародній науково-практичній конференції «Управління в соціальних і економічних системах» (Мінськ, 2011 р.), IV Симпозіумі «Трансформація фінансових відносин в умовах економічної глобалізації» (Харків, 2011 р.), Науково-практичній конференції «Концепції, стратегії та напрями розвитку Української держави: економіка, фінанси, право» (Київ, 2012 р.), VI Урочистому Симпозіумі з нагоди 70-річчя Харківського інституту фінансів УДУФМТ «Інституційно-організаційні аспекти фінансової політики в умовах розбудови суспільства соціальної справедливості» (Харків, 2013 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених (IC YESS 2014) «Детермінанти сучасного розвитку соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (Чернівці, 2014 р.), Всеукраїнській конференції «Фінансова безпека аграрного бізнесу» (Житомир, 2014 р.), III Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики» (Харків, 2016 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформаційні перетворення обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах євроінтеграційних процесів» (Київ, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції

«Сучасні проблеми управління підприємствами» (Харків, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні економічні, соціальні та екологічні детермінанти активізації розвитку країни та її регіонів» (Ужгород, 2017 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний виміри» (Київ, 2017 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 27 наукових праць загальним обсягом 5,94 друк. арк., у тому числі: 4 статті у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, загальним обсягом 1,55 друк. арк.; 4 статті у наукових фахових виданнях України, загальним обсягом 1,19 друк. арк.; 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав загальним обсягом 0,73 друк. арк.; 17 праць апробаційного характеру загальним обсягом 2,47 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, списку публікацій за результатами дослідження, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертації складає 184 сторінки комп'ютерного тексту. Робота містить 37 таблиць (з них 18 займають 28 повних сторінки), 24 рисунка (з них 5 займають повних 5 сторінок), список використаних джерел складається з 234 найменувань – на 24 сторінках, 13 додатків – на 60 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

1.1. Економічна природа та зміст «фінансової стійкості» торговельного підприємства

Суттєві корективи в управління торговельним підприємством із позицій стійкості вносить домінуюча на сьогодні в економічних дослідженнях концепція вартісно-орієнтованого управління (Value Based Management). Дана концепція доводить об'єктивну необхідність переосмислення прибутку як генеральної мети створення й функціонування підприємства до підвищення його ринкової вартості та максимізації найбільш ймовірної цінності компанії у довгостроковому періоді на основі прийняття стратегічних управлінських рішень, пріоритетності фінансових інтересів власників й необхідності максимізації вартості компанії з урахуванням цілей стейкхолдерів. Тому, за умов макрофінансової нестабільності, для вітчизняних підприємств пріоритетним завданням є досягнення адекватного рівня фінансової стійкості, який би забезпечував можливість їхньої подальшої діяльності, максимізації вартості бізнесу та стратегічного розвитку. Адже саме фінансова стійкість торговельного підприємства є однією з ключових характеристик його фінансового стану та найбільш комплексним, багатограним й концентрованим показником, який демонструє ступінь безпеки інвестованих коштів у діяльність та розвиток підприємства.

Орієнтація діяльності підприємств торгівлі на підвищення конкурентних переваг та забезпечення у перспективі сталого економічного зростання обумовлює необхідність ефективного управління фінансовою стійкістю на засадах комплексності та системності. Оскільки саме фінансова стійкість для торговельного підприємства є однією із головних умов досягнення позитивних фінансових результатів, привабливості для інвесторів й здатності вчасно розраховуватися за

своїми боргами і зобов'язаннями. Особливої актуальності дане питання набуває у сучасних умовах, яким притаманні негативні тенденції розвитку національної економіки на фоні складних трансформаційних процесів, відсутності платоспроможного попиту покупців, погіршення платіжної дисципліни тощо.

На сучасному етапі економічного розвитку в науковій літературі не сформовано єдиного підходу до трактування сутності поняття «фінансова стійкість», їх існує багато, і, здебільшого, вони доповнюють один одного або висвітлюють різні сторони досліджуваного поняття. На нашу думку, поява нових понять й термінів та надання нового змістовного наповнення вже існуючим, обумовлено розвитком економічної науки внаслідок зміни економічних відносин. Крім того, дослідження наукової літератури показало, що у деяких випадках вчені ототожнюють поняття «фінансова стійкість», «економічна стійкість», «фінансова стабільність», або зазначають, що ці поняття необхідно розмежовувати, проте в трактуваннях надають їм ідентичного або економічно схожого змісту. Досить обґрунтовано зазначав лауреат Нобелівської премії з економіки Джордж Джозеф Стіглер: «щоб не виникало потреби обговорювати основи науки при кожному розширенні або застосуванні теорії, поняття, які уводяться, мають із задовільною зрозумілістю, що дозволяє стан науки, визначати модель, котра може бути використана професіоналами у найбільш різноманітних теоретичних дослідженнях. Визначення повинне містити внутрішню змістовну суть досліджуваного об'єкта, щоб теоретичні передбачення були емпірично надійними» [233, с. 51]. Чітке розуміння економічної сутності поняття «фінансова стійкість» необхідне для напрацювання ефективних та успішних механізмів управління нею. Тому для усунення термінологічних диспропорцій при визначенні поняття «фінансова стійкість» вважаємо за доцільне проаналізувати змістовне наповнення близьких за змістом понять, згрупувати їх за певними ознаками та внести власні пропозиції для удосконалення категоріально-термінологічного апарату обліково-економічної науки.

Вперше поняття фінансової стійкості з'явилося у західній економічній

думці. Засновниками теорії фінансової стійкості підприємства були К. Клавкі, М. Гехт, Г. Пузор, Л. Brentano, які досліджували фінансову стійкість на прикладі сільськогосподарських підприємств. У їхніх наукових працях правило фінансово сталого господарства було сформульовано досить просто – «фінансова стійкість дрібного маєтку полягає в тому, що він має більш серйозний прогрес у своїй діяльності, ніж великий маєток». Те господарство, яке відповідає цьому правилу і вважалось більш стійким фінансово [95, с. 70]. На теренах радянського союзу до найбільш видатних представників теорії «Стійкості дрібного селянського господарства» належали М. І. Туган-Барановський, П. Б. Струве, С. М. Булгаков, М. А. Каблуков, В. М. Чернов й інші. На початку ХХ ст. фінансову стійкість почали пов'язувати з конкурентоспроможністю і платоспроможністю компанії, а найбільший розвиток дослідження економічної суті цього показника відбувався у теорії бухгалтерського обліку та аналізі господарської діяльності.

У сучасних наукових дослідженнях зміст поняття «фінансова стійкість» різними вченими визначається за різними економічними характеристиками. Розглянемо більш детально точки зору різних вчених щодо розкриття цього питання. Т. В. Донченко визначає фінансову стійкість як якісну характеристику фінансового стану підприємства й характеризує її як здатність підприємства ефективно функціонувати та розвиватися, мати достатній рівень забезпеченості фінансовими ресурсами та ефективно управляти ними, що забезпечує його платоспроможність, прибутковість та рентабельність [54, с. 25]. Тобто, науковець фактично ототожнює фінансову стійкість із фінансовим станом підприємства. Т. А. Обушак визначає фінансовий стан підприємства як сутнісну характеристику діяльності підприємств у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати цю діяльність у майбутньому [139, с. 92]. На нашу думку, поняття «фінансовий стан» є набагато ширшим ніж поняття «фінансова стійкість», яка є одним із показників який характеризує його якість поряд з показниками

прибутковості, ділової активності, ліквідності та платоспроможності, рентабельності підприємства, операцій негрошового характеру тощо.

За іншим підходом, під фінансовою стійкістю пропонують розуміти економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва [107].

У літературі поняття «економічний стан», на відміну від дефініції «фінансовий стан», майже не вживається. За трактуванням А. М. Турило та А. В. Агапової економічний стан підприємства – це сукупність економічних показників, яка характеризує економічний розвиток підприємства (показники ефективності, прибутковості, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості) на певний момент часу або за певний період, визначається дією системи соціально-економічних відносин та конкретизується згідно з метою дослідження та специфічними умовами господарювання [186]. Г. В. Савицька визначає економічний стан підприємства як економічну категорію, що відображає стан підприємства в процесі його діяльності й здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу [168]. Тобто при визначенні як фінансового так і економічного стану головною критеріальною ознакою є діяльність підприємства, яка відрізняється відповідними напрямками.

При цьому Г. В. Савицька до основних напрямів економічної діяльності відносить: стратегічне та поточне планування, облік та звітність, ціноутворення, систему оплати праці, ресурсне забезпечення виробництва, зовнішньоекономічну та фінансову діяльність, аналіз та контроль виробничо-господарської діяльності [168].

Н. А. Русак та В. А. Русак, зазначають, що основні напрями фінансової діяльності мають більш вузьку спеціалізацію та включають: фінансове прогнозування й планування, аналіз й контроль фінансової діяльності, оперативну, поточну фінансово-економічну діяльність [164]. Наведене дозволяє

дійти висновку, що фінансова діяльність є одним з напрямів економічної діяльності, тобто є дещо вужчим поняттям. Проте фінансова стійкість є показником, який характеризує рівень та ефективність економічної та фінансової діяльності, але визначати її як фінансовий та економічний стан, на нашу думку недоцільно, оскільки вона може бути лише їх характеристикою. З цієї позиції найбільш вдале визначення запропоноване Л.О. Ващенко: «...фінансова стійкість – це один із фінансових станів підприємства, що стає можливий лише за наявності конкретних видів, кількості та якості ресурсів, які є необхідними й достатніми для досягнення поставленої мети» [33]. Відповідно до визначення науковця, можна припустити, що цей стан може бути як позитивним, так і негативним.

На нашу думку, якщо фінансова стійкість за своєю економічною сутністю є фінансово-економічним станом підприємства у конкретний часовий проміжок, на конкретну дату, то забезпечувати належне функціонування підприємства впродовж тривалих відрізків часу має динамічний процес, під яким на рівні фінансової рівноваги господарської діяльності розуміють фінансову стабільність. Тому, для розробки дієвого механізму управління фінансовою стійкістю потребує дослідження економічна сутність поняття «фінансова стабільність», дія якої спрямована на досягнення високих показників фінансової стійкості протягом тривалого періоду.

Традиційно під стійкістю (*stability*) розуміють здатність системи зберігати деякі властивості та характеристики незмінними [92]. Термін «стабільність» (лат. *stabilis*) запозичений з природничих наук, де він означає стійкий стан, здатність до тривалого існування, збереження в часі. На практиці точність його визначення досягається завдяки виділенню різних окремих видів стабільності. Ця категорія потребує ретельної градації, оскільки у економічній літературі існує багато думок щодо її застосування. Стабільність асоціюється з порядком, незмінністю, рівновагою, стійким функціонуванням тощо. Саме цей термін використовується також для опису стану системи, її структури і окремих елементів або підсистем, процесів та відносин [146, с. 3].

У фінансово-господарській діяльності торговельних підприємств поняття «фінансова стабільність» передбачає надійне та безперервне функціонування підприємства впродовж тривалого періоду часу за умов постійно змінних реальних станів майна та джерел його формування, для кожного з яких характерний певний рівень фінансової стійкості.

Поняття фінансової стабільності з'явилося в економічних дослідженнях ще на початку 1990-х років проте до цих пір, не зважаючи на численні трактування, перебуває на початковій стадії розробки, через те, що не визначено загальноприйнятої моделі або аналітичного механізму для її оцінки, кількісного чи якісного вимірювання.

Поняття «фінансова стабільність» має витoki з практики, пов'язані з виникненням й подоланням фінансових криз, досвід яких мали уряди й центральні банки практично усіх країн за різних історичних періодів. Найбільш активно дане поняття стало розвиватися, як було зазначено, у 90-х роках ХХ століття. У цей час лібералізація руху капіталу, бурхливий розвиток ринку фінансових послуг для іноземного капіталу та інші процеси економічної глобалізації, які спостерігалися у багатьох країнах, наглядно продемонстрували небезпеку фінансових дисбалансів і можливість швидкого розвитку фінансових криз. На цьому фоні й посилилася актуальність проблеми забезпечення фінансової стабільності в цілому, стабільності фінансових відносин усіх секторів економіки, а також зниження ймовірності системної фінансової дестабілізації [157, с. 92].

Термінологічний аналіз поняття «фінансова стабільність» показав, що у наукових дослідженнях найбільш часто її розглядають на макрорівні пов'язуючи зі стабільністю фінансової системи чи взагалі економіки певної країни (додаток А). Це пов'язано з тим, що у 1999 р для координації заходів по боротьбі з фінансовою нестабільністю внаслідок фінансової кризи 1997–1998 рр., був створений Форум фінансової стабільності (Financial Stability Forum), засновниками якого стали центральні банки, міністерства фінансів та органи фінансового нагляду країн «Великої сімки», а також ряд міжнародних

організацій (МВФ, МБРР, БМР та інші). Для визначення основних критеріїв, які включає поняття «фінансова стабільність» та визначення основних її елементів, що мають вплив на досягнення позитивних значень показників фінансової стійкості в таблиці 1.1 згруповані основні характеристики, які визначають науковці та професійні організації при визначенні цієї дефініції. При проведенні термінологічного аналізу згруповано визначення фінансової стабільності на рівні підприємства та на рівні економіки країни. При цьому дотримання умов досягнення фінансової стабільності мікрорівня має визначальний вплив на показники фінансової стійкості окремого підприємства торгівлі. До таких визначальних факторів можна віднести: контроль як управлінського персоналу найвищого рівня, так і менеджерів структурних підрозділів та облікового персоналу за станом, структурою та напрямками використання фінансових ресурсів підприємства, здатність підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання, ступінь захищеності та зростання всіх видів власного капіталу, прагнення до розширення обсягів діяльності, постійне зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування, контроль за фінансовою рівновагою шляхом постійного аналізу достатності майна та активів для погашення зобов'язань, контроль за рівнем ризикованості господарських операцій.

Змістовні характеристики фінансової стабільності макrorівня мають вплив на показники розвитку всієї економіки країни взагалі, й на рівень фінансової стійкості підприємств торговельної галузі зокрема. До визначальних характеристик фінансової стабільності доцільно віднести: стійкість стану фінансової системи країни, яка забезпечує безперебійне здійснення розрахунків в усіх галузях економіки; стабільний розвиток фінансово-кредитних установ, що викликає високий рівень довіри до них суспільства та забезпечує стійкість національної грошової одиниці; постійне запобігання та протидія дестабілізуючим чинникам у фінансово-економічній сфері; підтримання нормального з погляду ринкової економіки співвідношення між попитом та пропозицією робочої сили та інші.

Базис ефективної діяльності й забезпечення тенденцій сталого розвитку торговельного підприємства об'єктивно пов'язаний із стабілізацією не лише фінансової стійкості, а й економічної. Це пов'язано з тим, що дані економічні категорії є взаємопов'язаними й взаємозалежними, оскільки передумови зростання обсягів діяльності полягають у тому, що поступовий перехід від нестійкого, кризового фінансового стану підприємства до фінансової стабілізації супроводжується економічним зростанням суб'єкта господарювання. Тому потребує подальших ґрунтовних досліджень змістовне наповнення дефініції «економічна стійкість» для розкриття різновекторного поняття «фінансова стійкість».

Уперше термін «економічна стійкість» виник у зв'язку з розглядом проблеми обмеженості ресурсів, зумовленої наслідком глобальних енергетичних криз 1973 і 1979 рр. Потім цей напрям економічної думки виокремлюється в окрему дисципліну, яку називають «ecosestate», що в перекладі означає економічну стійкість держави. Вона стала розглядати питання сталого економічного розвитку в основному на рівні країни або регіону [210].

Не зважаючи на те, що «економічна стійкість», як економічна категорія має майже 40-річну історію, Т. О. Шатунова робить висновок про те, що «майже всі існуючі інтерпретації поняття економічної стійкості підприємства є у своїй більшості периферійними, що призводить до плутанини як на рівні теоретичних досліджень, так і на рівні розроблення та використання прикладних процедур моніторингу, інформаційної бази ідентифікації, оцінювання, інтерпретації та використання результатів» [211, с. 5]. Подібний висновок робить Ю. І. Ключ, яка зазначає, що існуючі підходи щодо трактування поняття «економічна стійкість», не забезпечують комплексного уявлення про її сутність [76, с.14]. Для визначення основних характерних ознак економічної стійкості доцільно проаналізувати існуючі в науковій літературі підходи щодо змістовного наповнення даної економічної категорії, що наведено в додатку Б та згруповано в таблиці 1.2.

Визначення змістовних характеристик економічної стійкості дозволяє виділити такі її види: організаційна (ефективне формування й використання організаційних механізмів виробничо-господарської діяльності), виробнича (розвиток усіх структурних елементів виробництва через ефективне використання ресурсів) і фінансова (стабільна прибутковість та зростання капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності). На нашу думку визначення меж фінансової стійкості відноситься до найбільш важливих економічних проблем, оскільки саме її показники та їх динаміка цікавлять власників торговельних підприємств, а також кредиторів та інвесторів, яким важливі гарантії повернення вкладених в підприємство коштів та отримання інвестиційного прибутку. Таким чином, фінансова стійкість сучасних торговельних підприємств постає як неоднозначна, багатофакторна та різновекторна економічна категорія, тому розглядати її зміст необхідно із різних позицій як базисне поняття в управлінні підприємством.

Проведений аналіз підходів до трактування поняття «фінансова стійкість» показав, що більшість авторів зазначають, що вона характеризується безперервністю фінансово-господарської діяльності, є однією з характеристик поточного фінансового стану підприємства, оцінює стабільність функціонування підприємства (додаток В).

Науковці розглядають різні шляхи забезпечення безперервної діяльності підприємства: зростання прибутку й капіталів, наявність і правильне використання коштів, стабільну фінансову діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, безперервний процес виробництва й реалізації продукції, використання виключно власних коштів для примноження активів установи. На нашу думку, основними факторами, які впливають на досягнення підприємством безперервної діяльності є оптимальність структури фінансових ресурсів, достатня кількість матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів й ефективність їх використання, вільне маневрування грошовими коштами з максимальною економічною вигодою тощо.

У таблиці 1.3 згруповано основні аспекти, які найчастіше виділяють науковці при визначенні економічної сутності дефініції «фінансова стійкість», а на рисунку 1.1 наведено критеріальний аналіз цього поняття за логікою побудови більшості підходів до визначення досліджуваної дефініції, а саме: сутність – умови настання – наслідки впливу – показники, які дозволяють її оцінити. Проведене дослідження дозволяє виявити такі сутнісні характеристики фінансової стійкості:

- якісно характеризує фінансову діяльність підприємства;
- залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства;
- оцінка та аналіз здійснюється ґрунтуючись на облікових даних;
- вимірюється сукупністю показників, які характеризують стан майна підприємства та джерел його формування й ефективність їх використання;
- піддається впливу зовнішніх та внутрішніх чинників;
- оцінка та аналіз не є самоціллю, а є підґрунтям для прийняття ефективних стратегічних управлінських рішень;
- є методологічною базою для визначення безпечного рівня фінансової безпеки діяльності підприємства.

У цьому сенсі фінансово стійким є підприємство, діяльність якого характеризується сукупністю таких основних функцій:

- ефективне формування, розподіл й використання фінансових ресурсів, потоків, що сприяє досягненню стратегічних цілей розвитку підприємства;
- динамічна фінансова рівновага, яка припускає структурну відповідність активів та пасивів, і на цій основі збереження відповідного рівня платоспроможності та кредитоспроможності;
- стабільне перевищення доходів над витратами при збалансованості надходжень і платежів (вхідних та вихідних фінансових потоків), що забезпечує збільшення ринкової вартості підприємства на основі зростання чистого дисконтованого грошового доходу;

– достатня частка чистого прибутку і амортизації для забезпечення відтворення продуктивного потенціалу підприємства.

Отже, фінансова стійкість підприємства – це комплексне поняття, яке характеризує постійно стабільний фінансовий стан підприємства при якому ефективно формуються, розподіляються та використовуються фінансові ресурси, забезпечується фінансова незалежність, плато- та кредитоспроможність, розвиток діяльності на поточний та майбутній періоди.

Таким чином, фінансову стійкість пропонуємо визначати як аналітичну інтерпретацію економічної категорії, яка характеризує фінансово-економічний стан підприємства через сукупність взаємообумовлених і взаємопов'язаних показників, значення яких залежить від рентабельності продажу, обіговості капіталу, фінансової активності, норм розподілу прибутків на інвестиційні та інші потреби, залежності від позикових коштів, балансу власного та позикового капіталу, ефективності використання різних ресурсів та інших соціально-економічних чинників в умовах невизначеного середовища та допустимого рівня ризиків.

Фінансова стійкість формується у результаті рентабельної діяльності суб'єкта господарювання, стабільного отримання прибутку на надходження грошових коштів, що дозволяє вільно маневрувати фінансовими ресурсами, підтримувати ритмічність та безперервність процесів відтворення, забезпечуючи конкурентоспроможність підприємства, уникнення його неплатоспроможності і банкрутства [65].

Обов'язковим також є використання фінансових резервів підприємства як інструменту зниження підприємницьких та фінансових ризиків та підвищення його фінансової стійкості, оскільки фінансові резерви водночас є і механізмом формування витрат та основою відшкодування несприятливих наслідків ризиків фінансово-господарської діяльності, в цілях забезпечення фінансово стійкого стану підприємства через отримання неупередженої інформації про фінансовий стан й результати діяльності підприємства з бухгалтерського обліку та звітності.

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
прибутковість						+				+									+						
рентабельність						+				+															
наявність та стан фінансових і матеріальних ресурсів							+			+		+						+	+						+
відсутність дебіторської, кредиторської заборгованостей								+																	
своєчасний розрахунок за наявними зобов'язаннями								+																	
виключно власні кошти								+											+			+		+	
примноження активів								+																	
властивість підприємства									+																
стан фінансової рівноваги									+				+							+					
конкурентоспроможність										+															
невизначене середовище										+															
підтримка цільової структури джерел фінансування											+														
розподіл і використання ресурсів												+													
зростання прибутку і капіталу												+						+		+					
кредитоспроможність												+						+		+					
потенційні можливості підприємства													+												
не виходити за межі встановлених меж													+												
певний стан рахунків підприємства														+											
інтегральна характеристика															+										
максимальна економічна вигода															+										
тенденція до стійкості																	+								
співвідношення власного та позикового капіталу																	+	+					+		+
комплексне поняття																			+						
фінансова автономія																			+						
збалансованість грошових і товарних потоків																							+		
співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань																							+		

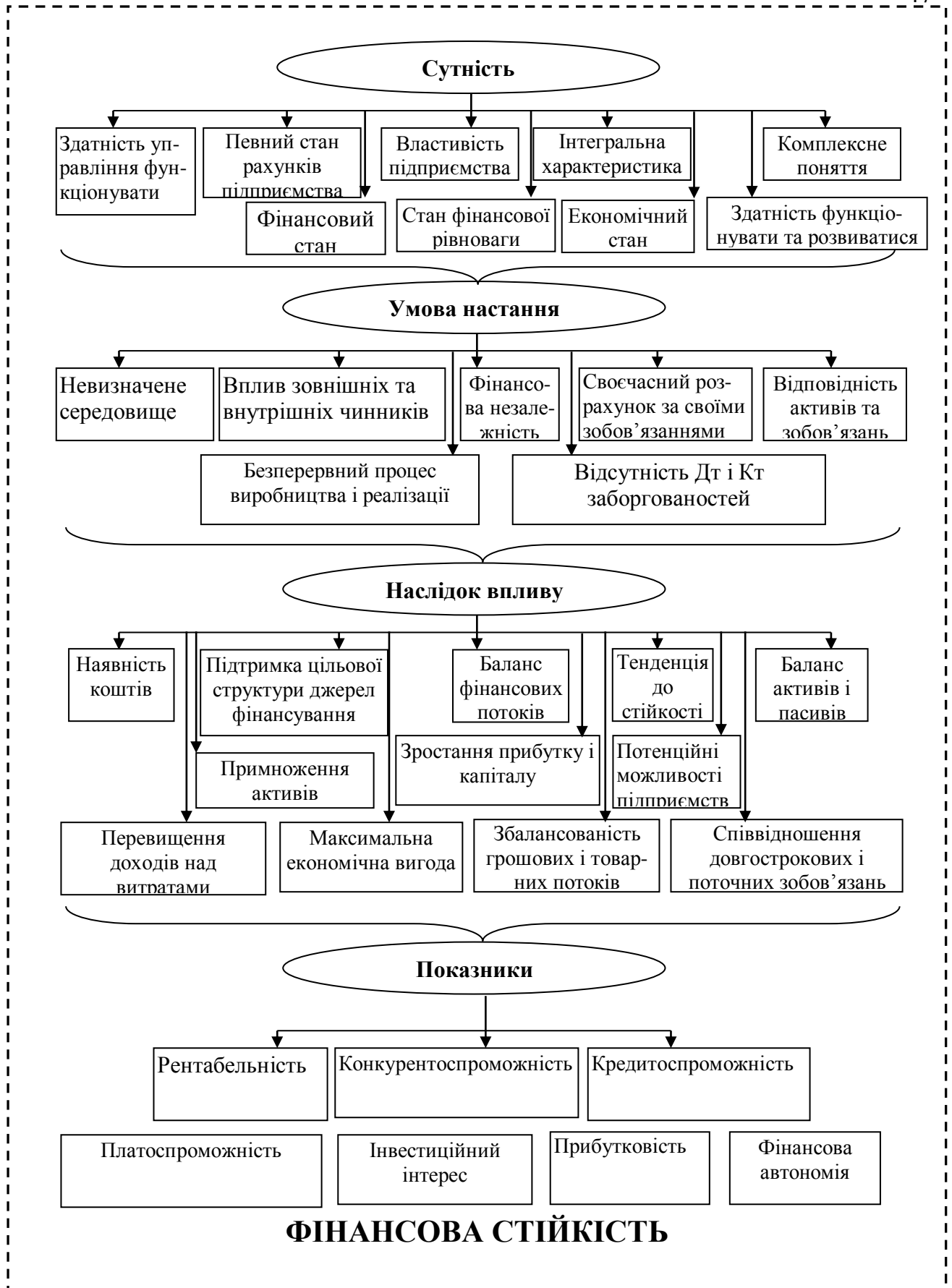

Рис. 1.1. Критеріальний аналіз поняття «фінансова стійкість»

Отже, фінансові резерви дозволяють приймати рішення щодо інвестування й реінвестування прибутку та відповідно, управляти рівнем фінансової стійкості підприємства.

За сучасних складних політико-економічних умов здійснення діяльності стає все більш очевидним, що сталий економічний розвиток країни та її регіонів може бути досягнутий лише при отриманні позитивних значень показників фінансової стійкості таких структурних елементів як галузі, підприємства та організації. Фінансова стійкість кожного окремого торговельного підприємства дозволяє досягти високих показників діяльності торговельної мережі (якщо входить до її складу), а торговельній галузі України зберегти потенціал до постійного розвитку й забезпечити її якісне зростання та вихід на міжнародні ринки з новими конкурентоспроможними товарами, що особливо актуально за умов євроінтеграції. Тому в наступному пункті дисертаційного дослідження необхідно проаналізувати основні показники розвитку торговельної галузі України для визначення тенденцій фінансової стійкості та розробки дієвих механізмів управління.

1.2 Виявлення тенденцій розвитку торговельної галузі за даними аналізу фінансової стійкості

У загальній економічній системі господарювання торгівля виступає як важлива ланка між виробництвом і споживанням, через забезпечення ефективності й пропорційності суспільного відтворення. У зв'язку з цим, особливо актуальним на сьогодні є питання уточнення класифікації типів сучасних торговельних підприємств та систематизація чинників впливу на їх фінансово-економічну діяльність. Визначення динаміки та інфраструктури споживчого ринку і підвищення ефективності торговельної діяльності на регіональному рівні набуло висвітлення у працях таких вітчизняних учених-економістів: А.А. Мазаракі, В.Г. Андрійчука, С.Г. Бабенка, Я.А. Гончарука,

М.І. Долішнього, С. Л. Омеляновича, Л.О. Лігоненко, І.О. Бланка тощо. Вчені В. Голян, З. Виноградова, Н. Маркіна, О. Юлдашева, А. Бичкова, О. Кавун, Л. Диковська, І. Полежаєва та ін. Вчені звертають увагу на аспекти функціонування торгівлі, зокрема формування потенційного попиту, корпоративних торговельних мереж, стратегічності маркетингової спрямованості, оцінці перспективних партнерів у маркетингових каналах, конкурентоспроможності торгової послуги. Проте залишаються питання в економічній системі, які потребують поглибленого вивчення, зокрема, визначення системи вагомих чинників впливу на стійкість підприємств роздрібною торгівлі.

Торговельні підприємства є однією з основних ланок економіки України, тому питання фінансової стійкості їх діяльності є визначальними під час прийняття якісних управлінських рішень. Конкурентне середовище даної галузі не є ефективним та не сприяє розвитку, тому що для вітчизняної оптової ланки специфічна одноманітність оптових підприємств та оптових посередників за своїм функціональним призначенням, організаційно-правовими формами господарювання і технологією роботи. Вони істотно відстають від перетворень у роздрібній торгівлі, де прискорено розвиваються нові формати магазинів, корпоративні торговельні мережі, впроваджуються сучасні інформаційні системи та електронна комерція. У зв'язку із послабленням ролі оптової торгівлі, відбувся перехід багатьох роздрібних торговельних підприємств переважно на прямі зв'язки з товаровиробниками [2]. Обсяг оптового товарообороту продовольчих та непродовольчих товарів у 2016 році склав 1555965,7 млн. грн., а у 2015 – 1244220,8 млн. грн. [51].

Роздрібна торгівля сьогодні стає однією з галузей економіки, яка розвивається найбільш динамічно, оскільки останніми роками у даній сфері відбуваються відчутні позитивні зміни. Як свідчать наведені у таблиці 1.4, дані Державного комітету статистики України про соціально-економічне становище держави за 2017 рік обсяг роздрібною товарообороту становив 58,6 млрд. грн. і в порівнянних цінах проти 2016 р. збільшився на 5,4% [51].

Таблиця 1.4

Основні показники розвитку роздрібної торгівлі

Показники	2005 р	2010 р	2014 р	2015 р	2016 р	2017 р.
Роздрібний товарооборот, млн. грн.	90004,9	271380,9	427460,9	487558,1	555975,4	586330,1
- у тому числі продаж через мережу Інтернет, млн. грн.	-	179,4	2431,3	2587,4	4445,4	
Індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту, у порівнянних цінах, у відсотках до попереднього року	124,3	110,2	90,2	80,2	104,5	106,0
Роздрібний товарооборот на 1 особу, грн.	1911	5916	9941	11380	13029	13856
- у міських поселеннях	2596	7878	13146	15071	17318	18659
- у сільській місцевості	468	1623	2779	3106	3388	3796
Товарні запаси в роздрібній мережі підприємств (на кінець року) млн. грн.	9560,3	31152,2	45870,5	53028,9	63649,8	69304,4
- у днях торгівлі	32	37	39	38	42	43

Незважаючи на збільшення обсягів роздрібного товарообороту, загальна чисельність об'єктів, які здійснюють роздрібну торгівлю, зменшилась на 35 % за період з 2005 – 2017 рр. (табл. 1.5) [51].

При цьому зменшення чисельності об'єктів роздрібної торгівлі відбулося у всіх секторах торгівлі за всіма формами. Як і в попередні роки, у 2017 р.

переважаючу частку об'єктів роздрібно́ї торгівлі становили магазини – 32,6 тис. од. або 83 %, решта – кіоски і палатки [51].

Таблиця 1.5

Динаміка об'єктів торговельної мережі України у 2005 – 2017 роках

Рік	Кількість магазинів	Торгова площа, тис. м ²	Кількість напівстаціонарних об'єктів торгівлі	Усього об'єктів торгівлі	Забезпеченість на 10000 осіб	
					об'єктами торгівлі	торговою площею в магазинах, м ²
2005	55804	6359	19399	75203	16	1355
2006	54581	6847	18970	73551	16	1468
2007	52315	7493	19573	71888	16	1616
2008	50480	8089	18703	69183	15	1753
2009	47651	8015	17683	65334	14	1744
2010	48000	8431	16815	64815	14	1842
2011	48383	9013	15828	64211	14	1975
2012	47234	9294	15016	62250	14	2040
2013	45519	9419	14299	59818	13	2073
2014	38621	7753	10986	49607	12	1806
2015	38481	7720	11106	49587	12	1805
2016	38439	7698	10887	49326	12	1808
2017	32662	7031	6643	39305	11	1658

За статистичними даними, сукупно за період з 2005 по 2017 рр. спостерігалось постійне зменшення кількості підприємств торгівлі, на що вплинули, передусім такі чинники:

- інвестиційний клімат, а саме призупинення інвестиційних проектів розвитку торговельних мереж та погіршення умов кредитування;
- девелопмент та оренда: більш жорсткі умови для девелоперів; перегляд орендних ставок (особливо у регіонах); переформатування торговельних мереж;
- поділ ринку: консолідація ринку та початок періоду об'єднання та поглинання;
- споживна активність: великі інфляційні очікування; падіння споживчої активності; зниження вартості середнього чеку; зміна структури покупок; зниження торговельних націнок;

- маркетинг: зміна структури асортименту на користь товарів «економсегменту» та перегляд умов постачання;
- від’ємні фінансові результати через збільшення заборгованості перед постачальниками;
- регіональна економіка, 2014 – 2017 рр. представлені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення об’єднаних операцій.

Враховуючи тенденцію, яка склалася на ринку останніми роками, систематизовано та згруповано класифікаційні ознаки типів вітчизняних підприємств роздрібної торгівлі (табл. 1.6).

Оскільки форми організації роздрібної торгівлі є різноманітними, економічно-обґрунтоване групування досліджуваних підприємств дозволить більш якісно здійснювати аналітичні дослідження враховуючи відповідні чинники.

Реальність свідчить про те, що дедалі більшого розповсюдження набуває форма позамагазинної торгівлі, яка має три основні різновиди: пряма роздрібна торгівля, персональний продаж і продаж через торговельні автомати. Позамагазинна торгівля дає змогу споживачам обирати та купувати товари незалежно від місця продажу, оскільки товари доставляють покупцю за замовленням [177].

Все більшого розповсюдження набуває сьогодні система віртуального роздрібного продажу, що дає змогу споживачам придбавати товари використовуючи мережу Інтернет. Загальною ознакою для вищезазначених форм торгівлі є використання потужних комунікаційних технологій і комунікаційних мереж – телевізійних і телефонних каналів, супутникового та кабельного телебачення, мережі Інтернет. На нашу думку, саме стрімкий розвиток позамагазинної роздрібної торгівлі, призводить до негативної динаміки щодо кількості підприємств даної галузі та зниження їх економічної стійкості на ринку.

Класифікація роздрібних торговельних підприємств

Класифікаційна ознака	Тип підприємства та його характеристика
Широта та насиченість товарного асортименту	<ul style="list-style-type: none"> – спеціалізовані магазини пропонують вузький асортимент великої насиченості; – універмаги пропонують багато асортиментних груп, кожною асортиментною групою займається спеціальний відділ, що має власних закупівельників; – універсами – це великі підприємства самообслуговування з низьким рівнем витрат і великим обсягом продажу; – супермаркети – досить великі підприємства самообслуговування з низьким рівнем витрат і низькими націнками, великим обсягом продажу; – магазин товарів повсякденного попиту – невеличкі магазини в житлових районах із товарами вузького асортименту; – торговельні комплекси, які займають значні площі. Крім універмагів і універсамів, спеціалізованих магазинів, на території комплексів розміщують автомобільні стоянки, розважальні підприємства, філії банків тощо. – інтернет-магазини
Форма власності	<ul style="list-style-type: none"> – приватна (одноосібна – підприємець, що має власний магазин; торговельна мережа – мережа магазинів, що передбачає спільне володіння кількома магазинами); – роздрібний франчайзинг – форма організації роздрібної торгівлі, яка ґрунтується на договірних стосунках між виробником, оптовиком і роздрібним торгівцем. Фірма – франчайзер надає роздрібним торговцям право використовувати свою марку, унікальну технологію – формат франшизи; – оренда торговельної площі.
Цінова політика	<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень цін; – середній рівень цін; – низький рівень цін; – дисконти.
Рівень обслуговування	<ul style="list-style-type: none"> – самообслуговування характерне для магазинів типу «універсам», у яких продають товари повсякденного попиту; – обмежене обслуговування характерне для магазинів, де продають товари особливого (ретельного) вибору і споживачам потрібна докладніша інформація та допомога продавця. Такі магазини надають додаткові послуги – кредит, доставка товарів тощо; – повне обслуговування – такі магазини надають усі можливі види послуг – від демонстрації моделей одягу до використання різних форм кредитування.

Для більш глибокого розуміння проблеми, розглянемо функції, які виконують підприємства роздрібної торгівлі, котрі збільшують цінність пропонованих ними товарів і послуг:

– забезпечення певного асортименту товарів і послуг – середній супермаркет пропонує близько 15 тис. найменувань товарів більш як від 500 виробників. Пропонуючи такий широкий асортимент покупцям надається можливість придбати товари найрізноманітніших марок, фасонів, розмірів, кольорів й цін в одному місці. Водночас, існує певна спеціалізація роздрібних торговців на конкретному асортименті;

– подрібнення партій товару, що надходять у роздрібну торговельну мережу – для зниження витрат на перевезення виробники, зазвичай, відправляють роздрібним торговцям великі партії товарів у відповідній упаковці та тарі. А роздрібні торговці пропонують продукти в невеликих кількостях, які відповідають запитам окремих споживачів, що, власне, і є функцією подрібнення партій товарів, які надходять у роздрібну торгівлю;

– зберігання запасів – необхідно для того, щоб споживачі могли придбати в магазині будь-який товари зі звичайно пропонованого асортименту;

– забезпечення сервісу – споживачам надаються послуги, які полегшують процес купівлі та використання товарів. Вони демонструють наявні товари, надаючи споживачам можливість їх розглянути, іноді навіть дегустувати ще до моменту купівлі. У роздрібній торгівлі є фахівці з надання консультацій та потрібної інформації про товари;

– збільшення цінності товарів і послуг – пропонуючи певний товарний асортимент, розбиваючи великі партії на дрібніші, зберігаючи запаси та надаючи послуги, роздрібні торговці збільшують споживчу цінність товарів і послуг [104].

Щодо виконуваних функцій у роздрібній торгівлі на сьогоднішній день спостерігається дві протилежні тенденції. Перша – поширення роздрібних мереж спеціалізованих магазинів із вузьким асортиментом, жорстким керівництвом та орієнтацією на певний вид товару. Друга тенденція –

зростання кількості великих магазинів із погляду зайнятої ними площі, які використовують складські технології та принцип самообслуговування, пропонуючи велику кількість товарів.

Стан фінансової стійкості підприємства є результатом ефективного управління всією сукупністю чинників, що визначають результати діяльності підприємства. На рисунку 1.2 наведено загальні чинники, які формують фінансову стійкість підприємства. Проте, для сучасних підприємств, які працюють у однакових зовнішніх умовах, практичного значення набуває забезпечення внутрішніх чинників, що забезпечують його фінансову стійкість. Це чинники мікрорівня, підсумком впливу яких є, насамперед, фінансовий результат діяльності підприємства, стан активів та їх оборотність, склад, структура та динаміка фінансових ресурсів.

Враховуючи специфіку галузі розглянуту вище, систематизовано чинники які впливають на стійкість підприємств роздрібною торгівлі, як подано на рисунку 1.3.

Зовнішні чинники відображають соціально-економічні відносини в суспільстві, до них належать:

- політичні – лібералізація міжнародної торгівлі на багатосторонній основі, дипломатична стабілізація, законодавча база, отримання політичної незалежності територіями, які раніше належали до колоніальних імперій, поява «нових індустріальних держав», поглиблення міжнародного розподілу праці та інтернаціоналізація виробництва тощо;

- економічні – розвиток торговельно-економічної інтеграції за допомогою створення зон вільної торгівлі, формування спільних ринків і валютно-економічних союзів, тенденції платоспроможності населення, загальне стан та ступінь насиченості ринків збуту, рівні цін на сировину, енергоносії, безробіття, рівень інфляції;

- технологічні – впровадження досягнень науково-технічної революції [103].

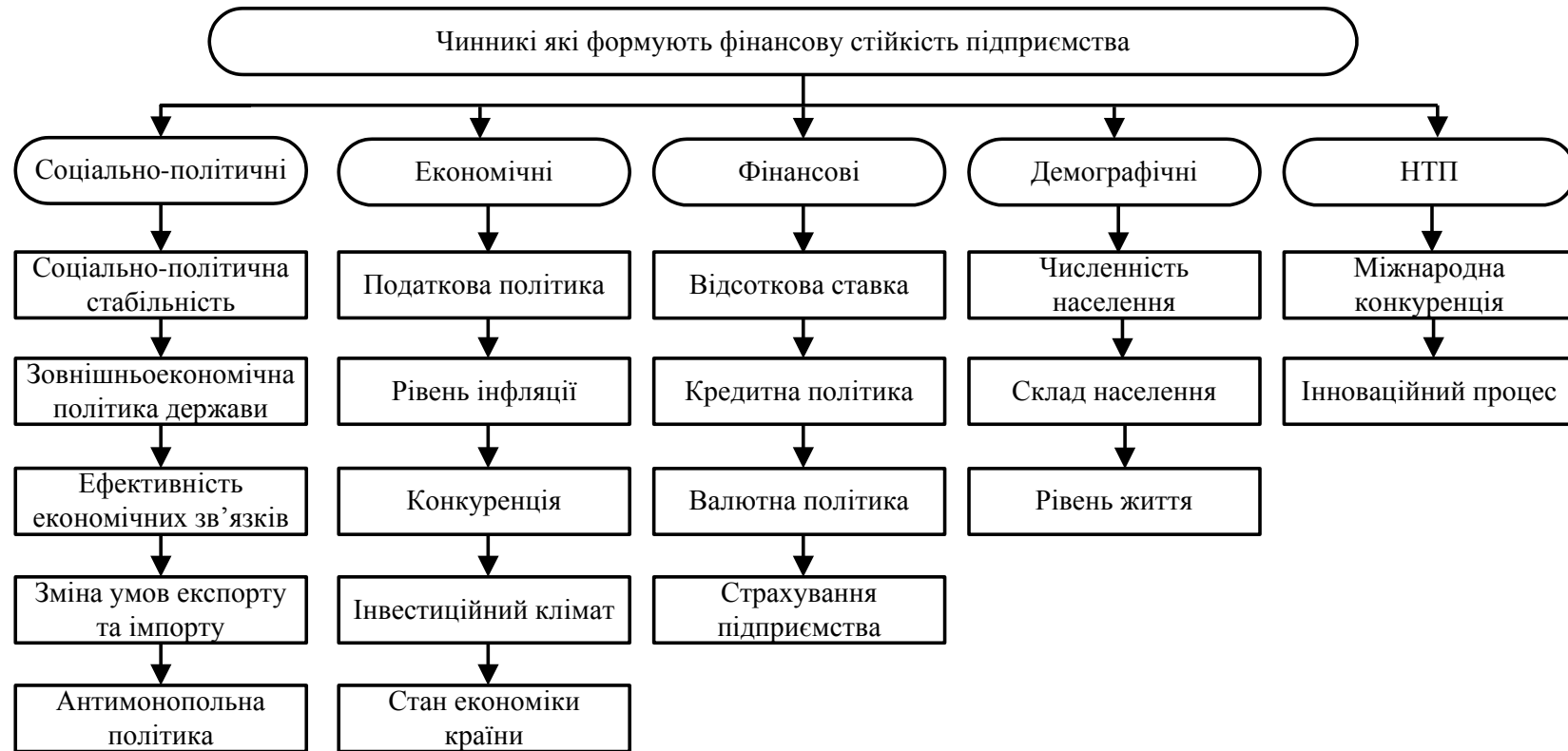

Рис. 1.2. Класифікація чинників, які формують фінансову стійкість підприємства

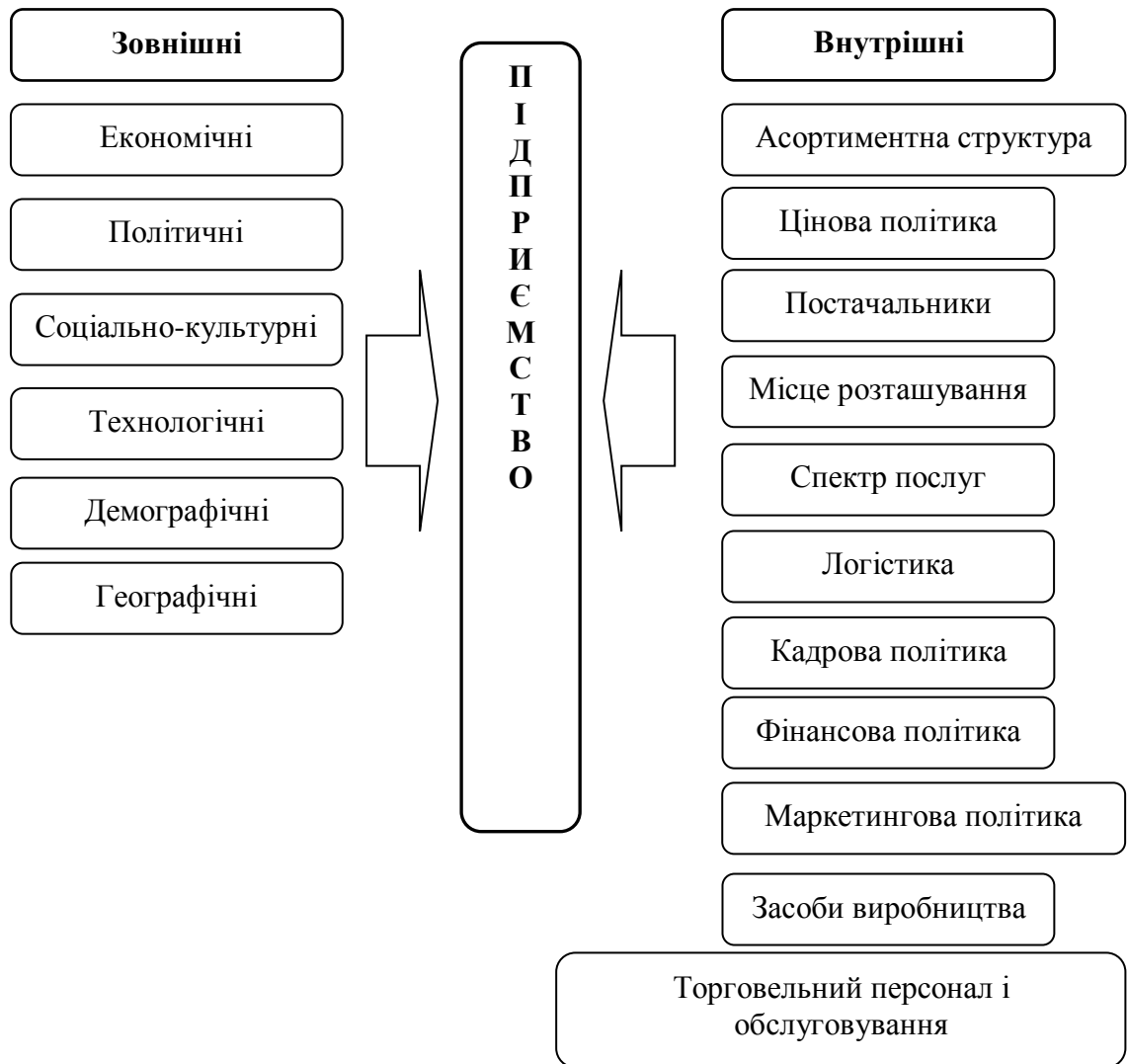

Рис. 1.3. Система чинників, які впливають на стійкість підприємств роздрібною торгівлі

До основних внутрішніх чинників, належать ті, які формують, на наш погляд, стратегічні цілі підприємства. Результат господарської діяльності саме постає таким показником фінансової стійкості, що в комплексі визначає здатність підприємства до подальшого розвитку.

Розглядаючи чинники внутрішнього впливу, необхідно виділити чотири чинника, які створюють мікросередовище роздрібною мережі:

- персонал роздрібною торгівельною мережі, який безпосередньо взаємодіє з клієнтами;

- персонал, який не прямо взаємодіє з клієнтами;
- офіційні групи, такі як профспілки;
- технічно-технологічні ресурси.

Товарний асортимент роздрібного підприємства повинен відповідати купівельним очікуванням цільового ринку. Склад і рівень поновлення асортименту безпосередньо впливають на зростання товарообороту й прискорення реалізації товарів.

Асортиментна політика спрямовується на задоволення запитів існуючих покупців й залучення нових, оптимізацію фінансових результатів торговельного підприємства, а зокрема і його фінансової та економічної стійкості, використання його технологічного досвіду [170]. Ціни роздрібних підприємств є основним чинником конкуренції й одночасно відображенням якості пропонованих товарів. Не менш важливим чинником виступають постачальники, їх продукція та логістична політика, істотно впливають на особливості використання стратегічних ресурсів підприємства й формування торговельного процесу, створюючи умови для підвищення ефективності діяльності [170]. Стосунки з постачальниками, зокрема визначають товарний асортимент та моделюють внутрішнє середовище підприємства.

Місце розташування об'єкта роздрібної торгівлі необхідно обирати надзвичайно виважено, через те, що правильно обране місце забезпечує вагому тривалу конкурентну перевагу стосовно інших суб'єктів торговельного середовища. Зручність розташування (віддаленість від житла, основних транспортних шляхів) магазину для покупців – основний критерій вибору ними пункту торговельного обслуговування за умов постійного дефіциту часу. З іншого боку, такі складові конкурентної стратегії в роздрібній торгівлі, як ціни, дизайн та інтер'єр, рівень обслуговування, асортимент товарів тощо, є швидкозмінними порівняно із вдалим розташуванням торговельного закладу [151].

Нині актуальним є ринковий підхід до стратегії розміщення торговельних підприємств, у якому одночасно враховуються соціально-демографічна структура населення, види розселення у майбутньому тощо.

Поміж внутрішніх чинників торговельного підприємства нами враховано фаховий зріст персоналу, підвищення кваліфікації та набуття нових навичок, формування значущості роботи, оптимізація трудової мотивації, підвищення трудової та виробничої дисципліни, залучення працівників до менеджменту підприємства, вдосконалення демографічної структури колективу.

Одним із суттєвих чинників є широта спектру надання послуг. Основні типи послуг, пропоновані в роздрібній торгівлі: прийняття замовлень по телефону, доставка, відправка поштою, надання загальної інформації, реклама, оформлення подарунків, безкоштовна паркова, ремонт, продаж у кредит, дитячі кімнати тощо. Отже, необхідність подолання наслідків спаду за існуючих обмежень у фінансових ресурсах висуває нові вимоги до ефективності управлінських дій щодо підвищення фінансової стійкості, забезпеченої якістю та корисністю інформації.

На рисунку 1.4 фактори мікрорівня розділені на дві групи: до групи А належать фактори, пов'язані з потоковим станом активів й джерел їх формування та до групи Б – пов'язані з ефективністю використання активів й джерел їх формування.

У цьому сенсі фінансово стійким є підприємство, діяльність якого характеризується сукупністю таких основних функцій:

- ефективно формування, розподіл і використання фінансових ресурсів, потоків і фондів, що сприяє досягненню стратегічних цілей розвитку підприємства;

- динамічна фінансова рівновага, що припускає структурну відповідність активів та пасивів, і на цій основі збереження відповідного рівня платоспроможності та кредитоспроможності;

– стабільне перевищення доходів над витратами при збалансованості надходжень і платежів (вхідних та вихідних фінансових потоків), що забезпечує збільшення ринкової вартості підприємства на основі зростання чистого дисконтованого грошового доходу;

– достатня частка чистого прибутку і амортизації для забезпечення відтворення продуктивного потенціалу підприємства.

Рис. 1.4. Класифікація формалізованих факторів впливу на фінансову стійкість торговельних підприємств

При здійсненні діяльності торговельних підприємств у кризових умовах господарювання виникають різноманітні ризики фінансового характеру, які необхідно враховувати при визначенні структури капіталу. Можна стверджувати, що власний капітал підприємства є менш

ризикованим, ніж запозичений і сприяє збереженню фінансової стійкості та незалежності [56, с.165].

Проблема управління власним капіталом гостро стоїть перед торговельними підприємствами, що пов'язано з особливостями побудови структури капіталу в цілому. О. Б. Стефанишин зазначає, що для підприємств торгівлі, порівняно з іншими галузями, характерна значно менша питома вага власного капіталу у сукупному капіталі, близько 9 %. У структурі капіталу торговельної сфери спостерігається значне переважання позикових і залучених фінансових ресурсів [181].

Проведений аналіз структури балансу підприємств торговельної галузі України за 2005 – 2017 роки, доводить, що у торговельних підприємств спостерігається нестача власного капіталу для забезпечення сталого розвитку (табл. 1.7).

Інформація, наведена у таблиці 1.8, свідчить про постійну динаміку зміни обсягу власного капіталу торговельних підприємств України. При цьому необхідно зазначити, що найбільша частка у структурі власного капіталу належить зареєстрованому капіталу, який забезпечує покриття значної частини власних коштів. Як бачимо, торговельна галузь протягом 2014 – 2016 років демонструвала від'ємне значення власного капіталу, що викликано значним зростанням непокритого збитку (табл. 1.8, рис. 1.3).

За результатами аналізу виявлено, що за період з 2011 до 2014 року фінансовий результат торговельних підприємств має тенденцію до погіршення, у 2015 році їх діяльність теж залишається збитковою, проте збитки дещо скоротились від 128134,8 млн. грн. у 2014 році до 80564,3 млн. грн. у 2015 році. Лише у 2017 підприємства торгівлі отримали фінансовий результат, який забезпечив покриття збитків та позитивне значення власного капіталу. Оскільки саме непокриті збитки перешкоджають фінансуванню стабільного розвитку підприємства така ситуація у торговельній галузі потребує переосмислення ролі управлінського впливу в частині оптимізації фінансової стійкості.

Структура балансу підприємств торговельної галузі України у 2005 – 2017 рр.

Показники	Роки млн. грн.												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
необоротні активи	66981,9	175864,8	276103,8	316411,4	334493,6	370248,6	385222,6	186704,4	217565,2	202201,2	210930,3	243226,1	276868,8
оборотні активи	239175,6	669542,6	932848,2	1195122,2	1301379	1473329,6	1716946,2	914972,8	930514,9	968579,8	1186490	1546403	1715815
витрати майбутніх періодів	1526,4	4365	7658,4	18234,8	19459,4	17878,2	21278,4	10968,7					
необоротні активи та групи вибуття				152	220	125	528,8	373,6	552,7	327,1	539,2	687,8	672,7
всього активів	307683,9	849772,4	1216610,4	1529920,4	1655552	1861581,4	2123976	1113020	1148632,8	1171108	1397959	1790317	1993357
власний капітал	44210,9	116852,6	185287,4	133519,8	147388,4	183212	211456,6	106525,9	97560,1	-24005,6	-67325,4	-27173,6	26231,7
забезпечення наступних витрат і платежів	1807,4	3211	6359,2	6253,2	7781,8	6945	8487,4	4595,4					
довгострокові зобов'язання і забезпечення	29636,1	87168,4	149283	218778,2	222330,6	261749,6	289966	151796,6	167983,4	199211,5	253026,1	274372,8	295140,6
поточні зобов'язання і забезпечення	231469	641482,2	873707	1169600,4	1274380	1407656,4	1610653,2	848229,4	882789,9	995878,1	1212225	1543044	1671854
доходи майбутніх періодів	560,5	1058,2	1973,8	1768,8	3672	2118,4	3412,8	1872,2					
зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття та чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду									299,4	24,1	33,1	73,7	130,7
Всього пасивів	307683,9	849772,4	1216610,4	1529920,4	1655552	1861681,4	2123976	1113020	1148632,8	1171108	1397959	1790317	1993357

Аналіз фінансових результатів до оподаткування підприємств
торговельної галузі України у 2010 – 2017 рр.

Роки	Фінансовий результат до оподаткування, млн.грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн.грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн.грн
2010	14883,5	62,5	42655,9	37,5	27772,4
2011	21591,5	66,7	48487,9	33,3	26896,4
2012	9608,0	66,0	43877,8	34,0	34269,8
2013	-6047,5	67,2	36528,5	32,8	42576,0
2014	-128134,8	66,7	34360,9	33,3	162495,7
2015	-80564,3	76,1	56898,4	23,9	137462,7
2016	7277,0	75,8	74418,1	24,2	67141,1
2017	39296,3	75,2	89285,4	24,8	49989,1

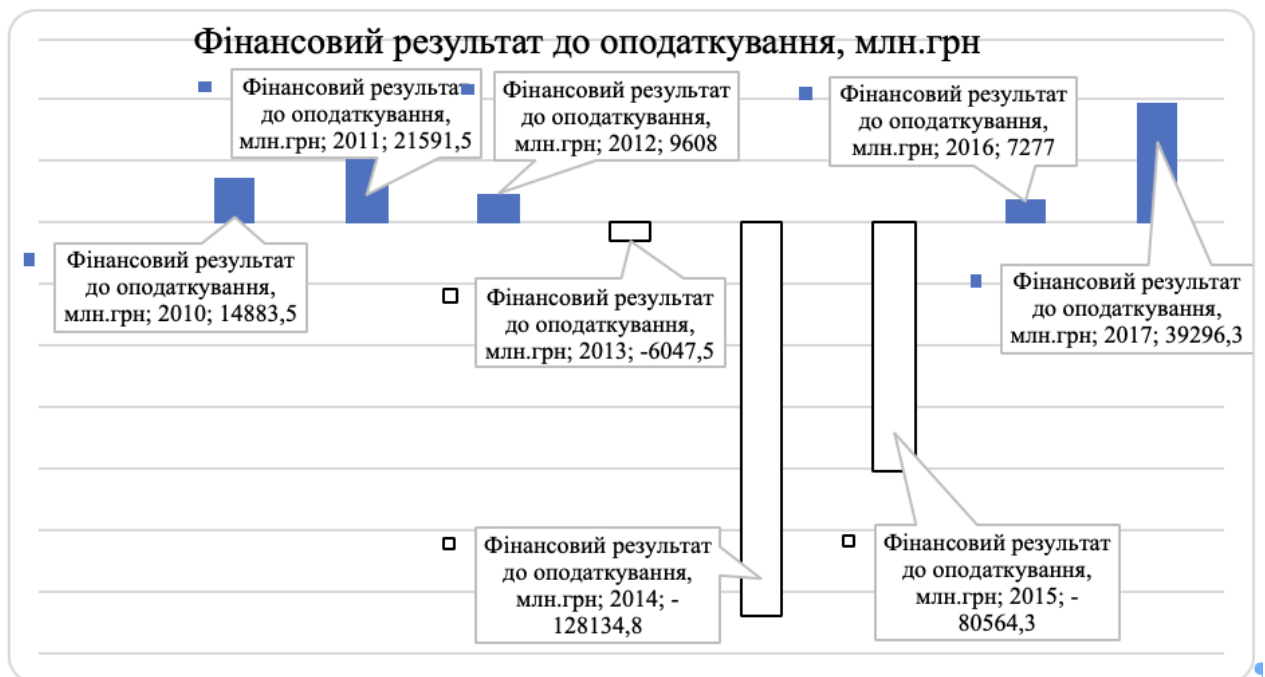

Рис. 1.5. Динаміка фінансових результатів до оподаткування підприємств торговельної галузі України у 2010 – 2017 рр

Фінансова стійкість може бути оцінена шляхом розрахунку низки відносних показників, найбільш інформативними з яких є коефіцієнти автономії, фінансової залежності, фінансової стійкості, маневреності власного капіталу, покриття боргів власним капіталом, поточної заборгованості та стійкості фінансування (табл. 1.9).

Варто зазначити, що фінансова стійкість має характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, який би відповідав вимогам ринку і водночас задовольняв потреби розвитку підприємства [14, с.66]. Проте, дані таблиці 1.9 свідчать про нестійкий фінансовий стан підприємств торговельної галузі упродовж тривалого часу (2008 – 2017 рр.). Жоден із наведених коефіцієнтів не відповідає нормативному значенню, окремі з них мають негативну динаміку, що сигналізує про певні проблеми, пов'язані з фінансуванням діяльності. Варто зазначити, що негативні зміни відбулися у 2014 році й тривали до кінця 2017 р., коли спостерігається стабільне погіршення фінансової стійкості торговельних підприємств, які до тепер залишаються не здатними покрити свої зобов'язання за рахунок власного капіталу (рис. 1.6).

Як доводить побудований тренд, за умов відсутності ефективного управлінського впливу, фінансова стійкість підприємств торговельної галузі України з високою вірогідністю буде погіршуватись протягом, принаймні, наступних двох років.

Таблиця 1.9

Відносні показники фінансової стійкості торговельної галузі України
за 2005 – 2017 роки

Коефіцієнти	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
автономії	0,144	0,138	0,152	0,087	0,089	0,098
фінансової залежності	5,906	6,236	5,521	10,398	10,155	9,112
фінансової стійкості	0,240	0,240	0,275	0,230	0,223	0,239
маневреності власного капіталу	0,155	0,241	0,316	0,269	0,239	0,408
покриття боргів власним капіталом	0,922	0,919	0,912	0,861	0,869	0,883
поточної заборгованості	0,752	0,755	0,718	0,764	0,770	0,756
стійкості фінансування	0,240	0,240	0,275	0,230	0,223	0,239

Продовження таблиці 1.9

Коефіцієнти	Роки						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
автономії	0,100	0,096	0,085	-0,020	-0,048	-0,015	0,013
фінансової залежності	8,988	9,388	10,771	-49,784	-21,764	-66,882	74,985
фінансової стійкості	0,236	0,232	0,231	0,150	0,133	0,138	0,161
маневреності власного капіталу	0,550	0,672	0,492	1,125	0,375	-0,146	1,697
покриття боргів власним капіталом	0,903	0,915	0,886	0,810	0,810	0,851	0,872
поточної заборгованості	0,758	0,762	0,769	0,850	0,867	0,862	0,839
стійкості фінансування	0,236	0,232	0,231	0,150	0,133	0,138	0,161

Тому виникла нагальна потреба зміни концепції управління фінансовою стійкістю підприємств, як системи заходів щодо розробки і реалізації принципів й методів управлінських рішень стосовно формування такого стану фінансових ресурсів, який би забезпечив підприємство постійним зростанням прибутку, платоспроможністю та кредитоспроможністю.

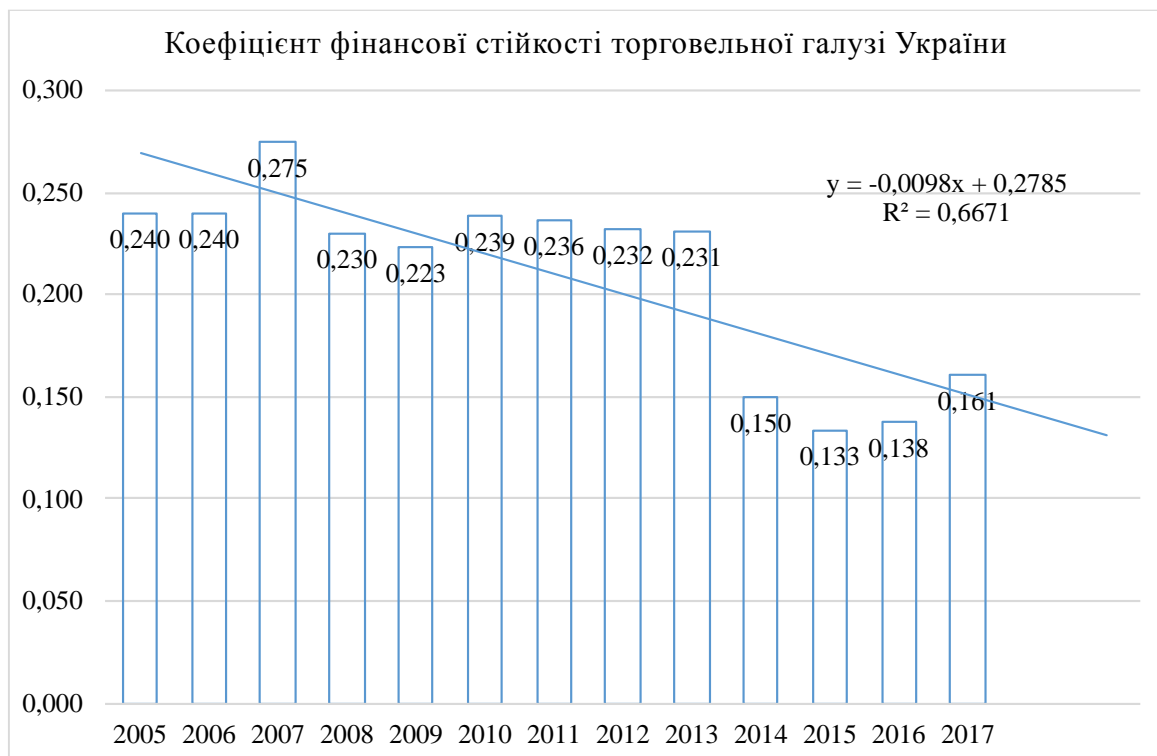

Рис. 1.6. Динаміка показників фінансової стійкості підприємств торговельної галузі України за 2005 – 2017 р.р.

Побудова ефективної системи управління фінансовою стійкістю торговельного підприємства забезпечить досягнення платоспроможності й фінансової рівноваги підприємства у короткостроковому та довгостроковому періодах, забезпечення наявності грошових коштів для оплати поточних зобов'язань, фінансових ресурсів для розвитку, забезпечення ліквідності підприємства, а також забезпечення фінансової безпеки підприємства, його фінансової гнучкості та фінансової стабільності.

Відповідно до цього, основними етапами управління фінансовою стійкістю, зокрема підприємств торгівлі, вбачається:

- по-перше визначення місії підприємства, обґрунтування стратегічних і тактичних завдань управління фінансовою стійкістю підприємства; аналіз факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які дестабілізують фінансову стійкість підприємства; вибір методів й принципів управління фінансовою стійкістю підприємства з урахуванням результатів попередніх дій;

- по-друге вибір інформації для моніторингу та аналізу фінансової стійкості підприємства; моніторинг, розрахунок й аналіз показників фінансової стійкості підприємства та їх порівняння з нормативами;

- по-третє прийняття управлінських рішень за результатами аналізу.

У статті Я. І. Мулик зауважено, що для обґрунтування прийняття управлінських рішень, обліково-аналітичне забезпечення має включати в себе усі без винятку інструменти обліку та аналізу з метою отримання синергетичного ефекту від їх системного застосування при забезпеченні стабільного та стійкого фінансового стану підприємства [117]. На думку Л. М. Докієнко у процесі управління фінансовою стійкістю підприємства головна мета та його основні задачі реалізуються шляхом здійснення певних функцій, які варто розглядати, по-перше, у якості функцій управління фінансовою стійкістю як управляючої системи та які є складовими будь-якого процесу управління незалежно від виду його діяльності, організаційно-правової форми, розміру та форми власності (аналіз фінансової стійкості у

поточному періоді, прогнозування параметрів фінансової стійкості, розробка дієвої системи стимулювання реалізації управлінських рішень щодо управління фінансовою стійкістю і здійснення ефективного контролю за виконанням прийнятих рішень щодо забезпечення чи підтримки на необхідному рівні фінансової стійкості) та, по-друге, у якості функцій управління фінансовою стійкістю як специфічної сфери управління підприємством у цілому (управління структурою капіталу, активів та грошових потоків) [53].

Організованість і дієвість механізму управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі обумовлюється наявністю належної інформаційної системи підтримки управлінського процесу, яка в свою чергу інтегрує функції обліку та економічного аналізу, і дозволяє формувати обліково-аналітичне підґрунтя, що здатне забезпечити якісний аналіз. Політика підприємства із регулювання фінансової стійкості, повинна орієнтуватися як на вимоги ринку, так і на потреби розвитку організації. Таким чином, економічна природа сутності фінансової стійкості проявляється, зокрема, через природу фінансів, як економічних стосунків щодо формування, розподілу й використання фінансових ресурсів.

Отже, інформаційне забезпечення управління фінансовою стійкістю слід розглядати як систему підтримки прийняття управлінських рішень у сфері формування та використання складових фінансової стійкості, зокрема капіталу та власних оборотних коштів, оптимізації розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства.

1.3 Аналіз фінансової стійкості як складова обліково-аналітичної системи підприємства торгівлі

Наявність значної кількості загроз для стійкого та ефективного функціонування будь-якого підприємства країни потребує удосконалення

наявних та розроблення нових механізмів гарантування фінансової стабільності на мікрорівні. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання є визначальним для прийняття низки обґрунтованих прогнозних управлінських рішень. Якісна оцінка саме фінансової стійкості є однією з найважливіших засад ефективного розвитку підприємства та надає інформацію про фінансові можливості на сьогодні й перспективу. Відтак, цей показник є основою формування стратегії та встановлення тенденцій розвитку підприємства, одним із ключових індикаторів для інвесторів й кредиторів. За таких умов набуває все більшої актуалізації питання удосконалення методичних аспектів інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства у частині формування інформаційної бази (визначення системи показників, структура звітних форм тощо). За умов високого рівня невизначеності функціонування підприємств, порядок формування та використання інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю постає однією з ключових проблем. Основним елементом якісного інформаційного поля є обліково-аналітичне забезпечення, як система генерації та обробки зовнішніх та внутрішніх даних. Удосконалення теоретичного підґрунтя інформаційного забезпечення визначає необхідність уточнення відповідних концептуальних засад його формування та використання під час розробки оперативних і стратегічних завдань в управлінні фінансовою стійкістю підприємства.

Дослідженню проблем формування інформаційного забезпечення в управлінні підприємствами різних видів економічної діяльності, визначенню його сутності й складових присвятили свої праці такі вчені як: С. П. Барановська, І. А. Бланк П. Ю. Буряк, О. М. Брадул, Р. Ф. Бруханський, В. О. Волощук, О. Д. Гудзинський, Н. В. Голячук, В. М. Жук, А. Г. Загородній, Т. Г. Камінська, М. Д. Корінько, О. А. Кравченко, М. Д. Крамчанінова, Є. В. Мних, Т. М. Пахомова, А. А. Пилипенко, М. С. Пушкар, І. Б. Садовська, В. В. Смирнова, Н. А. Тичиніна, Г. Б. Тітаренко, Л. В. Усатова та ін. Питаннями дослідження проблем

облікового забезпечення процесу оцінки діяльності підприємств присвячено праці багатьох провідних українських та закордонних науковців, а саме М. І. Бондар, Ф. Ф. Бутинець, С. М. Галузіна, О. Д. Гудзинський, Г. Г. Кірейцев, В. С. Лень, І. А. Маслова, В. Ф. Палий, О. В. Пархоменко, Л. В. Попова, П. Т. Саблук, Я. В. Соколов, В. В. Сопко, Л. К. Сук, та інші. Проте, аналіз наукової літератури свідчить про відсутність комплексного дослідження питань облікового забезпечення системи управління підприємством в цілому та в умовах наявності особливостей оцінки фінансової стійкості.

Віддаючи належне науковій та практичній значущості напрацьованих учених, слід відзначити, що у вітчизняній і зарубіжній літературі дотепер не знайшли відповідного відображення окремі аспекти визначення ролі фінансової стійкості у забезпеченні загальної економічної безпеки підприємства торгівлі, а також місця аналізу фінансової стійкості в обліково-аналітичній системі управління господарською діяльністю підприємства. При цьому неодмінно постають питання, пов'язані з визначенням контуру інформаційного забезпечення аналізу показників, які характеризують фінансову стійкість, та механізму отримання інформаційних потоків з обліково-аналітичної системи підприємства торгівлі.

Зростання динамічності й непередбачуваності сучасної економічної системи, потреби підтримки стійкості функціонування підприємства й сприяння його розвитку перш за все, потребують формування відповідного якісного інформаційного забезпечення. Аналізуючи сучасні дослідження та публікації щодо змістовності поняття забезпечення в обліковій системі, необхідно зазначити, що науковці, здебільшого, окремо не розмежовують поняття облікового та аналітичного забезпечення. У вітчизняній та зарубіжній літературі розкриваються такі терміни: «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична система», «обліково-аналітичний механізм», що за сутністю мають одні й ті ж ключові завдання у системі

управління, проте різні тлумачення, структуру та структуроутворюючі складові.

Аналіз низки існуючих визначень показує, що поняття обліково-аналітичне забезпечення, система або механізм мають практично синонімічний зміст – головним призначенням цих понять у більшості праць визначено забезпечення системи менеджменту (поточного, фінансового, стратегічного) обліково-аналітичною інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень.

Дослідження підтвердило, що в економічній літературі крім категорії «інформаційне забезпечення», яке отримало широке трактування з точки зору його змістового наповнення, застосовують й інші пов'язані із ним поняття, для позначення яких використовують відповідні терміни, а саме «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична система», «обліково-інформаційне забезпечення». Приєднуючись до думки таких вчених як С. М. Галузіна, О. Д. Гудзинський та інші, термін «забезпечення» у контексті обліково-аналітичного рекомендуємо розглядати як гарантування своєчасного формування та передачі якісної своєчасної обліково-аналітичної інформації в рамках системи управління підприємством, а також зовнішнім користувачам [41, 145, 148]. У загальному розумінні забезпечення визначають як сукупність заходів і коштів, створення умов, що сприяють нормальному здійсненню економічних процесів, реалізації запланованих програм, проектів, підтримці стабільного функціонування економічної системи та її об'єктів, усуненню порушень нормативних актів [158].

А. Г. Загородній під «обліково-аналітичним забезпеченням» визначає форму організації всіх видів обліку й аналізу, метою якого є забезпечення менеджерів підприємства інформацією для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень та контролю за їхньою реалізацією [63]. В. О. Волощук наводить більш конкретне визначення – «обліково-аналітичне забезпечення» слід розглядати як єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих через інформаційні потоки в процесі формування і передачі

оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами [37].

Стосовно поняття «обліково-аналітична система» цікавим є визначення С. П. Барановської «... це система, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації» [13]. Щодо визначення поняття «обліково-інформаційне забезпечення» Р. Ф. Бруханський наводить таке тлумачення: «...раціональна модель обліково-інформаційного забезпечення повинна враховувати як внутрішні, так і зовнішні інформаційні сфери, відображаючи комплексну консолідовану інформацію про діяльність підприємства і його перспективи. Основними джерелами обліково-інформаційного забезпечення є фінансовий облік і звітність; управлінський облік і звітність; результати моніторингу бізнес-середовища» [27].

У значенні облікового аспекту, де генеруються відомості про вартість активів, джерел утворення, зобов'язань, інформація про відносини з контрагентами, формування фінансових результатів, прибуток та його використання тощо, необхідно відокремити та уточнити поняття облікового забезпечення. Поняття облікова інформація включає інформацію, яку продукує бухгалтерський облік, проте слід зазначити, що поняття облікове забезпечення є ширшим за поняття облікової інформації. Із зазначеного виходить, що під обліковим забезпеченням варто розуміти процес підготовки та формування облікової інформації, забезпечення кількості та якості інформаційного масиву даних в системі бухгалтерського обліку. Відтак, поняття обліково-аналітичного забезпечення у науковій літературі розкривається через двовекторне розуміння:

- 1) формування інформаційної системи даних, через обліковий зміст – збір, реєстрація, узагальнення, збереження, передача інформації;

2) формування інформаційної системи даних, через аналітичний зміст – розкладання інформації за різними розрізами.

Метою облікового забезпечення має стати, зокрема, поєднання процедур бухгалтерського обліку й формування інформації для об'єктивного аналізу фінансової стійкості. Спираючись на такий підхід, варто надати тлумачення обліковому забезпеченню саме оцінки фінансової стійкості підприємства. Отже, облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості вбачаємо як інтегровану систему обліку, яка генерує й систематизує інформацію за різними ознаками й аналітичними розрізами для формування низки показників для аналізу фінансової стійкості підприємства. При цьому формування системи облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості зумовлено процесом цілеспрямованого підбору цих інформаційних показників, які будуть використані для розрахунку коефіцієнтів при аналізі.

Суттєво доповнюють інформаційні потоки внутрішні документи підприємства, облікові реєстри, дані первинного обліку, внутрішня звітність, на підставі даних яких можна виявити внутрішні тенденції показників звітності.

Теоретичну основу концепції обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками формують: по-перше, закономірності формування, руху та використання грошових потоків; по-друге, сутнісні характеристики та зміст процесу обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень у цілому, на яких слід зупинитись детальніше

Представлені визначення дозволяють вказати основні сутнісні характеристики поняття «обліково-аналітичне забезпечення»: по-перше, це визначальна роль у формуванні інформаційної бази управлінських рішень – головне призначення обліково-аналітичної системи полягає у представленні повної інформації у вигляді, придатному для прийняття ефективних управлінських рішень; по-друге, інтегрований характер підсистем – облікові та аналітичні процедури, які є основними складовими, повинні реалізовуватись на основі цілісної та узгодженої нормативної й методичної

бази. Облікова підсистема має забезпечувати формування облікових даних та звітних показників у вигляді, в тому числі, спеціально-розроблених форм для аналізу. Аналітичні процедури повинні базуватись на сучасних методичних підходах та забезпечувати формування набору показників, які повною мірою відповідатимуть потребам прийняття ефективних рішень.

Як видно зі стислого аналізу змісту тлумачень, всі наведені терміни, котрі використовуються для визначення сутності тотожних понять, характеризують процес акумулювання, обробки та передачі обліково-аналітичної інформації, необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам різних рівнів управління з метою прийняття ними відповідних рішень. Це дає підстави до того, що для означення поданих змістових складових у досліджуваних термінах доцільно використовувати єдиний термін, приміром «інформаційне забезпечення», який у літературі має дещо неоднозначні підходи до визначення. Зокрема, І. О. Бланком категорію «інформаційне забезпечення» розкрито як процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства [21]. В. В. Смирнова, А. О. Апостолов визначають «інформаційне забезпечення», як сукупність форм, методів та інструментів управління інформаційними ресурсами, необхідних і придатних для реалізації аналітичних та управлінських процедур, що забезпечують стабільне функціонування підприємства, його стійкий перспективний розвиток [7]. Аналіз змістовного наповнення вищенаведених трактувань досліджуваної категорії дозволяє підтвердити висновок, що науковці по-різному підходять до визначення сутності поняття «інформаційне забезпечення», однією групою вчених розглядається як сукупність процесів (чи один процес) [21], другою – як набір специфічних засобів і методів [7]. Узагальнення поглядів вчених дозволило визначити місце елементів інформаційного забезпечення в рамках системи управління фінансово-майновим станом підприємства (рис. 1.7).

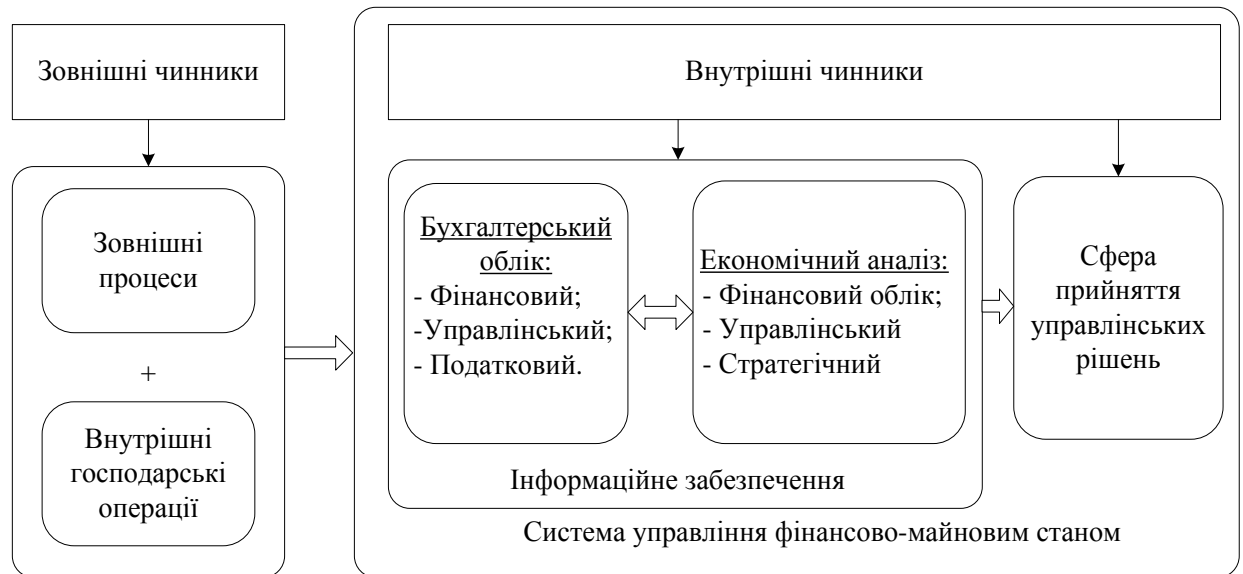

Рис. 1.7. Складові системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства

Відповідно, елементами поданої системи інформаційного забезпечення є облік та аналіз, які взаємодіють між собою через інформаційні потоки, формуючи потужну базу даних для прийняття рішень і здійснення контролю. З огляду на зазначені складові системи, необхідно визначити та охарактеризувати чинники, які впливають на рівень інформаційного забезпечення, а саме зовнішні (коло зовнішніх користувачів; рівень розкриття інформації для задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів) та внутрішні (розміри підприємства та масштаб діяльності; структура управлінського апарату; інформаційні потреби користувачів; кваліфікаційний рівень працівників облікового і аналітичного підрозділів; рівень деталізації та узагальнення інформації; періодичність подання інформації). Доцільним вбачається проаналізувати вплив окремих із зазначених чинників на формування обсягів інформаційного забезпечення. Розміри підприємства та масштаб діяльності впливають на організацію структурних елементів системи управління, необхідність інформаційного забезпечення для проведення аналізу та контролю. Розширення масштабів діяльності вимагає створення додаткових елементів у системі управління,

розгалужену структуру каналів надання й отримання економічної інформації та збільшення обсягів вхідної та вихідної облікової і аналітичної інформації. Інформаційні потреби користувачів мають прямий вплив, адже для кожного окремого користувача внутрішнього й зовнішнього середовища необхідно чітко визначити обсяги та види обліково-аналітичної інформації, рівень її узагальнення й форму подання. На проведення відповідних облікових і аналітичних процедур для підготовки управлінської інформації слід попередньо здійснювати розрахунки витрат часу, кількості працівників та враховувати рівень їх кваліфікації.

У сукупності зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на фінансову стійкість підприємства торгівлі, можна виділено чинники I, II та III рівнів (рис. 1.8). При цьому, чинники I рівня є узагальнюючими (базовими) по відношенню до чинників II та III груп. Їх дія, з одного боку, є результатом впливу похідних та деталізуючих чинників, а з другого, генератором взаємодії більш дрібних чинників впливу на фінансову стійкість.

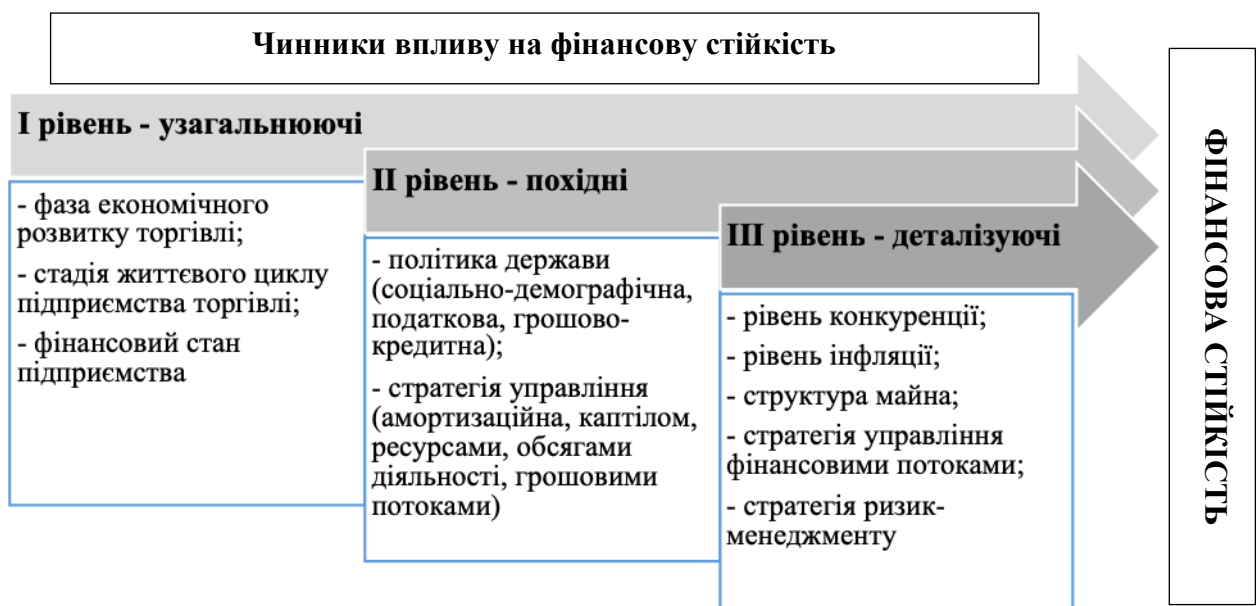

Рис. 1.8. Система чинників впливу на фінансову стійкість підприємства торгівлі

Розглядаючи процес формування інформаційного поля, вважаємо за доцільне використання етапізації поданої Ю. В. Максимівим, якісне дотримання якої, сприятиме підвищенню результативності інформації на виході, а саме: виявлення, накопичення та реєстрація облікової інформації у первинних документах; узагальнення масиву первинної облікової інформації шляхом складання внутрішньої та зовнішньої звітності підприємства; здійснення аналітичної обробки сукупності облікових даних [105].

Як виходить із визначень сутності інформаційного забезпечення, його ресурсне наповнення для аналізу фінансової стійкості здійснюється через збір і обробку даних в системі бухгалтерського обліку із дотриманням якісних характеристик фінансової інформації. Одержана аналітиками інформація повинна відповідати певним вимогам та якісним характеристикам. Погоджуючись з думкою В. М. Кременя, вважаємо, що до основних вимог, яким має відповідати інформаційне забезпечення аналізу фінансової стійкості слід віднести: ефективність, об'єктивність, повноту, оперативність, єдність, порівнянність, перспективність [91]. Крім того, вимоги до інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства мають бути доповнені якісними характеристиками, які визначені у Концептуальній основі [83]. Для того, щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути доречною та правдиво подавати те, що вона призначена подавати. Корисність фінансової інформації посилюється, якщо вона є зіставною, її можна перевірити, вчасною та зрозумілою. Основоположними якісними характеристиками інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості є доречність та правдиве подання.

Крім визначення якісних характеристик інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості та чинників, які на нього впливають, концептуального значення в сучасних умовах динамічного розвитку економіки набувають параметри трансформації та використання інформації, які й акумулюють зміст терміну інформаційне забезпечення. Організація належного стану інформаційного забезпечення можлива лише за умови його

адекватного супроводу, зокрема управлінського і технічного [10, с. 24]. Тому доречною є пропозиція О. В. Гандзюка щодо доцільності виділення у рамках системи інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості трьох об'єктів: джерела інформації, користувачів інформації та комунікативного середовища [42]. При цьому, у якості джерела інформації для аналізу фінансової стійкості слід розглядати облікові та не облікові дані про стан діяльності торговельного підприємства. Комунікативним середовищем є фінансова звітність, система аналітичних показників, критерії інтерпретації показників аналізу фінансової стійкості, міжнародні та вітчизняні бази рейтингів фінансової надійності. Стосовно користувачів результатів аналізу фінансової стійкості, ними можуть бути усі групи стейкхолдерів.

Потужне інформаційне забезпечення аналізу звітності виступає чи не найважливішою складовою процесу ефективної реалізації процедур аналізу, що у подальшому дасть змогу менеджерам та керівництву прийняти на його основі відповідні управлінські рішення [42]. Тому, перш ніж перейти до розробки аналітичних процедур оцінки рівня фінансової стійкості підприємств торгівлі, доцільно визначити складові концептуальної моделі інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства (рис. 1.9). У побудованій концептуальній моделі інформаційного забезпечення на мікрорівні виокремлено основні складові – мета, об'єкт, предмет, функції і завдання, а також принципи побудови взаємозв'язків як в межах обліково-аналітичного забезпечення так і на рівні системи управління, з використанням адаптованих елементів, які сприяють обґрунтуванню методичних аспектів за відповідними напрямками обліково-аналітичного забезпечення.

Метою функціонування системи є формування та передача оперативного і якісного інформаційного забезпечення за для обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління фінансовою стійкістю підприємства.

Рис. 1.9. Концептуальна модель обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємства торгівлі

Об'єктом системи є підприємство, а предметом – рівень його фінансової стійкості. Система виконує інформаційну, облікову, аналітичну та контрольну функції та відповідні їм завдання, які забезпечують надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень; здійснення аналізу та оцінку фінансової стійкості підприємства в цілому та в різних аналітичних розрізах; планування й контроль ефективності діяльності підприємства; обґрунтування пріоритетних напрямків його розвитку.

Специфіка управління фінансовою стійкістю має проявлятися у всіх окреслених складових системи інформаційного забезпечення: у підсистемі обліку – через формування обліково-звітної інформації, що максимально

достовірно відображує фінансово-майновий стан в різних аналітичних розрізах; у підсистемі аналізу – через формування аналітичного інструментарію оцінки фінансової стійкості. Тому, з метою отримання належного інформаційного забезпечення системи управління фінансовою стійкістю підприємства засобами обліку і аналізу, сформульовано комплекс завдань для досягнення ефективного обліково-аналітичного забезпечення реалізації управлінської функції:

- розробка критеріїв та порядку оцінки якості інформації, яка створюється у системі бухгалтерського обліку та економічного аналізу;
- розробка методики оцінки якості облікового циклу та процесу аналітичної обробки облікової інформації;
- встановлення порядку генерування необхідного внутрішнім стейкхолдерам обсягу даних у системі обліку та порядку подальшої їх трансформації в аналітичну інформацію.

Дослідження інформаційного забезпечення для потреб системи управлінської діяльності дозволило виокремити сутнісні характеристики, які у взаємозв'язку визначають його змістовне наповнення для підвищення рівня інформованості. Як вже зазначалося, основним джерелом інформації для аналізу фінансової стійкості є фінансова звітність підприємства. Складання фінансової звітності, як визначено у НП(С)БО 1, має за мету надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [155].

Порядок визнання й оцінки охарактеризованих об'єктів обліку визначатиме об'єктивність оцінки фінансової стійкості підприємства. У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [153] зазначається, що метою бухгалтерського обліку є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства для прийняття рішень. Проте на достовірність даних показників впливає

інфляція, інколи значно викривлюючи реальний стан, який характеризує рівень розвитку підприємства. Оскільки під час інфляції купівельна здатність грошей зменшується настільки, що зіставлення сум, отриманих від операцій та інших подій, які відбулися у різні проміжки часу, навіть у той же звітній період, не відповідають дійсності. Тому в умовах гіперінфляції фінансова звітність потребує відповідного коригування.

Сьогоднішній стан економіки України характеризується нестабільністю внутрішніх ринків, відтак починаючи з 2014 р., Україна щорічно займає останні місця у світі за рівнем інфляції: у 2014 р. – 24,9% , за 2015 р. – 43,3% [67], що є максимальним значенням за останні 20 років. За таких умов, виникає необхідність звернути увагу на достовірність фінансової звітності, показники якої потребують уточнення з урахуванням індексу інфляції. Мета здійснення інфляційного коригування полягає у тому, щоб надати зовнішнім користувачам фінансову звітність, яка відображає достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства в умовах гіперінфляції. Порядок коригування фінансової звітності на інфляційний складник регламентує П(С)БО 22 «Вплив інфляції» [150] та МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» [116].

Наказом Міністерства фінансів [154] з 2017 року передбачено нові підстави для проведення «інфляційного» коригування фінансової звітності. Згідно з новою редакцією п. 4 П(С)БО 22 показники річної фінансової звітності підприємства підлягають коригуванню із застосуванням коефіцієнта коригування за наявності в економічному середовищі, зокрема, таких специфічних факторів:

- переважна більшість населення зберігають свої заощадження у формі немонетарних активів або у відносно стабільній інвалюті;
- продаж і придбання активів на умовах відстрочення платежу здійснюються за цінами, які компенсують очікувані втрати купівельної спроможності грошей протягом періоду відстрочення платежу;

- процентні ставки, заробітна плата та ціни індексуються згідно з індексом цін;
- досягнення значення кумулятивного приросту інфляції 100 % та більше.

Тим самим, національні критерії проведення «інфляційного» коригування приведено у відповідність з критеріями § 3 МСБО 29, яким керуються підприємства, що складають фінансову звітність за МСФЗ. У МСБО 29 зазначається, що «...у країні з гіперінфляційною економікою звітність про результати операційної діяльності та фінансовий стан, подана в національній валюті без перерахунку, є некорисною...» [116]. При цьому не встановлюється абсолютного рівня, на якому вважається, виникає гіперінфляція, тому необхідність перераховувати фінансові звіти згідно із цим стандартом є питанням професійного судження (§ 10 МСБО 29).

Під час коригування фінансової звітності на рівень інфляції необхідно привести показники фінансової звітності до зіставлених грошових вимірників на дату коригування, тобто активи, зобов'язання, власний капітал коригуються на коефіцієнт коригування [116]. Процес коригування полягає в тому, що спочатку складають фінансову звітність без урахування індексу інфляції, а потім кожну статтю фінансової звітності перераховують у разі необхідності на коефіцієнт коригування та оприлюднюють фінансову звітність з урахуванням інфляційного впливу. Для розрахунку коефіцієнта коригування необхідно індекс інфляції на дату балансу (кінець звітного періоду) розділити на індекс інфляції на дату визнання (переоцінки) відповідної статті звітності. Таке інфляційне коригування кожної статті фінансової звітності передбачає коригування окремо за кожним необоротним активом, кожним видом запасів, кожною статтею немонетарної заборгованості, ускладнюючи процес формування звітів. Коригування фінансової звітності на інфляційний вплив проводять за кожною формою фінансової звітності.

За національними і міжнародними стандартами відкоригована на інфляційний складник фінансова звітність є окремою повноцінною фінансовою звітністю, яку некоректно розглядати як додаток до звичайної (невідкоригованої) фінансової звітності. П(С)БО 22 означає, що у примітках до річної фінансової звітності наводять інформацію про факт коригування показників фінансової звітності. А у § 7 МСБО 29 чітко вказується на заборону подавати інформацію, згідно із цим стандартом у вигляді додатка до неперерахованої фінансової звітності. Крім того, не рекомендується окреме подання фінансової звітності до її перерахування [116]. Наслідки інфляційних ефектів є значними для викривлення показників фінансової звітності, що викликає нагальну потребу у проведенні їх коригувань на інфляційний складник. Уніфікація облікових методів щодо проблеми інфляції дозволяє не лише більш точно оцінювати вартість активів підприємства, але й об'єктивно здійснювати порівняння показників різних підприємств, що спрощує процес залучення інвестицій, полегшує облік для підприємств та знижує ризик завищеної оцінки прибутків підприємства.

Таким чином, завдання облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості полягають у пошуку раціональних групувань показників, що зумовлює необхідність в уточненні облікової інформації та її актуалізації відповідно норм НП(С)БО 1 та відповідних МСФЗ. На підставі цих вимог, у таблиці 1.10 наведено порядок розрахунку коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість, враховуючи норми національних та міжнародних стандартів щодо формування показників в обліковій системі.

Подані у таблиці показники оцінки фінансової стійкості мають різне інформаційне значення для окремих груп користувачів, а відтак, аналіз і оцінка динаміки зміни фінансових показників може відрізнятися з позиції кредиторів, інвесторів та власників підприємства.

На підставі даних фінансової звітності згруповано показники, які характеризують стан майна підприємства та подано алгоритм їх визначення (табл. 1.11), виходячи з представленої в таблиці 1.10 системи коефіцієнтів.

Таблиця 1.10

Джерела отримання інформації для розрахунку показників аналізу фінансової стійкості

Показник	Порядок розрахунку	Джерело отримання інформації	Характеристика показника
1	2	3	4
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	<i>власний капітал / загальна валюта балансу</i>	р. 1495 / р. 1900	показує частку активів підприємства сформовану за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансової залежності	<i>загальна валюта балансу / власний капітал</i>	р. 1900 / р. 1495	Показує суму активів, яка припадає на 1 грн. власних коштів
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<i>позикові кошти / загальна валюта балансу</i>	(р. 1595 + р. 1695) / р. 1900	показує, яка частка позикових коштів приходить на одиницю капіталу, що використовується в діяльності
Коефіцієнт поточної заборгованості	<i>поточні зобов'язання / загальна валюта балансу</i>	р. 1695 / р. 1900	показує, яка частина активів сформована за рахунок позикових ресурсів короткострокового характеру
Коефіцієнт стійкого фінансування	<i>власний капітал + довгострокові зобов'язання / загальна валюта балансу</i>	(р. 1495 + р. 1595) / р. 1900	показує, яка частка активів сформована за рахунок стійких джерел
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	<i>власний капітал / власний капітал + довгострокові зобов'язання</i>	р. 1495 / (р. 1495 + р. 1595)	показує, яка частка стійких джерел сформована за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел	<i>довгострокові зобов'язання / власний капітал + довгострокові зобов'язання</i>	р. 1595 / (р. 1495 + р. 1595)	показує, яка частка стійких джерел сформована за рахунок кредитних ресурсів
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	<i>власний капітал / залучений капітал</i>	р. 1495 / (р. 1595 + р. 1600)	показує, яка частка залучених коштів може бути покрита за рахунок власного капіталу

Продовження табл. 1.10

1	2	3	4
Коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику)	залучений капітал / власний капітал	(р. 1595 + р. 1600) / р. 1495	показує, яка частка позикового капіталу залучена підприємством у розрахунку на одиницю власного капіталу

Між тим, в процесі моніторингу облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості доцільно звернути увагу на деякі проблемні питання в методології обрахунку показників на етапі їх формування в системі обліку з метою уникнення викривлення параметрів оцінки фінансової стійкості. Прийняття НП(С)БО 1 зумовило необхідність внесення суттєвих коректив у порядок формування показників оцінки фінансової стійкості та потребує поглиблених наукових досліджень стосовно його облікового забезпечення.

Таблиця 1.11

Алгоритм визначення показників структури майна для оцінки фінансової стійкості

Узагальнений показник	Розрахунок
Власний оборотний капітал	Ф1№1495 - Ф1№1095
Залучений капітал	Ф1№1595 + Ф1№1600
Власний капітал	Ф1№1495
Позикові кошти	Ф1 р. 1595 + Ф1р. 1695
Власний капітал та довгострокові зобов'язання	Ф1р. 1495 + Ф1р. 1595

Стосовно першого розділу пасиву балансу, необхідно звернути увагу на величину залишку рахунку 40 «Зареєстрований капітал», на розмір якого впливає суб'єктивний характер оцінки вкладів учасників підприємства, порядок якої фіксується в установчих документах підприємства. Другий та третій розділ пасиву балансу було об'єднано в один під назвою «Довгострокові зобов'язання та забезпечення», що варто розцінювати як

позитивний момент для інформаційного забезпечення фінансового аналізу. Йдеться про те, що при розрахунку коефіцієнтів із залученням сум забезпечень витрат і платежів, на сьогодні доцільно вираховувати їх зі складу власного капіталу, а зараховувати до складових залученого капіталу. Зміни відбулися стосовно доходів майбутніх періодів, які приєднані до статей третього розділу «Поточні зобов'язання та забезпечення».

Що стосується активів, то при оцінці якості інформаційної бази аналізується стан і тенденції на підприємстві дебіторської заборгованості, й відповідно, рівень створеного резерву сумнівних боргів. Статтями балансу обмежено можливість оцінки стану платіжної дисципліни підприємства виключенням зі складу дебіторської заборгованості (за товари, роботи, послуги) інформації про суми нарахованого резерву сумнівних боргів.

Висновки до розділу 1

1. Термінологічний аналіз понять «фінансова стабільність», «економічна стійкість» та «фінансова стійкість» показав, що поняття «фінансова стабільність» у наукових дослідженнях найбільш часто розглядається на макрорівні у взаємозв'язку зі стабільністю фінансової системи чи взагалі економіки певної країни. Визначення змістовних характеристик економічної стійкості дозволило виділити такі її види: організаційна (ефективне формування і використання організаційних механізмів виробничо-господарської діяльності), виробнича (розвиток усіх структурних елементів виробництва через ефективне використання ресурсів) й фінансова (стабільна прибутковість та зростання капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності).

2. Найбільш адекватно характеризує фінансовий стан підприємства категорія фінансової стійкості, яку пропонується визначати як аналітичну інтерпретацію фінансово-економічного стану підприємства через сукупність взаємообумовлених і взаємопов'язаних показників, значення яких залежить від рентабельності продажу, обіговості капіталу, фінансової активності, норм

розподілу прибутків на інвестиційні та інші потреби, залежності від позикових коштів, балансу власного та позикового капіталу, ефективності використання різних ресурсів та інших соціально-економічних чинників в умовах невизначеного середовища та допустимого рівня ризиків.

3. Аналіз статистичної інформації свідчить про зниження обсягу власного капіталу торговельних підприємств України в динаміці. При цьому необхідно зазначити, що найбільша частка у структурі власного капіталу належить зареєстрованому капіталу, який забезпечує покриття значної частини власних коштів. Торговельна галузь є сферою економіки, яка протягом 2014-2016 років демонструвала від'ємне значення власного капіталу, що викликано значним зростанням непокритого збитку. За результатами аналізу виявлено, що за період з 2011 до 2014 року фінансовий результат торговельних підприємств має тенденцію до погіршення, у 2015 році їх діяльність теж залишається збитковою. Лише у 2017 підприємствам торгівлі вдалося вийти на фінансовий результат, який забезпечив покриття збитків та позитивне значення власного капіталу.

4. Проведений аналіз фінансової стійкості торговельних підприємств України за 2005-2017 роках а також побудована прогнозна модель доводить, що за умов відсутності ефективного управлінського впливу, фінансова стійкість підприємств торговельної галузі України з високою вірогідністю погіршуватиметься протягом принаймні наступних двох років. Тому виникла нагальна потреба зміни концепції управління фінансовою стійкістю підприємств, як системи заходів щодо розробки і реалізації принципів і методів управлінських рішень стосовно формування такого стану фінансових ресурсів, який би забезпечив підприємство постійним зростанням прибутку, платоспроможністю та кредитоспроможністю. Побудова ефективної системи управління фінансовою стійкістю торговельного підприємства забезпечить досягнення платоспроможності підприємства в короткостроковому та довгостроковому періодах, забезпечення наявності грошових коштів для оплати поточних зобов'язань, фінансових ресурсів для розвитку,

забезпечення ліквідності підприємства, а також забезпечення фінансової безпеки підприємства, його фінансової гнучкості та фінансової стабільності, досягнення фінансової рівноваги підприємства в довгостроковому і короткостроковому періодах.

5. З метою подальшої розробки аналітичних процедур оцінки рівня фінансової стійкості підприємств торгівлі визначено складові концептуальної моделі інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства. В побудованій концептуальній моделі інформаційного забезпечення на мікрорівні серед основних складових виокремлено мету, об'єкт, предмет, функції і завдання, а також принципи побудови взаємозв'язків як в межах обліково-аналітичного забезпечення так і на рівні системи управління, з використанням адаптованих елементів, які сприяють обґрунтуванню методичних аспектів за відповідними напрямками обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі.

Основні результати дослідження за розділом 1 опубліковані у працях: [119; 122; 125; 130; 131; 132; 133; 134; 135; 141; 142; 206; 208].

РОЗДІЛ 2.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

2.1 Ідентифікація впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємств торгівлі

Фінансова стійкість підприємства є найбільш значимим індикатором, який відображає ступінь безпеки інвестованих коштів чи забезпечення ділової активності. Стійкий стан характеризує спроможність виконувати підприємством свої основні функції в змінних умовах, загрозах і ризиках внутрішнього та зовнішнього середовища. На відміну від інших, цей показник фінансового стану набуває ознак комплексності й системності, тобто по суті включає в себе усі аспекти діяльності підприємства. Рівень достовірності його оцінки залежить, насамперед, від рівня достовірності формування інформаційного підґрунтя.

Бухгалтерський облік є системою генерації повної та правдивої інформації про господарські процеси шляхом суцільної реєстрації фактів діяльності підприємства, тому облікова політика є елементом системи організації бухгалтерського обліку, що забезпечує користувачів масивом якісної інформації та зумовлює створення цілісної системи обліку на підприємстві. Властивістю всієї системи в цілому, незалежно від того чи є стійкою система чи є стійкими її складові при нестійких протилежних категоріях через можливості системи неадитивним можливостям підсистем є емерджентність [44]. Автори також зазначають, що орган, який управляє об'єктом з великою різноманітністю параметрів і характеристик, сам повинен володіти необхідною й достатньою різноманітністю і потенціалом для управління цим об'єктом. Отже, розробка облікової політики підприємства з набором елементів й характеристик, має здійснюватись із врахуванням очікуваного результату – емерджентності, яка забезпечить реалізацію

обраних методичних засад політики на очікуваний результат. За таких умов, облікова політика має базуватися на науково обґрунтованій концепції економічного розвитку підприємства та забезпечувати досягнення його фінансово стійкого стану. Варто враховувати комплексність при розробці й реалізації облікової політики шляхом узгодження взаємозв'язку усіх елементів для виконання передбачених завдань на кожному етапі розвитку.

Питання формування облікової політики досліджувала низка українських науковців, зокрема: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Г. М. Давидов, П. Є. Житний, Г. Г. Кірейцев, М. С. Пушкар, В. В. Сопко, В. Г. Швець; і зарубіжних – А. С. Бакаєв, П. С. Безруких, Н. П. Кондраков, С. О. Ніколаєва, В. Ф. Палій, Е. С. Хендриксен, Л. З. Шнейдмана та інші. Проте широка практична спрямованість і значущість, галузева специфіка, різний рівень запитів управлінців залишають дискусійними деякі питання методики формування облікової політики підприємств в умовах забезпечення фінансової стійкості підприємства. Важливими для розкриття є питання, пов'язанні із об'єктами обліку, що прямо чи опосередковано впливають на формування показників звітності на підставі яких проводиться аналіз та приймаються управлінські рішення.

Нормативно визначення поняття «облікова політика» закріплено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та визначається як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [153]. При цьому з 01.01.2018 р. в Законі змінилося визначення облікової політики, зокрема, було уточнено, що облікова політика використовується не лише для складання фінансової звітності, а й для ведення бухгалтерського обліку. Як зазначає податковий експерт М. Казанова, уточнення з одного боку є технічне, оскільки саме на основі даних бухгалтерського обліку і складають фінансову звітність [71]. Уточнення внесене до визначення поняття «облікова політика» у нормативно-правовій базі пов'язано зі змінами ведення обліку суб'єктами

господарювання, які зобов'язані вести облік за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). До 01.01.2018 року ці підприємства, навіть після того, як подали свою першу звітність за МСФЗ могли продовжувати вести облік за Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), а наприкінці року для виконання обов'язку про складання звітності за вимогами МСФЗ проводили трансформацію фінансової звітності з врахуванням вимог МСФЗ. Згідно з ч. 6 ст. 12 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» з 2018 року після подання першої фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності за МСФЗ підприємство зобов'язане вести бухгалтерський облік згідно з обліковою політикою, складеною за міжнародними стандартами [153].

У науковій літературі існує декілька підходів до трактування облікової політики. Розглянемо найпоширеніші з них, щоб визначити специфічні елементи, які мають вплив на показники фінансової стійкості торговельного підприємства. Професор Л. Г. Ловінська визначає облікову політику як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються суб'єктом господарювання для ведення поточного обліку, складання та подання фінансової звітності в межах, визначених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, іншими нормативними документами, затвердженими Міністерством фінансів та іншими органами виконавчої влади після погодження з Міністерством фінансів [101]. Тобто автор у складі облікової політики, як і закріплено в Законі, визначає три складові елементи, а саме принципи, методи і процедури. Л. Пантелійчук пропонує у складі облікової політики виділяти ще одну складову – заходи [144]. Проте, що вчений розуміє під заходами бухгалтерського обліку, у його роботі не розкрито, що не дозволяє оцінити практичне значення цього елемента при формуванні облікової політики.

О. М. Петрук та В. Г. Швець, під обліковою політикою пропонують розуміти самостійний вибір підприємством певних і конкретних методик,

форми і техніки ведення бухгалтерського обліку, виходячи з чинних нормативних актів й особливостей діяльності підприємства [147, 211]. При цьому форми й техніки ведення бухгалтерського обліку це і є процедури бухгалтерського обліку, позитивним моментом при трактуванні поняття «облікова політика» є врахування при її формуванні особливостей діяльності підприємства.

І. А. Білоусова, Т. В. Барановська [19], П. Є. Житний [61], М. І. Кутер [97, с. 478], Л. З. Шнейдман [215, с. 53] доповнюють трактування терміну «облікова політика» її цільовою спрямованістю, а саме: забезпечення захисту прав та інтересів власника (власників, учасників); управління виробничою системою; управління обліком; ефективне регулювання господарської діяльності підприємства в інтересах справи і зацікавлених осіб тощо. Дещо конкретизує цілі облікової політики Ю. Ю. Харчук, а саме: повне відображення в бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності, виходячи не лише з правових норм, а й з економічного змісту; незмінність протягом звітного року прийнятої методології відображення господарських операцій та оцінки активів; правильність відображення доходів та витрат у відповідному звітному періоді, розподіл витрат на поточні та капітальні; ідентичність даних аналітичного, синтетичного обліку, фінансової звітності; раціональне ведення бухгалтерського обліку [194, с. 126].

Змістовне дослідження впливу облікової політики на фінансові показники діяльності підприємства здійснив В. В. Євдокимов, та запропонував наступне її визначення: облікова політика – це інструмент організації обліку на конкретному підприємстві, який включає сукупність способів та процедур ведення обліку, що впливають на величину фінансових результатів підприємства [60, с. 77].

Враховуючи підходи науковців до трактування досліджуваного поняття, особливості діяльності торговельного підприємства та напрям впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємства пропонуємо визначати облікову політику як закріплені внутрішнім

розпорядчим регламентом принципи, методи, процедури організації і ведення бухгалтерського обліку та формування показників фінансової звітності, які обираються із альтернативних загальноприйнятих або розробляються самостійно з урахуванням стратегії розвитку торговельного підприємства та сприяють достовірному визначенню фінансового результату й показників фінансової стійкості з метою забезпечення якісною інформацією про капітал й управління стейкхолдерів.

Вимогою до облікової політики є виваженість, відповідність нормам МСФЗ та нормам чинного законодавства з метою формування інформаційного забезпечення для складання звітності й проведення аналізу фінансового стану підприємства. Слушно в цьому аспекті зауважує С.О. Левицька: «з урахуванням цільових запитів менеджерів підприємства «організаційний механізм» повинен враховувати бухгалтерський облік не як єдину облікову систему, а як інформаційну основу інтегрованої системи господарського обліку» [99]. У контексті організації обліку вчена розглядає синергетичний ефект від створення результативного обліково-аналітичного забезпечення у відповідності до потреб управління. М. С. Пушкар визначає концепцію облікової політики як регламентацію процесу підготовки інформації про діяльність підприємства, яка корисна для прийняття управлінських рішень щодо розподілу та ефективного використання наявних ресурсів і отримання результативної інформації [156, с. 384]. В. М. Рожелюк у своїх дослідженнях встановлює сутнісні характеристики організації бухгалтерського обліку на основі врахування визначених рис інформаційної економіки та ідентифікації їх впливу на бухгалтерський облік суб'єкта господарської діяльності [162]. Зокрема, Г. Г. Кірейцев у контексті окреслення проблем сучасного обліку зазначав, що правильне розуміння причин виникнення та ролі глобалізації в процесах суспільного економічного відтворення сприятиме обґрунтованому підходу щодо вибору концепції та розробки моделей розвитку економіки [75]. Н. Я. Микитюк, вказує, що основним джерелом інформації для менеджменту є обліково-аналітична

система, яка містить різнобічну економічну інформацію про об'єкти управління [113].

Наведе свідчить, що облікова політика спрямована на формування такого інформаційного забезпечення, яке буде відповідати характеристикам інтегрованої системи даних й дозволить ефективно управляти фінансовою стійкістю підприємства. Інформація відіграє дві ключові ролі: є корисною в процесі прийняття рішень інвесторами та провайдерами капіталу, що дозволяє оцінити потенціал повернення інвестиційних можливостей та дозволяє «постачальникам» капіталу розробляти механізми корпоративного управління для моніторингу використання ресурсів капіталу після того, як вони були виділені (роль *ex-post* інформації) [220]. Для забезпечення ефективної економічної діяльності підприємства з упередженням ризиків варто генерувати оптимальний набір якісних інформаційних даних економічного й неекономічного, фінансового й нефінансового характеру. Оптимальними слід вважати достатній для аналізу й прийняття рішень масив даних, який генерується в системі бухгалтерського обліку. Н. Л. Правдюк зауважує, що якість бухгалтерської інформації корелює з ефективністю реалізації всього управлінського процесу: чим вищі якісні параметри інформації, тим кращі можливості менеджерів підготувати оптимальні рішення [152]. Відтак, положення облікової політики, як ключового облікового регламенту є підґрунтям формування якісної інформаційної бази для управління фінансовою стійкістю. Зарубіжними вчені також досліджували економічні наслідки регулювання розкриття інформації та стандартів звітності, включаючи докази прийняття МСФЗ [226].

Зважаючи на те, що сучасний облік має задовольняти інформаційні потреби щодо виявлення резервів підвищення ефективності діяльності, визначення стратегії та оцінки її досягнення, проблеми сучасного менеджменту, які має вирішувати облік, О.В. Кирєєва поділяє на дві групи: відсутність гнучкості в системі управління та недостатня забезпеченість інформацією про стан середовища підприємства та інше [74, с.45]. У цьому

зв'язку О. В. Фоміна основні завдання інформаційного забезпечення управління зводять до таких: а) своєчасне та повне одержання, реєстрація та оновлення необхідних даних; б) систематизація та комбінування даних з метою підготовки їх до використання в управлінській системі; в) своєчасне забезпечення відповідних рівнів управління всіма необхідними даними [190].

Як зазначає П. Є. Житний, системний підхід щодо формування облікової політики має визначати необхідність підпорядкування її загальним інтересам управління підприємством і водночас зберігання своєї єдності. Облікова політика має створювати умови для ефективного управлінського процесу, а отже і для позитивного підсумку результатів взаємодії внутрішніх чинників системи та чинників зовнішнього середовища [61].

Л. В. Гнилицькою доведено необхідність імплементації в систему інформаційного забезпечення методик обліку та аналізу для формування обліково-аналітичної інформації, що уможливить підвищення ефективності прийняття рішень фахівцями з економічної безпеки стосовно діяльності підприємства в умовах нестійкого зовнішнього середовища та існування перманентних ризиків і небезпек у його внутрішніх бізнес-процесах [46]. На економічну безпеку та фінансову стійкість впливають варіативні положення облікової політики, обрані підприємством щодо окремих об'єктів обліку – необоротних та оборотних активів, доходів, зобов'язань, забезпечень. Тому вплив обраних підприємством методів й елементів облікової політики може мати прямий або опосередкований характер, але його слід обов'язково враховувати при розробці наказів про облікову політику вітчизняних підприємств.

Всі елементи облікової політики організації, в залежності її впливу на показники звітності, доцільно систематизувати за трьома групами: елементи, що викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, що не викликають зміни показників фінансової звітності; елементи щодо яких однозначна оцінка є неможливою.

До першої групи доцільно віднести елементи облікової політики прогнозований впливом на показники фінансової стійкості носить довгостроковий характер (переоцінка необоротних активів, спосіб нарахування амортизації, порядок та вартісні критерії списання необоротних активів, порядок переведення довгострокової заборгованості в короткострокову і т. ін.) та елементи з короткостроковим впливом на фінансову звітність (оцінка запасів, порядок списання вартості малоцінних та швидкозношуваних предметів тощо).

Елементи другої групи не змінюють значення показників фінансової звітності – це оцінка придбаних запасів і порядок їх обліку, порядок обліку курсової різниці, порядок коригування вартості цінних паперів, спосіб розподілу непрямих витрат. У третю групу слід включити елементи облікової політики, що впливають на показники звітності але щодо яких не можна зробити однозначну оцінку. Це здебільшого стосується торговельно-виробничих підприємств, на яких необхідно здійснювати оцінку незавершеного виробництва, оцінку зворотних відходів та класифікацію витрат на виробництво. Алгоритм класифікації елементів облікової політики торговельного підприємств з позиції впливу на фінансову стійкість наведено на рисунку 2.1.

Проаналізувавши дослідження з питань облікової політики низки вітчизняних вчених та зміст розпорядчих документів про облікову політику торговельних підприємств ми дійшли висновку, що накази про облікову політику більшості підприємств, здебільшого, мають формальний, інколи фрагментарний та непослідовний характер, відсутній єдиний підхід до встановлення етапів розробки, спостерігається неструктурованість та непослідовне викладення змісту наказу і не повною мірою розкривають особливості організації їх бухгалтерського обліку.

Тому на підставі дослідження діяльності торговельних підприємств Харківського регіону сформульовано перелік основних недоліків поширеної практики формування облікової політики, які наведено в таблиці 2.1.

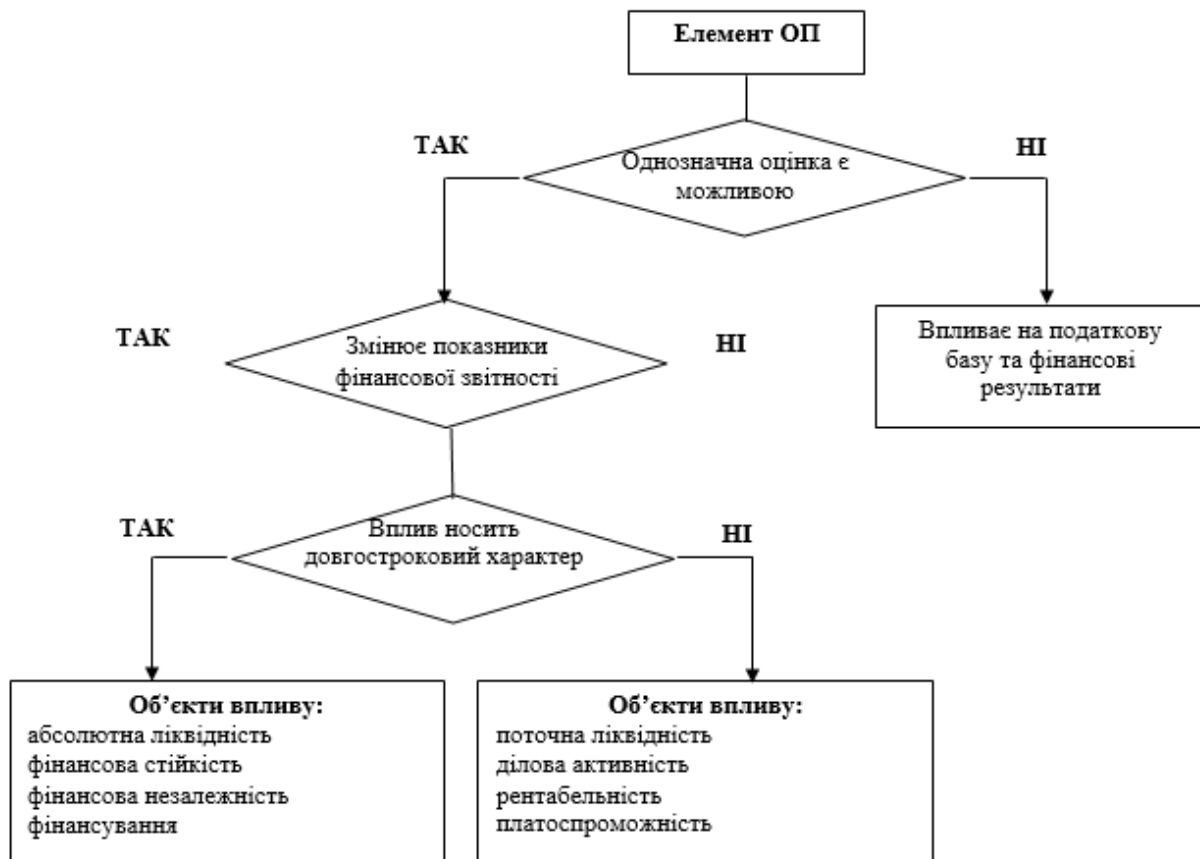

Рис. 2.1. Алгоритм ідентифікації впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємства торгівлі

Неодноразово зазначалося, що облікова політика має забезпечувати достовірну інформацію про майновий і фінансовий стан підприємства.

Відтак, перед підприємствами постає необхідність підвищення ролі облікової політики в процесі управління. Проте, як свідчить практика достовірність є лише одним з критеріїв її дієвості. Під час визначення положень облікової політики варто враховувати принцип суттєвості, який визначає концепцію достовірності інформації, яка формується в системі бухгалтерського обліку. Згідно з цим принципом під суттєвістю розуміється не абсолютна точність даних, а міра їх точності, яка дозволить користувачеві даних робити на їх основі правильні висновки щодо фінансового стану підприємства, результатів його господарської діяльності і приймати рішення.

Узагальнення основних недоліків формування облікових політик підприємств

Недолік	Характеристика
Формальний підхід	При формуванні облікової політики не акцентується увага на специфіку діяльності підприємства. Облікова політика має загальний типовий характер.
Не повний перелік елементів висвітлюються	Облікова політика не містить певних елементів об'єкта.
Розходження між поданими методами, та методами, які використовуються на практиці	В разі зміни методу нарахування амортизації чи інших методів і процедур, до облікової політики мають ввестись зміни, якщо це не відбувається, то виникають розбіжності.
Подання конкретних прізвищ в обліковій політиці	Подання в Наказі про облікову політику не посадових осіб, відповідальних за ту чи іншу ділянку роботи, а конкретних прізвищ.
Відображення кореспонденцій	Облікова політика перевантажена типовими кореспонденціями рахунків по окремим об'єктам обліку.
Відсутність відповідальності	В обліковій політиці не вказана особа (посада), яка відповідає за дотримання положень облікової політики.

Під час моніторингу фінансової стійкості підприємства особливої актуальності набуває вивчення методичних прийомів формування облікових даних – фінансового інформаційного середовища, як підґрунтя визначення низки показників, що включаються до відповідних агрегатів. Рівень розкриття інформації про обрані методи і принципи в обліковій політиці мають важливе значення для прогнозування аналітиками економічних показників та явищ [225]. Тому доцільно розглянути як окремі елементи облікової політики впливають на показники фінансової стійкості торговельного підприємства (табл. 2.2).

Характеристика впливу елементів облікової політики на показники фінансової стійкості підприємства торгівлі

Елемент ОП	Альтернативні варіанти	Вплив на фінансову звітність	Вплив на показники фінансової стійкості	
			позитивний	негативний
1	2	3	4	5
Метод нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів	прямолінійний	рівномірне списання залишкової вартості ОЗ	Коефіцієнт концентрації капіталу	Коефіцієнт оборотності активів
	зменшення залишкової вартості	прискорене списання залишкової вартості О	Поточна ліквідність Забезпеченість власними обіговими коштами Фондовіддача оборотність активів	Рентабельність Вартість чистих активів
	прискорене зменшення залишкової вартості			
	кумулятивний			
виробничий	нерівномірне списання залишкової вартості ОЗ	Забезпеченість власними обіговими коштами	Коефіцієнт концентрації капіталу	
Переоцінка ОЗ та НА	уцінка	зменшує балансову вартість необоротних активів	Чисті активи Коефіцієнти: - фінансової стійкості - автономії - фінансування	рентабельність фондівіддача коефіцієнти: - загальної оборотності активів - оборотності власного капіталу

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5
	дооцінка	збільшує балансову вартість необоротних активів	рентабельність фондівіддача коефіцієнти: - загальної оборотності активів - оборотності власного капіталу	Чисті активи Коефіцієнти: - фінансової стійкості - автономії - фінансування
Методи оцінки вибуття запасів	– середньозваженої собівартості;	Середнє значення чистого прибутку	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Рентабельність продажів
	– собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);	Фінансові результати	Коефіцієнт поточної ліквідності; Рентабельність продажів; Платоспроможність	Коефіцієнти: - загальної оборотності активів; - оборотності матеріальних запасів
	– ціни продажу	приблизна вартість запасів	Рентабельність продажів за чистим прибутком	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами
Метод обліку транспортно-заготівельних витрат	прямого списання	реальне списання ТЗВ	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Рентабельність продажів
	середнього відсотку	рівномірне списання ТЗВ	Рентабельність продажів	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами
Методи визначення величини резерву сумнівних боргів	абсолютної суми	розмір чистого прибутку	Платоспроможність	Рентабельність; Чисті активи; Забезпеченість власними оборотними коштами

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5
	коефіцієнта сумнівності	розмір чистого прибутку	коефіцієнт загальної оборотності активів	коефіцієнти: - поточна ліквідності - швидкої ліквідності - забезпеченості власними оборотними коштами; рентабельність: - власного капіталу - активів - оборотного капіталу Чисті активи
Створення забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) витрат і платежів	за видами забезпечень	Збільшує витрати звітного періоду	Коефіцієнт фінансової стабільності	Чисті активи; забезпеченості власними оборотними коштами

На організаційному етапі складання облікової політики проводять оцінку та аналіз впливу елементів облікової політики на показники діяльності підприємства, відповідно, формують оптимальний перелік елементів облікової політики з урахуванням результатів оцінки їх впливу на фінансову стійкість.

Для забезпечення ефективного управління грошовими потоками підприємства вбачається необхідним параметризація інформаційно-аналітичних потоків про рух грошових коштів. Параметризація проводиться ґрунтуючись на даних, які характеризують грошові кошти й їх цикл на підприємстві. Отже, необхідно визначити типові параметри та потоки необхідної і достатньої інформації для визначення показників грошового циклу. Ефективність управління грошовими потоками визначається для:

1. Оцінки рівня суттєвості помилки економічного рішення щодо ресурсів відображених у звітності, зокрема грошових, індуктивним методом (метод фінансових показників). В обліковій політиці підприємства варто встановити рівень зміни фінансового показника, який зумовлює хибне рішення користувача інформації на умовний базисний пункт.

2. Діагностики фінансової кризи виходячи з аналізу динаміки сальдо грошового потоку від операційної діяльності та коефіцієнта достатності грошового потоку [36].

3. Визначення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Виходячи із основної бухгалтерської рівності, яка відображає взаємозв'язок між активами та пасивами, варто враховувати, що елементи облікової політики підприємства у сфері формування вартості майна, одночасно впливають і на суму джерел його утворення. Тому, при формуванні облікової політики підприємств у сфері вищезгаданих об'єктів обліку, доцільно використовувати методичні прийоми, які б сприяли відображенню реального стану показників діяльності. Отже, актуальний та достовірний аналіз фінансової стійкості потребує врахування всіх

особливостей та змін стандартів обліку при формування облікового забезпечення.

Облікове забезпечення аналізу фінансової стійкості є складовою більш широкої категорії – інформаційного забезпечення – і являє процес підготовки та формування облікової інформації, забезпечення кількості та якості інформаційного масиву даних в системі бухгалтерського обліку. В основу облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості повинні бути покладені принципи бухгалтерського обліку, які дозволять комплексно за обраною стратегічною метою сприяти оптимізації впливу ризиків та забезпечити генерування інформації за ретроспективним та стратегічними потоками. Використання агрегатів для аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі, обумовлює необхідність ефективного управління ними на основі інформації, яка формується досконалою системою бухгалтерського обліку та фінансової звітності та найбільш повно відображає господарські засоби і господарські операції підприємства.

Зважаючи на виявлену негативну тенденцію зниження власного капіталу торговельної галузі України, розглядаючи вплив елементів облікової політики на фінансовий стан підприємств торгівлі, доцільно зосередити увагу на нових об'єктах обліку, які впливають на формування власного капіталу та потребують розкриття в обліковій політиці підприємства.

Під час моніторингу фінансової стійкості підприємства особливої актуальності набуває вивчення методичних прийомів формування облікової інформації, як підґрунтя визначення низки показників, що включаються до відповідних агрегатів. Між тим, доцільно звернути увагу на низку проблемних питань щодо методології обрахунку показників облікової системи з метою уникнення викривлення параметрів оцінки фінансової стійкості та прийняття на їх основі невірних управлінських рішень.

Враховуючи, що для забезпечення фінансової стійкості необхідними є показники, які містять інформацію про стан майна в частині як господарських засобів, так і джерел їх фінансування, вважаємо доцільним

визначити відповідні об'єкти бухгалтерського обліку в розрізі активів та пасивів. Виходячи із основної бухгалтерської рівності, яка відображає взаємозв'язок між активами та пасивами, варто враховувати, що елементи облікової політики підприємства у сфері формування вартості майна, одночасно впливають на суму джерел його утворення.

Для вітчизняних підприємств торгівлі досить новими об'єктами обліку є умовні зобов'язання та умовний актив, визначені нормами МСБО 37, що актуалізує напрям дослідження з метою подальшого використання інформації для оцінки майнового стану підприємства. Згідно МСБО 37 умовне зобов'язання це: а) можливе зобов'язання, яке виникає внаслідок минулих подій і існування якого підтвердиться лише після того, як відбудеться або не відбудеться одна чи кілька невизначених майбутніх подій, не повністю контрольованих суб'єктом господарювання, або б) існуюче зобов'язання, яке виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки немає ймовірності, що вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення зобов'язання, або суму зобов'язання не можна оцінити достатньо достовірно. Умовний актив – можливий актив, який виникає внаслідок минулих подій і існування якого підтвердиться лише після того, як відбудеться або не відбудеться одна чи кілька невизначених майбутніх подій, не повністю контрольованих суб'єктом господарювання [114].

Одним із ключових елементів облікової політики щодо умовних зобов'язань є їх визнання. У випадках, коли суб'єкт господарювання є солідарно і окремо відповідальним за зобов'язання, та частина зобов'язання, яка, за очікуванням, буде погашена іншими сторонами, розглядається як умовне зобов'язання. Умовні зобов'язання можуть змінюватися не так, як очікувалося на початку, тому вони регулярно оцінюються, щоб визначити, чи стало ймовірним вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди [114].

Умовні активи виникають, як правило, внаслідок незапланованих або інших неочікуваних подій, які уможливають надходження економічних вигід до суб'єкта господарювання. Умовні активи не визнаються у фінансовій звітності, оскільки це може спричинити визнання доходу, який може бути ніколи не отриманим [114]. Проте, коли з'являється цілковита впевненість у отриманні доходу, тоді пов'язаний з ним актив не є умовним активом і його визнання є належним і включається до складу майна.

Інформація про умовний актив подається згідно з вимогами п. 89 МСБО 37, коли надходження економічних вигід є ймовірним, тобто суб'єктові господарювання слід розкривати стисло інформацію про сутність умовних активів на кінець звітного періоду і (якщо можливо) про оцінку їхнього фінансового впливу. Умовні активи оцінюються регулярно, щоб забезпечити відповідне відображення змін у фінансовій звітності. За умов, якщо з'явилась абсолютна впевненість у надходженні економічних вигід, актив і пов'язаний з ним дохід визнаються у фінансовій звітності того періоду, в якому відбувається зміна. Тобто, якщо надходження економічних вигід стало ймовірним, суб'єкт господарювання розкриває інформацію про умовний актив [114].

В обліковій політиці варто передбачити оцінку умовних зобов'язань та умовного активу згідно МСБО 37 за такими параметрами: 1) Найкраща оцінка – сума, визнана як забезпечення, має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання на кінець звітного періоду. 2) Ризики та невизначеності – для отримання найкращої оцінки забезпечення слід враховувати ризики та невизначеності, які неминуче пов'язані з багатьма подіями та обставинами. 3) Теперішня вартість – ставка дисконтування має бути ставкою до оподаткування, яка відображає поточні ринкові оцінки вартості грошей у часі та ризиків, притаманних зобов'язанню. Ставка дисконтування не має відображати ризики, на які були скориговані оцінки майбутніх грошових потоків. 4) Майбутні події – які можуть впливати на суму, потрібну для погашення

зобов'язання, їх слід відобразити в сумі забезпечення, коли є достатні об'єктивні свідчення того, що такі події відбудуться [114].

За такими об'єктами обліку в обліковій політиці доцільно передбачити елементи робочого плану рахунків. У вітчизняному плані рахунків для обліку умовних зобов'язань та умовних активів передбачено позабалансовий рахунок 04 «Непередбачені активи й зобов'язання» з субрахунками 041 «Непередбачені активи» і 042 «Непередбачені зобов'язання». Вважаємо за доцільне для торговельних підприємств на субрахунку 042 «Умовні зобов'язання» відобразити умовні зобов'язання, ймовірність настання та погашення яких є високою, що в майбутньому може призвести до зменшення економічних вигід за видами зобов'язань, термінами їх погашення. Аналітичні розрізи по субрахунку 042 «Умовні зобов'язання» можуть відкриватися за видами зобов'язань, термінами їх погашення та ймовірності настання. Віддзеркалення факту умовних зобов'язань на позабалансових рахунках є підґрунтям того, що подія належить до умовного зобов'язання і більш повно відобразатиме конкретні події, що відбуваються на підприємстві.

Нами рекомендовано для торговельних підприємств облік за умовними зобов'язаннями вести на таких аналітичних рахунках: 042.1 «Гарантійні зобов'язання», 042.2 «Зобов'язання за незавершеними на звітну дату судовими розглядами», 042.3 «Дисконтовані до звітної дати векселі, термін платежу по яких не настав» 042.4 «Інші умовні зобов'язання». Застосування наведених рахунків зумовлює розуміння закономірності створення належних забезпечень та відображення результатів настання умовних зобов'язань. Врахування подібних подій, які можуть трансформувати майновий стан підприємства за певних обставин у майбутньому, надасть можливість управлінському персоналу провести оцінку ймовірної зміни кредитоспроможності та фінансової стійкості торговельного підприємства.

Фінансова стійкість визначається, зокрема, показниками ліквідності через співвідношення оборотних активів та зобов'язань. Сьогодні не

приділяється належної уваги в обліковій політиці підприємств впливу інфляції та коливань валютних курсів на суму зобов'язань, дисконтування суми майбутніх платежів, відображення в системі рахунків обліку витрат, пов'язаних із отриманням позик, відмова від капіталізації фінансових витрат превалює над її застосуванням тощо. Тому фінансова звітність підприємств не завжди містить таку інформацію про зобов'язання, яка уможлиблює достовірність оцінки майнового стану. Етапи управління кредитним ресурсами на підприємстві нами узагальнено таким чином: 1. Аналіз фінансового стану підприємства. 2. Визначення джерела кредитування. 3. Структурування кредитних ресурсів відповідно обраної стратегії розвитку. 4. Аналіз «витрат» і «вигід» умов кредитування та розрахунок окупності кредиту. 5. Контроль дотримання умов договору. Відтак, інформація облікової системи матиме найбільший вплив під час виконання етапів три і чотири, а надалі, для оцінки стану й структури майна підприємства [204]. Якщо мова йде про збільшення довгострокових забезпечень чи зобов'язань, це супроводжується виникненням певних витрат, які під час формування агрегованого або похідного балансу варто включати до їх вартості на дату балансу (витрати періоду за такими операціями, відображені за дебетом рахунків витрат). За умови, коли інфляційні коригування не здійснювались, для аналізу варто приймати до уваги дисконтовану суму зобов'язань, визначену за теперішньою вартістю, залежно від умов та виду зобов'язань для забезпечення зіставлення інформації у фінансовій звітності. Тривалими є дискусії щодо методики визначення ставки дисконту через банківський відсоток, вартість капіталу компанії, відсоток від отриманого ним прибутку тощо. Для аналітичних оцінок важливим є співвідношення короткострокових й довгострокових зобов'язань, тому умови визнання й переведення зазначені у обліковій політиці, визначатимуть точність показника поточної ліквідності. За необхідності кредитування, компаніям з наявними дочірніми підприємствами, філіями, іншими бізнес структурами, доцільно передбачати наслідки зрушень у такій структурі. Зокрема, чинні норми стандартів, до

складу поточних зобов'язань віднесено доходи майбутніх періодів, котрі визначені як кошти, отримані у звітному періоді, але які відносяться відповідно до бухгалтерської звітності до майбутніх звітних періодів. За такими доходами не виникає ні зобов'язань ні доходів, але вони містять певну частину заборгованості, чим виявляються на межі між власне доходами та зобов'язаннями [203]. Рекомендовано при формуванні похідного балансу суму зобов'язань зменшувати на суму кредитового обороту рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» не зважаючи на ступень завершеності операцій. У той же час, порядок оцінки ступеня завершеності операцій наданих послуг обов'язково має бути відображено у обліковій політиці, що вплине на показники фінансової звітності. О.В. Харламова зауважила, що трансформаційні коригування повинні розділити відстрочений дохід за безоплатно отриманими активами (до прикладу) на поточну й довгострокову компоненти: – поточна компонента є річною сумою амортизації цих активів; – решта – довгострокова компонента відстроченого доходу [193]. Таким чином, якщо такий методичний підхід передбачити в обліковій політиці, необхідно зважувати на наявність таких показників у облікових регістрах і формах звітності при аналізі.

Під час оцінки фінансової стійкості доречно зважати, що на залишки по рахунку 40 «Зареєстрований капітал» впливає суб'єктивний характер оцінки вкладів учасників підприємства, порядок якої фіксується в установчих документах компанії. Суми зобов'язань за довгостроковими кредитними ресурсами обов'язково мають бути відображені в системі обліку за дисконтованою вартістю, яка і включається до комплексних агрегатів, що значно підвищує достовірність аналізу. Враховуючи обов'язковість формування забезпечень, даний об'єкт обліку матиме місце в обліковій системі багатьох підприємств, тому під час обрахунку показників фінансової стійкості варто дані суми включати до складу запозиченого капіталу.

В частині активів підприємства, окрема увага надається балансовій вартості необоротних матеріальних активів, яка більшою мірою, залежить від

облікової політики підприємства, зокрема щодо:

- розподіл об'єктів за вартісною ознакою (основні засоби та малоцінні необоротних матеріальні активи);

- розрахунку ліквідаційної вартості, зокрема від реалізації або ліквідації необоротних активів після завершення строку їх корисного використання чи експлуатації за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем або ліквідацією;

- обсягу продукції (робіт, послуг), який буде виготовлений з їх використанням; – визначення амортизаційної політики відповідно до можливих методів нарахування амортизації. Сума фактичного зносу необоротних активів підприємства значно відрізняється від суми зносу тих самих активів за балансом, що відображає його нормативну (розрахункову) величину.

Визначена облікова політика підприємств у сфері вищезгаданих питань, як правило, відображає реальний стан показників із незначним рівнем ймовірності. Підприємства можуть відображати фінансові інвестиції за вартістю, яка визначається без урахування зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування. Балансова вартість запасів залежить від методу їх оцінки і наявності малоцінних та швидкозношуваних предметів, які є доцільним виключати зі складу майна під час проведення аналітичних процедур. Для реальної оцінки вартості готової продукції і товарів за балансом підприємства її можливо скоригувати на рівень валової рентабельності, тобто на можливий валовий прибуток, який буде одержаний при майбутній реалізації. Вартість активів підприємства залежить від об'єктивної оцінки дебіторської заборгованості, яка характеризується рівнем ризику її непогашення. Тому, при оцінці якості інформаційної бази особливу увагу слід звернути на її наявність, тривалість, рівень й методу створеного резерву сумнівних боргів. Оцінку фінансової стійкості підприємства за минулий період варто здійснювати з врахуванням впливу на статті балансу подій, які виникають після звітної періоду (МСБО 10) та використовують

звітні дані.

Порядок визнання й оцінки охарактеризованих об'єктів обліку визначатиме об'єктивність оцінки фінансової стійкості підприємства.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [153] зазначається, що метою бухгалтерського обліку є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства для прийняття рішень. Проте на достовірність даних показників впливає інфляція, інколи значно спотворюючи реальний стан, який характеризує рівень розвитку підприємства. Оскільки під час інфляції купівельна здатність грошей зменшується настільки, що зіставлення сум, отриманих від дій, які відбулися у різні інтервали часу, навіть у той же звітній період, не відповідають дійсності. Тому в умовах гіперінфляції фінансова звітність потребує відповідного коригування.

Сьогоднішній стан економіки України характеризується нестабільністю внутрішніх ринків, відтак починаючи з 2014 р., Україна щорічно займає останні місця у світі за рівнем інфляції: у 2014 р. – 24,9% , за 2015 р. – 43,3% [51], що є максимальним значенням за останні 20 років. За таких умов, виникає необхідність звернути увагу на достовірність фінансової звітності, показники якої потребують уточнення з урахуванням індексу інфляції. Мета здійснення інфляційного коригування полягає у тому, щоб надати зовнішнім користувачам фінансову звітність, яка відображає достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства в умовах гіперінфляції. Порядок коригування фінансової звітності на інфляційний складник регламентує П(С)БО 22 «Вплив інфляції» [150] та МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» [116].

Наказом Міністерства фінансів [154] з 2017 року передбачено нові підстави для проведення «інфляційного» коригування фінансової звітності. Згідно з новою редакцією п. 4 П(С)БО 22 показники річної фінансової звітності підприємства підлягають коригуванню із застосуванням коефіцієнта

коригування за наявності в економічному середовищі, зокрема, таких специфічних факторів:

- переважна більшість населення зберігають свої заощадження у формі немонетарних активів або у відносно стабільній інвалюті;
- продаж і придбання активів на умовах відстрочення платежу здійснюються за цінами, що компенсують очікувані втрати купівельної спроможності грошей протягом періоду відстрочення платежу;
- процентні ставки, заробітна плата та ціни індексуються згідно з індексом цін;
- досягнення значення кумулятивного приросту інфляції 100 % та більше.

Тим самим, національні критерії проведення «інфляційного» коригування приведено у відповідність з критеріями § 3 МСБО 29, яким керуються підприємства, що складають фінансову звітність за МСФЗ. У МСБО 29 зазначається, що «...у країні з гіперінфляційною економікою звітність про результати операційної діяльності та фінансовий стан, подана в національній валюті без перерахунку, є некорисною...» [116]. При цьому не встановлюється абсолютного рівня, на якому вважається, виникає гіперінфляція, тому необхідність перераховувати фінансові звіти згідно із цим стандартом є питанням професійного судження (§ 10 МСБО 29).

Під час коригування фінансової звітності на рівень інфляції необхідно привести показники фінансової звітності до зіставлених грошових вимірників на дату коригування, тобто активи, зобов'язання, власний капітал коригуються на коефіцієнт коригування [116]. Процес коригування полягає в тому, що спочатку складають фінансову звітність без урахування індексу інфляції, а потім кожну статтю фінансової звітності перераховують у разі необхідності, на коефіцієнт коригування та оприлюднюють фінансову звітність уже з урахуванням інфляційного впливу. Для розрахунку коефіцієнта коригування необхідно індекс інфляції на дату балансу (кінець звітного року), тобто індекс інфляції на грудень звітного року, розділити на

індекс інфляції на дату визнання (переоцінки) відповідної статті звітності. Таке інфляційне коригування кожної статті фінансової звітності передбачає коригування окремо за кожним необоротним активом, кожним видом запасів, кожною статтею немонетарної заборгованості, ускладнюючи процес формування звітів. Коригування фінансової звітності на інфляційний вплив проводять за кожною формою фінансової звітності [116].

За національними і міжнародними стандартами відкоригована на інфляційний складник фінансова звітність є окремою повноцінною фінансовою звітністю, яку некоректно розглядати як додаток до звичайної (невідкоригованої) фінансової звітності. П(С)БО 22 наголошує, що у примітках до річної фінансової звітності наводять інформацію про факт коригування показників фінансової звітності. А у § 7 МСБО 29 чітко вказується на заборону подавати інформацію, згідно із цим Стандартом у вигляді додатка до неперерахованої фінансової звітності. Крім того, не рекомендується окреме подання фінансової звітності до її перерахування [116].

Таким чином, наслідки інфляційних ефектів є значними для викривлення показників фінансової звітності, що викликає нагальну потребу у проведенні їх коригувань на інфляційний складник. Уніфікація облікових методів щодо проблеми інфляції дозволяє не лише більш точно оцінювати вартість активів підприємства, але й об'єктивно здійснювати порівняння показників різних підприємств, що спрощує процес залучення інвестицій, полегшує облік для підприємств та знижує ризик завищеної оцінки прибутків підприємства [9].

Узагальнюючи викладене, варто зазначити, що при визначенні положень облікової політики в частині активів варто приділити окремої уваги визнанню та оцінці, а в частині пасивів, можливому їх впливу на показники звітності, співвідношення окремих фінансових агрегатів, впливу на результати аналізу фінансової стійкості.

2.2. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю на основі бухгалтерського інжинірингу

Бухгалтерський облік, як інформаційна модель системи оцінки фінансової стійкості підприємства, за допомогою відповідного методологічного інструментарію дозволяє фіксувати, ідентифікувати й обробляти дані про факти господарської діяльності та формувати й доводити інформацію про них користувачам за допомогою різних видів і форм бухгалтерської звітності. Проте за зміни умов функціонування підприємств, їх структури, ресурсів, які знаходяться у використанні менеджменту, зміною моделей й методів прийняття управлінських рішень повинна бути належним чином удосконалена й облікова система, щоб відповідати зростаючим інформаційним потребам внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації.

Як наслідок, світовою наукою та практикою запропоновано принципово нові механізми та інструменти з бухгалтерського і фінансового інжинірингу, в яких визначальним показником є вартість підприємства. Застосування таких механізмів викликано необхідністю управляти економічними процесами, грошовими, фінансовими і матеріальними потоками та контролювати їх в умовах невизначеності ринкових ризиків. Визначальна роль у цьому процесі належить інструментам стратегічного управління, які передбачають розрахунки як планових й фактичних, так і прогнозних та гіпотетичних показників (сприятливих і несприятливих). На основі отриманих індикаторів надалі визначають методику створення й використання облікових інструментів бухгалтерського інжинірингу. Основоположним при цьому є припущення, що не облік підпорядковує і визначає якими повинні бути фінанси, а навпаки – останні обумовлюють, разом з технологією, організацією виробництва і управління підприємством,

побудову й використання механізмів та інструментів бухгалтерського інжинірингу.

Під інжинірингом бізнесу Б. М. Рапопорт та А. І. Скубченко розуміють «систему методів та прийомів, що використовуються для створення бізнесу та задовольняють внутрішні цілі підприємства» [159]. У це поняття включають такі елементи, як процедури для проектування бізнесу, знання, що дозволяють виміряти ефективність вкладеного в об'єкт капіталу, винахідливість тощо. У свою чергу І. Т. Балабанов розглядає інжиніринг, «як визначену форму експорту послуг (передачу знань, технологій та досвіду) із країни виробника до країни замовника» [12]. Інжиніринг включає комплексні дослідження щодо підготовки техніко-економічного обґрунтування, комплексу проектних документів, а також розробку рекомендацій стосовно організації виробництва та управління, експлуатації обладнання та продажу готової продукції. Отже, інжиніринг, механізм якого на сьогодні ще недостатньо розроблений, пов'язаний зі створенням нових фінансових механізмів та інструментів для оцінки фінансової стійкості, якості виробництва й фінансових послуг, зокрема резервів, ризиків, ліквідності, доходів, витрат для потреб клієнтів у зв'язку зі зміною економічної ситуації на макро- та мікроринках.

Різновидом інжинірингу є фінансовий інжиніринг, сутність якого полягає у створенні нових інструментів, котрі використовуються для розподілу ресурсів, ризиків, ліквідності, доходів. І. А. Бланком наведено таке визначення цього поняття: «Фінансовий інжиніринг – процес цілеспрямованої розробки нових фінансових інструментів або нових схем здійснення фінансових операцій» [20]. Підвидами фінансового інжинірингу є банківський та бухгалтерський.

Діюча система управлінського обліку в умовах невизначеності зовнішніх ринків не надає у достатньому обсязі інформацію необхідну для поточного, тактичного та стратегічного управління такими економічними процесами як ризики, резерви, грошові потоки, платоспроможність, вартість

підприємства, що є формуючими показниками фінансової стійкості. Відтак, низкою дослідників, серед яких К. Друрі [57], Джон Ф. Маршал, Випул К. Бансал [110], В. І. Ткач, М. В. Шумейко [185], запропоновано нові механізми та інструменти фінансового і бухгалтерського інжинірингу, які в сукупності сформували так званий управлінський стратегічний облік. Під поняттям «фінансовий інжиніринг» та «бухгалтерський інжиніринг» розуміється нова система методів визначення фінансового стану підприємства та запасу його надійності. Тобто це інструменти управління грошовими потоками, резервами і ризиками підприємства, а значить і безпосередньо фінансовою стійкістю. Враховуючи досвід зарубіжних та окремих українських підприємств, застосування механізмів та інструментів фінансового і бухгалтерського інжинірингу повинно базуватися на відповідних методичних засадах, які передбачають:

- ідентифікацію об'єктів управління фінансового й бухгалтерського інжинірингу;
- формулювання моделі фінансового і бухгалтерського інжинірингу.

Представники світової наукової школи з управління, зокрема Дж. Ф. Маршал та В. К. Бенсал [110], представляють концепцію фінансового і бухгалтерського інжинірингу як шість процедур, які прийнято називати паттернами. Ці процедури розглянуто також в роботах російських дослідників В. І. Ткач та М. В. Шумейко [185]:

- 1) об'єкти і процеси управління;
- 2) теоретичні та методичні основи інжинірингу;
- 3) інжинірингові механізми та інструменти;
- 4) технологія обліку;
- 5) обліково-аналітичне забезпечення: агреговані мегарахунки, агреговані бухгалтерські проводки, моніторингові похідні балансові звіти;
- 6) результати використання.

Підсумковим обліково-аналітичним механізмом управлінського стратегічного обліку виступає система похідних балансових звітів.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення – це сукупність нових положень управлінського обліку, на основі механізмів та інструментів бухгалтерського і фінансового інжинірингу та моніторингу рівня фінансової стійкості підприємства. Головним результатом використання механізмів та інструментів фінансового та бухгалтерського інжинірингу є формування похідних балансових звітів різного економічного і цільового призначення, на підставі яких можна встановити дійсну вартість підприємства (в ринкових, справедливих, заставних, ліквідних цінах), задля реальної оцінки рівня фінансової стійкості та стратегічного управління економічними процесами підприємства.

Дієвість системи управління фінансовою стійкістю торговельного підприємства значною мірою залежить від ефективності функціонування системи його інформаційного забезпечення. Це пояснюється наростанням глобалізаційних процесів, ускладненням господарських відносин, інтенсифікацією виробничих та обслуговуючих бізнес-процесів, підвищенням рівня конкурентної боротьби та зростанням впливу зовнішнього середовища на результати діяльності торговельних підприємств. Для побудови системи інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю торговельного підприємства може використовуватися система стратегічного бухгалтерського обліку, яка забезпечує генерування облікової інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Доцільною до застосування методологічною основою системи стратегічного фінансового обліку, яка поєднує об'єкти внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства й орієнтована на майбутнє, за сучасних умов, є бухгалтерський інжиніринг. Така підсистема є концепцією розробки й впровадження облікових інформаційних систем та побудована на основі використання інжинірингової архітектури – набору інструментів кожної стадії облікового процесу, котрі містять облікові агрегати, структурований план рахунків, коригуючі, інжинірингові, стратегічні та гіпотетичні бухгалтерські записи, похідні балансові звіти тощо. Зазначене

актуалізує впровадження зазначеного методологічного підґрунтя в управлінську систему торговельних підприємств для удосконалення формування інформаційної бази.

Забезпечення підвищення фінансової стійкості будь-яких підприємств можливе за таких умов: розроблення дієвої методики оцінки фінансової стійкості; формування якісної інформаційної бази даних для моніторингу фінансового стану та постійного її оновлення; перегляду змісту й механізмів фінансової політики; використання інноваційних фінансових механізмів забезпечення стабілізації фінансів підприємств. З огляду на це, тенденції розвитку фінансової системи України, здебільшого регресивного типу, актуалізують питання пошуку нових методичних прийомів інформаційного забезпечення оцінювання фінансової стійкості підприємств. Таке вбачається можливим шляхом удосконалення й розроблення інноваційних методичних засад впровадження на підприємствах механізму бухгалтерського інжинірингу.

Зарубіжна практика у прийнятті рішень на основі даних фінансової звітності свідчить про не повну репрезентативність індикаторів звітності складеної за нормами МСФЗ та звітністю, кладеною на основі вартості бізнесу. Для узгодження даних про діяльність у звітному періоді рекомендовано застосовувати механізм бухгалтерського інжинірингу для управління наслідками впливу зовнішніх чинників та усунення впливу ризиків на достовірність даних облікової системи підприємства.

Н. А. Городиська здійснила широкий огляд понять інжинірингу, систематизувавши погляди вчених [49] під різним кутом зору: технологічні знання, консультаційні послуги, вид інноваційної діяльності, сукупність проектних робіт тощо. Бухгалтерський інжиніринг може бути використаний через різні види моделей у операційній діяльності: при діагностиці фінансового стану підприємства, побудові похідних балансів, оптимізації структури витрат і доходів, управлінні дебіторською та кредиторською заборгованістю, забезпеченні кредитоспроможності. У підсумку, результати

бухгалтерського інжинірингу спрямовані на оцінку вартості підприємств через визначення чистих активів і чистих пасивів. Відповідно, пропонується до застосування підприємствами модель концепції бухгалтерського інжинірингу для аналізу фінансової стійкості, подану на рисунку 2.2.

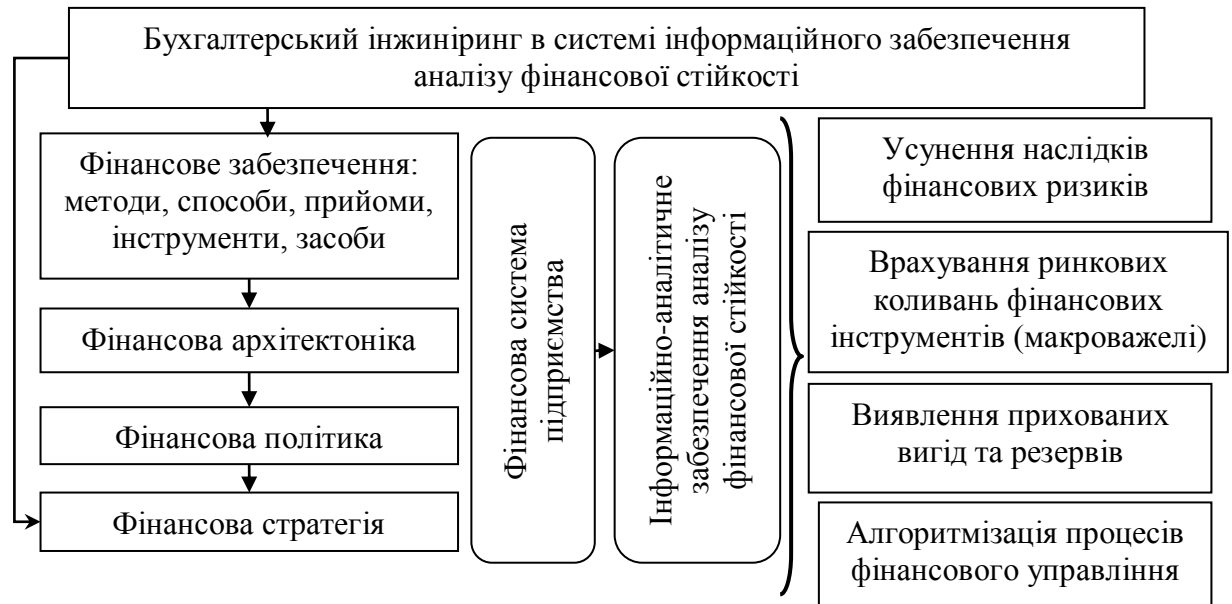

Рис. 2.2. Модель бухгалтерського інжинірингу для аналізу фінансової стійкості підприємства

Представлена модель демонструє синергію складових фінансового управління на підприємстві під час формування інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості.

Застосування концепції бухгалтерського інжинірингу під час побудови стратегічно-орієнтованої системи фінансового обліку, передбачає необхідність проведення аналізу існуючих підходів до розуміння його сутності та уточнення структурних елементів. Обґрунтування характерних особливостей моделей бухгалтерського інжинірингу дозволить створити необхідні перед умови для побудови інформаційної технології, яка забезпечить формування облікової інформації стратегічного характеру.

На сьогодні використання бухгалтерського інжинірингу набуло значного поширення під час побудови стратегічно-орієнтованих та управлінських облікових систем. Значна увага дослідниками приділяється дослідженню теоретико-методичних засад його використання в обліковій практиці та аналізу розвитку системи інструментів бухгалтерського інжинірингу, що використовується в фінансовому, управлінському та стратегічному обліку.

У результаті систематизації та узагальнення напрацювань у сфері бухгалтерського інжинірингу В. І. Ткачем та М. В. Шумейко [185] була розроблена інжинірингова теорія бухгалтерського обліку із власним предметом (майно, елементи затрат, джерела і статті калькуляції) та об'єктами (чисті активи та чисті пасиви), інжиніринговим методом обліку. На думку авторів [185] формування інжинірингової теорії відповідає потребам, сингулярного управління, виникнення якого пов'язано з появою світової фінансової кризи на початку XXI-го століття.

На сьогодні можна виділити два основних підходи до розуміння сутності бухгалтерського інжинірингу – у вузькому та у широкому розумінні.

У вузькому розумінні бухгалтерський інжиніринг розглядається [3] як система похідних балансових звітів, що використовуються для забезпечення управління платоспроможністю, власністю, резервною системою, ризиками. Похідні балансові звіти можуть використовуватись у якості основного джерела інформації для стратегічного управління економічними процесами та ресурсним потенціалом підприємства. Однак, подане розуміння бухгалтерського інжинірингу залишає поза увагою порядок змістовного наповнення таких звітів, опис й обґрунтування методів і технік, які використовуються для наповнення показників похідних балансових звітів обліковою інформацією стратегічного характеру.

У широкому розумінні бухгалтерський інжиніринг – це концепція розробки і впровадження облікових інформаційних систем, яка побудована на використанні структурованого плану рахунків, нових видів облікової

архітектури (базова, коригуюча, похідна, стратегічна та гіпотетична складові), агрегованих і дезагрегованих об'єктів з метою забезпечення бухгалтерського супроводу управління економічними процесами і визначення результатів діяльності підприємства або його бізнес-одиниць [26, 49, 93, 185].

На нашу думку, застосування такого підходу є найбільш доцільним при побудові стратегічно орієнтованої системи обліку, оскільки дозволяє на основі інжинірингових інструментів забезпечити ідентифікацію й оцінку об'єктів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства та комплексно забезпечити процес оцінки фінансової стійкості підприємства.

Узагальнивши існуючі трактування вважаємо, що під поняттям «бухгалтерський інжиніринг» слід розуміти нову систему методів визначення фінансового стану підприємства та запасу його стійкості. Тобто розглядати як інструменти управління грошовими потоками, резервами, ризиками підприємства, а найголовніше, фінансовою стійкістю.

Грунтуючись на досвіді зарубіжних та окремих українських підприємств, застосування механізмів та інструментів бухгалтерського інжинірингу повинно базуватися на відповідних методичних засадах, які передбачають:

- ідентифікацію об'єктів управління фінансового і бухгалтерського інжинірингу;
- формулювання моделі фінансового і бухгалтерського інжинірингу.

Представники світової наукової школи з управління, зокрема Дж. Ф. Маршал та В.К. Бенсал [110], представляють концепцію бухгалтерського інжинірингу як шість процедур, які прийнято називати паттернами. Ці процедури визнані також в роботах дослідників В. І. Ткача та М. В. Шумейко [185]. Зокрема це: 1) об'єкти і процеси управління; 2) теоретичні та методичні основи інжинірингу; 3) інжинірингові механізми та інструменти; 4) технологія обліку; 5) обліково-аналітичне забезпечення:

агреговані мегарахунки, агреговані бухгалтерські проводки, моніторингові похідні балансові звіти; 6) результати використання.

Основним механізмом фінансового і бухгалтерського інжинірингу є методика похідних балансових звітів. Необхідність застосування похідних балансових звітів викликана тим, що традиційний бухгалтерський баланс, складений на принципах історичної вартості, в сучасних умовах не відповідає потребам власників, інвесторів та інших користувачів інформації, що приймають управлінські рішення з управління власністю, грошовими потоками, ризиками, резервами, платоспроможністю, ресурсним потенціалом, а також в організації контролю за фінансовим станом і його прогнозуванням.

За результатами досліджень науковцями різних країн запропоновано скласти похідні балансові звіти за методикою, яка передбачає застосування нових інструментів бухгалтерського і фінансового інжинірингу [43, 110, 185]. На сьогодні інжинірингові інструменти включають: 1) фінансові баланси в історичній оцінці; 2) реінжиніринг бізнес-процесів (їх трансформація під дією моніторингових фінансово-господарських операцій); 3) імунізаційні механізми; 4) похідні балансові звіти; 5) нульові баланси.

На підставі вказаних інжинірингових інструментів в управлінському обліку формується система обліково-аналітичного забезпечення, складовими елементами якої є: 1) окремий робочий план рахунків управлінського обліку; 2) обліково-контрольні точки – економічні ситуації; 3) реєстр фінансово-господарських операцій; 4) системи оцінок; 5) облікові агрегати і мегарахунки; 6) агреговані проводки за мегарахунками; 7) похідні балансові звіти; 8) алгоритм (технологія) відображення даних в похідних балансових звітах [43].

Головним результатом використання механізмів та інструментів фінансового і бухгалтерського інжинірингу є формування похідних балансових звітів різного економічного й цільового призначення, на підставі яких можна встановити дійсну вартість підприємства (у ринкових,

справедливих, заставних, ліквідних цінах), рівень його фінансової захищеності, величину грошових потоків, платоспроможність, задля поточного, тактичного та стратегічного управління економічними процесами підприємства.

На основі вивчення світового досвіду, пропонуємо модель бухгалтерського інжинірингу обліково-аналітичного забезпечення моніторингу фінансового стану підприємства (рис. 2.3), яка включає: 1) використовувані балансові теорії; 2) облікові підходи; 3) облікові механізми та інструменти; 4) робочий план мегарахунків управлінського обліку; 5) технологія інжинірингових процесів – на підставі похідних балансових звітів; б) контроль результатів.

Рис. 2.3. Механізми та інструменти бухгалтерського інжинірингу в аналізі фінансової стійкості торговельного підприємства

Як представлено на рис. 2.3, з таких об'єктів як майно, капітал та господарські операції, складається інформаційне підґрунтя для аналізу та

визначення рівня фінансової стійкості підприємств торгівлі. За допомогою інжинірингового механізму розробляється робочий план укрупнених (мега) рахунків, як економічних агрегатів, виходячи з їх економічного змісту та цілей аналізу.

Узагальнення існуючих наукових підходів та напрацювань автора щодо використання інструментів бухгалтерського інжинірингу щодо інтерпретації фактів господарського життя як інформаційної бази аналізу фінансової стійкості підприємства дозволило сформувати модель управління фінансовою стійкістю на основі бухгалтерського інжинірингу (рис. 2.4). В розробленій моделі вхідний масив даних для аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі формують дебетові та кредитові обороти за рахунками необоротних активів, запасів, інших оборотних активів, власного капіталу та зобов'язань.

На підставі вхідного потоку формуються облікові реєстри для моніторингу фінансової стійкості, які шляхом застосування специфічних інструментів бухгалтерського інжинірингу трансформуються у індикатори фінансової стійкості, що дозволяє забезпечити інформаційну підтримку управлінських рішень щодо розробки подальшої стратегії розвитку підприємства торгівлі. Нами рекомендовано для цілей аналізу фінансової стійкості торговельних підприємств виділити такі мегарахунки: I. «Необоротні активи»; II. Оборотні активи; III. «Власний капітал»; IV. «Довгострокові зобов'язання і забезпечення»; V. «Поточні зобов'язання і забезпечення».

З метою проведення аналізу ефективності процесу управління фінансовою стійкістю торговельних підприємств було сформовано вибірку сукупність з 20-ти підприємств Харківського регіону, з яких 8 відносяться до торговельних мереж національного і регіонального рівнів, 12 підприємств немережових торговельних форматів.

Об'єктивну гарантію репрезентативності отриманої вибіркової сукупності формування надає врахування основних постулатів математичної

теорії вибіркового методу та основних принципів статистичних спостережень, а саме: випадковість; однорідність вибіркової сукупності; достатність об'єктів спостереження; наявність у вибірковій господарюючих суб'єктів, які відрізняються формами власності, місцем розташування, розмірами [180, 67].

Характеристику підприємств вибіркової сукупності наведено у додатку Д. Декомпозицію вхідного потоку блоку аналізу фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності наведено у таблицях 2.3 – 2.7.

Наступним кроком є використання інжинірингових інструментів, а саме: складання Початкового (вступного) балансу за мегарахунками в історичній оцінці; складання бухгалтерських проводок з коригування нестач і недоліків, виявлених внутрішніми і зовнішніми аудиторами; складання коригувального балансу. Надалі вбачається за доцільне складання моніторингових похідних балансових звітів у ринкових, справедливих, залежно від економічної ситуації і поставлених задач.

На останньому етапі доцільним є здійснення контролю результатів, а саме: на основі моніторингового похідного балансового звіту здійснювати розрахунок та аналіз агрегатів фінансової стійкості та визначати її рівень.

За дотримання поданих методичних процедур, використання бухгалтерських інжинірингових механізмів та інструментів забезпечує:

- оперативне надання достовірної інформації для прийняття поточних і тактичних управлінських рішень;

- одержання «Похідного балансового звіту» – нової інжинірингової інформації про чисті активи і чисті пасиви підприємства, що дає можливість здійснювати у реальному часі моніторинг різних економічних ситуацій, як окрему оцінку майнового стану, резервів, ризиків, поточної, тактичної, гіпотетичної та стратегічної платоспроможності, так і оцінку фінансової стійкості підприємства в цілому – в ринкових (справедливих) цінах.

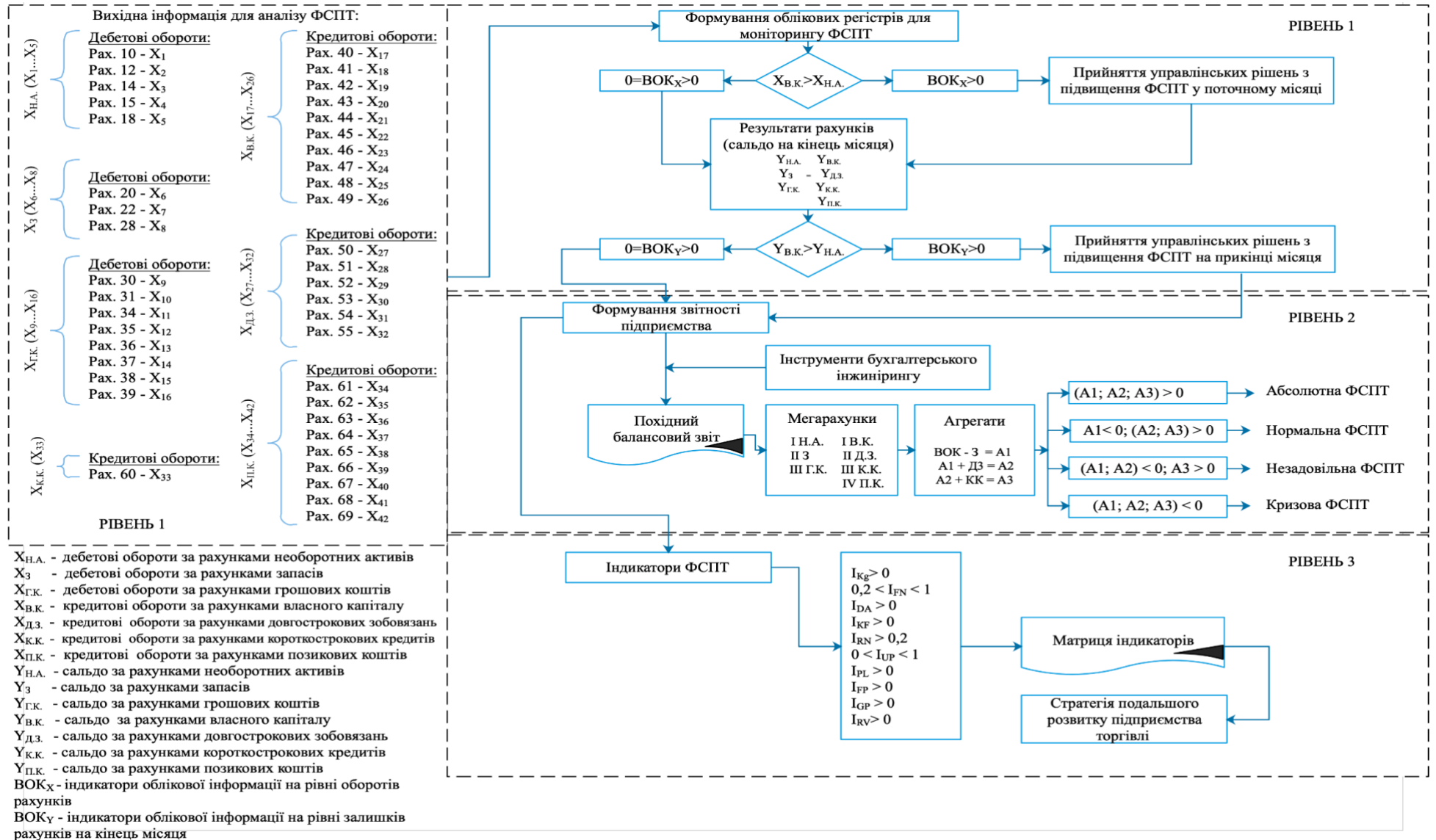

Рис. 2.4. Формування моделі управління фінансовою стійкістю на основі бухгалтерського інжинірингу

Необоротні активи підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр.

Назва підприємства	Необоротні активи, тис. грн							
	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
«АТБ-Маркет»	2405958,7	2603731,5	2931716,9	2841426,4	2793357,6	2597822,6	2701735,5	3106995,8
Фрешмаркет «Брусничка»	1048585,1	1300612,8	1403450,4	1449599,3	1668755,6	1551942,7	1614020,5	1856123,5
Супермаркет «Рост»	1734557,9	1926134,4	2540612,2	3396809,6	3863164,2	3592742,7	3736452,4	4296920,3
ТОВ «ПОСАД»	1498421,0	1276010,8	1248641,0	1219047,4	1205047,4	1120694,1	1165521,8	1340350,1
Супермаркет «Класс», ТОВ Магазин «Десятка	643646,2	540006,2	643544,9	804225,5	949946,7	883450,4	918788,5	1056606,7
ТОВ Магазин «Хома»	13647,0	14253,1	17920,9	18414,5	17537,4	16309,8	16962,1	19506,5
ТОВ Магазин «Хома»	14929,0	16423,6	23676,9	31662,8	30404,8	28276,5	29407,5	33818,6
ТОВ супермаркет «Spar express»	16676,8	17315,9	16945,1	24442,6	32593,0	30311,5	31524,0	36252,6
ТОВ Магазин «Віконт»	14307,6	15249,2	21616,4	31107,2	33192,8	30869,3	32104,1	36919,7
ПП «НЕГОЦІАНТ»	15882,0	16694,5	17490,6	17579,2	18946,0	17619,8	18324,6	21073,3
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1234,0	1252,0	1301,2	1380,9	1345,7	1251,5	1301,6	1496,8
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	2778,0	2540,0	2741,3	2751,4	2791,9	2596,5	2700,3	3105,4
ТОВ «Магазин «Продукти»	1407,6	1425,3	1417,5	1476,3	1529,1	1422,1	1479,0	1700,8
ТОВ «Капсулар»	1677,7	1689,6	2131,3	1888,8	1912,2	1778,3	1849,5	2414,4
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	2015,7	2030,6	2188,7	2385,7	2283,2	2123,3	2208,3	2539,5
ТОВ «Данилевський»	598,1	705,6	765,7	950,4	1009,1	938,5	976,0	1122,4
ТОВ Фірма «Сонячний»	1399,2	1381,9	1341,6	1300,2	1297,1	1206,3	1254,6	1442,8
ТОВ «Бізнес-Школа»	471,9	499,2	520,8	561,5	576,6	536,3	557,7	641,4
ТОВ «Старт»	534,8	559,2	547,5	540,0	522,3	485,7	505,2	580,9
ТОВ «Рокфор-маркет»	498,4	565,6	625,0	636,0	650,0	604,5	628,7	723,0

Таблиця 2.4

Оборотні активи підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр.

Назва підприємства	Оборотні активи, тис. грн							
	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	2	3	4	5	6	7	8	9
Фрешмаркет «Брусничка»	729260,3	803871,2	723876,3	809943,5	962023,1	1000504,1	1220614,9	1183996,5
Супермаркет «Рост»	370215,8	482282,2	439102,5	441999,4	503792,3	523944,0	639211,7	620035,3
ТОВ «ПОСАД»	489150,7	667588,7	837758,9	874562,6	1620278,1	1685089,2	2055808,8	1994134,6
Супермаркет «Класс»,	1089947,4	1397945,0	1512861,5	1508199,1	1454956,6	1513154,8	1846048,9	1790667,4
ТОВ Магазин «Десятка	987851,4	1138622,4	1293177,4	1227252,3	1304289,4	1356461,0	1654882,4	1605235,9
ТОВ Магазин «Хома»	20498,9	21467,2	19594,0	24904,5	26863,7	27938,3	34084,7	33062,1
ТОВ супермаркет «Sprag express»	19943,4	20826,8	20030,6	22607,3	18186,7	18914,1	23075,2	22383,0
ТОВ Магазин «Віконт»	32761,3	44246,6	61766,4	59972,9	42320,4	44013,2	53696,2	52085,3
ПП «НЕГОЦІАНТ»	20569,7	22812,4	26254,9	28764,6	30301,0	31513,0	38445,8	37292,5
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1314,1	1498,8	1805,9	2133,3	2496,4	2596,3	3167,4	3072,4
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	1916,1	2417,3	1959,2	2076,8	2160,4	2246,9	2741,2	2658,9
ТОВ «Магазин «Продукти»	1480,4	1394,3	1386,1	1278,3	1538,8	1600,4	1952,5	1893,9
ТОВ «Капсулар»	1160,5	1107,4	1724,9	1012,7	1070,0	1112,8	1357,6	13361,2
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1647,1	1836,1	2949,4	2766,6	2856,4	2970,7	3624,2	3515,5
ТОВ «Данилевський»	705,1	1025,6	1009,4	953,6	1089,4	1133,0	1382,3	1340,8
ТОВ Фірма «Сонячний»	1563,7	1370,8	1171,7	1327,9	1413,5	1470,1	1793,5	1739,7
ТОВ «Бізнес-Школа»	1909,6	1896,1	1972,3	1951,6	1915,8	1992,4	2430,8	2357,8
ТОВ «Старт»	1197,3	1391,9	1434,4	1593,6	1644,6	1710,4	2086,7	2024,1
ТОВ «Рокфор-маркет»	2932,2	3129,6	3133,6	3298,0	3422,1	3559,0	4342,0	4211,7
«АТБ-Маркет»	32761,3	44246,6	61766,4	59972,9	42320,4	44013,2	53696,2	52085,3

Таблиця 2.5

Власний капітал підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр.

Назва підприємства	Власний капітал, тис. грн							
	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
«АТБ-Маркет»	297319,8	603625,4	553420,3	658124,7	951055,3	383439,0	-55034,5	-408909,8
Фрешмаркет «Брусничка»	560940,5	930766,5	940890,1	945079,2	1006612,7	714362,8	540090,0	564684,6
Супермаркет «Рост»	15631,4	18017,1	19447,2	21270,9	20026,9	-961775,5	-1899950,8	-2905823,6
ТОВ «ПОСАД»	1444605,2	1336648,3	1321872,4	1263962,3	1210266,7	963661,3	935795,0	715365,5
Супермаркет «Класс», ТОВ Магазин «Десятка	-24583,0	-52628,7	-337431,8	-31380,6	-42714,0	-391255,8	-679169,6	-191254,6
ТОВ Магазин «Хома»	-3519,6	-3584,1	2560,4	2248,9	2560,4	-3548,4	-7889,6	-17845,4
ТОВ Магазин «Хома»	15840,2	19014,4	22048,0	24438,7	23251,6	18468,2	17325,4	13173,4
ТОВ супермаркет «Spar express»	-564,4	-2718,6	-3462,7	-3729,7	-464,4	-12950,3	-22399,4	-44588,2
ТОВ Магазин «Віконт»	12290,2	21422,8	33065,0	40044,8	40542,3	34955,7	36592,7	30115,0
ПП «НЕГОЦІАНТ»	7544,2	7653,0	9207,2	8912,3	8420,1	3221,8	999,9	-11585,3
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-222,3	-123,1	16,2	107,9	58,2	-486,1	-888,0	-1779,4
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	3494,3	2554,0	3276,7	3189,3	2860,3	2500,2	2606,3	2163,6
ТОВ «Магазин «Продукти»	1461,5	1463,5	1464,1	1466,2	1456,9	1218,1	1248,2	821,9
ТОВ «Капсулар»	2010,3	1797,6	2023,6	1949,3	2126,5	1932,8	2047,5	1167,6
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1890,3	1910,9	1581,9	1878,2	1623,8	1080,7	887,4	132,9
ТОВ «Данилевський»	-174,0	316,4	308,8	316,4	588,2	331,3	195,5	-53,6
ТОВ Фірма «Сонячний»	1934,6	1682,6	1645,5	1484,6	1500,9	1305,4	1370,3	1127,6
ТОВ «Бізнес-Школа»	1513,7	1581,0	1522,7	1537,8	1562,7	1487,4	1728,5	1399,0
ТОВ «Старт»	721,2	796,2	740,8	709,1	726,8	583,2	640,2	126,5
ТОВ «Рокфор-маркет»	-96,4	-75,6	-172,0	-241,4	-231,0	-714,5	-1000,8	-2371,2

Таблиця 2.6

Довгострокові зобов'язання і забезпечення підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр.

Назва підприємства	Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн							
	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
«АТБ-Маркет»	2486185,1	2325076,8	2446590,8	2330787,2	1234052,4	1456181,9	1849351,0	1997299,1
Фрешмаркет «Брусничка»	764214,8	650708,2	658205,7	715355,1	927940,4	1094969,7	1390611,5	1501860,4
Супермаркет «Рост»	476826,2	586887,9	2445270,8	2613934,8	2009703,2	2371449,8	3011741,2	3252680,5
ТОВ «ПОСАД»	893765,5	831027,1	776531,7	775963,4	774699,1	914144,9	1160964,0	1253841,2
Супермаркет «Класс», ТОВ Магазин «Десятка	731339,6	734870,6	799226,4	871644,0	976385,1	1152134,4	1463210,7	1580267,5
ТОВ Магазин «Хома»	11835,8	12180,2	12147,3	18680,3	15577,1	18380,9	23343,8	25211,3
ТОВ Магазин «Хома»	1575,7	2036,4	582,2	5695,2	5695,2	6720,3	8534,8	9217,6
ТОВ супермаркет «Sprag express»	32019,7	32019,7	30374,4	30374,4	30374,4	35841,8	45519,1	49160,6
ТОВ Магазин «Віконт»	10124,8	7213,9	12656,0	12656,0	12656,0	14934,1	18966,3	20483,6
ПП «НЕГОЦІАНТ»	8582,0	6586,2	6114,1	3390,6	3081,7	3636,4	4618,3	4987,8
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1579,5	1582,0	1582,0	1582,0	1597,5	1885,0	2394,0	2585,5
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ТОВ «Капсулар»	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,0	0,0	0,0	0,0	1258,0	1484,5	1885,3	2036,1
ТОВ «Данилевський»	603,3	618,4	827,0	807,5	807,5	952,8	1210,1	1306,9
ТОВ Фірма «Сонячний»	130,5	130,5	120,9	266,7	266,7	314,7	399,6	431,6
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ТОВ «Старт»	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ТОВ «Рокфор-маркет»	730,2	734,0	798,6	870,8	975,8	1151,4	1462,3	1579,2

Таблиця 2.7

Поточні зобов'язання і забезпечення підприємств роздрібною торгівлі вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр.

Назва підприємства	Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн							
	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
«АТБ-Маркет»	351714,1	478900,6	655582,0	662458,1	1570273,0	1758705,7	2128033,9	2702603,1
Фрешмаркет «Брусничка»	93645,6	201420,2	243457,1	231164,3	237994,8	266554,2	322530,6	409613,9
Супермаркет «Рост»	1731251,0	1988818,2	913653,1	1636166,4	3453712,2	3868157,7	4680470,8	5944197,9
ТОВ «ПОСАД»	249997,7	506280,5	663098,5	687320,8	675038,2	756042,7	914811,7	1161810,9
Супермаркет «Класс», ТОВ Магазин «Десятка	924741,0	996386,7	1474927,8	1191214,4	1320565,0	1479032,8	1789629,7	2272829,7
ТОВ Магазин «Хома»	25829,7	27124,4	22807,4	22389,8	26263,8	29415,5	35592,7	45202,7
ТОВ Магазин «Хома»	17456,5	16199,7	21077,3	24136,2	19644,7	22002,1	26622,5	33810,6
ТОВ супермаркет «Sprag express»	31227,4	39705,7	37650,4	46145,0	57870,8	64815,3	78426,5	99601,7
ТОВ Магазин «Віконт»	24653,9	30859,2	37661,8	38379,3	22315,0	24992,8	30241,3	38406,5
ПП «НЕГОЦІАНТ»	20325,5	25267,7	28424,1	34040,9	37745,2	42274,6	51152,2	64963,4
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1190,8	1291,9	1508,9	1824,3	2186,4	2448,8	2963,1	3763,1
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	1199,8	2403,3	1423,8	1639,0	2092,1	2343,1	2835,2	3600,7
ТОВ «Магазин «Продукти»	1426,5	1356,1	1339,4	1288,4	1611,0	1804,4	2183,3	2772,8
ТОВ «Капсулар»	828,0	999,4	1832,6	952,3	855,6	958,3	1159,6	14608,0
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1772,5	1955,8	3556,2	3274,1	2257,9	2528,8	3059,8	3886,0
ТОВ «Данилевський»	873,9	796,3	639,2	780,2	703,0	787,3	952,7	1209,9
ТОВ Фірма «Сонячний»	897,8	939,6	746,9	876,9	943,1	1056,3	1278,1	1623,2
ТОВ «Бізнес-Школа»	867,7	814,4	970,4	975,3	929,8	1041,3	1260,0	1600,2
ТОВ «Старт»	1011,0	1155,0	1241,1	1424,6	1440,1	1612,9	1951,6	2478,5
ТОВ «Рокфор-маркет»	2796,9	3036,8	3132,0	3304,6	3327,3	3726,6	4509,1	5726,6

Основою інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості на базі бухгалтерського інжинірингу виступають агреговані бухгалтерські проведення за подвійним записом. Їх, як прийнято міжнародною практикою, об'єднують в сім груп і називають ітераціями. В залежності від цілей застосування бухгалтерського інжинірингу, зміст кожної ітерації може бути уточнений, а саме для аналізу фінансової стійкості:

1-ша ітерація. Складаються коригувальні записи по відображенню в обліку недоліків, які встановлені під час здійснення перевірок внутрішнім і зовнішнім аудитором.

2-га ітерація. Відображення коригування у фінансовому обліку і складання скоригованого бухгалтерського балансу.

3-я ітерація: оцінка шляхом моніторингу очікуваного впливу факторів на зміну власності підприємства й взяття їх на облік в окремій відомості моніторингових записів, яка відкривається в управлінському обліку.

4-а ітерація: складання моніторингового балансового звіту.

5-а ітерація: здійснюється умовна реалізація активів і умовне погашення зобов'язань за необхідною оцінкою з відображенням в окремій відомості гіпотетичних записів в управлінському обліку.

6-а ітерація: складається гіпотетичний похідний балансовий звіт.

7-а ітерація: здійснюється розрахунок та аналіз агрегатів фінансової стійкості та визначається її рівень.

Таким чином, інформація, одержана на підставі використання механізму та інструментів бухгалтерського інжинірингу, на відміну від використання даних фінансової звітності в історичній оцінці, дозволяє оцінити реальну фінансову стійкість підприємства.

Методика аналізу фінансової стійкості, яка застосовується сьогодні вітчизняними підприємствами торгівлі та базується на коефіцієнтних методах, не може повною мірою забезпечити інформаційні потреби менеджменту для прийняття нагальних та стратегічних якісних управлінських рішень. Використання у практиці діяльності торговельних

підприємств запропонованого прогностного механізму та інструментів бухгалтерського інжинірингу дозволить:

1) сформуванню робочий план мегарахунків, що представляють собою окремі економічні агрегати («Необоротні активи», «Оборотні активи», «Власний капітал», «Довгострокові зобов'язання і забезпечення», «Поточні зобов'язання і забезпечення»);

2) оцінити господарсько-фінансові операції підприємства в ринкових (справедливих) цінах;

3) скласти моніторингові похідні балансові звіти спеціального призначення, які розкривають рівень фінансової стійкості з врахуванням коригуючих проводок за результатами аудиту; діючих і очікуваних ризиків та резервів; впровадження передових технологій; при гіпотетичній реалізації майна в умовах ліквідації підприємства, а також інших економічних ситуацій, що виникають на підприємстві в сучасних ринкових конкурентних умовах.

Отримана за допомогою представленого методичного прийому інформація забезпечить формування інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості торговельного підприємства для прийняття перспективних управлінських рішень, уникнувши помилкових припущень, зроблених на основі класичних бухгалтерських ретроспективних даних. Тому у наступному пункті даної дисертації вважаємо за необхідно розглянути більш детально організаційний механізм стратегічного управління підприємством торгівлі на основі моделі аналізу фінансової стійкості.

2.3. Управління фінансовою стійкістю з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

Стратегічним чинником забезпечення фінансової та економічної безпеки діяльності торговельного підприємства, подолання кризових

ситуацій, зростання ділової активності та інвестиційної привабливості є ефективною організацією управління фінансовою стійкістю. В сучасних умовах господарювання якісна організація процесу управління фінансовою стійкістю підприємства обґрунтовано вважається однією з найбільш важливих економічних проблем, оскільки будь-яке суттєве відхилення від нормативного значення показників фінансової стійкості свідчить про наявність недоліків діяльності суб'єкта господарювання. Так, низький рівень фінансової стійкості не забезпечує належного рівня платоспроможності й кредитоспроможності, а показники високого рівня фінансової стійкості можуть свідчити про високий рівень запасів чи грошових коштів, які не використовуються за належною оборотністю.

Ефективна організація фінансового управління дозволяє формувати ресурсний, виробничий, фінансовий, кадровий, технологічний, інноваційний потенціал та забезпечувати необхідний рівень кредитоспроможності підприємства і стабільний економічний розвиток в стратегічній перспективі. При цьому, управління фінансовою стійкістю розглядається не як самоціль фінансового менеджменту, а як складова загальної системи стратегічного управління підприємством [73, с. 321]. На думку О. А. Сарапіної аналіз фінансової стійкості підприємства є одним з найважливіших для розуміння вихідної точки змін та прорахунку можливих варіантів управлінських дій, спрямованих на покращення ефективності функціонування підприємства [169, с. 48]. Схожої точки зору дотримуються І. П. Косарева та А. С. Бут, стверджуючи, що механізм управління фінансовою стійкістю підприємства є частиною загальної системи управління підприємством, що забезпечує вплив на чинники, від яких залежить загальний результат діяльності суб'єкта господарювання. Автори виділяють шість організаційних етапів управління підприємством: визначення цілей, об'єктів, суб'єктів управління; виявлення елементів об'єкта управління; визначення методів впливу на чинники управління; розробка стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємства; реалізація стратегії; моніторинг [88, с. 578]. Аналогічної думки

дотримуються і О. М. Філонич та Я. О. Дряпа та відносять до складових системи забезпечення фінансової стійкості аналіз збалансованості активів та пасивів, доходів та витрат і грошових потоків [192, с. 201].

Вихідною точкою забезпечення належної фінансової стійкості підприємства торгівлі є побудова дієвого методичного інструментарію управління з урахуванням етапів організації управлінського впливу, відповідальних осіб, функціональних обов'язків та терміну виконання кожного етапу. Це можна забезпечити шляхом формування внутрішніх регламентів підприємства, які закріплюють зміст та обсяги робіт, що виконуються на кожному з етапів. Розроблену організаційну схему послідовності етапів управління підприємством торгівлі на основі моделі фінансової стійкості представлено на рисунку 2.5.

Для забезпечення цілісності, безперервності та циклічності процесу стратегічного управління підприємством торгівлі на базі моделі аналізу фінансової стійкості в даній послідовності враховано всі функції обліково-економічних служб починаючи від формування в обліковій системі вхідного масиву даних, їх обробки та аналізу в інформаційно-комунікаційному підрозділі до розробки корпоративної політики стійкого розвитку та оцінки економічної ефективності заходів з підвищення фінансової стійкості.

Реалізація наведених етапів управління підприємством торгівлі, що ґрунтується на моделі фінансової стійкості можлива лише за достатньої оперативності надходження інформації про фінансовий стан підприємств, що може бути досягнуто шляхом використання сучасних інформаційних технологій. При цьому, важливе значення матиме не лише процес автоматизованого проведення аналізу фінансової стійкості, а й організаційні питання щодо його здійснення та імплементації відповідних програмних засобів у обліково-звітну систему торговельного підприємства.

У разі мануального фінансового управління оперативний контроль над індикаторами фінансової стійкості зазвичай залишається недостатньо налаштованим, особливо у міжзвітні періоди.

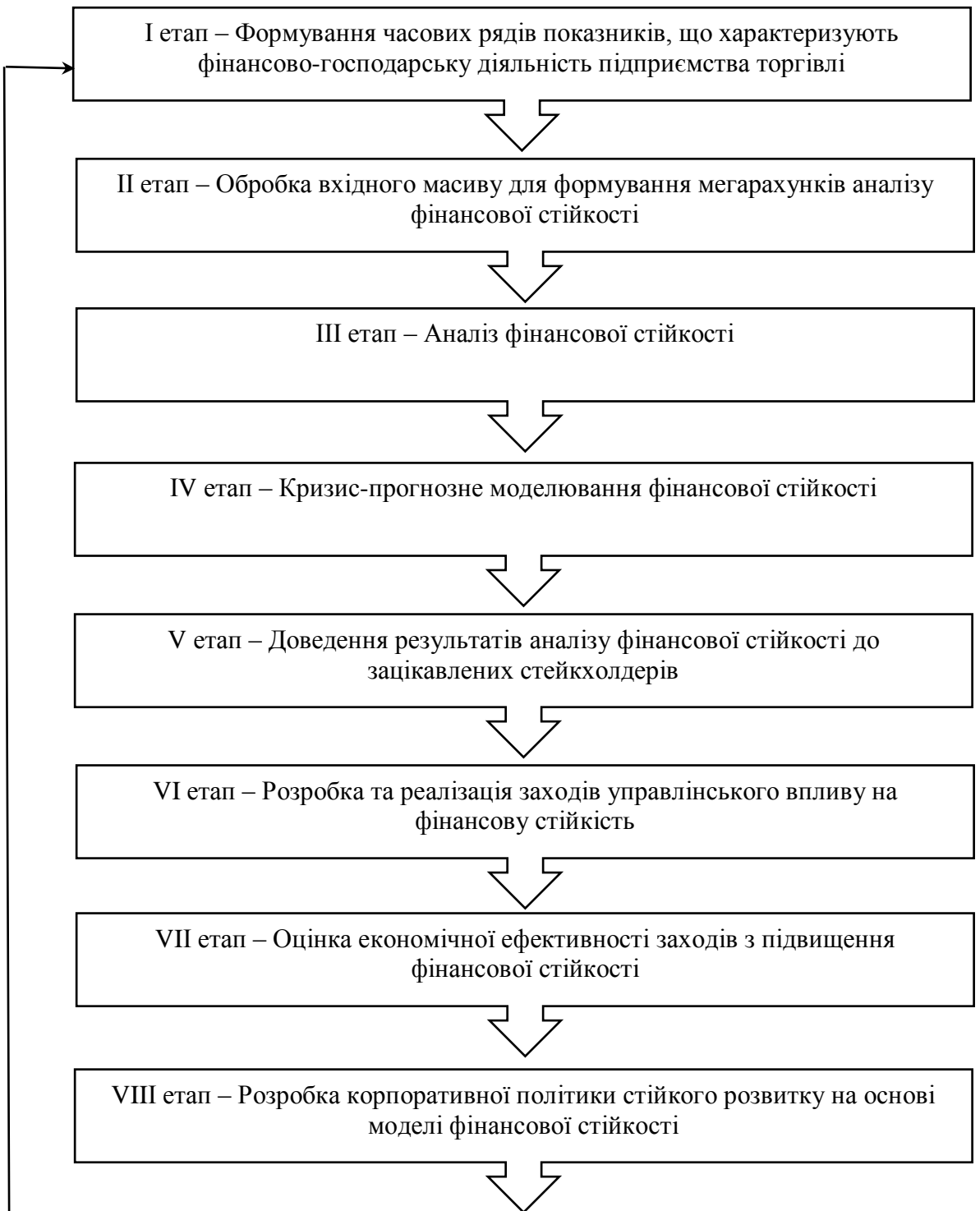

Рис. 2.5. Організаційна послідовність управління підприємством торгівлі на основі моделі фінансової стійкості

За відсутності оперативної інформації про стан активів та пасивів, рух грошових коштів у розрізах статей бюджету, центрів фінансової відповідальності та інших аналітичних мегарахунків аналізу фінансової

стійкості, керівництво компанії може отримувати інформацію про наявність негативних змін лише пост-фактум, коли немає можливості вжити превентивних заходів із упередження загроз сталому розвитку підприємства торгівлі. Застосування спеціалізованої системи управління фінансовою стійкістю дозволяє вирішити широке коло різноманітних завдань у сфері фінансового управління: забезпечити процеси бюджетного планування на основі єдиної моделі фінансової стійкості підприємства, здійснювати моніторинг поточного виконання показників прогнозного балансу та бюджету доходів і витрат, а також оперативне фінансове управління, включаючи внесення коригувань стратегічних планів стійкого розвитку на основі моделі фінансової стійкості; формувати календар руху грошових коштів підприємства; отримувати оперативну інформацію про динаміку мегарахунків аналізу фінансової стійкості у будь-яких аналітичних розрізах. Тому в обліковій політиці підприємства доцільно врахувати основні вимоги, методичні основи та інструментарій автоматизації процесу реалізації бухгалтерського інжинірингу вхідного масиву даних, формування показників аналізу фінансової стійкості, процесу поширення результатів аналізу фінансової стійкості серед стейкхолдерів, а також прийняття стратегічних рішень з управління підприємством на базі такого аналізу (рис. 2.6).

Пропонуємо імплементацію інформаційно-комунікаційних технологій у процес управління торговельним підприємством здійснювати за такою послідовністю:

I етап – визначення вимог до формування єдиного інформаційного простору підприємства торгівлі;

II етап – перелік технічних засобів для автоматизації облікової системи та фінансового аналізу, розробка технічних завдань та алгоритму впровадження програмного продукту автоматизації процесу аналізу фінансової стійкості;

III етап – стандартизація вимог до інтерфейсів аналізу фінансової стійкості;

IV етап – опис інформаційної технології децентралізованого формування індикаторів фінансової стійкості на основі обробки мегарахунків бухгалтерського обліку;

V етап – визначення структури й порядку взаємодії зовнішнього і внутрішнього інформаційного полів, які впливають на фінансовий стан підприємства;

VI – опис багаторівневої інтерпретації топологічних ознак показників фінансової стійкості у загальній системі стратегічного управління підприємством торгівлі.

Рис. 2.6. Забезпечення фінансової стійкості в системі стратегічного управління підприємством торгівлі

Сформулюємо реалізацію визначених етапів імплементації інформаційно-комунікаційних технологій у процес управління торговельним підприємством.

Дослідивши підходи до визначення сутності поняття «інформаційний простір» та його властивості, І. П. Отенко та М. І. Чепелюк виділяють два напрямки до розуміння його змісту. Першим є сукупність різних за своєю природою компонентів, таких як інформаційні ресурси, інформаційне середовище, організаційна структура підприємства, персонал тощо. Другий

напрямок характеризує інформаційний простір як комплекс компонентів єдиної природи незалежно від способів або засобів відображення цих компонентів [143].

На нашу думку, більш обґрунтованим є перший підхід до розуміння сутності єдиного інформаційного простору підприємства торгівлі. В умовах євроінтеграції для вітчизняних торговельних підприємств з'являються можливості представити товари на нових ринках збуту, що вимагає використання різноманітних сучасних засобів комунікації у бізнес-середовищі та інформаційних технологій для ефективного діалогу з різними групами стейкхолдерів: споживачами – через своєчасне поширення необхідної інформації про нові товари чи програми лояльності; постачальниками – для вчасного здійснення розрахункових операцій та контролю дотримання договірних умов; фінансово-кредитними установами та податковими інституціями – для вчасного погашення фінансових та податкових зобов'язань тощо. Зазначене актуалізує формування єдиного інформаційного простору підприємства торгівлі, який дозволить підвищити ефективність бізнесу, шляхом виключення багаторазового введення та дублювання даних за господарськими операціями для передачі інформації різним стейкхолдерам, мінімізації ймовірності помилки при багаторазовій обробці однієї і тієї ж фінансової та аналітичної інформації, оптимізації документообігу, дотримання платіжної дисципліни, забезпечення можливості автоматичного аналізу та перевірки інформації як на етапі введення її в інформаційну систему, так і на етапі контролю.

Запропонована структура єдиного інформаційного поля підприємства торгівлі наведена на рисунку 2.7. Як видно, структурно інформаційне поле формується із декількох взаємопов'язаних контурів. У першому контурі здійснюється фінансове планування (бюджетування), яке здійснюється за чотирма основними напрямками: ретроспективним, стратегічним (перспективним) та поточним, кожному з яких властиві певні форми розроблюваних фінансових планів (бюджетів). Реалізація фінансових планів

(бюджетів) на торговельному підприємстві забезпечується складанням платіжного календаря. Платіжний календар – це короткотерміновий план (прогноз) надходження і витрачання коштів підприємства [138, с. 120]. За допомогою функціональних можливостей платіжного календаря обліково-фінансові підрозділи торговельного підприємства здійснюють оперативне управління грошовими потоками, контролюють вчасність виконання розрахункових та платіжних зобов'язань, оперативно фіксують зміни платоспроможності, та як наслідок, фінансової стійкості торговельного підприємства. Дистанційне обслуговування своїх рахунків торговельне підприємство може здійснювати із використанням модуля «Клієнт-Банк», який є додатковою можливістю за договором на розрахунково-касове обслуговування з банком для усіх операцій, передбачених договором. Модуль забезпечує ефективний і безпечний зв'язок з банківською установою шляхом використання захищених каналів зв'язку мережі Інтернет та дозволяє підвищити ефективність управління грошовими потоками підприємства шляхом оперативного доступу до фінансових ресурсів; уможливлення здійснення безготівкових платежів у національній та іноземній валюті без відвідування банку; цілодобового доступу до рахунків; можливості інтеграції з програмними модулями, які використовуються для автоматизації бухгалтерського обліку підприємства.

У другому контурі, який складють структурні підрозділи торговельного підприємства, за допомогою корпоративних інформаційних систем та модулів консолідації даних необхідно забезпечити дієвий механізм передачі інформації про фінансові та інші показники діяльності кожного з підрозділів до єдиного сховища даних. Групування всього спектру інформації в єдиному сховищі даних у подальшому дозволяє не лише обмінюватися документами між підрозділами торговельного підприємства та здійснювати вчасно їх обробку, але і представляє можливість організації не обмеженого доступу кожного користувача за технологією Інтернет/Інтранет до інформаційних ресурсів у рамках їх доступу, повноважень та компетенції.

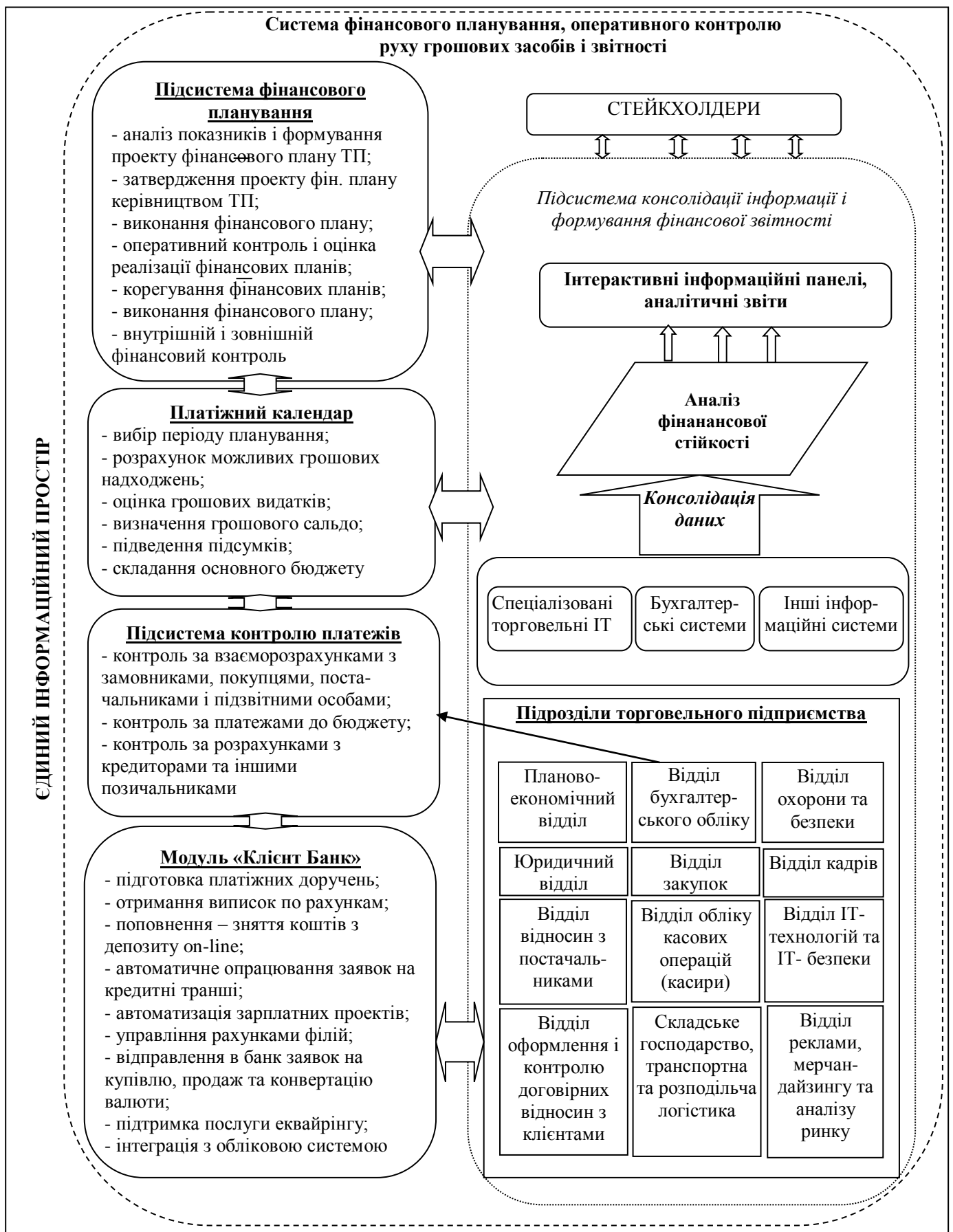

Рис. 2.7. Концепція єдиного інформаційного поля стратегічного управління підприємствами торгівлі на базі моделі фінансової звітності

Під час формування інфраструктури інформаційних технологій торговельного підприємства для функціонування на кожному етапі, слід звернути увагу на вибір конкретних видів програмного забезпечення, для того, щоб програмні засоби були сумісними та дозволяли здійснювати колективну обробку інформаційних ресурсів і сформувати єдине інформаційне поле. Крім того, управлінському персоналу необхідно відслідковувати тенденцію швидкого морального старіння інформаційних технологій, що вимагає безперервного, протягом усього терміну функціонування підприємства, процесу формування єдиного інформаційного простору, інформатизації окремих торговельних бізнес-процесів й процесів управління підприємством. Особливо це актуально для торговельної галузі у зв'язку із швидким розвитком електронної торгівлі, постійним удосконаленням торговельного обладнання, появою інноваційних методик продажу товарів.

Дієвість та ефективність функціонування єдиного інформаційного поля залежить від якості та технічних особливостей засобів, які використовуються для автоматизації облікової системи та проведення фінансового аналізу. Аналіз діяльності торговельного підприємства в автоматизованому середовищі передбачає розрахунок показників, які відображають процес формування й використання його фінансових ресурсів, що є інформаційним джерелом для проведення оцінки фінансової стійкості підприємства. В. В. Лазоренко до основних цілей фінансового аналізу відносить: виявлення змін показників фінансового стану; визначення факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства; оцінку кількісних та якісних показників фінансового стану; оцінку поточної діяльності підприємства; визначення тенденцій зміни господарської діяльності підприємства [98].

Оскільки фінансова стійкість є ключовим показником при проведенні аналізу фінансового стану, нами проаналізовано програмні продукти, які можуть використовуватися для автоматизації аналітичних функцій на торговельному підприємстві (додаток Е). На сучасному ринку комп'ютерних

програм представлені III класи програмних засобів автоматизації фінансового аналізу: I – універсальні аналітичні програми, II – спеціалізовані облікові програми з модулем для фінансового аналізу (аналітичні пакети), III – ERP – системи (Enterprise Resource Planning – управління ресурсами підприємства), які комплексно автоматизують процеси планування, бухгалтерського обліку, контролю та аналізу всіх основних бізнес-процесів та вирішення бізнес завдань в масштабі всього торговельного підприємства.

Серед проаналізованих програмних продуктів до універсальних аналітичних програм I класу відносяться «ІНЕК-Аналітик», «Audit Expert» та «Project Expert»; облікових програм з модулем для фінансового аналізу II класу – «ІС:Управління торговим підприємством для України» та «Парус-Підприємство»; ERP – системи II класу представлені Програмним комплексом ERP «Галактика» з модулем «Фінансовий аналіз» та HansaWorld. Для вибору найбільш прийняттого програмного продукту для автоматизації фінансового аналізу на торговельному підприємстві проведено оцінку можливостей аналітичного програмного забезпечення шляхом виділення їх функціональних контурів відносно різних задач аналізу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Функціональні можливості аналітичних програм аналізу фінансово-господарської діяльності

Програма / характеристики	«ІНЕК-Аналітик»	Audit Expert	Project Expert	«ІС:Управління торговим підприємством для України»	«Парус-Підприємство» модуль «Управління фінансами»	Програмний комплекс ERP «Галактика», модуль «Фінансовий аналіз»	HansaWorld
1	2	3	4	5	6	7	8
Перетворення інформації фінансової звітності в розширений звіт	+	-	-	+	+	+	-
Врахування галузевої приналежності підприємства	+	-	-	+	+	-	-

Продовження таблиці 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8
Можливість експорту з обліковими програмами: 1 С Галактика Парус	-	+	-	+		+	-
Можливість аналізувати фінансову звітність, складену за: МСФЗ US GAAP НП(С)БО	-	-	-	+		+	+
Вбудовані готові шаблони типових договорів	-	-	-	+	+	-	-
Зміна шаблонів введення початкової інформації	+	+	+	+	-	+	+
Здійснення середньострокового планування і бюджетного фінансування	-	+	+	-	+	-	+
Аналіз ефективності використання ресурсів підприємства	+	-	-	-	+	-	+
Аналіз і планування торгових операцій	-	-	-	+	-	-	-
Аналіз руху грошових потоків	+	+	+	+	+	+	+
Аналіз основних засобів	-	-	+	+	-	+	-
Аналіз матеріальних ресурсів	-	-	-	-	+	-	-
Аналіз фінансових результатів	+	+	+	+	+	+	+
Аналіз собівартості продукції	-	-	-	+	+	-	-
Аналіз готової продукції	-	-	-	-	+	-	-
Аналіз економічного потенціалу підприємства	+	-	-	+	-	+	-
Аналіз резервів	-	-	-	-	-	-	-
Автоматичне формування висновків	-	+	-	+	-	-	-
Можливість побудови графіків і діаграм	+	+	+	+	+	+	+
Розрахунок фінансових коефіцієнтів	+	+	-	+	-	+	+
Можливість використання інтегральних методик	-	+	+	+	-	-	-
Вимога наявності на комп'ютері Microsoft Office	-	-	-	-	-	-	+
Можливість створення власних методик для аналізу	+	+	+	+	-	+	-
Можливість виведення даних англійською мовою	-	+	+	+	-	-	-
Наявність довідкових матеріалів для роботи з програмою	+	+	-	+	+	+	-
Можливість завантажити з Інтернет-сайту програми демоверсію (повністю програму)	+	+	+	-	-	-	+

Результати проведеного функціонального аналізу програмних продуктів доцільно співставити з наступним етапом імплементації інформаційно-комунікаційних технологій в процес управління торговельним підприємством, а саме стандартизацією вимог до інтерфейсів аналізу фінансової стійкості.

Для цілей даного дослідження проаналізуємо найбільш пристосовані до потреб аналізу фінансової стійкості програмні продукти в рамках кожного класу. В першому класі доцільно виділити найбільш повнофункціональний програмний продукт для автоматизації аналітичних функцій, а саме програму «ІНЕК – Аналітик». Програма дозволяє проводити всебічний фінансово-економічний аналіз поточного стану підприємства, ефективності діяльності, ризикованості бізнесу і фінансової стійкості підприємства, довгострокових й короткострокових перспектив платоспроможності, якості управління підприємством. До недоліків програмного продукту можна віднести: високу вартість; аналіз даних лише балансів і звітів сформованих за стандартами GAAP (Generally Accepted Accounting Principles, США), IAS (International Accounting Standards, ЄС), російських положень (стандартів) бухгалтерського обліку; не вбудовано інструменти для здійснення факторного аналізу прибутку та аналізу ефективності використання ресурсів підприємства. Тому дана програма може бути рекомендована до використання у великих торговельних корпораціях із інвестиціями нерезидентів, які ведуть облік за відповідними стандартами та мають достатні фінансові можливості для її придбання й обслуговування. Інтерфейс аналізу фінансової стійкості в програмі «ІНЕК – Аналітик» є досить зрозумілим та простим у використанні (рис. 2.8).

При виборі програмного продукту для автоматизації аналітичних функцій другого класу, доцільно орієнтуватися на ті програми, які використовуються на торговельному підприємстві для ведення бухгалтерського обліку, оскільки це дозволить автоматично експортувати необхідні дані для аналізу фінансової стійкості.

Дослідження інформаційних систем і технологій, які використовуються на підприємствах роздрібної торгівлі Харківського регіону показало, що серед підприємств роздрібної торгівлі на яких бухгалтерський облік автоматизовано, переважна більшість використовує програмні продукти фірми «1С» (рис. 2.9).

The image shows two windows from the 'ИНЕК – Аналітик' software. The top window is titled 'Показатели оценки удовлетворительности финансового положения юр. лиц (Пол. ЦБР №415-П)...' and contains a table of financial indicators for 2013 and 2014. The bottom window is titled 'Аналитическое заключение о финансовом состоянии Предприятия' and contains a detailed text analysis of the financial indicators.

Наименование показателя	на 31.12.2013 г.	на 31.12.2014 г.
ПОКАЗАТЕЛИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ		
Коэффициент автономии собственных средств (К1)	0,625	0,689
Коэффициент обеспеченности собственными оборотными средствами (К2)	-0,132	0,044
ПОКАЗАТЕЛИ ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ		
Коэффициент текущей ликвидности (К3)	0,822	0,952
Степень платежеспособности (К4)	102,2	75,2
ПОКАЗАТЕЛИ ДЕЛОВОЙ АКТИВНОСТИ, ДОХОДНОСТИ И РЕНТАБЕЛЬНОСТИ		
Оборачиваемость оборотных средств (К5)	5,469	4,394
Длительность одного оборота оборотных средств в днях (Д1)	65,8	81,9
Оборачиваемость дебиторской задолженности (К6)	10,445	7,149
Длительность погашения дебиторской задолженности в днях (Д2)	34,5	50,4
Рентабельность продаж по прибыли от реализации (К7)	17,4	21,5
Рентабельность собственного капитала (К8)	37,8	46,7
Рентабельность активов (К9)	26,0	31,2

Аналитическое заключение о финансовом состоянии Предприятия

Анализ финансовых показателей

Рентабельность собственного капитала (приведенная к году) в конце анализируемого периода находится на высоком уровне (37,75%), превышающем среднегодовую ставку ЦБ (8,25%).

Анализ финансовой устойчивости Предприятия позволяет говорить о значительном запасе прочности, обусловленном достаточно высоким уровнем собственного капитала (фактического), который за анализируемый период существенно не изменился и на 31.12.2013 г. составил 68,89%. Таким образом, в конце анализируемого периода у Предприятия имелись возможности привлечения дополнительных заемных средств без риска потери финансовой устойчивости.

Коэффициент покрытия внеоборотных активов собственным капиталом (фактическим) на конец анализируемого периода составил 0,979 (на начало - 0,933). Следовательно, на 31.12.2013 г. только часть долгосрочных активов финансируется за счет собственного капитала (фактического), что может обеспечить относительно низкий уровень платежеспособности Предприятия в долгосрочном периоде. При этом динамика данного показателя за анализируемый период почти отсутствует.

Показатель длительности оборота краткосрочной задолженности по денежным платежам (78 дн.) предоставляет основания сделать предположение о достаточной платежеспособности Предприятия в краткосрочном периоде.

Длительность оборота чистого производственного оборотного капитала (-13 дн.) свидетельствует об отсутствии у Предприятия собственных оборотных средств.

Рис. 2.8. Интерфейс блока аналізу фінансової стійкості в програмі «ИНЕК – Аналітик»

Потужна і гнучка система звітів, яка дозволяє оперативно аналізувати й безперервно контролювати показники фінансової стійкості з урахуванням специфіки підприємств торгівлі представлена конфігурацією «1С:Управління торговим підприємством для України».

Програмний продукт дозволяє здійснювати постійний моніторинг діяльності та аналізувати господарські операції торговельного підприємства майже за всіма напрямками, зокрема: формування аналітики за фіксованими роздрібними цінами; аналітичні дані про попит й пропозицію на ринку; аналіз потреб складу в товарах; наскрізний аналіз і встановлення

взаємозв'язків між замовленнями клієнтів й замовленнями постачальникам; аналіз наслідків, до яких може призвести невиконання замовлень постачальниками; аналіз різноманітної інформації про клієнтів; аналіз прибутковості в цілому й по кожному клієнту, регіону, ринку і групі товарів; аналіз незавершених й планування майбутніх угод з покупцями і потенційними клієнтами; інтегрований ABC та XYZ-аналіз відносин з клієнтами; аналіз і оцінка ефективності рекламних й маркетингових акцій; аналіз стану складських запасів у будь-яких аналітичних розрізах; аналіз виробничої діяльності; аналіз поточного стану заборгованості; аналіз кадрового складу; аналіз витрат підприємства; аналіз стану взаєморозрахунків з працівниками торговельного підприємства тощо.

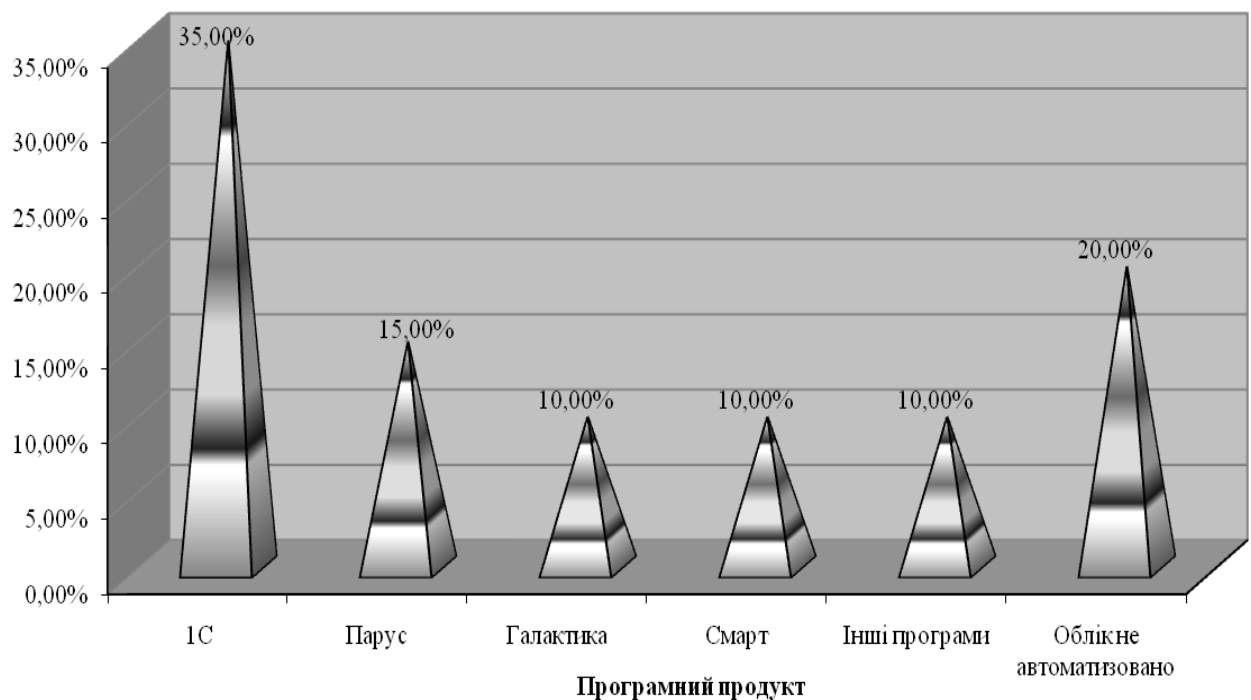

Рис. 2.9. Програмні продукти автоматизації бухгалтерського обліку, які використовуються на підприємствах роздрібної торгівлі досліджуваної сукупності

Проведення аналізу фінансової стійкості реалізується у конфігурації «1С:Управління торговим підприємством для України» з використанням спеціального інструмента «Монітор ефективності», який включає комплект попередньо налаштованих показників ефективності фінансово-господарської діяльності торговельного підприємства, що може бути доповнений відповідно до потреб і завдань конкретного користувача (рис. 2.10).

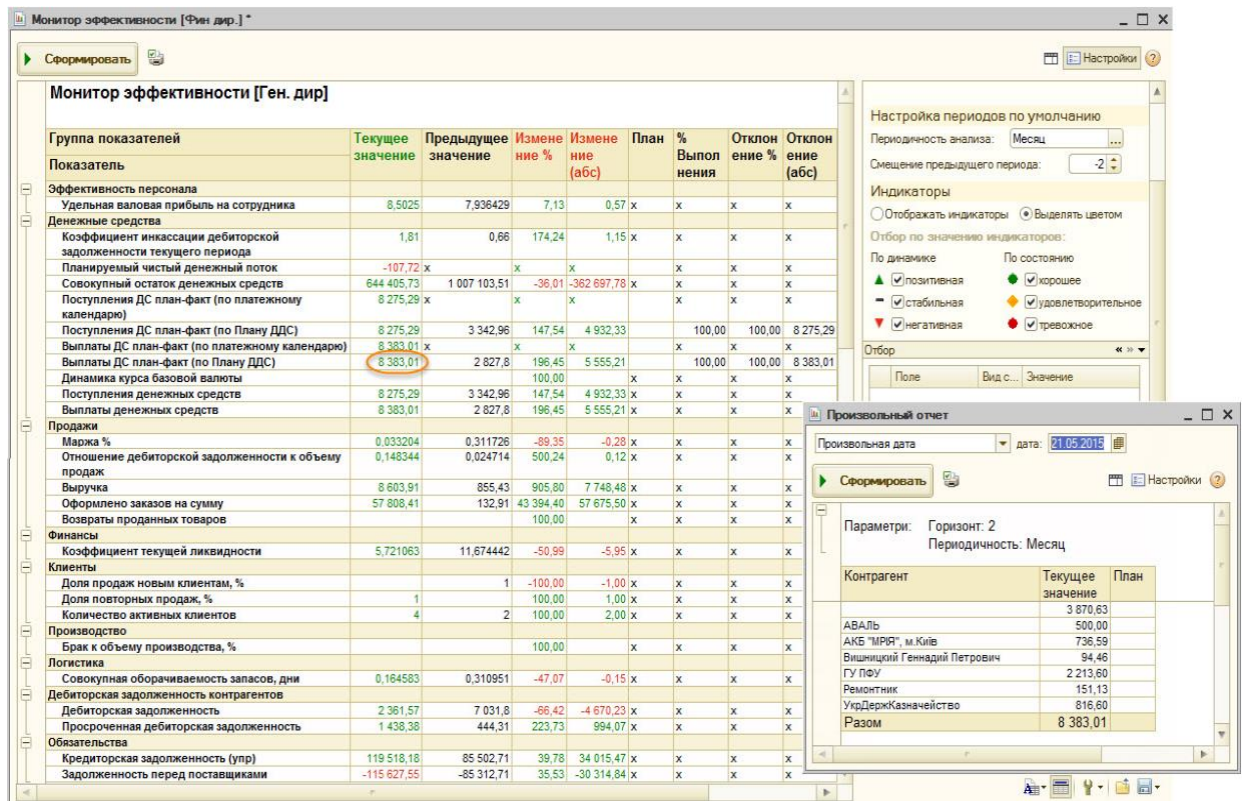

Рис. 2.10. Вікно інструмента «Монітор ефективності» в програмі «1С:Управління торговим підприємством для України»

Перевагою програми є те, що після аналізу ключових показників фінансової стійкості, автоматично визначають напрями покращення значень кожного показника фінансової стійкості (рис. 2.11).

В останньому класі програмних продуктів найбільш пристосованим до вітчизняної обліково-звітної та аналітичної практики є програмний комплекс ERP «Галактика», в якому для аналізу фінансової стійкості передбачено модуль «Фінансовий аналіз».

МОНИТОР КЛЮЧЕВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ

Отчет Дополнительные отборы

Основные параметры панели

Монитор ключевых показателей Карта СПП

ССП

Показатель	Состояние	Динамика	Ответственный	Значение		Изменение		Плановое значение	Отклонение от плана		Процент выполнения плана
				Текущее	Предыдущее	Абсолютное	Относительное		Абсолютное	Относительное	
Повышение финансовой устойчивости											
Повышение качества продукта Иванов Иван											
Возвраты проданных товаров	●	▼	Иванов Иван	12 000,00000 670 000,00000		-658 000,00000	-98,20900	300 000,00000	-288 000,00000	-96,00000	100,00000
Брак к объему производства	●	▼	Иванов Иван	2,00000 12,00000		-10,00000	-83,33300	5,00000	-3,00000	-60,00000	100,00000
Повышение ликвидности дебиторской задолженности Александр Поляков											
Просроченная дебиторская задолженность	■	▲	Александр Поляков	40 000,00000 35 296,00000		4 704,00000	13,32700	30 000,00000	10 000,00000	33,33300	66,66700
Коэффициент инкассации дебиторской задолженности	◆	▼	Александр Поляков	7,00000 75,00000		-68,00000	-90,66700	10,00000	-3,00000	-30,00000	70,00000
Дебиторская задолженность	■	▲	Александр Поляков	140 000,00000 58 754,00000		81 246,00000	138,28200	60 000,00000	80 000,00000	133,33300	
Снижение долговой нагрузки Беляев Павел											
Задолженность перед поставщиками	●	▲	Беляев Павел	700 000,00000 630 000,00000		70 000,00000	11,11100	600 000,00000	100 000,00000	16,66700	83,33300
Задолженность по кредитам Беляев Павел											
DEBT / EBITDA	◆	►	Беляев Павел	2,31034 2,07500		0,23534	11,34200	2,10000	0,21034	10,01600	89,98400
TD/EQ	●	▼	Беляев Павел	7,84615 24,33333		-16,48718	-67,75600	10,00000	-2,15385	-21,53900	100,00000
Повышение лояльности клиентов Гусева Надежда											
Маржа по постоянным клиентам	●	►	Гусева Надежда	28,00000 25,00000		3,00000	12,00000	25,00000	3,00000	12,00000	100,00000
Средняя выручка с клиента	●	▲	Гусева Надежда	300 000,00000 250 000,00000		50 000,00000	20,00000	240 000,00000	60 000,00000	25,00000	100,00000

Рис. 2.11. Интерфейс блока аналізу фінансової стійкості в програмі «1С:Управління торговим підприємством для України»

Крім аналізу фінансової стійкості модуль дозволяє комплексно оцінити фінансовий стан підприємства на підставі даних зовнішньої звітності, таких як: Баланс (звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) та інші, у тому числі складених за міжнародними стандартами фінансової звітності й виявити перспективи його подальшого покращення. При відповідних налаштуваннях модуля можна провести експертизу будь-яких економічних показників господарської діяльності підприємства, провести економічний аналіз документів внутрішньої звітності, які характеризують фінансові потоки й ресурси, визначити поточні та прогностні показники фінансової стійкості з врахуванням впливу коефіцієнта фінансового ризику (рис. 2.12). Проте суттєвим недоліком програмного продукту є значна ціна модуля «Фінансовий аналіз», який є найдорожчим у програмному комплексі ERP «Галактика» [55].

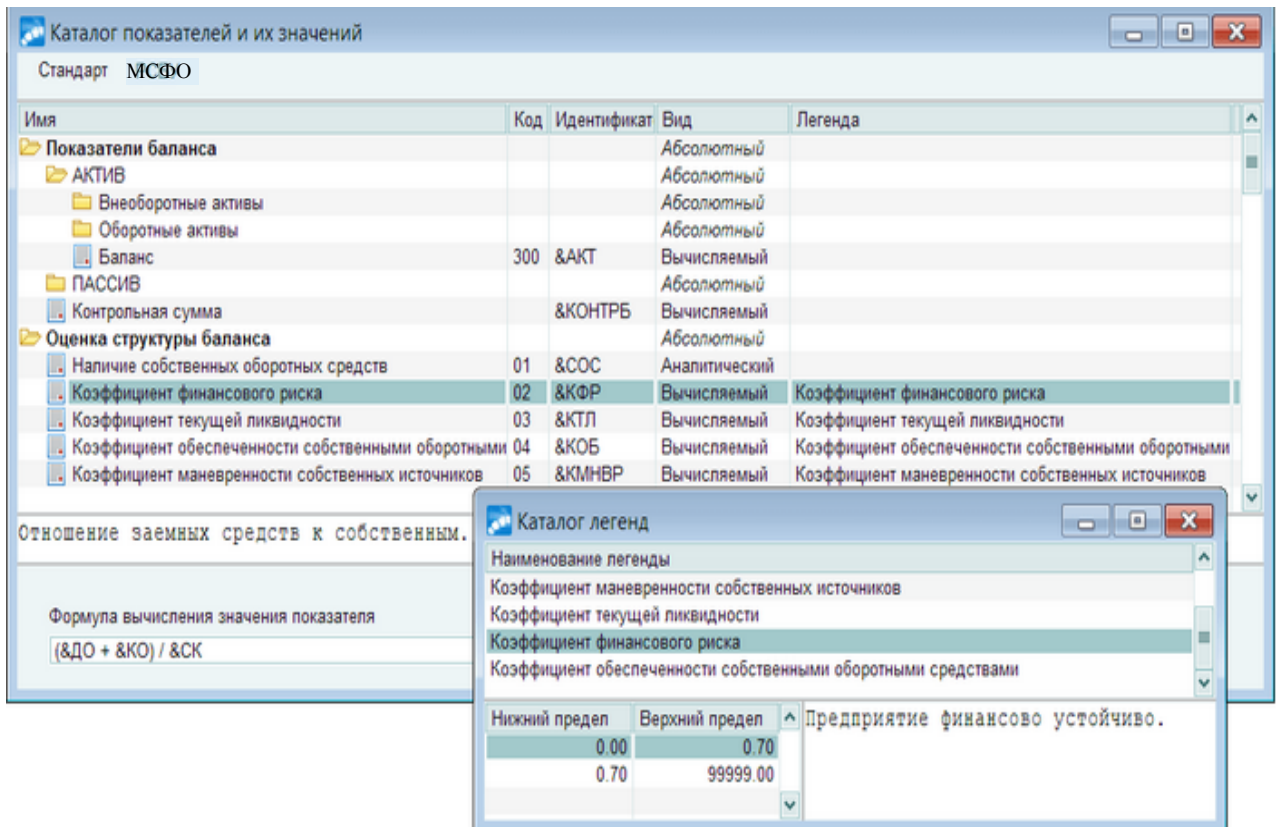

Рис. 2.12. Интерфейс блока анализа финансовой устойчивости в Программном комплексе ERP «Галактика», модуль «Финансовый анализ»

Таким чином, проведений аналіз засобів для автоматизації фінансового аналізу показав, що вибір програмного продукту для автоматизації аналітичних функцій на торговельному підприємстві залежить від фінансових можливостей, розмірів, обсягів діяльності, кількості філій та структурних підрозділів, пакету інформаційно-комунікаційних технологій які вже використовуються на підприємстві та інших чинників.

Вважаємо, що найбільш прийнятним програмним засобом для вітчизняних торговельних підприємств є програма «1С:Управління торговим підприємством для України», яка одночасно дозволяє автоматизувати весь процес управління торговельними та товарними операціями, й одночасно проводити аналіз як фінансової стійкості, так і всієї фінансово-господарської діяльності. Реалізація наступних етапів (IV, V та VI-го) імплементації

інформаційно-комунікаційних технологій у процес управління торговельним підприємством вимагає визначення деталізованих індикаторів фінансової стійкості, ризикових факторів, які впливають на фінансовий стан підприємства та місця показників фінансової стійкості в загальній системі стратегічного управління підприємством торгівлі, що буде розглянуто у наступному розділі дисертації.

Висновки до розділу 2

1. Враховуючи підходи науковців до трактування поняття «облікова політика», особливості діяльності торговельного підприємства та напрями впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємства запропоновано визначати облікову політику як закріплені внутрішніми розпорядчими документами принципи, методи і процедури організації і ведення бухгалтерського обліку та формування й подання фінансової звітності, що обираються з числа загальноприйнятих, або розробляються самостійно з урахуванням фінансової стратегії розвитку торговельного підприємства, та сприяють достовірному визначенню фінансового результату й показників фінансової стійкості з метою забезпечення захисту прав та інтересів стейкхолдерів.

2. Систематизовано елементи облікової політики підприємства в залежності від їх впливу на показники звітності за трьома групами: елементи, що викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, що не викликають зміни показників фінансової звітності; елементи щодо яких однозначна оцінка є неможливою. Розроблено алгоритм класифікації елементів облікової політики торговельного підприємств з позиції впливу на фінансову стійкість.

3. Визначено, що для вітчизняних підприємств торгівлі досить новими об'єктами обліку є умовні зобов'язання та умовні активи. Рекомендовано для торговельних підприємств облік за умовними зобов'язаннями вести на

аналітичних рахунках: 042.1 «Гарантійні зобов'язання», 042.2 «Зобов'язання за незавершеними на звітну дату судовими розглядами», 042.3 «Дисконтовані до звітної дати векселі, термін платежу по яких не настав» 042.4 «Інші умовні зобов'язання». Використання зазначених рахунків дасть змогу розуміти необхідність створення відповідних забезпечень та відобразити наслідки настання умовних зобов'язань.

4. Доведено, що методика аналізу фінансової стійкості, яка застосовується сьогодні вітчизняними підприємствами торгівлі та базується на коефіцієнтних методах, не може повною мірою забезпечити інформаційні потреби менеджменту для прийняття нагальних та стратегічних якісних управлінських рішень. В роботі наведено прогностичний механізм та інструменти бухгалтерського інжинірингу, які базуються на: 1) спеціальному робочому плані мегарахунків, що представляють собою окремі економічні агрегати («Необоротні активи», «Запаси», «Власний капітал» та інші); 2) оцінці здійснюваних господарсько-фінансових операцій в ринкових (справедливих) цінах; 3) складанні моніторингових похідних балансових звітів спеціального призначення, які розкривають рівень фінансової стійкості з врахуванням коригуючих проводок за результатами аудиту; діючих і очікуваних ризиків та резервів; впровадження передових технологій; при гіпотетичній реалізації майна в умовах ліквідації підприємства, а також інших економічних ситуацій, що виникають на підприємстві в сучасних ринкових конкурентних умовах. Отримана за допомогою розробленого методичного інструментарію інформація дозволяє оцінити фінансову стійкість торговельного підприємства для перспективних рішень, уникнувши помилкових припущень, зроблених на основі класичних бухгалтерських ретроспективних даних.

5. На основі розробленої організаційної схеми послідовності етапів управління підприємством торгівлі на основі моделі фінансової стійкості визначено етапи імплементації інформаційно-комунікаційних технологій в процес управління торговельним підприємством, а саме: I етап – визначення

вимог до формування єдиного інформаційного простору підприємства торгівлі; II етап – перелік технічних засобів для автоматизації облікової системи та фінансового аналізу, розробка технічних завдань та алгоритму впровадження програмного продукту автоматизації процесу аналізу фінансової стійкості; III етап – стандартизація вимог до інтерфейсів аналізу фінансової стійкості; IV етап – опис інформаційної технології децентралізованого формування індикаторів фінансової стійкості на основі обробки мегарахунків бухгалтерського обліку; V етап – визначення структури і порядку взаємодії зовнішнього і внутрішнього інформаційного полів, які впливають на фінансовий стан підприємства; VI – опис багаторівневої інтерпретації топологічних ознак показників фінансової стійкості в загальній системі стратегічного управління підприємством торгівлі.

6. Проведений аналіз програмних продуктів автоматизації аналітичних функцій на торговельному підприємстві дозволив розподілити їх на III класи: I – універсальні аналітичні програми, II – спеціалізовані облікові програми з модулем для фінансового аналізу, III – ERP – системи (Enterprise Resource Planning – Управління ресурсами підприємства), які комплексно автоматизують процеси планування, бухгалтерського обліку, контролю та аналізу всіх основних бізнес-процесів та вирішення бізнес завдань в масштабі всього торговельного підприємства. Для вибору найбільш прийнятної програмного продукту для автоматизації фінансового аналізу на торговельному підприємстві проведено оцінку можливостей аналітичного програмного забезпечення шляхом виділення їх функціональних контурів відносно різних задач аналізу, визначено переваги та не недоліки кожної програми, що дозволить здійснити обґрунтований вибір програмного забезпечення управлінському персоналу торговельних підприємств.

Основні результати дослідження за розділом 2 опубліковані у працях: [121; 124; 128; 129; 205; 206].

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ

3.1 Концептуальні засади аналізу фінансової стійкості

Виконання пріоритетних завдань обраної стратегії підприємств торгівлі значною мірою залежить від ефективного фінансового управління через виконання різних за змістом аналітичних процедур для встановлення рівня результативності показників фінансового стану. Використання аналітичних процедур оцінки фінансової стійкості підприємства ґрунтується на обраних методах і способах аналізу, який виконують із масивом релевантних даних облікової системи.

Методичний інструментарій аналізу та прогнозування фінансової стійкості суб'єктів господарювання досліджували у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти як: М. С. Абрютіна, А. В. Грачов, В. В. Ковальов, О. Н. Волкова, А. Д. Шеремет, Е. В. Негашев, М. Н. Крейнина, Г. В. Савицька, Е. С. Стоянова, А. М. Поддєрьогін, Г. В. Ситник, О. М. Тридід та інші.

Дослідження еволюції методичних прийомів аналізу фінансової стійкості дозволило дійти висновку, що теорія і практика соціалістичної планової економіки не оперували поняттям «фінансова стійкість», а виходили із необхідності підтримки «правильного поєднання власних і позикових коштів», що визначалося завданнями зміцнення господарського розрахунку й можливостями банку систематично впливати на господарську діяльність. Суттєво це позначалось при кредитуванні обороту матеріальних цінностей й витрат на заробітну плату на умовах пайової участі банківського кредиту в розмірі 50% нормативу по виробничим запасам, незавершеному виробництву і готовій продукції. При створенні підприємства, за минулих часів, держава у вигляді основних засобів і оборотних активів, надавала у його розпорядження й закріплювала за ним у формі статутного капіталу частину державного майна. Однак, надані кошти належали державі та їх

виокремлення, як власних обігових коштів, мало умовний характер. Найважливішим мірилом оцінки фінансового стану підприємства було збереження власних обігових коштів.

У зарубіжній практиці за тих часів найбільш часто використовуються поняття «фінансова залежність» [24], «гранично допустима частка позикових коштів» [25], «фінансовий леверидж» [196], «структура капіталу» [217]. Оцінюючи фінансову стійкість, у першу чергу, виходили із величини гранично допустимої частки позикових коштів: «Коли фірма бере гроші в борг, вона обіцяє зробити серію фіксованих платежів. Оскільки акціонери отримують те, що залишається після виплат позикодавцями, кажуть, що борг призводить до виникнення фінансової залежності (фінансового левериджу)» [24]. Отже, оцінка фінансової стійкості підприємства передбачає вивчення ключових параметрів й коефіцієнтів, які об'єктивно характеризують його фінансовий стан. Результати аналізу дозволяють виявити існуючі проблеми й привернути до них увагу керівництва або власників.

Обґрунтування теоретичних положень аналізу фінансової стійкості, а також системного підходу до його організації та проведення представлено в концептуальній моделі аналізу фінансової стійкості, яка включає мету аналізу фінансової стійкості, його завдання, суб'єкти, об'єкти, принципи а також методичний інструментарій (рис. 3.1). Як метод наукового пізнання фінансовий аналіз передбачає дослідження предмета шляхом виділення його основних елементів, що має забезпечити всебічне вивчення процесів, які визначають зміст і результати фінансово-господарської діяльності підприємств торгівлі. Тому основний зміст аналізу фінансової стійкості визначається дослідженням стану та руху фінансових ресурсів підприємства, ефективності його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності з метою визначення міцності фінансового стану торговельного підприємства на основі показників фінансово-господарської діяльності.

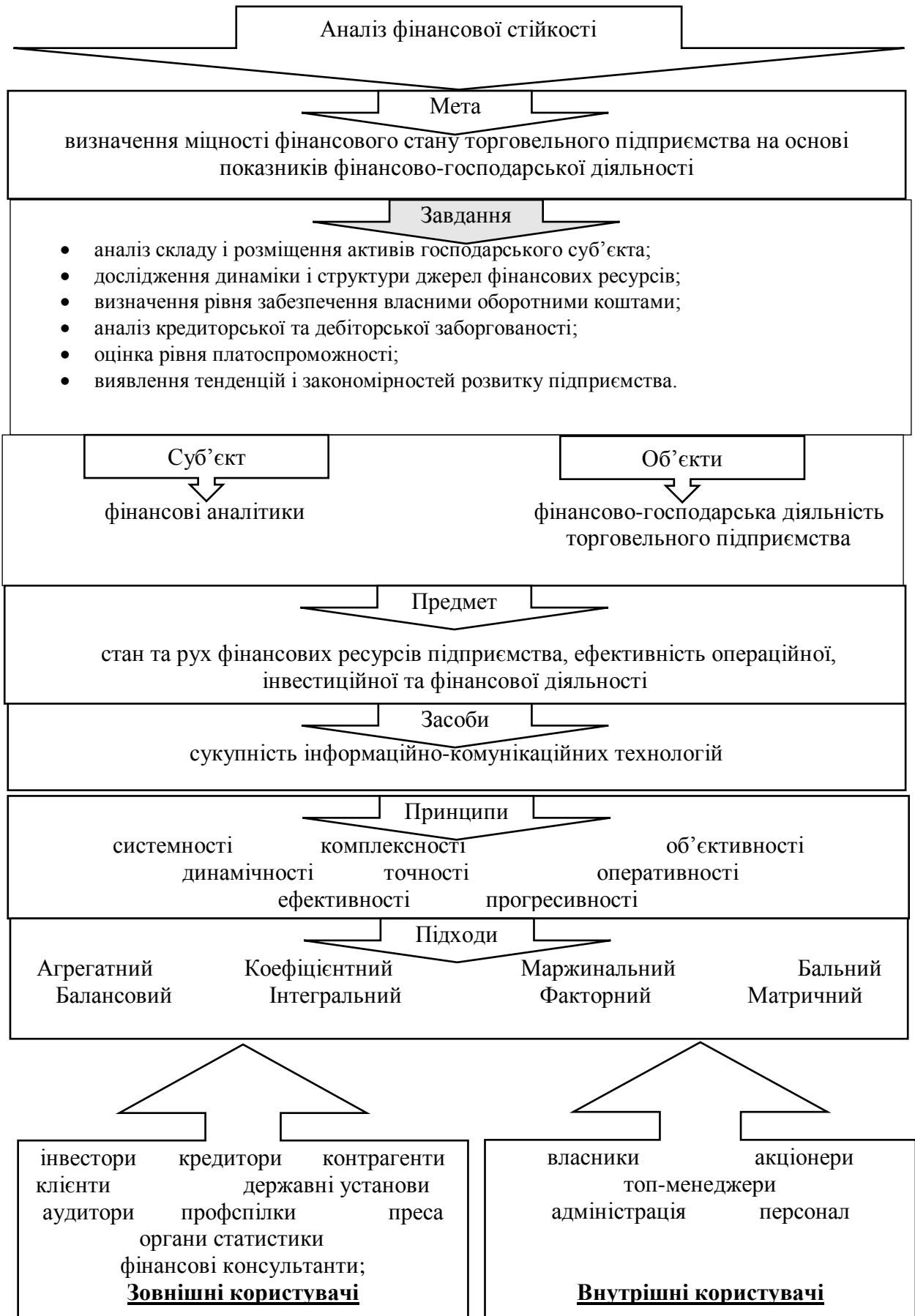

Рис. 3.1. Концептуальна модель аналізу фінансової стійкості

Виконання поставлених у відповідності до визначеної мети завдань аналізу фінансової стійкості здійснюється з акцентом на економічні інтереси конкретних груп стейкхолдерів та мірою глибини, яка відповідає рівню запитів користувачів щодо формування інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. Користувачами результатів (суб'єктами) аналізу фінансової стійкості торговельного підприємства можуть виступати такі групи стейкхолдерів – акціонери й власники, інвестори, банки та кредитори, менеджери та керівники підприємства, персонал підприємства, клієнти, контрагенти органи статистики, державні установи, профспілкові організації, засоби масової інформації, громадські організації, фінансові консультанти. У таблиці 3.1 представлено характеристику користувачів аналізу фінансової стійкості за видом зацікавленості та сферою економічного інтересу.

Існує низка методичних підходів до аналізу фінансової стійкості, які забезпечують задоволення інформаційних потреб конкретних груп користувачів. Окремі дослідники [11] пропонують оцінювати фінансову стійкість підприємства на основі обчислення системи абсолютних (узагальнюючих) та відносних (часткових) показників. Показники, які характеризують рівень забезпеченості оборотних активів підприємства джерелами їх формування, є абсолютними загальними показниками його фінансової стійкості. Абсолютні показники дозволяють визначити, які джерела коштів і в якому обсязі використовуються для покриття запасів. Під час господарської діяльності на підприємстві відбувається постійний рух запасів, за рахунок використання власних або позикових коштів, рівень яких визначає оптимальність формування даних активів.

У багатьох вітчизняних дослідженнях оцінка фінансової стійкості підприємства базувалася на використанні коефіцієнтного методу, який має низку переваг для оперативного аналізу фінансової стійкості підприємства для прийняття фінансових рішень. У той же час, наукового обґрунтування вимагає використання методик, які ґрунтуються на застосуванні

комплексного підходу, що враховує вплив низки чинників на рівень фінансової стійкості з функціональним та стохастичним зв'язком.

Таблиця 3.1

Характер зацікавленості різних груп користувачів у результатах аналізу фінансової стійкості

Користувачі аналізу фінансової стійкості	Вид зацікавленості	Сфера економічного інтересу
Акціонери й власники	пряма фінансова зацікавленість	Оцінка стабільності фінансового стану та складання обґрунтованих прогнозів фінансової стійкості
Інвестори	пряма фінансова зацікавленість	Оцінка фінансової міцності, ліквідності та платоспроможності підприємства
Банки та кредитори	пряма фінансова зацікавленість	Аналіз платоспроможності, оцінка ефективності використання залученого капіталу
Менеджери та керівники підприємства	опосередкована фінансова зацікавленість	Розробка заходів стратегічного управління підприємством торгівлі на базі моделі фінансової стійкості, криза-прогнозне моделювання
Персонал підприємства	опосередкована фінансова зацікавленість	Оцінка фінансової стабільності підприємства як умови довгострокової зайнятості
Клієнти, контрагенти	опосередкована фінансова зацікавленість	Оцінка ліквідності поточних зобов'язань, аналіз стану погашення дебіторської та кредиторської заборгованості
Органи статистики	без фінансової зацікавленості	Формування статистичних узагальнень та оцінка тенденцій розвитку окремих галузей та регіонів
Державні установи	опосередкована фінансова зацікавленість	Оцінка достовірності даних про базу оподаткування, погашення зобов'язань перед бюджетом
Профспілкові організації	без фінансової зацікавленості	Отримання інформації для визначення вимог щодо заробітної плати та умов трудових угод
ЗМІ, громадські організації, фінансові консультанти	без фінансової зацікавленості	Оцінка тенденцій розвитку та аналіз фінансової стабільності окремих підприємств

Разом із тим, характеристика фінансової стійкості у довгостроковому періоді на основі розрахунку абсолютних показників дає лише загальну оцінку. Більшість науковців [11, 52] схиляється до думки, що особливо важливе значення при оцінці фінансової стійкості підприємства належить відносним показникам. Відповідний аналіз здійснюється на основі обчислення та порівняння коефіцієнтів з їх нормативними значеннями, а

також порівняння їх зміни у динаміці. Ступінь залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів характеризують відносні показники фінансової стійкості. Власники підприємства зацікавлені у максимізації власного капіталу й мінімізації позикових коштів у загальному обсязі фінансових джерел. Кредиторами фінансова стійкість оцінюється також виходячи із величини власного капіталу, його структури, з позиції платоспроможності та майбутньої фінансової стабільності.

Відносні показники фінансової стійкості дозволяють оцінити ступінь захищеності інвесторів й кредиторів, оскільки характеризують здатність підприємства своєчасно розраховуватись за зобов'язаннями перед партнерами. Окремі дослідники [50] пропонують обчислювати інтегральний показник фінансової стійкості підприємства. Підтримуємо думку авторів, які виділяють такі підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства: коефіцієнтний, бальний, маржинальний, балансовий, інтегральний, факторний, матричний (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства

Назва підходу	Сутнісне наповнення	Результат оцінки
1	2	3
Агрегатний підхід	аналіз абсолютних показників фінансової стійкості	визначення типу фінансової стійкості
Коефіцієнтний підхід	аналіз відносних показників фінансової стійкості та їх порівняння з нормативними значеннями	визначення реального фінансового стану, слабких і сильних сторін діяльності підприємства
Маржинальний підхід	розрахунок порогу рентабельності за допомогою поділу затрат на постійні і змінні та використання показника маржинального доходу	визначення запасу фінансової стійкості
Бальний підхід	додавання коефіцієнтів ліквідності до складу показників у бальній оцінці фінансової стійкості	визначення класу фінансової стійкості
Балансовий підхід	використання балансової моделі	оцінка фінансової стійкості виходячи зі ступеня покриття запасів та основних засобів джерелами фінансування

Продовження таблиці 3.2

1	2	3
Інтегральний підхід	інтегральна оцінка ступеня фінансової стійкості з використанням узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості	визначення ступеню фінансової стійкості та виявлення її динаміки
Факторний підхід	проведення факторного аналізу фінансової стійкості, який включає в себе побудову ланцюга показників та аналіз їх темпів зростання	визначення рангу показників, який дозволить сформулювати висновок про фінансовий стан підприємства
Матричний підхід	складання матричних балансів	розрахунок структури й визначення якості активів балансу та достатності джерел їх фінансування

Найбільш поширеним методом оцінки фінансової стійкості підприємства є розрахунок відповідних коефіцієнтів, які характеризують структуру капіталу (довгострокових джерел) і можливості її підтримувати. Широкому його розповсюдженню сприяли такі сильні сторони коефіцієнтного методу:

1. Компактність і лаконічність – для реалізації цього методу досить розглянути невелику кількість ключових співвідношень між статтями звітності;

2. Доступність – не потрібно додаткових витрат на його реалізацію, оскільки дані отримують із реєстрів бухгалтерського обліку;

3. Універсальність – залучення відносних показників в якості критеріїв оцінки розширює межі застосування даного методу для підприємств різних галузей економіки.

Проте коефіцієнтний метод оцінки фінансової стійкості має низку істотних недоліків:

1. Коефіцієнтні розрахунки дозволяють розкрити, але не пояснити поліпшення або погіршення фінансового стану підприємства, оскільки розраховуються на базі бухгалтерського балансу, в якому відображається майновий стан підприємства на початок і кінець звітного періоду. Усі процеси, які відбуваються між цими датами, усуваються з розгляду.

2. Розраховані коефіцієнти самі по собі несуть незначне змістове

навантаження й необхідно порівнювати значення коефіцієнтів зі схожими значеннями «зовнішніх» показників (середньогалузеві або встановлені нормативи).

Різноманіття фінансових коефіцієнтів, діапазони їх рекомендованих рівнів та різна ступінь відхилень від фактичних значень їх показників обумовлює необхідність комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства.

Існують дві групи методів комплексної оцінки:

1) без розрахунку єдиного інтегрального показника (евристичні методи);

2) із розрахунком єдиного інтегрального показника.

У науковій літературі всебічно висвітлюються коефіцієнти які оцінюють фінансову стійкість. Проте, серед науковців немає єдиної думки щодо ознак класифікації коефіцієнтів аналізу фінансової стійкості, іноді подібні коефіцієнти мають різні назви, відрізняються нормативними значеннями, або подаються суцільним переліком, без уточнення виду показників. Ґрунтуючись на дослідженнях та узагальнюючи різні методичні підходи [109] щодо оцінювання фінансової стійкості підприємств нами виокремлено чотири з них, які визначено ключовими:

1) розрахунок рівня забезпеченості запасів у складі оборотних активів підприємства джерелами їх формування (цим узагальнюючим показником є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів, який обчислюють як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів. Вартість запасів порівнюють послідовно з наявністю власного оборотного капіталу, до якого поетапно додають вартість довгострокових зобов'язань та короткострокових кредитів і позик. Відповідно до забезпеченості запасів, заданими варіантами фінансування, розрізняють чотири типи фінансової стійкості (абсолютна і нормальна стійкість, передкризовий та кризовий фінансовий стан). Проте, вважаємо, що вимагає уточнення такий показник, як «чисті оборотні активи»);

2) обчислення певної кількості коефіцієнтів, і на основі дослідження їх у динаміці та порівняння з нормативними значеннями, формулювання певних висновків щодо фінансового стану підприємства (в якості основних визначено індикаторами оперативної стійкості коефіцієнти ліквідності (поточної, абсолютної та швидкої), індикаторами середньострокової стійкості коефіцієнти оборотності (ділової активності), а індикаторами, відповідно, довгострокової стійкості підприємства – коефіцієнти рентабельності). Зниження фінансової стійкості підприємства досліджується за допомогою агрегатних оцінок ймовірності банкрутства;

3) застосування одного інтегрованого показника, який складається із декількох найбільш вагомих коефіцієнтів, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансової стійкості та фінансового стану підприємства (найбільш часто застосовується для оцінки вірогідності банкрутства досліджуваного підприємства за умови передкризового або кризового стану фінансової стійкості; визначення таких показників є результатом досліджень можливості здійснення комплексної оцінки фінансового стану за допомогою багатофакторного дискримінантного аналізу);

4) побудова розгорнутих уніфікованих аналітичних фінансових таблиць на базі бухгалтерської, фінансової та податкової звітності формат яких дозволяє поєднати ці форми задля проведення розгорнутого аналізу який, у свою чергу, дозволить розраховувати конкретні показники за весь період, а не окреслювати напрями розвитку підприємства станом на звітні дати. У якості ключового показника виступає додана вартість, тому аналіз фінансової стійкості проводиться на стадіях формування, розподілу й використання доданої вартості. Отже, важливими завданнями на сьогоднішній день у царині аналізу та оцінки фінансової стійкості підприємств є розробка оптимальної системи показників, обґрунтованої методики їх розрахунку, а також встановлення їх нормативних значень, які

диференційовані за окремими галузями та враховують нормативне їх значення в країнах з розвиненою ринковою економікою.

Узагальнюючи методики оцінки фінансової стійкості, слід виокремити такі напрями її дослідження, які можна вважати фундаментальними: визначення рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування; аналіз часткових показників (коефіцієнтів) фінансової стійкості в динаміці та порівняння їх з нормативними значеннями; обчислення інтегрованого показника, який формується з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів. Найбільш поширеними у вітчизняній практиці є перші два підходи. Обираючи підхід аналізу фінансової стійкості підприємства, варто враховувати завдання аналізу та специфіку діяльності підприємства, а саме галузеві особливості підприємств торгівлі. При цьому необхідно враховувати, що більшість показників фінансової стійкості спрямовані на короткостроковий аналіз проблем і досить мало уваги приділяють довгостроковому аспекту. Тому доцільно приділити увагу коефіцієнтам, які певною мірою визначають вплив окремих показників на результати діяльності співставленням позик з потоком грошових коштів від операційної діяльності [4].

Оскільки за умов гнучких динамічних економічних змін торговельні підприємства є найбільш стійкими до кризових явищ, вони є одними з основних споживачів кредитів. Тому нами розглядається вплив на здатність підприємств бути фінансово стійкими через вивчення таких коефіцієнтів як: коефіцієнт покриття відсотків, коефіцієнт заборгованості та фінансовий важіль. Зазначені показники дозволяють прогнозувати вплив окремих чинників у довгостроковому проміжку часу.

Коефіцієнт покриття відсотків визначається діленням прибутку до виплати відсотків і податків на витрати на виплату процентів, та визначає у скільки разів отриманий прибуток перевищує відсотки за боргами. Якщо низка коефіцієнтів пов'язана із сумою безпосередньо позик, то даний коефіцієнт враховує можливість підприємства обслуговувати борги.

Відповідно, на його величину впливають такі основні чинники: операційний прибуток, загальна сума позикових коштів та ефективна ставка відсотка. Таким чином, коли підприємство має значні борги, проте відсоткова ставка не є високою, його баланс має стійкий вигляд через властиве відсоткове покриття.

Коефіцієнт заборгованості (співвідношення коштів, фінансової стабільності, незалежності, автономності), як один з фундаментальних, представляє собою відношення позикового і власного капіталу. Коефіцієнт встановлює співвідношення будь-яких способів фінансування відображених у балансі (можливо порівняння акціонерного і позикового капіталу). Даний показник набув широкого застосування в практичній діяльності підприємств, проте головним питанням під час його використання є розуміння категорії залученого капіталу (довгострокові та короткострокові позики, довгострокові позики та поточні зобов'язання) та методика розрахунку даного критерію. Відповідно, формування категорії залежить від користувача коефіцієнта, так, банку вигідно більш вузьке розуміння, оскільки його вимоги задовольняють раніше за вимоги постачальників та інших кредиторів. З точки зору підприємства, то для нього всі позики реальні й мають бути повернені, що спричиняє більш широке розуміння показника залученого капіталу, котре включає всі види заборгованості. Отже, включення до категорії залученого капіталу всіх довгострокових й поточних зобов'язань є більш обґрунтованим під час визначення коефіцієнту заборгованості. В сучасній теорії і практиці існує три основних методи вирахування даного коефіцієнту:

1. відношення залученого капіталу (довгострокові та короткострокові кредити) до власного – класичний метод, проте за ним складно охарактеризувати баланс;

2. відношення власного капіталу до всього капіталу – показник зворотний третьому методу;

3. відношення всього залученого капіталу (довгострокові та поточні зобов'язання) до всього капіталу – показує у відсотках питому вагу

позикового фінансування. Метод дозволяє оперативно враховувати погашення і непогашення зобов'язань.

До сьогодні у наукових колах залишається дискусійним питання трактування в даному випадку відстрочених податкових зобов'язань та інших видів капіталу.

Таким чином, важливість даного коефіцієнту полягає в тому, що він дозволяє управляти борговими (фінансовими) ризиками, оскільки виникнення боргів зумовлює системний відтік грошових коштів, при тому, що їх притік, здебільшого, залишається невизначено величиною. Відповідно, за даним коефіцієнтом аналітики відслідковують правильне співвідношення між ризиками і прибутком, які можуть мати й прямо пропорційний зв'язок. Так, за умови коли торговельне підприємство має багато торговельних площ, які надає в оренду і гарантовано прогнозує грошові потоки, воно може користуватися позиками для розвитку основної діяльності.

Коефіцієнт довготермінового залучення капіталу визначається як частка від ділення суми довготермінових зобов'язань на суму власного капіталу і довгострокових зобов'язань й характеризує структуру джерел покриття активів. Зростання даного коефіцієнту свідчить про залежність від зовнішніх джерел фінансування. Фінансовий важіль сприяє суттєвому збільшенню доходів акціонерів і його рівень впливає на їх прибутковість. Тому, якщо виключити прогнозовану величину співвідношення позикового і власного капіталу за різних варіантів фінансування, можна передбачити такі результати: борги відсутні, наявна відносно стабільна прибутковість капіталу; борги мають місце, а позика може призвести до збільшення прибутковості власного капіталу, порівняно з першим варіантом. Отже, рішення про співвідношення позикового і акціонерного капіталу приймається аналітиками, оскільки таким чином регулюється взаємовідносини між прибутковістю і ризиками. У періоди турбулентності на ринку, на підставі визначення й вивчення ймовірних показників розглянутих коефіцієнтів,

менеджментом підприємства розраховується певний ліквідний резерв, котрий забезпечить деяке нівелювання ризиків на результативність діяльності.

У процесі оптимізації фінансового управління підприємством, оптимізація структури капіталу є одним із найбільш вирішальних і складних завдань, які підлягають вирішенню. Максимізація ринкової вартості торговельного підприємства за рахунок оптимального співвідношення власних і залучених коштів, при якому забезпечується ефективна пропорційність між рентабельністю та фінансовою стійкістю підприємства, є одним із основних напрямків вирішення поставленого завдання.

Етапи та методи процесу оптимізації структури капіталу підприємства:

1. Аналіз капіталу підприємства. Головна мета даного етапу – виявлення тенденцій руху обсягу і складу капіталу у попередньому періоді; вплив змін на фінансову стійкість підприємства та ефективність використання капіталу. Насамперед, розглядається динаміка загального обсягу й основних складових елементів капіталу. При подальшому аналізі капіталу підприємства на даному етапі розраховується та аналізується система коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства. У ході проведення аналізу фінансової стійкості розраховуються й вивчаються в динаміці такі коефіцієнти як, коефіцієнт автономії, фінансового левериджу (коефіцієнт фінансування), довгострокової фінансової незалежності, співвідношення довго- та короткострокової заборгованості тощо. Заключна стадія даного етапу передбачає аналіз капіталу підприємства зі сторони оцінки ефективності використання окремих складових та капіталу в цілому. Зокрема, розраховуються в динаміці такі показники, як період обороту капіталу, коефіцієнт рентабельності власного використаного капіталу, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, капіталовіддача, капіталоемність реалізації продукції.

2. Оцінка впливу ключових чинників на оптимізацію структури капіталу. Визначальними із цих чинників вбачаємо: галузеві особливості операційної діяльності підприємства; стадія життєвого циклу підприємства;

кон'юнктура товарного ринку; кон'юнктура фінансового ринку; рівень рентабельності операційної діяльності; коефіцієнт операційного левериджу; ставлення кредиторів до підприємства; рівень оподаткування прибутку; фінансовий менталітет власників і менеджерів підприємства; рівень концентрації власного капіталу. Управління оптимізацією структури капіталу з урахуванням цих факторів на підприємстві зводиться до двох вирішальних напрямків: 1) встановлення граничних норм або оптимальних рівнів використання власного та залученого капіталів для певного торговельного підприємства; 2) забезпечення залучення необхідних видів та розмірів капіталу для досягнення розрахункових даних його структури.

3. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. Для проведення таких оптимізаційних розрахунків використовується механізм фінансового левериджу.

4. Оптимізація капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Даний етап ґрунтується на єдиній оцінці вартості власного та залученого капіталу за різних умов його залучення та виконання багатоваріантних обчислень середньозваженої вартості капіталу.

5. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. В основу цього методу покладено поділ джерел фінансування за елементами майна підприємства.

Існує три принципових підходи для фінансування різних груп активів підприємства, а саме: 1) консервативний підхід; 2) компромісний підхід; 3) агресивний підхід [35].

Варіанти вибору джерел фінансування активів залежать від рівня впливу та ймовірності настання фінансових ризиків. Отже, з наведених методів та етапів оптимізації структури капіталу необхідно зазначити вагомість стратегічного аналізу капіталу, який полягає у дефініції такого співвідношення між оцінкою, втіленою у власні кошти підприємства, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на умовах

повернення, за якого досягається максимальна ефективність роботи підприємства.

Ключовим завданням оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі є визначення ступеня залежності діяльності підприємства від позикового капіталу. В науковій літературі всебічно висвітлюються коефіцієнти які оцінюють фінансову стійкість. Проте, у різних авторів коефіцієнти мають різні ознаки класифікації, до яких їх відносять, при однаковому змісті – різні назви, подаються переліком, без окремого уточнення виду показників, коефіцієнти подано з різними нормативними значеннями. Тому, для використання коефіцієнтів під час оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі нами визначена обґрунтована система індикаторів та їх нормативних значень (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Нормативні значення індикаторів фінансової стійкості підприємств торгівлі

Показники забезпечення фінансовою стійкістю	Значення
Індикатор економічного розвитку	$I_{Kg} > 0$
Індикатор фінансової незалежності	$0,2 < I_{FN} < 1$
Індикатор ділової активності	$I_{DA} > 0$
Індикатор концентрації фінансових ресурсів	$I_{KF} > 0$
Індикатор рентабельності	$I_{RN} > 0,2$
Індикатор рівня фінансового потенціалу	$0 < I_{UP} < 1$
Індикатор платоспроможності	$I_{PL} > 0$
Індикатор фінансової міцності	$I_{FP} > 0$
Індикатор забезпечення грошовими потоками	$I_{GP} > 0$
Індикатор ринкової вартості	$I_{RV} > 0$

Подані в таблиці індикатори системно характеризують коефіцієнти які їх визначають за напрямками забезпечення фінансової стійкості підприємства торгівлі.

В обліково-аналітичній практиці економічно розвинутих країн широко використовується коефіцієнт стійкого економічного розвитку підприємств та «модель стійкого зростання», які й характеризують перший індикатор I_{Kg} :

$$I_{Kg} = (K_1, K_2, K_3), \quad (3.1)$$

де,

$$K_1 = \frac{NP - D}{E} \quad (3.2)$$

де, NP – чистий прибуток,

D – дивіденди,

E – власний капітал.

Тобто, збільшення власного капіталу за рахунок чистого прибутку (балансові статі резервний капітал і нерозподілений прибуток) це необхідна передумова або підґрунтя фінансової стійкості підприємства, його стійкого економічного розвитку. Збільшення власного капіталу підвищує довіру банку у випадку необхідності надання кредиту.

Зарубіжні й вітчизняні вчені ототожнюють темпи економічного зростання здебільшого, з темпами зростання обсягів продажу продукції (в американських виданнях – оборот фірми) або з прибутком підприємства [197]. Очевидно, що на практиці одночасно досягти максимальної величини продажу продукції і прибутку складно, але забезпечити співвимірне зростання (наприклад, згідно з «золотим правилом економіки») є абсолютно досяжним протягом певного періоду часу. Кожен із вказаних показників є необхідним, але не достатнім показником зростання підприємства як інтегральної характеристики його діяльності, тому доцільно оцінювати стійке економічне зростання за системою відповідних показників. Крім того, застосування моделей має враховувати вплив факторів зовнішнього середовища.

Значний інтерес у розкритті даного питання мають роботи Р.С. Хігінса, який довів, що досягнення заданих темпів зростання залежать від сформованої фінансової політики. Цю концепцію називають «A model of optimal growth strategy» («Модель стійкого зростання»). У працях Р. Хігінса [197] темп стійкості економічного зростання (K_2) пропонується розраховувати за формулою:

$$K_2 = K_{\text{чВРК}} \times K_{\text{н}}, \quad (3.3)$$

де $K_{\text{чВРК}}$ – коефіцієнт чистої рентабельності власного капіталу, яка

визначається як відношення чистого прибутку до власного капіталу;

K_H – коефіцієнт нагромадження, що дорівнює відношенню реінвестованого (нерозподіленого) прибутку до загальної суми чистого прибутку. Разом з тим, необхідно зауважити, що застосування моделі Хігінса передбачає, що підприємство функціонує у відносно стабільних умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Оскільки зовнішні умови змінюються надто швидко, виникає необхідність орієнтуватися на динамічні моделі зростання.

Подальші дослідження довели залежність стійких темпів приросту продажу продукції від таких показників: коефіцієнт рентабельності продукції, коефіцієнт нагромадження, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт фінансової залежності. Для визначення впливу факторів класичну модель стійкого зростання Хігінса можна подати у вигляді багатофакторної моделі:

$$K_3 = K_{ЧВРК} \times K_H \times K_{ОА} \times K_{ФЗ}, \quad (3.4)$$

де $K_{ОА}$ – коефіцієнт оборотності активів;

$K_{ФЗ}$ – коефіцієнт фінансової залежності.

Перший і третій фактори характеризують відповідно ефективність господарської діяльності підприємства та ефективність використання усіх наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення. Другий факторний показник характеризує прийняту дивідендну політику, яка полягає в оптимізації пропорцій розподілу чистого прибутку на частину, яка призначена для споживання (виплату доходу учасникам (власникам), і частину, яка капіталізується (реінвестується у виробничий розвиток), з метою максимізації ринкової вартості підприємства. Четвертий фактор – коефіцієнт фінансової залежності – характеризує співвідношення між активами і власним капіталом, тобто показує, яка сума загальної вартості майна (активів) припадає на 1 грн. власних коштів (власного капіталу) підприємства. Отже, перший і третій фактори характеризують операційну стратегію підприємства, а два інших – стратегію фінансування.

Результати аналізу стійкості економічного зростання дають змогу оцінити, якими темпами в середньому збільшується власний капітал підприємства за рахунок прибутку від господарської діяльності (частини чистого прибутку, що скеровують на виробничий розвиток).

Зростання такого показника в динаміці свідчить про збільшення частки власного капіталу, сформованого за рахунок нерозподіленого прибутку звітного періоду, який є найдешевшим джерелом фінансування розвитку підприємства.

До індикатора фінансової незалежності підприємства нами включено два коефіцієнта які більш повно його характеризують:

$$I_{FN} = (K_4, K_5), \quad (3.5)$$

де K_4 – частка власних коштів у загальній сумі всіх коштів підприємства;

K_5 , – коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів, який характеризує, скільки позикових коштів залучено підприємством на 1 грн. вкладених в активи власних коштів.

Ділову активність підприємства найбільш повно забезпечують нормативні значення таких коефіцієнтів:

$$I_{DA} = (K_6, K_7, K_8), \quad (3.6)$$

де K_6 , – коефіцієнт оборотності капіталу, який характеризує швидкість обороту всіх засобів підприємства;

K_7 – коефіцієнт оборотності власного капіталу, який показує, скільки чистої виручки від реалізації продукції припадає на одиницю власного капіталу;

K_8 – коефіцієнт оборотності позикового капіталу, який характеризує період, за який чиста виручка від реалізації продукції покриє позиковий капітал.

Забезпечення концентрацією фінансових ресурсів підприємства найбільш повно характеризує такий показник:

$$I_{KF} = (K_9, K_{10}, K_{11}), \quad (3.7)$$

де K_9 – коефіцієнт забезпеченості активів власними оборотними коштами, характеризує наявність у підприємства власних оборотних коштів, необхідних для його фінансової стійкості;

K_{10} – коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, показує здатність підприємства підтримувати рівень власного оборотного капіталу й поповнювати оборотні кошти за рахунок власних джерел;

K_{11} – коефіцієнт концентрації залученого капіталу, показує частку позикового капіталу в загальній його сумі.

Забезпечення такого ємкого показника як рентабельність підприємства визначається коефіцієнтами:

$$I_{RN} = (K_{12}, K_{13}, K_{14}, K_{15}), \quad (3.8)$$

де K_{12} – коефіцієнт економічної рентабельності, характеризує рівень чистого прибутку, що генерується всіма активами підприємства, які перебувають у використанні;

K_{13} – коефіцієнт фінансової рентабельності, показує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного у підприємство;

K_{14} – коефіцієнт комерційної рентабельності, характеризує чистий прибуток, який припадає на одиницю виручки від реалізації продукції;

K_{15} – коефіцієнт рентабельності операційної діяльності показує, скільки прибутку від операційної діяльності припадає на одиницю виручки від реалізації продукції.

Показник забезпечення рівня фінансового потенціалу (I_{UP}) визначається як відношення річного грошового потоку підприємства до обсягу виробленої продукції у звітному році (K_{16}). Даний коефіцієнт розраховується за формулою:

$$K_{16} = \frac{P+A}{V_p}, \quad (3.9)$$

де P – чистий прибуток, отриманий підприємством у звітному році, грн.;

A – амортизаційні відрахування підприємства у звітному році, грн.;

V_p – обсяг виробленої продукції (реалізованих товарів) у звітному році.

Показник забезпечення платоспроможності підприємства (I_{PL}) враховує такі коефіцієнти:

$$I_{PL} = (K_{17}, K_{18}, K_{19}), \quad (3.10)$$

де K_{17} – коефіцієнт маневреності активів показує, скільки оборотних коштів припадає на одиницю необоротних;

K_{18} – загальний коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості показує здатність здійснення розрахунків із кредиторами за рахунок заборгованості дебіторів;

K_{19} – частка виробничих запасів в оборотних активах характеризує питому вагу запасів у загальній сумі оборотних коштів підприємства.

Показник забезпечення фінансової міцності (I_{FP}) являє собою різницю між фактичним рівнем продажів і їх критичним обсягом, яка визначає величину при якій відбувається зниження обсягу виручки від реалізації продукції, і тим самим підприємство несе збитки.

Він визначається у грошовому виразі як різниця між очікуваним і рівноважним обсягом продажів:

$$K_{20} = V_{ex} - V_{cr}, \quad (3.11)$$

де V_{ex} – очікуваний обсяг продажів;

V_{cr} – критичний обсяг продажів.

Відсутність реальної внутрішньої загрози банкрутства різко зменшується у випадку, коли чистий прибуток буде підтверджено чистим позитивним грошовим потоком, тобто прибуток буде збалансовано із сальдо грошових потоків.

$$I_{GP} = (K_{21}, K_{22}, K_{23}, K_{24}), \quad (3.12)$$

де K_{21} – коефіцієнт достатності чистого грошового потоку підприємства в періоді, що розглядається;

K_{22} – коефіцієнт ліквідності грошового потоку підприємства;

K_{23} – коефіцієнт ефективності грошового потоку;

K_{24} – коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку.

Досить часто реальна вартість підприємства торгівлі значно менше її ринкової вартості. Розвинутий фондовий ринок зарубіжних країн створює можливість підвищення вартості компанії за рахунок гудвілу, тоді як у національних підприємств така можливість відсутня.

Аналіз ринкової вартості проводиться на основі розрахунку та аналізу індикатора:

$$I_{RV} = (K_{25}, K_{26}, K_{27}), \quad (3.13)$$

K_{25} – прибутковість акцій (Price – earnings ratio) – визначає, яка частина від чистого прибутку надходить на одну випущену акцію, визначається діленням чистого прибутку на кількість випущених акцій;

K_{26} – коефіцієнт «ціна / грошовий потік» (price / cash flow) – визначає прибутковість акції за грошовими потоками, які проходять через підприємство при його діяльності, на одну акцію;

K_{27} – коефіцієнт ринкової ціни (market-to-book value) – характеризує якою мірою ринкова ціна акції перевищує її балансову вартість і визначається відповідним співвідношенням.

Стохастичний характер економіки спричинює, на нашу думку, використання в якості шаблонних значень запропонованих показників їх нижню маржу. Використавши подані у таблиці 3.4 нормативні значення показників, нами у вигляді матриці структуровано такі рівні забезпечення фінансовою стійкістю: високий, стандартний, низький.

Високий рівень забезпечення фінансової стійкості системи характеризується тим, що всі запаси покриваються власними оборотними коштами. Стандартний рівень забезпечення пов'язаний з порушенням платоспроможності, проте за цього рівня зберігається можливість відновлення фінансової рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів і збільшення власних оборотних коштів. Низький рівень забезпечення фінансової стійкості підприємства вказує на те, що виробничо-господарська система знаходиться на межі банкрутства. Цей рівень характеризується тим, що грошові кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська

заборгованість не покривають його кредиторську заборгованість та прострочені позики.

Таблиця 3.4

Матриця індикаторів забезпечення фінансової стійкості підприємств торгівлі

Вплив зовнішнього фінансового середовища	Забезпечення фінансової стійкості підприємства		
	Високе (значення показників ≥ 1)	Стандартне (значення показників в діапазоні 0,5...1)	Низьке (значення показників в діапазоні 0,1...0,5)
Позитивний	1. Сприятлива ситуація, негативний вплив зовнішнього середовища мінімальний. Стратегія стійкого зростання.	2. Нормальна фінансова стійкість підприємства за позитивного впливу зовнішнього середовища дає здатність реалізувати стратегію сталого зросту.	3. Стабільне зовнішнє становище продукує резерви для регенерації фінансової стійкості підприємства. Стратегія підтримання фінансової стійкості.
Нейтральний	4. Підприємство може реалізувати стратегію стійкого зростання та бути зі стійкою фінансовою системою за умови відсутності істотного впливу зовнішніх факторів.	5. Зовнішнє середовище суттєво не впливає на фінансову стійкість підприємства. У такій ситуації актуальною є стратегія підтримання фінансової стійкості.	6. За умови відсутності суттєвого впливу зовнішнього середовища для відновлення фінансової стійкості доцільно скористатися стратегією фінансової стабілізації.
Негативний	7. Негативний вплив зовнішнього середовища можна подолати за рахунок фінансової стійкості. За такої ситуації актуальною є стратегія підтримання стійкості.	8. Вагома дія дестабілізуючих зовнішніх факторів, за умови звичайного фінансового стану, визначає закономірність застосування стратегії фінансової стабілізації.	9. Потужність дестабілізуючих зовнішніх факторів вагома. Фінансове становище на підприємстві наближене до кризи (банкрутство). Стратегія фінансової стабілізації.

Отже, враховуючи стохастичний характер економіки України та світу в цілому, вважаємо за можливе в якості шаблонних значень запропонованих показників використовувати їхню нижню межу, що дозволяє структурувати забезпечення фінансової стійкості підприємства на відповідні їй типи: висока, стандартна і низька й визначити їх порогові значення. Таким чином, запропонована матриця забезпечення фінансової стійкості підприємства дозволяє визначити, якісний рівень управління фінансовими ресурсами під впливом ризиків зовнішнього і внутрішнього середовища.

3.2. Методичні засади аналізу фінансової стійкості торговельних підприємств Харківського регіону

Найбільш важливим та пріоритетним завданням підприємств роздрібною торгівлі є дотримання фінансової стійкості з метою оптимізації структури активів і капіталу підприємства, забезпечення його стабільного фінансового стану та отримання прибутку в довгостроковому періоді. За ринкових умов однією із головних умов динамічного функціонування та сталого розвитку підприємства роздрібною торгівлі є досягнення належного рівня фінансової стійкості, що гарантує стабільну платоспроможність та прибутковість, а також є запорукою незалежності підприємства торгівлі від ринкової кон'юнктури та інших загроз зовнішнього середовища.

На думку О. С. Козлової, сьогодні основною проблемою ефективного функціонування підприємств в Україні є недостатньо якісний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства, за допомогою якого можна виявити слабкі сторони підприємства та визначити шляхи вдосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства [80, с. 914].

Саме аналіз фінансової стійкості підприємства, на думку Т. Е. Беялова та А. В. Олійник є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну

інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал [17, с. 22].

Цілком слушний висновок щодо підходів до аналізу фінансової стійкості робить В. В. Мельник, зокрема, автор зазначає, що при оцінці фінансової стійкості доцільно використання не тільки традиційних методів та способів діагностування фінансової стійкості, але й проведення оцінки стану з допомогою моделей, які використовуються в практиці зарубіжних держав, адаптувавши їх до українських умов розвитку ринкових відношень [111, с. 111]. У попередньому пункті дисертації нами розглядалися різні підходи до оцінки стійкості підприємства, а саме агрегатний, коефіцієнтний, бальний, маржинальний, балансовий, інтегральний, факторний, матричний. Аналіз особливостей діяльності підприємств торговельної галузі дозволив дійти висновку, що найбільш прийнятними та інформативними є коефіцієнтний, агрегатний та інтегральний підходи до оцінки фінансової стійкості. Тому в даному пункті роботи зосередимо увагу на апробації даних підходів на матеріалах підприємств досліджуваної сукупності.

П. В. Круш та Р. А. Якименко зазначають, що для українських підприємств найбільш вживаним у практиці є метод фінансових коефіцієнтів, за яким оцінку фінансової стійкості автори пропонують проводити за групами показників, майнового стану, платоспроможності і ліквідності, прибутковості та ділової активності [94, с. 274]. До переваг коефіцієнтного методу С. П. Вольська відносить те, що за допомогою цього методу можна обчислити багато важливих показників фінансової стійкості, а до недоліків те, що цей метод є громіздким, що ускладнює виявлення загальних тенденцій, не дає можливості зробити узагальнюючої оцінки фінансової стійкості, визначити переваги одного суб'єкта господарювання над іншим [38, с. 179.].

В свою чергу В. Г. Гончар робить висновок, що просто порахувати коефіцієнти фінансової стійкості та порівняти їх значення з нормативними

значеннями, або зі значеннями попередніх періодів недостатньо, у ході обґрунтування фінансової стійкості значення показників потрібно порівнювати також з середньогалузевими. [47, с. 88].

Таким чином, визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів є найбільш поширеною методикою, яка використовується в практиці вітчизняних суб'єктів господарювання. Сутність методики коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості полягає у розрахунку двох блоків фінансових коефіцієнтів, що характеризують співвідношення власних та залучених джерел формування капіталу підприємства: 1) коефіцієнти капіталізації – характеризують фінансовий стан з позиції структури джерел господарських засобів підприємства; 2) коефіцієнти покриття – характеризують фінансову стійкість з позиції витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел залучених фінансових ресурсів. Дані коефіцієнти доцільно порівнювати у динаміці та з рекомендованими нормативними значеннями.

Методику розрахунку найчастіше використовуваних для аналізу фінансової стійкості коефіцієнтів наведено у додатку Ж. Результати аналізу фінансової стійкості підприємств вибіркової сукупності з використанням коефіцієнтного підходу, з урахуванням вертикальної структури джерел формування господарських засобів та горизонтальної структури їх розміщення у складі активів наведено в таблиці 3.5 та додатку З.

Обґрунтованим є визначення фінансової стійкості через аналіз динаміки коефіцієнтів фінансової незалежності від зовнішнього фінансування. Класично в даній групі досліджують три коефіцієнти: автономії, довгострокового залучення коштів (довгострокові кредити до загального капіталу), фінансової стабільності (питома вага власного капіталу і банківських кредитів у джерелах фінансування).

**Оцінка фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі
вибіркової сукупності на основі коефіцієнтного підходу за 2010 – 2017 рр.**

Групи підприємств вибіркової сукупності	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.	Середнє значення
1. Коефіцієнт фінансової незалежності(автономії) ($\geq 0,5$)									
Мережеві підприємства	0,207	0,232	0,184	0,195	0,192	0,044	-0,066	-0,172	0,102
Немережеві підприємства	0,287	0,309	0,333	0,358	0,393	0,299	0,250	0,107	0,292
Всі підприємства	0,208	0,233	0,185	0,197	0,193	0,046	-0,064	-0,170	0,103
2. Коефіцієнт фінансової залежності (≤ 2)									
Мережеві підприємства	4,827	4,310	5,446	5,119	5,206	22,529	-15,162	-5,821	3,307
Немережеві підприємства	3,487	3,240	3,003	2,794	2,547	3,344	4,003	9,373	3,974
Всі підприємства	4,814	4,299	5,411	5,087	5,172	21,712	-15,682	-5,887	3,640
3. Коефіцієнт поточної заборгованості (0,5-0,6)									
Мережеві підприємства	0,308	0,347	0,294	0,305	0,446	0,515	0,562	0,665	0,430
Немережеві підприємства	0,513	0,534	0,502	0,518	0,490	0,540	0,557	0,726	0,547
Всі підприємства	0,309	0,348	0,296	0,307	0,446	0,515	0,562	0,665	0,431
4. Коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу; ($\leq 0,5$)									
Мережеві підприємства	0,793	0,768	0,816	0,805	0,808	0,956	1,066	1,172	0,898
Немережеві підприємства	0,711	0,682	0,657	0,638	0,613	0,699	0,743	0,893	0,705
Всі підприємства	0,792	0,767	0,815	0,803	0,807	0,954	1,064	1,170	0,897
5. Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення позикового та власного капіталу); (≤ 1)									
Мережеві підприємства	3,827	3,310	4,446	4,119	4,206	21,529	-16,162	-6,821	2,307
Немережеві підприємства	2,459	2,141	1,912	1,766	1,585	2,318	2,897	8,373	2,931
Всі підприємства	3,814	3,299	4,410	4,086	4,173	20,711	-16,679	-6,887	2,116

Підприємства вибіркової сукупності	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.	Середнє значення
6. Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом; (≥ 1)									
Мережеві підприємства	0,261	0,302	0,225	0,243	0,238	0,046	-0,062	-0,147	0,138
Немережеві підприємства	0,407	0,467	0,523	0,566	0,631	0,431	0,345	0,119	0,436
Всі підприємства	0,262	0,303	0,227	0,245	0,240	0,048	-0,060	-0,145	0,140
7. Коефіцієнт концентрації перманентного (власного і довгострокового) капіталу; (> 1)									
Мережеві підприємства	0,692	0,653	0,706	0,695	0,554	0,485	0,438	0,335	0,570
Немережеві підприємства	0,483	0,449	0,482	0,477	0,517	0,456	0,428	0,274	0,446
Всі підприємства	0,691	0,652	0,704	0,693	0,554	0,485	0,438	0,335	0,569
8. Коефіцієнт маневреності власного капіталу; (> 0)									
Мережеві підприємства	-2,199	-1,701	-2,503	-2,398	-2,331	-12,825	9,721	4,587	-1,206
Немережеві підприємства	-0,350	-0,187	-0,054	-0,048	-0,041	-0,322	-0,482	-2,469	-0,494
Всі підприємства	-2,182	-1,686	-2,469	-2,365	-2,302	-12,293	9,998	4,617	-1,085
9. Коефіцієнт маневреності перманентного (власного і довгострокового) капіталу; ($> 0,3$)									
Мережеві підприємства	0,142	0,116	0,342	0,159	-0,447	-2,902	2,077	1,634	0,140
Немережеві підприємства	0,322	0,225	0,350	0,271	0,296	0,192	0,184	-0,897	0,118
Всі підприємства	0,143	0,117	0,342	0,160	-0,437	-2,770	2,128	1,645	0,166
10. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними АКТИВАМИ; ($\geq 0,2$)									
Мережеві підприємства	0,087	0,072	0,176	0,092	-0,238	-0,333	-0,322	-0,731	-0,150
Немережеві підприємства	0,151	0,109	0,180	0,155	0,197	0,095	0,073	-0,152	0,101
Всі підприємства	0,088	0,072	0,176	0,093	-0,234	-0,329	-0,318	-0,725	-0,147
11. Індекс постійного активу; (≤ 1)									
Мережеві підприємства	3,199	2,701	3,503	3,398	3,331	13,825	-8,721	-3,587	2,206
Немережеві підприємства	1,350	1,187	1,054	1,048	1,041	1,322	1,482	3,469	1,494
Всі підприємства	3,182	2,686	3,469	3,365	3,302	13,293	-8,998	-3,617	2,085

Продовження таблиці 3.5

Підприємства вибіркової сукупності	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.	Середнє значення
12. Індекс інвестування; (≥ 1)									
Мережеві підприємства	0,313	0,370	0,285	0,294	0,300	0,072	-0,115	-0,279	0,155
Немережеві підприємства	0,741	0,842	0,949	0,954	0,961	0,757	0,675	0,288	0,771
Всі підприємства	0,314	0,372	0,288	0,297	0,303	0,075	-0,111	-0,276	0,158
13. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел (0,5-0,6)									
Мережеві підприємства	0,299	0,355	0,260	0,281	0,347	0,092	-0,151	-0,512	0,121
Немережеві підприємства	0,598	0,708	0,712	0,758	0,748	0,661	0,600	0,389	0,647
Всі підприємства	0,105	0,079	0,047	0,011	0,002	0,018	0,060	0,046	0,046
14. Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел (≈ 2)									
Мережеві підприємства	0,701	0,645	0,740	0,719	0,653	0,908	1,151	1,512	0,879
Немережеві підприємства	0,741	0,842	0,949	0,954	0,961	0,757	0,675	0,288	0,771
Всі підприємства	0,314	0,372	0,288	0,297	0,303	0,075	-0,111	-0,276	0,158

Зазначені коефіцієнти не мають нормативів, проте економістами окреслюються бажані напрями змін або «нормативна динаміка». Так, зростання в динаміці коефіцієнту автономії забезпечується нерівністю: $TR_{\text{прибутку}} > TR_{\text{доходів}} > TR_{\text{активів}}$. Якщо темп росту прибутку менший за темп росту доходів, зростає темп продажу товарів, проте збільшуються й витрати на його просування і управління. Математично, це свідчить про значення коефіцієнта випередження темпів росту прибутку над темпами росту доходів більше 1. Виходячи з цього, якщо прибуток зростає швидше активів, то власний капітал зростає швидше інших джерел фінансування. Порушення даної динаміки можливе у випадках, коли підприємство придбаває необоротні активи за рахунок інвестиційних кредитів до моменту введення їх у дію.

Коефіцієнт довгострокового залучення за тією ж логікою в динаміці зменшується, оскільки в чисельнику подано довгострокові кредити, а знаменник є сумою власного капіталу і довгострокових кредитів. Ефективність від використання кредитів спостерігається при отриманні прибутку, який збільшує власний капітал, а грошові потоки забезпечують погашення кредитів. Інколи спостерігається ситуація, коли кредити використовуються ефективно, проте коефіцієнт автономії зменшується. У випадку, коли підприємство не залучає кредити, коефіцієнт довгострокового залучення дорівнює нулю і втрачає інформативність. Оцінку комбінації динаміки коефіцієнтів автономії і довгострокового залучення подано у таблиці 3.6.

Коефіцієнт фінансової стабільності завжди є інформативним, оскільки показує напрям зміни фінансової стійкості підприємства. Оскільки його зростання свідчить про залучення платних ресурсів проти таких, що підлягають управлінню, а зменшення – про фінансування активів з джерел, які підлягають погашенню протягом року. Матриця оцінок коефіцієнту автономії та фінансової стабільності подана в таблиці 3.7.

Таблиця 3.6

Характеристика вектору зміни коефіцієнту автономії залежно від коефіцієнту довгострокового залучення

коефіцієнт довгострокового залучення	Коефіцієнт автономії	
	Зростає – залежність послаблюється	Зменшується – залежність посилюється
Зменшується - ефективність	Використання залучених коштів з прибутком	Потреба у зовнішньому фінансуванні зростає
Зростає – не ефективно	Вірогідність погашення кредитів за рахунок коштів постачальників	Продовжується залучення коштів, що потребує поглиблення аналізу

Зменшення коефіцієнту автономії при відсутності довгострокових кредитів спричиняє необхідність посилення фінансової стабільності.

Таблиця 3.7

Характеристика вектору зміни коефіцієнту автономії залежно від коефіцієнту фінансової стабільності

Коефіцієнт фінансової стабільності	Коефіцієнт автономії	
	Зростає – залежність послаблюється	Зменшується – залежність посилюється
Зростає	Використання залучених коштів з прибутком	Потреба у зовнішньому фінансуванні зростає швидше за отриманий прибуток
Зменшується – більше залучення	Математично неможливий варіант	Неспроможність залучення банківського фінансування

Таким чином, позитивним є зростання коефіцієнтів автономії та фінансової стабільності й зменшення коефіцієнту довгострокового залучення (за наявності довгострокових кредитів). Зменшення коефіцієнту автономії при відсутності довгострокових кредитів спричиняє необхідність посилення фінансової стабільності.

Подані взаємозв'язки дозволяють аналітикам швидше орієнтуватись у рівні стану платіжної дисципліни підприємства, структурі капіталу, можливості вивільнення від кредитів, додаткового фінансування, можливостях розширення бізнесу, поглибленні аналізу тощо. Проте,

розглянуті у взаємозв'язку коефіцієнти є лише частиною комплексу аналітичних процедур, які потребують досліджень у подальшому.

За умов нестабільності одним із найважливіших завдань стає ефективно управління сталим розвитком, формування єдиної системи на мікро і макрорівнях аналітичних індикаторів фінансової стійкості і їх інтеграція в діючі системи менеджменту як інструмент ранньої діагностики можливого банкрутства.

За результатами оцінки фінансової стійкості досліджуваних торговельних підприємств вибіркової сукупності у динаміці та їх порівняльного аналізу з нормативними значеннями можна зробити висновок, що майже усі коефіцієнти були суттєво нижче рекомендованих нормативними значень, особливо погіршення спостерігається починаючи з 2015 року, що свідчить про кризовий фінансовий стан значної кількості підприємств торгівлі Харківського регіону та високу залежність від залучених джерел фінансування господарської діяльності (табл 3.5).

Так, аналіз коефіцієнта автономії підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр. показав критично низьку частку власних коштів у загальній сумі авансованого капіталу, що свідчить про їх фінансову залежність від залучених джерел фінансових ресурсів. Зворотний коефіцієнту фінансової автономії коефіцієнт фінансової залежності у більшості підприємств значно перевищує рекомендоване нормативне значення протягом усього періоду дослідження, що є свідченням високої фінансової залежності підприємств торгівлі дослідженої сукупності від кредиторів та інвесторів.

Перевищення фактичного значення коефіцієнта фінансового ризику за досліджуваний період у майже чотири рази за мережевими підприємствами торгівлі та у двічі за підприємствами торгівлі немережових форматів дозволило виявити високий фінансовий ризик для майже усіх підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності внаслідок наявності диспропорцій у співвідношенні позикових коштів і власного капіталу. Крім того,

коефіцієнт маневреності власного капіталу багатьох підприємств починаючи з 2014 року має від'ємне значення внаслідок недостатньої забезпеченості власним оборотним капіталом, що, на жаль, відповідає загальним тенденціям розвитку торговельної галуззі України. У результаті проведеного аналізу також виявлено, що переважно позитивні значення мають показники концентрації та маневреності перманентного капіталу, а також коефіцієнти забезпечення перманентним капіталом. Разом з тим, за більшістю підприємств вибіркової сукупності дані показники не відповідають рекомендованим нормативам, що свідчить про обмежене використання довгострокового залученого капіталу.

У процесі дослідження фінансової стійкості підприємств торгівлі вибіркової сукупності було проаналізовано індекс постійного активу та зворотній показник – індекс інвестування (табл. 3.5), які вказують на ступінь покриття вкладення підприємства в необоротні активи власним капіталом підприємства. Аналіз дозволив виявити тенденцію переважного фінансування вартості необоротних активів підприємств вибіркової сукупності за рахунок перманентного капіталу, що не сприяє характеристиці торговельних підприємств вибіркової сукупності як фінансово-стійких.

Окремі науковці визначають фінансову стійкість підприємства як його здатність зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому й зовнішньому середовищі [167, с. 234]. Стабільність фінансового стану будь-якого підприємства у довгостроковому періоді значною мірою залежить від рівноваги й раціональної структури активів і капіталу. Тобто принципове значення для побудови ефективності стратегії управління підприємством торгівлі на основі моделі фінансової стійкості має співвідношення між основним та оборотним, а також власним та позиковим капіталом.

Проведений за даними балансів торговельних підприємств вибіркової сукупності структурний аналіз господарських засобів та джерел їх формування за період 2010 – 2017 рр. свідчить про тенденції нерівномірного

фінансування активів за рахунок капіталу та зобов'язань (рис. 3.2). Так, у мережеских підприємств необоротні активи були профінансовані за рахунок як власного так і довгострокового залученого капіталу, в той час як для підприємств торгівлі немережеских торговельних форматів характерною є тенденція невикористання довгострокових позикових коштів та фінансування переважної частки вартості необоротних активів (більше 70%) за рахунок власного капіталу, що свідчить про реалізацію ними консервативної або навіть ризикованої політики фінансування активів.

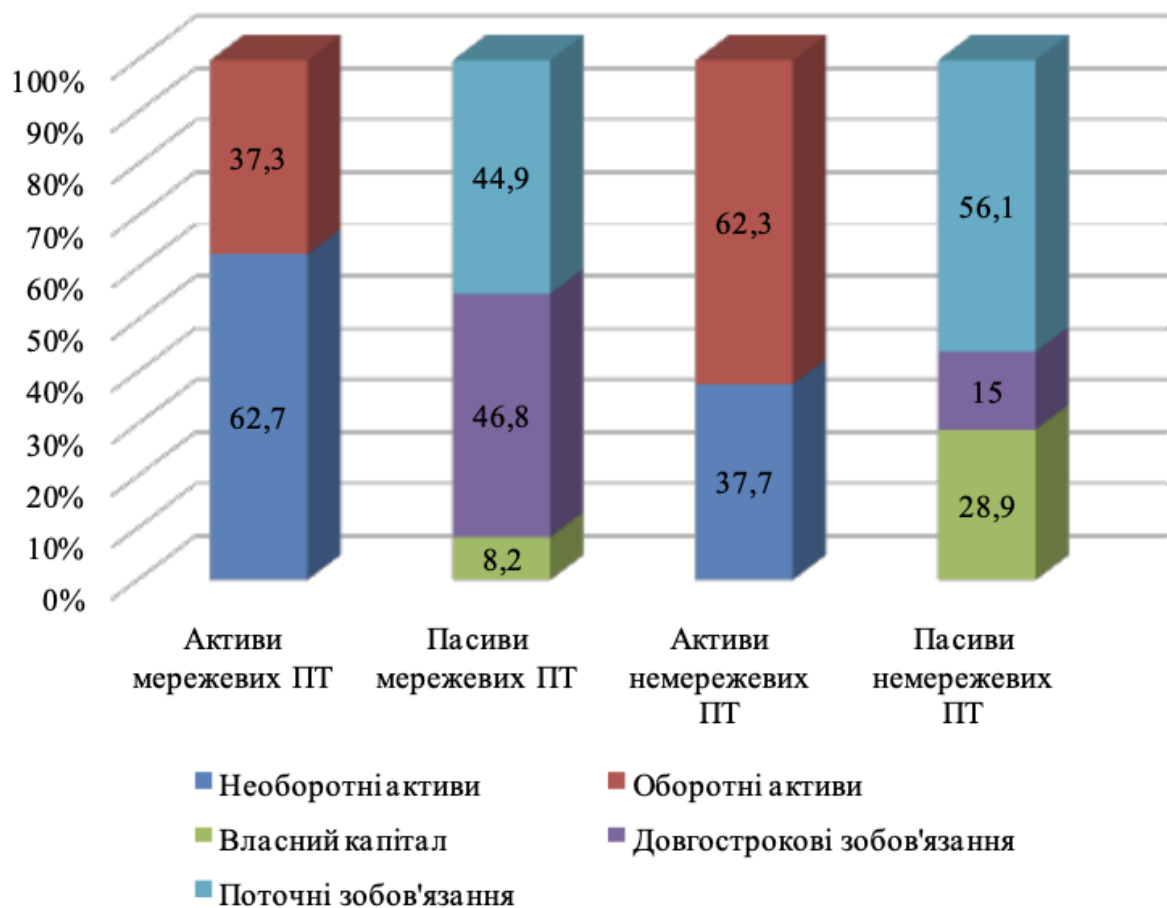

Рис. 3.2. Співвідношення структури активів та джерел капіталу торговельних підприємствами роздрібною торгівлі вибіркової сукупності

Таким чином, аналіз фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності проведений із використанням коефіцієнтного підходу дозволив дійти висновку, що політика формування господарських засобів та

джерел їх фінансування переважної більшості торговельних підприємств протягом досліджуваного періоду характеризувалася нестабільністю та неврівноваженістю. Це призвело до диспропорції між власними та залученими джерелами формування господарських засобів досліджуваних підприємств, негативного співвідношення елементів капіталу, суттєвого дефіциту власних фінансових ресурсів, що спричинило високу залежність від позикових коштів, недостатність фінансування активів за рахунок власного капіталу, і як наслідок, високий ризик банкрутства, що знижує ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств роздрібної торгівлі загалом. Подоланню означених недоліків у діяльності підприємств торговельної галузі сприятиме застосування у стратегічному управлінні методів, які базуються на удосконаленій моделі коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості. При цьому, коефіцієнтний аналіз також доцільно застосовувати як підґрунтя для визначення інтегрованого рівня фінансової стійкості (розрахованого на основі декількох аналітичних процедур). Зокрема, широкого визнання серед науковців і практиків набув агрегатний підхід до оцінки фінансової стійкості, який є доповненням до коефіцієнтного методу та ґрунтується на визначенні певного набору агрегатів [72, 40, 214].

Запас фінансової стійкості (ЗФС) за методом абсолютних значень традиційно оцінюється за допомогою трьох агрегатів [1]. Перший агрегат (Ф1) розраховується як різниця між власним оборотним капіталом (ВОК), який в свою чергу, визначається як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями та виробничими запасами (З).

Позитивне значення Ф1 буде дорівнювати ЗФС за цим агрегатом у абсолютному вимірі. Співвідношення ЗФС за агрегатом Ф1 та сумою запасів відповідного року помножене на 100 % складе ЗФС у відносному вимірі, тобто у відсотках. Другий агрегат (Ф2) розраховується як сума першого агрегату (Ф1) та довгострокових зобов'язань (ДЗ) підприємства. Третій агрегат (Ф3) відповідно, розраховується як сума другого агрегату (Ф2) та обсягу короткострокових кредитів (КК) підприємства. ЗФС в абсолютному

вимірі та у відсотках за другим та третім агрегатами розраховуються аналогічно першому. За трьома зазначеними агрегатами зазвичай визначають тип фінансової стійкості і надають останньому характеристику: абсолютна та нормальна стійкість, нестійкий та кризовий стани. Агрегатний підхід розрахунку показників фінансової стійкості проілюстровано даними таблиць И.1-И.3 додатку И. Узагальнені абсолютні показники фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності за трьома визначеними агрегатами представлено у таблиці 3.8.

Як доводять дані таблиці 3.8, як на мережевих підприємствах торгівлі так і на підприємства інших торговельних форматів, протягом досліджуваного періоду всі абсолютні показники аналізу наявності власних оборотних коштів, функціонуючого капіталу та загальної величини основних джерел формування запасів свідчать про нестійкий фінансовий стан досліджуваних підприємств, який почав наближатися до критичного починаючи з 2014 року.

За сучасних умов стає все більше прихильників поділу аналізу фінансової стійкості на повний і більш поглиблений та швидкий та обмежений в обсягах попередній або експрес оцінку фінансової стійкості [173, 70, 212, 79] П. В. Круш та Р. А. Якименко зазначають, що основною різницею між комплексною та експрес-оцінкою фінансового стану підприємства є ступінь деталізації аналітичних розрахунків. [94, с. 274].

Експрес аналіз, на відміну від коефіцієнтного та агрегатного підходів до аналізу фінансової стійкості, дає швидку оцінку ситуації, яка склалася на підприємстві, а його метою є поточна та достатньо швидка оцінка фінансового стану і динаміки розвитку підприємства [173, с. 53].

Більшість науковців визнають переваги експрес оцінки фінансової стійкості за умов необхідності отримання інформації про ключові індикатори діяльності підприємства для прийняття рішення про необхідність проведення подальшого поглибленого аналізу [22].

Оцінка фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі
вибіркової сукупності на основі агрегатного підходу за 2010 – 2017 рр.

Групи підприємств вибіркової сукупності	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.	Середнє значення
1. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів для формування запасів									
Мережеві підприємства	-7681780,8	-8067995	-9671325,2	-10430068	-11729820	-12199012,7	-14882795,5	-14436312	-11137388,6
Немережеві підприємства	-57992,2	-63377,9	-71775,5	-76163,1	-72542,3	-75443,9	-92041,6	-89280,4	-74827,1
Всі підприємства	-7739772,9	-8131372,7	-9743100,7	-10506231	-11802362	-12274456,7	-14974837,1	-14525592	-11212215,7
Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів									
Мережеві підприємства	-2021246	-2560335	-2214501	-2714711	-5093259	-5296990	-5296980	-5138070	-1902828
Немережеві підприємства	-32058,8	-41148,2	-43948,2	-50065,8	-45914,9	-47751,5	-47736,9	-46304,8	-1940372
Всі підприємства	-2053305	-2601483	-2258449	-2764777	-5139174	-5344741	-5344717	-5184375	-3836378
Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів									
Мережеві підприємства	135142,1	85524,1	281899,8	75552,8	-443839	-461593	-563143,51	-546249	-179588,3
Немережеві підприємства	4389,7	3176,7	7943,222	6964,9	1478,718	1537,9	1876,2	1819,9	3648,4
Всі підприємства	139531,9	88700,8	289843,1	82517,8	-442360,7	-460055,2	-561267,3	-544429,3	-175939,8

Зокрема, О. В. Коваленко та А. О. Лихойванова до основних переваг експрес оцінки відносять незначні витрати часу і простоту одержання результатів [79, с. 90]. Т. С. Чмир до переваг експрес оцінки фінансової стійкості відносить оперативність, швидкість, простоту (не потребує зайвих затрат часу та складних розрахунків), дешевизну, можливість виявлення ознак кризового стану суб'єкта господарювання на ранніх стадіях, а до недоліків експрес-діагностики – поверхневність [202]. Зважаючи на визначені переваги експрес оцінки фінансової стійкості, більшість науковців та практиків надають їй перевагу, оскільки вона здійснюється на основі обмеженої кількості розрахунків проте дозволяє надати об'єктивну оцінку фінансовому стану та дозволяє прийняти якісні обґрунтовані управлінські рішення керівництву торговельного підприємства.

Як показав проведений за період з 2010 по 2017 рр. аналіз за коефіцієнтним та агрегатним підходами мережеві торговельні підприємства вибіркової сукупності розвивалися активніше, ніж суб'єкти підприємництва інших торговельних форматів: товарооборот у порівняних цінах за досліджуваний період збільшувався, а також зростав обсяг залученого капіталу. Особливо це стосується короткострокових кредитів банків, які протягом досліджуваного періоду охоче надавали фінансові послуги підприємствам торговельної галузі. Це поглиблює необхідність розробки методики експрес-оцінки фінансової стійкості, яка б стала у нагоді при виявленні тенденцій у зміні фінансової стійкості підприємства шляхом здійснення просторово-часового аналізу з метою визначення надійності кредитора при прийнятті рішення про надання позики за сучасних нестабільних ринкових умов. З цією метою пропонуємо використовувати моделі аналізу фінансового стану за допомогою розрахунку шестифакторного інтегрального показника, який включає оцінку: 1) вертикальної рівноваги джерел формування фінансових ресурсів; 2) горизонтальної рівноваги швидкості обороту товарних запасів; 3) швидкість обороту оборотних активів; 4) швидкість обороту товарних запасів; 5) співвідношення між темпами змін середньорічних абсолютних величин

власного та загального капіталу; б) ступеня покриття фінансових витрат отриманим прибутком (додаток К). Для інтерпретації результатів проведеної експрес-оцінки запропоновано шкалу ідентифікації, застосування якої дозволяє зробити висновок щодо рівня фінансової стійкості конкретного підприємства як високий, прийнятний, недостатній або низький. Результати експрес-оцінки фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр. наведено у таблиці 3.9 та додатку Л. Інтерпретація отриманих результатів здійснювалася із використанням шкали оцінки середніх значень індикатора фінансової стійкості (табл. 3.10).

Поглиблення експрес-аналізу фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності здійснювалося з використанням інтегрального показника – індексу фінансової стійкості, який акумулює в собі найбільш вагомі аспекти, що визначають особливості та специфіку торговельної діяльності за умов нестійкого зовнішнього середовища. Результати проведеного аналізу доводять, що фінансовий стан майже половини торговельних підприємств вибіркової сукупності може бути ідентифікованим як нестійкий та кризовий і два підприємства мають високі показники фінансової стійкості.

Проведена за запропонованою методикою експрес-оцінка середніх показників фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр. дозволила провести ранжування підприємств торгівлі вибіркової сукупності за критерієм зростання коефіцієнта автономії, який показує частку власних коштів у загальній структурі капіталу в таблиці 3.11). Застосування запропонованої комплексної методики експрес-аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі надало можливість диференціювати підприємства вибіркової сукупності за рівнем фінансової стійкості, що характеризує ефективність стратегічного управління господарськими засобами підприємства та джерелами їх формування в процесі розширеного відтворення в сучасних мінливих умовах господарювання.

Експрес-оцінка фінансової стійкості фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі
вибіркової сукупності на основі інтегрального підходу за 2010 – 2017 рр.

1. Коефіцієнт вертикальної рівноваги джерел формування фінансових ресурсів									
Мережеві підприємства	2,249	1,886	2,403	2,276	1,242	0,941	0,780	0,505	1,535
Немережеві підприємства	0,936	0,816	0,931	0,912	1,072	0,839	0,747	0,378	0,829
Всі підприємства	2,234	1,874	2,383	2,258	1,241	0,941	0,780	0,504	1,527
2. Коефіцієнт горизонтальної рівноваги інвестування фінансових ресурсів в активи									
Мережеві підприємства	1,044	1,043	1,098	1,047	0,866	0,790	0,762	0,544	0,899
Немережеві підприємства	1,238	1,189	1,332	1,258	1,284	1,145	1,124	0,741	1,164
Всі підприємства	1,045	1,043	1,099	1,048	0,868	0,792	0,763	0,545	0,900
3. Коефіцієнт випередження швидкості обороту оборотних активів над оборотністю поточних зобов'язань									
Мережеві підприємства	1,032	1,016	0,935	0,918	1,033	0,954	1,164	1,129	1,023
Немережеві підприємства	0,841	0,847	0,854	0,859	0,849	0,894	1,090	1,058	0,912
Всі підприємства	0,923	0,919	0,889	0,884	0,928	0,920	1,122	1,088	0,959

Продовження таблиці 3.9

Групи підприємств вибіркової сукупності	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.	Середнє значення
4. Коефіцієнт випередження швидкості обороту товарних запасів над оборотністю короткострокових банківських кредитів та кредиторської заборгованості за товари									
Мережеві підприємства	1,028	1,008	0,941	0,929	1,030	0,966	1,179	1,144	1,028
Немережеві підприємства	0,981	0,973	0,986	0,990	0,936	1,029	1,256	1,218	1,046
Всі підприємства	0,981	0,973	0,986	0,990	0,936	1,029	1,256	1,218	1,046
5. Співвідношення між темпами змін середньорічної величини власного капіталу									
Мережеві підприємства	1,051	1,367	1,474	0,842	0,827	0,860	1,027	0,996	1,055
Немережеві підприємства	0,991	0,850	1,183	1,046	1,052	1,094	1,276	1,237	1,091
Всі підприємства	1,017	1,072	1,308	0,958	0,955	0,994	1,169	1,134	1,076
6. Коефіцієнт покриття прибутком (до сплати відсотків за кредит) фінансових витрат за користування позиковими коштами									
Мережеві підприємства	1,066	1,119	1,083	1,110	1,080	1,124	1,354	1,090	1,128
Немережеві підприємства	1,154	1,169	1,309	1,269	1,086	1,129	1,548	1,095	1,220
Всі підприємства	1,193	1,213	1,342	1,272	1,098	1,142	1,552	1,108	1,240

Ранжування торговельних підприємств вибіркової сукупності за рівнями фінансової незалежності та її впливом на інтегральний показник фінансової стійкості за 2010 – 2017 рр.

Підприємства вибіркової сукупності	Коефіцієнт автономії	Індикатор фінансової стійкості	Рівень фінансової стійкості	Підприємства вибіркової сукупності	Коефіцієнт автономії	Індикатор фінансової стійкості	Рівень фінансової стійкості
Супермаркет «Класс»	-0,143	0,941	Прийнятний	ТОВ «Старт»	0,303	0,958	Недостатній
ТОВ «Рокфор-маркет»	-0,133	0,929	Недостатній	Фрешмаркет «Брусничка»	0,400	1,313	Високий
ТОВ супермаркет «Spar express»	-0,119	0,918	Низький	ТОВ Магазин «Віконт»	0,403	1,068	Недостатній
Супермаркет «Рост»	-0,118	1,017	Прийнятний	ТОВ Магазин «Хома»	0,419	1,058	Недостатній
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-0,099	1,019	Низький	ТОВ «ПОСАД»	0,420	0,961	Недостатній
ТОВ Магазин «Десятка»	-0,075	0,825	Низький	ТОВ «Магазин «Продукти»	0,444	1,135	Прийнятний
«АТБ-Маркет»	0,107	1,251	Високий	ТОВ Фірма «Сонячний»	0,541	1,068	Прийнятний
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,107	0,960	Недостатній	ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,571	1,066	Прийнятний
ТОВ «Данилевський»	0,111	1,092	Прийнятний	ТОВ «Бізнес-Школа»	0,597	1,132	Прийнятний
ТОВ Фірма «ЛПК»	0,298	1,073	Недостатній	ТОВ «Капсулар»	0,580	1,225	Прийнятний

Наочно розподіл підприємств вибіркової сукупності у матриці рівня фінансового стану наведено на рисунку 3.3.

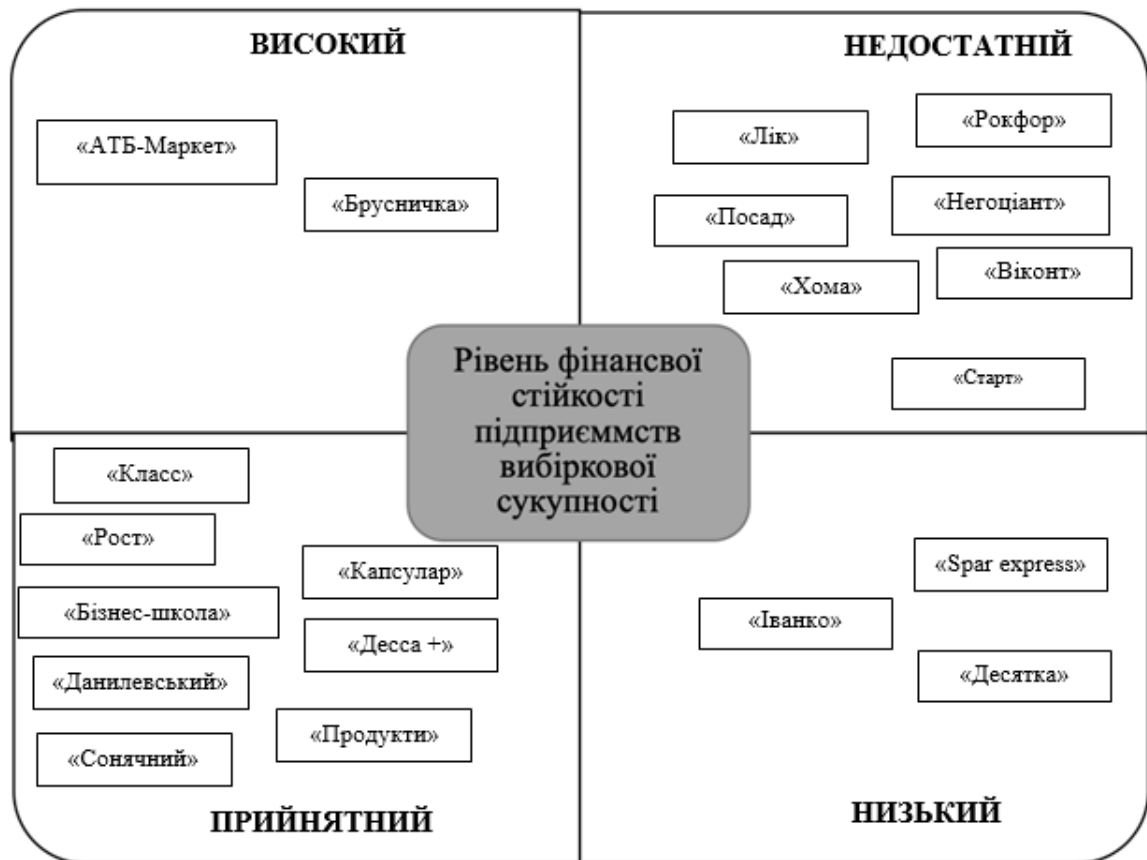

Рис. 3.3. Матриця розподілу торговельних підприємств вибіркової сукупності за рівнем фінансової стійкості

Таким чином, аналіз фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності за 2010 – 2017 рр. свідчить про суттєве зниження показників фінансової стійкості та здебільшого, їх невідповідність нормативним значенням, у свою чергу, є важливим індикатором наявності загроз подальшому сталому розвитку галузі, а також джерелом інформації для прийняття зовнішніми стейкхолдерами рішень щодо кредитування торговельних підприємств. Для підвищення рівня фінансової стійкості торговельних підприємств Харківського регіону, базуючись на отриманих результатах аналізу, доцільно порекомендувати такі заходи: збільшення власного капіталу за рахунок залучення інвестицій не лише вітчизняних, а й зарубіжних інвесторів; реалізації або здачі в оренду необоротних активів, які

не забезпечують отримання економічного ефекту у теперішньому часі; зниження обсягів дебіторської заборгованості та контроль за її своєчасним погашенням; оптимізація рівня торговельної націнки; розробка ефективних програм лояльності для залучення нових клієнтів та збереження існуючої клієнтської бази.

Таблиця 3.10

Шкала оцінки рівня фінансової стійкості на основі отриманих середніх значень індикатора фінансової стійкості

Показник	Шкала оцінки рівнів фінансової стійкості			
	Високий рівень фінансової стійкості	Прийнятний рівень фінансової стійкості	Недостатній рівень фінансової стійкості	Низький рівень фінансової стійкості
Значення індикатора фінансової стійкості, ІФС	$\text{ІФС} \geq 1,2$	$1,0 \leq \text{ІФС} < 1,2$	$0,8 \leq \text{ІФС} < 1,0$	$\text{ІФС} < 0,8$

Високий рівень невизначеності зовнішнього середовища, в якому функціонують вітчизняні торговельні підприємства спричиняє ускладнення досягнення ними стратегічних фінансових цілей та забезпечення їхньої довгострокової фінансової стійкості, вимагає створення ефективної системи стратегічного фінансового менеджменту. Невід'ємним елементом такої системи має стати механізм управління ризиком зниження фінансової стійкості шляхом використання сучасних моделей прогнозування банкрутства, що буде розглянуто у наступному пункті дисертації.

3.3. Аналіз ймовірності банкрутства на основі моделі фінансової стійкості

Розвиток економіки України останніми роками демонструє нестійку динаміку, що підтверджує різну адаптованість її галузей до викликів сучасності. Особливо це актуально для торговельної галузі, яка сьогодні

отримує нові труднощі у зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі, виходом на вітчизняний ринок світових торговельних мереж (Metro Group, BILLA, SPAR та ін.) та євроінтеграційним рухом держави. Усі ці виклики призвели до суттєвого зменшення кількості торговельних підприємств, у 2017 році порівняно з 2016 роком майже на 10000 одиниць (20%), а порівняно з 2005 роком майже на 36000 (майже на 50%). Такі тенденції вимагають постійного аналізу показників фінансової стійкості для вчасної діагностики кризових станів фінансового стану торговельного підприємства з метою попередження та нівелювання ймовірності банкрутства.

Як показує світова практика, банкрутство підприємств, особливо новостворених, є здебільшого, не випадковим явищем, а певною закономірністю в економіці розвинених країн. Європейські дослідники відзначають, що до кінця першого року існування функціонують не більше 20 – 30 % новостворених фірм, а протягом п'яти років 50 % припиняють свою продуктивну діяльність [62, с. 206]. При цьому кожна фірма-банкрут зазнає невдачі по-різному, а причини банкрутства залежать від багатьох чинників, зокрема, галузевих особливостей діяльності, політичної та економічної стабільності у державі, внутрішніх факторів (компетенції працівників, фінансового стану, технічного забезпечення тощо) та інших.

У грудні 2015 року аналітики міжнародного аналітичного агентства «СВ Insights» опублікували доповідь із результатами аналізу історій сотень «мертвих» компаній, які спочатку гучно заявляли про себе на ринку, але потім зникли, і сформулювали топ-20 причин банкрутства, а саме: продукти 42% компаній є не потрібними ринку; у 29% компаній спостерігалась недостатність фінансових ресурсів; у 23% компаній малопрофесійна команда; 19% проектів витісняють із ринку конкуренти або нові технології; у 18% неефективне ціноутворення; у 17% – не якісний продукт; у 17% – недосконала бізнес-модель; у 14% – негативний маркетинг; 14% – не досліджували клієнта; у 13% – несвоєчасний продукт; 13% – втратили фокус

у діяльності; 13% – зіпсували відносини з інвесторами / всередині компанії; 10% роблять невдалий повний перезапуск компанії, що супроводжується радикальною зміною бізнес-моделі; 9% – не вистачає ентузіазму; 9% – обрали невдалу локацію; 8% – не цікаві інвесторам; 8% проектів закривається через юридичні проблеми; 8% – не використовували соціальні мережі; 8% – вирішили припинити діяльність; 7% – не зробили вчасно перезапуск. Решта причин належать до менеджменту та фінансово-облікової складової діяльності [176].

Таким чином, причини банкрутства можуть бути різні, а універсальним засобом для їх нівелювання є проведення систематичного фінансового аналізу для діагностики показників фінансової стійкості, методологічною основою якої є методи й моделі прогнозування банкрутства. Оскільки саме своєчасне виявлення ознак можливих фінансових ускладнень у майбутній діяльності торговельних підприємств надає можливість приймати правильні управлінські рішення та попередити негативні фінансові тенденції, й відповідно, банкрутство. Незважаючи на наведені у попередньому пункті дисертації переваги коефіцієнтного, агрегатного та інтегрального підходів до оцінки фінансової стійкості (можливість прогнозувати банкрутство за даними загальнодоступної фінансової інформації, простота обґрунтування і практичного застосування відповідних моделей), потребує подальшого доведення їх точність та обґрунтованість шляхом порівняння з методами множинного дискримінантного аналізу, які стали найбільш популярними інструментами прогнозування банкрутства підприємств у зарубіжних країнах.

На думку А. Вінакора і Р. Сміта, найбільш характерною ознакою ймовірного банкрутства компанії є зниження відношення власних оборотних коштів до суми активів (коефіцієнт автономії) [232]. До такого висновку вчені прийшли проаналізувавши діяльність 183 американських підприємств різних галузей, які перебували в скрутному фінансовому становищі протягом десяти років (1921–1931 рр.). На думку П. Дж. Фітцпатрика кращими

індикаторами майбутнього банкрутства є відношення прибутку до власних оборотних коштів і відношення власних оборотних коштів до суми заборгованості [223]. До такого висновку вчений прийшов протягом 1920-1929 рр. порівнявши трирічні й п'ятирічні тенденції 13 фінансових коефіцієнтів 20 компаній-банкрутів з 19 компаніями, яким вдалося подолати кризу неплатоспроможності. К. Л. Мервін виділив три фінансових коефіцієнта: коефіцієнт покриття відсоткових платежів, відношення чистого оборотного капіталу до суми активів та відношення чистого власного капіталу до суми заборгованості, які найбільш точно прогнозують банкрутство підприємства за 4–5 років [227]. Учений довів це на прикладі 939 підприємств, за діяльністю яких спостерігав з 1926 по 1936 рік, шляхом виявлення тенденції до зниження значень вищенаведених коефіцієнтів нижче нормованого рівня перед настанням неплатоспроможності підприємства та наближенням банкрутства. Однак подальші наукові дослідження та існуюча практика виявили недосконалість цих підходів, й у подальшому зусилля аналітиків були спрямовані на розробку критеріїв визначення ймовірності настання банкрутства шляхом діагностики значень індикаторів фінансової стійкості.

На сьогодні існує чимало вітчизняних та зарубіжних методичних підходів до проведення діагностики кризового стану підприємства та виявлення загроз банкрутства, які характеризуються значною різноманітністю інструментів їх проведення, набором показників, галузевою специфікою тощо. Моделями діагностики банкрутства, які використовуються найбільш часто є: двофакторна модель Альтмана, п'ятифакторна модель Альтмана, п'ятифакторна модель Альтмана адаптована, дискримінантна модель Ліса, дискримінантна модель Таффлера, дискримінантна модель Чессера, дискримінантна модель Фулмера, дискримінантна модель Спрінгейта, п'ятифакторна модель Бівера, показник діагностики платоспроможності Конана-Гольдера, дискримінантна модель Терещенко, модель Сайфулліна-Кадикова, Модель Терещенка, Модель Савицької та інші

[114, с. 130]. Для вибору найбільш прийнятної моделі прогнозування ймовірності банкрутства торговельних підприємств у таблиці 3.12 наведено характеристику моделей, параметри фінансової стійкості, які беруть участь у розрахунках, переваги та недоліки кожної з них.

Проведений аналіз характеристик найбільш поширених методичних підходів до прогнозування ймовірності банкрутства дозволяє зробити висновок, що перевагами таких моделей є можливість забезпечення точності результатів інтегральної оцінки фінансового стану підприємств за низької трудомісткості її проведення та отримання порівняльної характеристики для різних суб'єктів господарювання, крім того, для оцінки зони ризику в якій перебувають підприємства, інформація для проведення розрахунків відображається в основних формах фінансової звітності, тому є доступною.

До основних недоліків варто віднести не врахування в окремих зарубіжних методиках вітчизняних умов ведення господарської діяльності, що призводить до певної неадекватності величин вагових коефіцієнтів; не врахування галузевої специфіки та її впливу на показники фінансової стійкості; не врахування показників ефективності використання ресурсів, ділової та ринкової активності; використання лише тих показників, які характеризують фінансову стабільність, тоді як дані щодо виробничої, соціальної та інших сфер діяльності підприємства не враховуються тощо.

Оскільки кожен із досліджених підходів до оцінки банкрутства має притаманні лише конкретному методу переваги та недоліки, під час здійснення аналізу необхідно обрати той, який надасть змогу з мінімальними витратами ресурсів та часу й, одночасно, з максимальною точністю, отримати найбільш виважену оцінку рівня фінансової стійкості.

Виходячи із цього, виникає об'єктивна необхідність дослідження узагальнених у таблиці 3.12 методик оцінки ймовірності банкрутства підприємств на прикладі торговельного підприємства, а саме ТОВ «Капсулар». Фінансова звітність, яка містить вихідні дані для проведення оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» представлена у додатку М.

Таблиця 3.12

Порівняльна характеристика моделей прогнозування ймовірності банкрутства

Назва моделі	Автор, рік	Параметри моделі	Шкала ймовірності банкрутства	Переваги	Недоліки
1	2	3	4	5	6
Американський вчений					
Модель Альтмана 5-ти факторна	Е. Альтман 1968 рік	$Z = 1,2 \times X_1 + 1,4 \times X_2 + 3,3 \times X_3 + 0,6 \times X_4 + X_5$ де X_1 - оборотний капітал до суми активів підприємства; X_2 - нерозподілений прибуток до суми активів підприємства; X_3 - прибуток до оподаткування до загальної вартості активів; X_4 - ринкова вартість власного капіталу / бухгалтерська (балансова) вартість всіх зобов'язань; X_5 - обсяг продажів до загальної величини активів підприємства	$Z < 1,81$ - ймовірність банкрутства становить від 80 до 100%; $Z = 1,81-2,77$ - середня ймовірність краху компанії від 35 до 50%; $Z = 2,77-2,99$ - ймовірність банкрутства не велика від 15 до 20%; $Z > 2,99$ - ситуація на підприємстві стабільна	можливо, розділити господарюючі суб'єкти на потенційних банкрутів і небанкрутів; точність розрахунків залежить від прогнозованого періоду часу: 1 рік - 95%, 2 роки - 83%.	область застосування обмежена (тільки великі компанії з акціями, які котируються на біржі); не враховує вплив рентабельності; за своїм змістом це показник рентабельності капіталу (активів).
Модель Спрінгейта	Гордон Л. В. Спрінгейт, 1978 р.	$Z = 1,03 \times X_1 + 3,07 \times X_2 + 0,66 \times X_3 + 0,4 \times X_4$ де X_1 - оборотний капітал / сукупні активи; X_2 - (операційний прибуток + відсотки до сплати) / сукупні активи; X_3 - операційний прибуток / короткострокові зобов'язання; X_4 - чиста виручка від реалізації / сукупні активи	Якщо $Z < 0,862$ - банкрутство підприємства ймовірно, Якщо $Z > 0,862$, банкрутство підприємства мало ймовірно.	Точність – 90%; не враховується ринкова капіталізація, тобто коло підприємств не обмежується акціонерними товариствами	показники точності прогнозування зменшуються з часом; створена для підприємств США та Канади; створена для оцінювання кредитоспроможності підприємств

Продовження таблиці 3.12

1	2	3	4	5	6
Модель Ліса	Р. Ліс, 1972 р.	$Z = 0,063 \times X1 + 0,092 \times X2 + 0,057 \times X3 + 0,001 \times X4$ де: X1 - оборотний капітал / сума активів; X2 - прибуток від реалізації / сума активів; X3 - нерозподілений прибуток / сума активів; X4 - власний капітал / позиковий капітал.	$Z < 0,037$ - вірогідність банкрутства висока; $Z > 0,037$ - вірогідність банкрутства мала	Простота обчислень і інтерпретації результатів	Модель показує дещо завищені оцінки, так як значний вплив на підсумковий показник надає прибуток від продажів, без урахування фінансової діяльності і податкового режиму
Модель Таффлера	Р. Таффлер, 1977 р.	$Z = 0,53x1 + 0,13x2 + 0,18x3 + 0,16x4$, де $x1$ – співвідношення прибутку від реалізації і короткострокових зобов'язань; $x2$ – співвідношення оборотного капіталу і суми зобов'язань; $x3$ – співвідношення короткострокових зобов'язань і суми активів; $x4$ – співвідношення обсягу продаж і суми активів.	$Z > 0,3$ вважається, що фірма має достатню фінансову стійкість, $Z < 0,2$, то вірогідність банкрутства визначається значною	Простота обчислень, можливість застосування при проведенні зовнішнього діагностичного аналізу	Більшість обстежених боржників були визнані фінансово стійкими. Результати недостатньо правильні

Продовження таблиці 3.12

1	2	3	4	5	6
Модель Терещенка	О.О. Терещенко, 2003 р.	$Z = 1,5 X_1 + 0,08 X_2 + 10 X_3 + 5 X_4 + 0,3 X_5 + 0,1 X_6$ де X_1 – Cash Flow / зобов'язання; X_2 – валюта балансу/ зобов'язання; X_3 – чистий прибуток/ баланс; X_4 – чистий прибуток/ виручка; X_5 – виробничі запаси/ виручка; X_6 – виручка/основний капітал.	$Z > 2$ – підприємство фінансово стійке; $1 < Z < 2$ – фінансова рівновага порушена; $0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів; $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом	модель є зручною в застосуванні; розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних; враховується сучасна міжнародна практика; за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему критичних значень показників; враховує галузеві особливості підприємства	відсутність поглибленої класифікації стійкості фінансового стану (існує лише – задовільний та незадовільний фінансовий стан); отримання значень в границях від $-0,9$ до $0,9$ зобов'язує проводити додатковий аналіз для ідентифікації стійкості фінансового стану

Найбільшу популярність в області прогнозування ризику банкрутства підприємства отримали роботи американського вченого Е. Альтмана, перша двохфакторна модель якого була запропонована ще у 1968 році.

При визначенні індексу американський вчений Е. Альтман спостерігав за групою підприємств, частина яких збанкрутіла у період між 1946 – 1965 рр., а інші працювали успішно. Дослідження 22 аналітичних коефіцієнтів за підсумком дозволило обрати п'ять найбільш значимих і вивести багатофакторне рівняння регресії [219, 175]. У США п'ятифакторна модель прогнозування банкрутства Альтмана є однією з основних методик діагностики фінансової стійкості, яка дозволяє розділити підприємства на два класи: фінансово стійкі й потенційні банкрути. У таблиці 3.13 наведено методику розрахунку та оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016 та 2017 роки з використанням моделі Альтмана.

Таблиця 3.13

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016-2017 рр. за Z-індексом

Альтмана

Параметр	Методика розрахунку за МСФЗ	Методика розрахунку за НС(П)БО	Роки	
			2016 р.	2017 р.
$Z = 1,2 \times X_1 + 1,4 \times X_2 + 3,3 \times X_3 + 0,6 \times X_4 + X_5$				
X1	(Working Capital) / Total Assets	(ф. 1, р. 1195 – р. 1695) / ф. 1, р. 1300	-0,079	-0,073
X2	Retained Earnings / Total Assets	ф. 2, р. 2350 (2355) / ф. 1, р. 1300	0,049	0,018
X3	ЕБИТ / Total Assets	ф. 2, р. 2290 (2295) / ф. 1, р. 1300	0,060	0,023
X4	Market value of Equity/ Book value of Total Liabilities	ф. 1, р. 1495 / (ф. 1, р. 1595 + р. 1695)	0,080	0,076
X5	Sales/Total Assets	ф. 2, р. 2000 / ф. 1, р. 1300	0,956	0,866
Z-індекс			1,173849	0,923797

У 1978 році на базі моделі Е.І. Альтмана канадський вчений Гордон Спрінгейт в університеті Симона Фрейзера вивів нову дискримінантну модель прогнозування банкрутства, яка отримала назву моделі банкрутства Спрінгейта.

Модель була побудована за допомогою методу поетапного дискримінантного аналізу з дев'ятнадцяти спочатку відібраних для аналізу показників чотирьох основних коефіцієнтів [100, с. 127].

Ідея автора полягала у розробці моделі для визначення рівня фінансової стійкості й подальшого визначення ймовірності банкрутства для виробничих підприємств, проте у подальшому модель банкрутства Спрінгейта стала активно застосовуватися й в інших галузях економічної діяльності, що підтверджує правильність обраних параметрів та взагалі ефективність методики.

У таблиці 3.14 наведено методику розрахунку та оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016 та 2017 роки з використанням моделі банкрутства Спрінгейта.

Таблиця 3.14

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» у 2016-2017 рр. за моделлю банкрутства Спрінгейта

Параметр	Методика розрахунку за МСФЗ	Методика розрахунку за НС(П)БО	Роки	
			2016 р.	2017 р.
1	2	3	4	5
$Z = 1,03 \times X1 + 3,07 \times X2 + 0,66 \times X3 + 0,4 \times X4$				
X1	(Working Capital) / Total Assets	робочий капітал (ф 1 к.1195) / загальна вартість активів (ф. 1 к. 1300)	0,847	0,856
X2	ЕБІТ / Total Assets	прибуток до сплати податків та відсотків (ф.2 к.2290) / загальна вартість активів (ф.1 к. 1300)	0,060	0,023

Продовження таблиці 3.14

1	2	3	4	5
X3	Earnings before taxes / Current liabilities	прибуток до сплати податків (ф.2 к. 2290) / короткострокова заборгованість (ф.1 к. 1695)	0,064	0,024
X4	Sales / Total Assets	обсяг продажу (ф.2 к. 2000) / загальна вартість активів (ф.1 к. 1300)	0,956	0,866
Z-індекс			1,480	1,313

Однією з перших європейських моделей, створених після моделі американця Е. Альтмана була модель прогнозування банкрутства Р. Ліса, яка була створена для підприємств Великобританії в 1972 році. Як зазначають Н.Г. Сейсебаєва та О.В. Топчанюк, модель Р. Ліса є більш збалансованою, вона також акцентує увагу на рівень прибутковості діяльності та рентабельність активів підприємства, а також на структуру активів та джерел їх фінансування [171, с. 680]. У таблиці 3.15 наведено методику розрахунку та оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016 та 2017 роки з використанням моделі Ліса.

Чотирьохфакторну прогнозну модель запропонував у 1977 році Р. Таффлер [234]. Він розробив лінійну регресійну модель з чотирма фінансовими коефіцієнтами для оцінки фінансового здоров'я фірм Великобританії на основі дослідження 46 компаній, які зазнали краху і 46 фінансово стійких компаній у період з 1969 по 1975 роки [179, с. 32].

Модель Таффлера базується на розрахунку 80 показників збанкрутілих і платоспроможних компаній та дозволяє за результатами аналізу побудувати модель платоспроможності, яка достовірно систематизує підприємства у дві групи за рівнем показників банкрутства.

При створенні моделі Таффлера оцінювалися показники левериджу, прибутковості, ліквідності, достатності капіталу та інші.

Таблиця 3.15

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016-2017 рр. за моделлю

Ліса

Параметр	Методика розрахунку за МСФЗ	Методика розрахунку за НС(П)БО	Роки	
			2016 р.	2017 р.
$Z = 0,063 \times X1 + 0,092 \times X2 + 0,057 \times X3 + 0,001 \times X4$				
X1	(Working Capital) / Total Assets	ф.1 к.1095 / ф.1 к. 1300	0,153	0,144
X2	ЕВІТ / Total Assets	ф.2 к.2290 / ф.1 к. 1300	0,060	0,023
X3	Retained Earnings / Total Assets	ф.2 к. 2350 / ф.1 к. 1300	0,049	0,018
X4	Value of Equity / Book value of Total Liabilities	ф.2 к. 1495 / (ф.1 к. 1595+ ф.1 к. 1695)	0,080	0,076
Z-індекс			0,017993	0,012284

У таблиці 3.16 наведено методику розрахунку та оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016 та 2017 роки з використанням моделі Таффлера.

Таблиця 3.16

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016-2017 рр. за моделлю

Таффлера

Параметр	Методика розрахунку за МСФЗ	Методика розрахунку за НС(П)БО	Роки	
			2016 р.	2017 р.
$Z = 0,53 \times X1 + 0,13 \times X2 + 0,18 \times X3 + 0,16 \times X4$				
X1	Revenues / Current liabilities	ф.2 к.2290 / ф.1 к. 1695	0,064	0,024
X2	Current Assets / Total liabilities	ф.1 к.1195 / ф.1 к. 1595+ ф.1 к. 1695	0,915	0,921
X3	Current liabilities / Total Assets	ф.2 к. 1695 / ф.1 к. 1300	0,926	0,929
X4	Sales / Total Assets	ф.2 к. 2000 / ф.1 к. 1300	0,956	0,866
Z-індекс			0,473	0,438

Першу спробу розробки дискримінантної функції, придатної для оцінки ймовірності банкрутства на вітчизняних підприємствах, зробив відомий український дослідник фінансового антикризового менеджменту О.О. Терещенко [182]. Модель О.О. Терещенко існує у двох варіантах. Перший – це універсальна модель, яка містить 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей. Друга модель містить 10 показників і враховує диференціацію підприємств за галузями [183, 39]. Як цілком слушно зазначають Т. М. Янковець та Ю. В. Чернюк саме модель О. О. Терещенка є найбільш оптимальною для застосування українськими підприємствами, оскільки була створена на основі аналізу діяльності саме вітчизняних підприємств [218, с. 62].

У таблиці 3.17 наведено апробацію методики розрахунку та оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016 та 2017 роки з використанням моделі Терещенка.

Таблиця 3.17

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» за 2016-2017 рр. за моделлю Терещенка

Параметр	Методика розрахунку за МСФЗ	Методика розрахунку за НС(П)БО	Роки	
			2016 р.	2017 р.
1	2	3	4	5
$Z = 1,5 X1 + 0,08 X2 + 10 X3 + 5 X4 + 0,3 X5 + 0,1 X6$				
X1	Cash-Flow	Cash-Flow (ф. 2 2350 або 2355 + амортиз. Ф.2 к. 1195) / зобов'язання (ф.1 к. 1595 + 1695)	1,032	0,932
X2	Balance currency / Book value of Total Liabilities	валюта балансу (ф. 1 к. 1300) / зобов'язання (ф.1 к. 1595 + 1695)	1,080	1,076
X3	ЕВІТ / Balance currency	прибуток (ф. 2 к. 2350 або 2355) / валюта балансу (ф. к. 1300)	0,049	0,018
X4	ЕВІТ / Revenues	прибуток (ф.2 к. 2350 або 2355) / виручка від реалізації (ф.2 к. 2000)	0,051	0,021

Продовження таблиці 3.17

1	2	3	4	5
X5	Productive reserves / Revenues	виробничі запаси (ф.1 від 1101 до 1104) / виручка від реалізації (ф. 2 к. 2000)	0,374	0,398
X6	Revenues / Balance currency	оборотність основного капіталу (виручка від реалізації) (ф. 2 к. 2000) / валюта балансу (ф. 1 к. 1300)	0,956	0,866
Z-індекс			2,587	1,981

Інші моделі оцінки ймовірності банкрутства, зокрема, Бівера, Чессера, Савицької, Фулмера, Сайфулліна-Кадикова, показник платоспроможності Конана і Гольдера, є досить складними для практичного застосування, оскільки потребують більш розширеної бази вхідних показників та є не пристосованими до торговельної галузі, тому їх не доцільно застосовувати для оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар».

Результати оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар» із використанням зарубіжних та вітчизняних моделей діагностики загрози банкрутства підприємства за даними фінансової звітності наведено у таблиці 3.18.

Як свідчать результати проведеного аналізу ймовірність банкрутства досліджуваного торговельного підприємства є досить високою за моделями Альтмана та Ліса, разом з тим, як за іншими методиками підприємство має достатню фінансову стійкість, що було підтверджено у результаті коефіцієнтного, агрегатного та інтегрального аналізу його фінансової стійкості. Це пов'язано із тим, що методика Альтмана та Ліса є більш адаптованою до діяльності зарубіжних компаній, акції яких котируються на біржовому ринку, а для вітчизняних торговельних підприємств її застосування не надає повних інформативних даних.

Таблиця 3.18

Інтегральні показники ймовірності банкрутства ТОВ «Капсулар»
за 2016-2017 роки

Рік	Моделі визначення ймовірності банкрутства				
	Сполучені Штати Америки та Канада		Велика Британія		Україна
	Е. Альтмана	Г. Спрінгейта	Р. Ліса	Р. Таффлера	О.О.Терещенка
2016	Z=1,174 Z < 1,81, ймовірність банкрутства становить від 80 до 100%	Z=1,480 Z > 0,862, банкрутство підприємства малоймовірно	Z=0,018 Z < 0,037, вірогідність банкрутства висока	Z=0,473 Z > 0,3, достатня фінансова стійкість	Z=2,587 Z > 2, підприємство фінансово стійке
2017	Z= 0,924 Z < 1,81, ймовірність банкрутства становить від 80 до 100%	Z=1,313 Z > 0,862, банкрутство підприємства малоймовірно	Z=0,012 Z < 0,037, вірогідність банкрутства висока	Z=0,438 Z > 0,3, достатня фінансова стійкість	Z=1,981 1 < Z < 2, фінансова рівновага порушена

У той же час, управлінському персоналу досліджуваного торговельного підприємства слід звернути увагу на інтегральний показник ймовірності банкрутства, отриманий у 2017 році за методикою вітчизняного науковця О.О. Терещенка, яка має найбільшу адаптованість для вітчизняних підприємств. За проведеним аналізом індекс Z в 2017 році складає 1,981, тобто знаходиться в інтервалі $1 < Z < 2$, який означає, що фінансова рівновага порушена. Відповідно до методології оцінювання ймовірності банкрутства розробленої Терещенком, банкрутство ТОВ «Капсулар» не загрожує лише за умови переходу підприємства на антикризове управління, що вимагає таких заходів з підвищення фінансової стійкості: оптимізації цінової політики за рахунок наближення рівня цін до цін підприємств-конкурентів; підвищення інвестиційної привабливості шляхом прояву своїх конкурентних переваг; впровадження сучасних маркетингових технологій з метою збільшення обсягів

продажу; розробку заходів щодо прогнозування й упередження майбутніх кризових ситуацій; контроль за виконанням антикризової програми всіма підрозділами підприємства.

Висновки за розділом 3

1. На підставі теоретичних положень аналізу фінансової стійкості, а також системного підходу до його організації та проведення обґрунтовано структуру та складові концептуальній моделі аналізу фінансової стійкості, яка включає мету аналізу фінансової стійкості, його завдання, суб'єкти, об'єкти, принципи а також методичний інструментарій. Доведено, що як метод наукового пізнання фінансовий аналіз передбачає дослідження предмета шляхом виділення його основних елементів, що має забезпечити всебічне вивчення процесів, що визначають зміст і результати фінансово-господарської діяльності підприємств торгівлі. Основний зміст аналізу фінансової стійкості запропоновано визначати дослідженням стану та руху фінансових ресурсів підприємства, ефективності його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, з метою визначення міцності фінансового стану торговельного підприємства на основі показників фінансово-господарської діяльності.

2. Доведено, що ключовим завданням оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі є визначення ступеня залежності діяльності підприємства від позикового капіталу. Аналіз літературних джерел дозволив дійти висновку про те, що, у різних авторів тотожні фінансові коефіцієнти класифіковано за різними ознаками, окремі з них мають різні назви та нормативні значення, або подаються загальним переліком, без уточнення виду показника. З метою удосконалення методики коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі обґрунтовано систему індикаторів фінансової стійкості та їх нормативних значень, а саме: економічного розвитку, фінансової незалежності, ділової активності, концентрації фінансових ресурсів, рентабельності, рівня фінансового потенціалу, платоспроможності, фінансової міцності, забезпечення грошовими потоками, ринкової вартості.

3. Проведений з використанням коефіцієнтного підходу аналіз фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності, дозволив дійти висновку, що політика формування господарських засобів та джерел їх фінансування переважної більшості торговельних підприємств протягом досліджуваного періоду характеризувалася нестабільністю та неврівноваженістю, що призвело до диспропорції між власними та залученими джерелами формування господарських засобів досліджуваних підприємств, негативного співвідношення елементів капіталу, суттєвого дефіциту власних фінансових ресурсів, що спричинило високу залежність від позикових коштів, недостатність фінансування активів за рахунок власного капіталу, і, як наслідок, високий ризик банкрутства. знижує ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств роздрібної торгівлі загалом. Доведено, що подоланню означених недоліків у діяльності підприємств торговельної галузі сприятиме застосування у стратегічному управлінні методів, що базуються на удосконаленій моделі коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості.

4. За результатами оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності, проведеної на основі агрегатного підходу, визначено, що за досліджуваний період з 2010 – 2017 рр. як на мережевих підприємствах торгівлі так і на підприємства інших торговельних форматів протягом всі абсолютні показники аналізу наявності власних оборотних коштів, функціонуючого капіталу та загальної величини основних джерел формування запасів свідчать про нестійкий фінансовий стан досліджуваних підприємств, який навіть почав наближатися до критичного починаючи з 2014 року.

5. Удосконалення експрес-аналізу фінансової стійкості торговельних підприємств здійснювалося з використанням інтегрального показника – індексу фінансової стійкості, який акумулює в собі найбільш вагомні аспекти, що визначають особливості та специфіку торговельної діяльності в умовах нестійкого зовнішнього середовища. Результати проведеного аналізу довели, що фінансовий стан майже половини торговельних підприємств вибіркової

сукупності може бути ідентифікованим як нестійкий та кризовий і лише два підприємства мають високі показники фінансової стійкості. Застосування запропонованої комплексної методики експрес-аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі надало можливість диференціювати підприємства вибіркової сукупності за рівнем фінансової стійкості, що характеризує ефективність стратегічного управління господарськими засобами підприємства та джерелами їх формування в процесі розширеного відтворення в сучасних мінливих умовах господарювання.

6. Проведено аналіз характеристик найбільш поширених методичних підходів до прогнозування ймовірності банкрутства – 5-ти факторної моделі Альтмана, моделі Спрінгейта, моделі Ліса, моделі Таффлера та моделі Терещенка. Проведений аналіз за даними досліджуваного торговельного підприємства показав досить високу ймовірність банкрутства за моделями Альтмана та Ліса, разом з тим, як за іншими методиками підприємство має достатню фінансову стійкість, що було підтверджено і в результаті коефіцієнтного, агрегатного та інтегрального аналізу його фінансової стійкості. Відповідно до методології оцінювання ймовірності банкрутства розробленої вітчизняним вченим О.О. Терещенком, банкрутство досліджуваному підприємству не загрожує лише за умови переходу на антикризове управління, що вимагає наступних заходів з підвищення фінансової стійкості, а саме: оптимізації цінової політики за рахунок вирівнювання рівня цін з підприємствами-конкурентами; підвищення інвестиційної привабливості шляхом демонстрації своїх конкурентних переваг; впровадження сучасних маркетингових технологій з метою збільшення обсягів продажу; розробка заходів щодо прогнозування і профілактики майбутніх кризових ситуацій; контроль за її виконанням антикризової програми всіма підрозділами підприємства.

Основні результати дослідження за розділом 3 опубліковані у працях: [118; 120; 123; 126; 127; 136; 207; 209; 228; 230].

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є теоретичне узагальнення та вирішення науково-практичного завдання, яке полягає в розвитку теоретико-методичного забезпечення та розробці практичних рекомендацій щодо формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі, що дозволило досягнути поставленої мети та зробити такі висновки.

1. Проведений критеріальний аналіз поняття «фінансова стійкість» дозволив виявити такі її сутнісні характеристики: якісна оцінка фінансової діяльності підприємства; залежність від результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності; сукупність показників, які характеризують стан майна підприємства, джерел його формування, ефективності їх використання; залежність від впливу зовнішніх та внутрішніх чинників; методологічна база для визначення безпечного рівня фінансово стійкої діяльності підприємства. Базуючись на результатах проведеного аналізу, фінансову стійкість запропоновано визначати як аналітичну інтерпретацію економічної категорії, яка характеризує фінансово-економічний стан підприємства через сукупність взаємообумовлених і взаємопов'язаних показників, значення яких залежить від рентабельності продажу, оборотності капіталу, фінансової активності, норм розподілу прибутків на інвестиційні та інші потреби, залежності від позикових коштів, балансу власного та позикового капіталу, ефективності використання різних ресурсів та інших соціально-економічних чинників в умовах невизначеного середовища та допустимого рівня ризиків.

2. Проведений аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку торговельної галузі в Україні за 2005 – 2017 рр. свідчить про нестійкий фінансовий стан підприємств торговельної галузі упродовж тривалого часу починаючи з 2008 року. Більшість коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість підприємств галузі не відповідають нормативному значенню, окремі з них

мають негативну динаміку, що вказує на певні проблеми, пов'язані з фінансуванням діяльності. Негативні зміни, які відбулися у період 2014 – 2017 рр., зумовили стабільне погіршення фінансової стійкості торговельних підприємств, які дотепер є не здатними покрити свої зобов'язання за рахунок власного капіталу. Побудована прогнозна модель фінансової стійкості торговельних підприємств України доводить, що за умов відсутності ефективного управлінського впливу, фінансова стійкість підприємств торговельної галузі з високою вірогідністю збереже тенденцію до погіршення у короткостроковій перспективі.

3. Ґрунтуючись на результатах системного аналізу праць науковців, як теоретичного підґрунтя за досліджуваною проблематикою, виявлено необхідність зміни концепції управління фінансовою стійкістю підприємств, як системи заходів щодо розробки й реалізації принципів та методів управлінських рішень стосовно формування такого стану фінансових ресурсів, який би забезпечив постійне зростання прибутку, платоспроможність та кредитоспроможність. З метою розробки аналітичних процедур оцінки рівня фінансової стійкості підприємств торгівлі визначено складові концептуальної моделі інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства. У побудованій концептуальній моделі інформаційного забезпечення на мікрорівні серед основних складових виокремлено: мету, об'єкт, предмет, функції, завдання, принципи побудови взаємозв'язків як в межах обліково-аналітичного забезпечення так і на рівні системи управління з використанням адаптованих елементів, які сприяють обґрунтуванню методичних аспектів за відповідними напрямками обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі.

4. Доведено, що однією з найважливіших складових механізму управління господарською діяльністю підприємства та збереження фінансової стійкості є обрана структура облікової політики, при формуванні якої слід враховувати особливості діяльності підприємства та стратегію його розвитку на тривалу перспективу. Дослідження облікового забезпечення фінансової

стійкості підприємства виявило його методичну обмеженість. У контексті розвитку інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю елементи облікової політики підприємства систематизовано за трьома групами, залежно від їх впливу на показники звітності: елементи, які викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, які не викликають зміни показників фінансової звітності; елементи щодо яких однозначна оцінка є неможливою. Це дозволить розробляти облікову політику з урахуванням фінансової стратегії розвитку підприємства торгівлі та сприятиме зниженню трудомісткості облікових робіт шляхом використання найбільш адекватних і доступних способів ведення обліку; збільшенню інвестиційних можливостей суб'єкта господарювання шляхом раціоналізації руху грошових потоків; максимальному наближенню обліково-звітної практики до вимог МСФЗ та МСБО; використанню ефективних інструментів управління витратами, фінансовими результатами та показниками звітності, що впливають на фінансовий стан; якісному покращенню фінансового стану та виходу вітчизняних торговельних підприємств на міжнародні ринки; розробці дієвих механізмів управління тенденціями фінансової стійкості за рахунок оптимального вибору елементів облікової політики.

5. Доведено, що визначальна роль у формуванні інформаційної підтримки управління економічними процесами, грошовими, фінансовими й матеріальними потоками, а також мінімізації впливу ринкових ризиків за умов невизначеності належить інструментам фінансового інжинірингу. На основі дослідження наукового поля й зарубіжного досвіду, розроблено модель бухгалтерського інжинірингу обліково-аналітичного забезпечення моніторингу фінансового стану підприємства, яка включає: використовувані балансові теорії; облікові підходи; облікові механізми та інструменти; робочий план мегарахунків управлінського обліку; технологію інжинірингу процесів на підставі похідних балансових звітів; контроль результатів. У розробленій моделі вхідний масив даних для аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі формують дебетові та кредитові обороти за мегарахунками (І.

«Необоротні активи»; II. Оборотні активи; III. «Власний капітал»; IV. «Довгострокові зобов'язання і забезпечення»; V. «Поточні зобов'язання і забезпечення»), які шляхом застосування специфічних інструментів бухгалтерського інжинірингу трансформуються у індикатори фінансової стійкості, що дозволяє забезпечити інформаційну підтримку управлінських рішень та запобігати дисбалансу методів і важелів управління стійкістю підприємств торгівлі.

6. Визначено етапи імплементації інформаційно-комунікаційних технологій у процес управління торговельним підприємством, дотримання яких дозволить підвищити ефективність бізнесу шляхом виключення багаторазового введення та дублювання даних за господарськими операціями для передачі інформації різним стейкхолдерам, мінімізувати ймовірність помилки при багаторазовій обробці однієї і тієї ж фінансової та аналітичної інформації, оптимізувати документообіг, сприяти дотриманню платіжної дисципліни, забезпечувати можливість автоматичного аналізу фінансової стійкості та перевіряти інформацію як на етапі введення її у інформаційну систему, так і на етапі контролю. Для вибору найбільш прийняттого програмного продукту для автоматизації фінансового аналізу на торговельному підприємстві проведено оцінку можливостей аналітичного програмного забезпечення шляхом виділення їх функціональних контурів відносно різних задач аналізу фінансової стійкості за трьома класами програмних засобів: I – універсальні аналітичні програми («ІНЕК-Аналітик», «Audit Expert» та «Project Expert»), II – спеціалізовані облікові програми з модулем для фінансового аналізу («1С:Управління торговим підприємством для України» та «Парус-Підприємство»), III – ERP – системи (Програмним комплексом ERP «Галактика» з модулем «Фінансовий аналіз» та HansaWorld). Доведено, що найбільш прийнятним програмним засобом для вітчизняних торговельних підприємств є програма «1С: Управління торговим підприємством для України», яка дозволяє одночасно автоматизувати весь процес управління торговельними та товарними операціями, проводити аналіз фінансової стійкості й всієї фінансово-

господарської діяльності.

7. На основі проведеного дослідження теоретичного базису аналізу фінансової стійкості та системного підходу до його організації й проведення, представлено концептуальну модель аналізу фінансової стійкості, яка включає мету аналізу фінансової стійкості, його завдання, суб'єкти, об'єкти, принципи, методичний інструментарій. Доведено, що як метод наукового пізнання, фінансовий аналіз передбачає дослідження предмета шляхом виділення його основних елементів, що має забезпечити всебічне вивчення процесів, які визначають зміст і результати фінансово-господарської діяльності підприємств торгівлі. Тому, основний зміст аналізу фінансової стійкості запропоновано визначати дослідженням стану та руху фінансових ресурсів підприємства, ефективності його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності з метою визначення міцності фінансового стану торговельного підприємства на основі показників фінансово-господарської діяльності. Проведений за удосконаленою методикою коефіцієнтний, агрегатний та інтегральний аналіз фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності свідчить про нестійкий фінансовий стан більшості торговельних підприємств вибіркової сукупності, що вимагає розробки та негайного запровадження на підприємствах заходів з антикризового управління.

8. Доведено, що в умовах високого рівня невизначеності зовнішнього середовища, в якому функціонують вітчизняні торговельні підприємства, виникають ускладнення при досягненні ними стратегічних фінансових цілей та забезпеченні їхньої довгострокової фінансової стійкості. Зазначене вимагає створення ефективної системи стратегічного фінансового менеджменту, невід'ємним елементом якої має стати механізм управління ризиком зниження фінансової стійкості, шляхом використання сучасних моделей прогнозування банкрутства. Обґрунтовано модельні підходи до прогнозування ймовірності банкрутства торговельних підприємств, наведено характеристику найбільш поширених методик прогнозування ймовірності банкрутства (п'ятифакторної моделі Альтмана, моделі Спрінгейта, моделі Ліса, моделі Таффлера та моделі

Терещенка). Описано параметри фінансової стійкості, які беруть участь у розрахунках, визначено переваги та недоліки кожної з них. Обґрунтовано, що найбільшу адаптованість для вітчизняних підприємств має модель прогнозування ймовірності банкрутства О. О. Терещенка, дані якої співпадають із результатами коефіцієнтного, агрегатного та інтегрального аналізу фінансової стійкості торговельного підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова І. М. Управління запасом фінансової стійкості підприємства. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 2. С. 30–36
2. Азарян О. М., Локтев Є. М., Оліфіров В. П. Організація і технологія торгівлі ДНУЕТ ім. М. І. Туган-Барановського. Донецьк : СПД Дмитренко, 2007. 527 с.
3. Аксенова Е. А. Бухгалтерский инжиниринг в управлении ресурсами и экономикой предприятия. Российское предпринимательство. 2011. № 2, Вып. 2 (178). С. 107–112.
4. Алексеенко Н. В. Управление устойчивым развитием промышленных предприятий. Економіка і організація управління. 2009. Вип. 2(6). С. 50–60.
5. Алексеенко Н. В. Устойчивое развитие предприятия как фактор экономического роста. Економіка і організація управління: зб. наук. пр. Вип. № 3. Донецьк : ДонНУ, Каштан, 2008. С. 59–65.
6. Анохин С. Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях. Саратов : Саратов. гос. техн. ун-т, 2000. 40 с.
7. Апостолов А. О., Смирнова В. В., Информационное обеспечение развития предпринимательских структур. Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля. 2003. Вип. 11. С. 294–297.
8. Аранчій В. І., Удовиченко М. О. Інтегральні підходи до оцінювання економічної стійкості аграрних підприємств. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Полтава: ПДАА. 2012. Спецвипуск. С. 10–12.
9. Ареф'єва О. В., Городянська Д. М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення. Актуальні проблеми економіки. 2008. №8. С.83–90.

10. Атамас П. Й. Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит : галузевий аспект: монографія. : у 2-х т. Т. 1. Дніпропетровськ : Герда, 2013. 357 с.
11. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посібник. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
12. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента. М. : Финансы и статистика, 2000. 512 с.
13. Барановська С. П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : збірник наукових праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2012. С. 8–11.
14. Башнянин Г. І. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення. Економіка і суспільство. 2015. Вип. 1. С. 65–68, с.66
15. Белікова Т. В. Оцінка фінансового стану підприємств побутового обслуговування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 – економіка торгівлі та послуг. Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2006. 20 с.
16. Белінська Я. В., Биховченко В. П. Фінансова стабільність: сутність та напрями забезпечення. Стратегічні пріоритети: Науково-аналітичний щоквартальний збірник. 10/2010. N4. С. 57–67.
17. Беялов Т. Е., Олійник А. В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2016. № 12(2). С. 22-26.
18. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2009. 323 с.
19. Білоусова І. А., Барановська Т. В. Облікова політика в Україні : теоретичні засади формування та практика застосування. Житомир, ЖДТУ, 2003. 512 с.
20. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера. К.: Ника-Центр; Эльга, 1998. 480 с.

21. Бланк И. А. Энциклопедия финансового менеджера: В 4 т. Т. 1. Концептуальные основы финансового менеджмента. 2-е изд., стереотип. М. : Омега-Л, 2008. 447 с.
22. Близнюк О. П. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібною торгівлі: монографія. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2016. 253 с.
23. Боримська К. П. Варічева Р. В. Удосконалення підходів до аналізу оптимальності структури власного капіталу акціонерних товариств. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>
24. Брейли Р., Майер С. Принципы корпоративных финансов: учеб. для вузов, пер. с англ., науч. ред. Н. Н. Барышниковой. М. : Олимп-Бизнес, 1997. 977 с.
25. Бригхем Ю. Ф. Энциклопедия финансового менеджмента. М. : РАГС, 2007. 815 с.
26. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський інжиніринг як метод побудови стратегічно орієнтованої системи обліку. Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. 2014. Вип. Т. 10. С. 59–66.
27. Бруханський Р. Ф. Модернізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств : монографія. Д. : «Герда», 2013. С. 21–34.
28. Бугай В. З., Омельченко В. М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. Держава та регіони. 2008. № 1. С. 34–39.
29. Бурда А. І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. пр. Львів: РВВ НЛТУ України. 2009. Вип. 19.12. 336 с. С. 141–153.
30. Бурлачков В. Теоретичні основи грошово-кредитної політики та світова фінансова криза. Економіка України. 2009. № 2. С. 49–59.
31. Варваренко Г., Сінельник В. В. До питання визначення поняття «фінансова стабільність». Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2009. № 1. С. 52–61., с. 59

32. Василенко А. В. Менеджмент устойчивого развития предприятий: монография. К. : Центр учебной литературы, 2005. 648 с.
33. Ващенко Л. О. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України, 2005. 20 с
34. Видеке Б. Иванов Ю. Б. Система рациональной организации металлургического производства Х. : Изд-во «Основа», 1994. 174 с.
35. Викиданець І. В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ.
36. Власова Н. О. Діагностика фінансової кризи підприємств роздрібної торгівлі: монографія Харків: Харк. Держ. Університет харчування та торгівлі, 2007. 209 с
37. Волощук Л. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. Праці Одеського політехнічного університету. 2011. Вип. 2 (36). С. 329–334.
38. Вольська С. П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку. Серія Економічні Науки. 2015. № 10, частина 1. С. 178–181
39. Воронкова Т.Є. Сравнительная характеристика методов оценки кризисного состояния предприятий с приме(нением формул Э. Альтмана и А.А. Терещенко "Украина – Болгария – Европейский Союз: современное состояние и перспективы". Сборник материалов международной научно-практической конференции. Т. 1. Херсон - Варна: Херсон, ПП Вишемирский В.С., 2012. С. 60–64.
40. Гайдар С. М. Агрегатний підхід до оцінки фінансової стійкості торговельних підприємств [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/263>;

41. Галузіна С. М. Аспекти підвищення ролі учетно-аналитической інформації в системі управління організацією: монографія. СПб. : Знання, 2006. 392 с.
42. Гандзюк О. В. Інформаційне та організаційно-методичне забезпечення аналізу фінансової звітності. Інтелект XXI. № 2. 2017. С. 236-241. с. 238.
43. Герасимович І. А. Механізми та інструменти бухгалтерського і фінансового інжинірингу в управлінні підприємством. Облік і фінанси. 2017. №1 (75). С. 26–32
44. Геселева Н. В. Емерджентні властивості системи. Бізнес Інформ. 2013. № 7. С. 93–97. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_7_18
45. Глазунов В. Н. Аналіз фінансового стану підприємства. Фінанси. 2007. №2. С.26–29.
46. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія. К.: КНЕУ, 2012. 305 с.
47. Гончар В.І Г. Порівняння фінансової стійкості підприємств на основі найбільш поширених показників. Економіка та держава. 2015. № 10. С. 87–92.
48. Гончаров В. М., Навроцький А. А. Інвестиційні ресурси та їх економічне регулювання: монографія. Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2006. 204 с.
49. Городиська Н. А. Поняття інжинірингу та його значення у ринкових умовах господарювання. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» 2012. №727. С. 33–39
50. Гринів Б. В. Деякі проблеми методики аналізу фінансової стійкості підприємства. Вісник Львівської комерційної академії. Серія : Економічна. 2014. Вип. 44. С. 123–127.
51. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

52. Дєєва Н. М., Дедіков О. І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 328 с.
53. Докієнко Л. М. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств промисловості як необхідна передумова підвищення їх конкурентоздатності. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Зб. наук. праць. 2004. Вип. 4 (28). С. 76–90.
54. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства Вісник Хмельницького національного університету 2010, № 1, Т. 1 С. 23–27
55. Достоинства и недостатки системы «Галактика» [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.klerk.ru/soft/articles/2050/>
56. Дрига С. Г., Міщенко І. Д. Управління власним капіталом торговельних підприємств у кризових умовах господарювання. Проблеми економіки. №3. 2017 С. 164-169
57. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. М. : Аудит, 1998. 774 с.
58. Друри К. Производственный и управленческий учет. М. : ЮНИТИ, 2005. 476 с., с. 113
59. Еремейчук Р. А. Обоснование стратегии устойчивого развития предприятия. Економіка розвитку. 2002. № 2(22). – С. 56–60.
60. Євдокимов В. В. Облікова політика підприємства як чинник управління величиною фінансових результатів. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2008. № 3 (45). С. 77-87
61. Житний П. Системний аспект облікової політики. Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 1. С. 62–65.
62. Жукова Т.М., Кондратьева К.С. Современные особенности применения экономических моделей диагностики вероятности наступления банкротства юридических лиц // Вестник Пермского университета. Юридические науки. 2014. №. 1 (23). С. 197–205.

63. Загородній А. Г. Оцінювання ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні». ТНЕУ. Т. : Крок, 2010. С. 31–32.

64. Зайцев О. Н. Оценка экономической устойчивости промышленных предприятий (на примере промышленности строительных материалов): автореф. дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» Хабаровск, 2007. 23 с.

65. Захаркін О. О. Вартісно-орієнтоване управління інноваційною діяльністю підприємств: методологічні засади, світовий та вітчизняний досвід : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2015. 400 с.

66. Зеткина О. В. Об управлении устойчивостью предприятия. М. : Аудит, ЮНИТИ, 2003. 315 с

67. Ильясов Ф. Н. Репрезентативность результатов опроса в маркетинговом исследовании. Маркетинговые исследования в Украине. 2016. №5. с. 48–53

68. Іванов В. Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу): монографія. Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2005. 268 с.

69. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: навчальний посібник. Київ : Знання-Прес, 2000. 208 с

70. Івахненко В. М., Кириченко К. Г. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://wiki.kneu.edu.ua.](http://wiki.kneu.edu.ua;);

71. Казанова М. Облікова політика-2018: що потрібно підкоригувати [Електронний ресурс]. Бухгалтер 911. 2018. № 4. Режим доступу : https://i.factor.ua/ukr/journals/buh911/2018/january/issue-4/article-33112.html?utm_expид=.7YZnTvPwQKWpt2v10yesRw.0&utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

72. Калишенко В. О., Москалець К. М. Огляд та узагальнення методичних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://intkonf.org/kalishenko-vo-moskalets-km-oglyad-ta-uzagalnennya-metodichnih-pidhodiv-do-otsinki-finansovoyi-stiykosti-pidpriem>;

73. Кальченко О. Теоретичні аспекти формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2016. № 2. С. 320–326.

74. Киреева О.В. Проблемы информационного обеспечения процесса управления современными предприятиями. Управленческий учет. 2008. №7. С.37-44.

75. Кирейцев Г. Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета: Научный доклад. Изд. 2-е, перераб. и доп. Житомир: ЖГТУ, 2008. 76 с.

76. Ключ Ю. І. Вплив інноваційної привабливості підприємства на економічну стійкість його діяльності: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2011. 19 с.

77. Ковалев В.В., Ковалев Вит. В. Анализ баланса или как понимать баланс: Учеб. практ. пособие. М.: Проспект, 2008. 448с.

78. Ковалев Д., Сухорукова Т. Экономическая безопасность предприятия. Экономика Украины, 1998. № 5. С. 48–52, с.48.

79. Коваленко О. В. Особливості експрес-аналізу фінансового стану підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя, 2018. Вип. 3 (15). С. 89–93

80. Козлова О. С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. Молодий вчений. 2017. № 10. С. 914–918, с. 914

81. Козюк В. Монетарні аспекти розвитку поглядів на проблему забезпечення глобальної фінансової стабільності. Вісник НБУ. 2007. №4 (134). С. 34–39

82. Колодізев О. М., Нужний К. М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства. Науч.-техн. сб.: Коммунальное хозяйство городов. 2007. №78. С.238–243.
83. Концептуальна основа фінансової звітності підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009
84. Кореніцина Т. Моделювання фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств Економічний аналіз. 2012 рік. Випуск 11. Частина 2. 286–291
85. Коренченко Р. А. Общая теория организации: учебник для вузов. М. : Юнити – ДАНА, 2003. 286 с
86. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. К. : Знання, 2000. 378 с.
87. Корчагіна О. В. Економічна стійкість підприємства: види і структура [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=820>
88. Косарева І. П., Бут А. С. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. Молодий вчений. № 4. 2017 р. С. 678–682
89. Костирко Л. А. Аналіз потенціалу фінансової в системі управління вартістю підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2015. № 4 (221). 122 с.
90. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 90 с.
91. Кремень В. М., Щепетков С. Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2011. №1 (115). С. 107–115.
92. Кремень, В. М. Науково-методичні підходи до тлумачення сутності поняття “стійкість фінансової системи”. Dny vědy Praha : Publishing House “Education and Science” s.r.o, 2013. Р. 42–44.
93. Криштопа І. І. Стратегічний облік об’єднаного бізнесу: методологія, моделювання, організація : монографія. Кривий Ріг, 2016. 464 с.

94. Круш П. В., Якименко Р. А. Методики оцінки фінансової діяльності підприємства. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2015. № 16. С. 271–276
95. Курилова А. А. Современные концепции финансовой устойчивости в финансовом менеджменте. Карельский научный журнал. 2017. Т. 6. № 1(18). С. 70–73
96. Курочкін Д. В. Методи оцінки фінансової стійкості підприємства. Сучасна економіка 2011 № 1 с. 107–112.
97. Кутер М. И. Теория бухгалтерского учета ; 2-е изд., перераб, и доп. М. : Финансы и статистика, 2002. 640 с.
98. Лазоренко, В. В. Інформаційні технології оцінки фінансової стійкості підприємства. Економічний аналіз: зб. наук. Праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль : «Економічна думка», 2017. Том 27. № 2. С. 156-161.
99. Левицька С. О. Організація обліку діяльності суб'єктів як синергетичний процес інформаційного забезпечення їх менеджменту. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НУ«ОА», 2016. № 1(29). С. 133–139.
100. Ліндер Є. Еволюція моделей оцінки ймовірності банкрутства / Є. Ліндер // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки. 2016. № 1. С. 125–129.
101. Ловінська Л. Г. Облікова політика – інструмент організації бухгалтерського обліку. Наукові праці НДФІ. 2005. №4 (33). С. 195–205.
102. Ловінська Л. Г. Фінансова стійкість організацій як індикатор економічного потенціалу. Фінанси, облік і аудит. 2014. Вип. 1(23). 252 с.
103. Львівська К. А. Чинники і умови формування конкурентного середовища підприємств роздрібної торгівлі. Науковий вісник НЛТУ України. Вип 19.1. Львів, 2009. С. 232–237
104. Мазаракі А. А., Лігоненко Л. О., Ушакова Н. М. Економіка торговельного підприємства : підручник. К. : Хрещатик, 1999. 798 с.

105. Максимів Ю. В. Організаційні підходи до вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління відходами деревообробного виробництва. Вісник національного університету водного господарства та природокористування. Економіка : зб. наук. Праць. Рівне. 2011. Випуск 2 (54). С. 131–138.

106. Малинин К. Г. Устойчивость функционирования предприятия в рыночной экономике: автореф. дисс. ... канд. экон. наук. М.: МГАХМ, 1997. 21 с.

107. Мамонтова Н. А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): Автореф. дис. Інститут економічного прогнозування НАН України К.: Науковий світ, 2001. 17 с.

108. Маркін Ю. П. Економічний аналіз: керівництво. Москва: Видавництво «Омега-Л», 2011. 450 с.

109. Марцин В. С. Планування як основна складова процесу фінансової діяльності. Фінанси України. 2009. № 4. С.23

110. Маршал Джон Ф., Бансал Випул К. Финансовая инженерия. Полное руководство по финансовым нововведениям. Перевод с англ. М. : Инфра- М, 1998. 784 с.

111. Мельник Г. Г. Методи та моделі оцінки фінансової стійкості підприємств регіону в антикризовому управлінні. Економічний вісник Донбасу. 2011. № 3. С. 108–111

112. Меморандум по вопросам финансовой стабильности. Национальный банк Республики Казахстан [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.nationalbank.kz/?docid=853.](http://www.nationalbank.kz/?docid=853)]

113. Микитюк Н. Я. Обліково-аналітична інформація в системі управління. Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Випуск 3. №13. 2009. С. 92–95.

114. Мирошниченко Ю.В. Аналіз моделей прогнозування ймовірності банкрутства. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2015. № 3(1). - С. 129–136.

115. Міжнародного стандарт бухгалтерського обліку 37 «Резерви, умовні зобов'язання та умовні активи» від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051

116. Міжнародний стандарт фінансової звітності 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» від 01.01.1991 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_04

117. Мулик Я. І. Формування системи обліково-аналітичного забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2014. № 10. [Електронний ресурс] Режим доступу: file:///C:/Users/star/Downloads/Nvuuec_2014_1_21.pdf

118. Нагорна І. В. Аналіз методичних підходів оцінки фінансової стійкості підприємств. Детермінанти сучасного розвитку соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності: Матеріали III-ї Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (IC YESS 2014), м. Чернівці, 24-26 квітня 2014 року, Частина 2. 2014. С. 123–125.

119. Нагорна І. В. Специфіка фінансової стійкості торговельного підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. ХДУХТ. 2010. С. 336–343.

120. Нагорна І. В. Аналітичні засади оптимізації структури капіталу. Сучасні моделі, концепції та стратегії інноваційного розвитку країн світу та України: економіка, фінанси, право, системний аналіз: збірка тез доповідей XII наук.-практ. конф. молодих науковців, м. Київ, 23 березня 2012р. К: УДУФМТ. 2012. С. 210–211.

121. Нагорна І. В. Використання інструментів інжинірингу при оцінці фінансової стійкості підприємства. Стратегія розвитку України: економічний та

гуманітарний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 17 жовтня 2017 р. НАСОА, 2017. С. 174–176.

122. Нагорна І. В. Економіко-сутнісний вимір інформаційного забезпечення в аналітичній системі управління фінансовою стійкістю. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка» Випуск 1(49). Том 1. Ужгород. 2017. С. 188–192.

123. Нагорна І. В. Забезпечення фінансової стійкості підприємств торгівлі. Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект: збірка III Симпзіуму, м. Харків, 11 листопада 2010р. Х.: ХІФ УДУФМТ. 2009. С. 128–129.

124. Нагорна І. В. Інфляційні коригування фінансової звітності підприємств: методичні аспекти застосування. Сучасні економічні, соціальні та екологічні детермінанти активізації розвитку країни та її регіонів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Частина 2, м. Ужгород, 28-29 квітня 2017 р., УТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 131–133

125. Нагорна І. В. Інформаційне підґрунтя в управлінні фінансовою стійкістю підприємств торгівлі. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 30-31 березня 2017 р., ХНЕУ, 2017. С. 495–496. (0,18 друк. арк.).

126. Нагорна І. В. Матриці динаміки коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості. Концепції, стратегії та напрями розвитку Української держави: економіка, фінанси, право: збірка тез наук.-практ. конф., м. Київ, 28 вересня 2012 р. К: УДУФМТ. 2012. С. 192–193.

127. Нагорна І. В. Методологічні основи аналізу фінансової стійкості підприємств. Трансформація фінансових відносин в умовах економічної глобалізації: збірка тез доповідей IV Симпозіуму, м. Харків, 10 листопада 2011р. Х.: ХІФ УДУФМТ. 2011. С. 212–214.

128. Нагорна І. В. Об'єкти обліку, що формують показники агрегатів оцінки фінансової стійкості. Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії

і практики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 28 жовтня 2016 р. X. : ХДУХТ, 2016. С. 95–96.

129. Нагорна І. В. Облікова політика щодо умовних об'єктів (активи і зобов'язання) за МСБО. Трансформаційні перетворення обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах євроінтеграційних процесів: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 листопада 2016р. К. :КНЕУ, 2016. С. 223–226..

130. Нагорна І. В. Облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства. Економіка та суспільство. Електронне наукове фахове видання. Випуск 3. Веб-сайт журналу: www.economyandsociety.in.ua. Мукачєво. 2016. С. 534–537.

131. Нагорна І. В. Основні чинники впливу на фінансову стійкість роздрібних мереж. Розвиток фінансових відносин в умовах трансформаційних процесів: матеріали II Симпозіуму, м. Харків, 10 грудня 2009 р. X.: ХІФ УДУФМТ, 2009. С. 364–365.

132. Нагорна І. В. Резерви підприємства як інструмент підвищення фінансової стійкості. Вісник ДонНУЕТ. Донецьк. 2010. С. 114–118.

133. Нагорна І. В. Формування інформаційного забезпечення аналітичних процедур. Інституційно-організаційні аспекти фінансової політики в умовах розбудови суспільства соціальної справедливості: матеріали VI Урочистого Симпозіуму з нагоди 70-річчя Харківського інституту фінансів УДУФМТ, м. Харків, 14 листопада 2013 р. X.: ХІФ УДУФМТ, 2013. с. 229–230

134. Нагорна І. В. Функції фінансової стійкості підприємства. Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: збірка матеріалів IV Міжнародного Форуму молодих вчених, м. Харків, 12 травня 2010 р. X.: ХНТУСГ імені Петра Василенка. 2010. С. 258–259.

135. Нагорна І. В. Функціональний аспект фінансової стійкості підприємства. Інноваційні технології підготовки фахівців за спеціальностями «Облік і аудит» та «Фінанси»: збірка Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 28-29 жовтня 2010р. X.: ХДУХТ. 2010. С. 220–222.

136. Нагорна І.В. Аналіз фінансової стійкості підприємства: теоретичний огляд. Управління економічним потенціалом підприємства: збірка тез доповідей II Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 15 жовтня 2010 р. Х.: ХДУХТ. 2010. С. 92–93.

137. Недосекін С. В., Іванов М. А. Фінансовий стан підприємства: сутність та організація в сучасних умовах [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.rgazu.ru/db/vestnic/2011% 281% 29/economics/020.pdf](http://www.rgazu.ru/db/vestnic/2011%281%29/economics/020.pdf)

138. Некрасенко Л. А., Гнилосир І. М. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання. Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. № 3. С. 118–122.

139. Обушак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 9. С. 92

140. Олейник А. Б. Экономическая устойчивость предприятия в современных условиях [Электронный ресурс]: Режим доступа: [http://www.dissercat.com/content/ekonomicheskaya-ustoichivost-predpriyatii-v-sovremennykh usloviyakh](http://www.dissercat.com/content/ekonomicheskaya-ustoichivost-predpriyatii-v-sovremennykh-usloviyakh).

141. Оспіщев В. І., Нагорна І. В. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. ХДУХТ. 2009. С. 218–223.

142. Оспіщев В. І., Нагорна І. В. Фінансова стійкість як економічна категорія. Оптимізація наукових досліджень – 2009: збірка наук. праць, Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2009. С. 90–93.

143. Отенко І. П., Чепелюк М. І. Формування інформаційного простору підприємств у міжнародному бізнес-середовищі. Бізнес Інформ. 2016. № 9. С. 236–240

144. Пантелійчук Л. Облікова політика підприємства. Праця і зарплата. 2002. № 3. С. 20.

145. Пархоменко О. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації: автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.02. Економіка та управління науково-технічним прогресом. Київ, 2006. 24 с.;

146. Перетяцько А. В. Дослідження сутності поняття економічна стабільність промислового підприємства. [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Suek/2011_3/Peret.pdf.

147. Петрук О. М. Облікова політика підприємства як елемент регламентації бухгалтерського обліку. Магістеріум. 2004. Вип. 14: Економічні студії. С. 14–17

148. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Наукове видання. Харків: Вид. ХНЕУ, 2007. 276 с.

149. Поддєрьогін А. М., Наумова Л. Ю Фінансова стійкість підприємств в економіці України : монографія. К. : ХНЕУ, 2011 14 с. , с. 14

150. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2002 № 147 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02>.

151. Полонский А. Н., Садэков А. А., Гасило Є. А. Планирование деятельности предприятий торговли. Донецьк : ДонГУЕТ, 2004. 233с.

152. Правдюк Н. Л. Якість облікової інформації: сутність та методика оцінки. Облік і фінанси. 2016. № 2. С. 57–64. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_2_10

153. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-ХІУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

154. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0817-18>

155. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: Наказ

- Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73: [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
156. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія. Тернопіль: Економічна думка, 1999. 424 с.
157. Пшик Б. І. Фінансова стабільність: сутність та особливості прояву. Вісник СевНТУ. Серія «Економіка і фінанси». 2015. № 138. С. 91–96
158. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. М. : ИНФРА-М, 1999. 480 с.
159. Рапопорт Б. М., Скубченко А. И. Инжиниринг и моделирование бизнеса. М.: Тандем, 2001. 240 с.
160. Родионова В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. М.: Перспектива, 2009. 98 с., с. 42
161. Родионова В. М., Федотова М. А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. М. : Перспектива, 2009. 98 с.
162. Рожелюк В. М. Організація бухгалтерського обліку діяльності переробних підприємств: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2013. 488 с.
163. Рощин В. И. Экономическая устойчивость предприятий и реализация их экономических интересов [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/ekonomicheskaya-ustoichivost-predpriyatii-i-realizatsiya-ikh-ekonomicheskikh-interesov>.
164. Русак Н. А., Русак В. А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования : Справочное пособие. Мн.: Высшая школа, 2005. 231 с.
165. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Минск: Новое знание, 2002. 704 с.
166. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Мн. : Перспектива, 1997. 498 с
167. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчальний. посібник. 4-е вид., випр. і доп. К. : Знання, 2005. 662 с.

168. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. К : Знання, 2007. 668 с.
169. Сарапіна О. А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення. Вісник аграрної науки Причорномор'я. Випуск 2. 2012. С. 47–58
170. Саркісян Л. Г., Казакова О. Б. Організація роздрібної торгівлі. Донецьк : ДонДУЕТ, 2004. 50 с.
171. Сейсебаєва Н. Г. Методи аналізу і прогнозування банкрутства підприємств. Молодий вчений. 2016. № 11. С. 678–681
172. Селезнева Н. Н. Ионова А. Ф. Финансовый анализ. Управление финансами. М. : ЮНИТИ, 2003. 639 с.
173. Синькевич Н. І., Арсеньєва М. Експрес-аналіз балансу як інструмент швидкого отримання інформації про фінансовий стан підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua>;
174. Сімах Ю. А. Визначення поняття конкурентостійкості підприємства. Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Серія «Економічні науки». Т. X. 2007. № 1. С. 12–16.
175. Склярова А. Ю., Канивец Е. П. Анализ существующих моделей прогнозирования вероятности банкротства предприятия (на примере ПАО Киевская фабрика «Рошен»). Электронный ресурс. Режим доступа: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjE8qSB4M3gAhXvwqYKHZ27BowQFjAAegQIAhAC&url=http%3A%2F%2Fjvestnik-sss.donnu.edu.ua%2Farticle%2Fdownload%2F952%2F969&usg=AOvVaw2M16-yGcLgl BLtCg4vU2O>
176. Скрипник М. І. Причини банкрутства підприємств: неефективний менеджмент чи обліково-фінансова безграмотність?. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2017. Вип. 27(3). С. 123–126

177. Соболев В. О. Дослідження класифікації типів та форматів роздрібних торговельних підприємств. Вісник ДонНУЕТ. №4 (40). Донецьк, 2008. с.166–173
178. Сокол О. Г. Дослідження впливу чинників на економічну стійкість сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. – 2008. № 1. С. 21–25
179. Соколова А. І. Аналіз методичного інструментарію антикризового управління підприємством. Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (економічні науки). Х.: НТУ „ХПИ”. 2017. № 24(1246).С. 31–34
180. Старков С. Ошибки маркетинговых исследований. Маркетинговые исследования в Украине.2016. №5. с. 36–46, с. 38
181. Стефанишин О. Б. Дослідження особливостей складу та структури капіталу торговельної сфери. Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_2_28
182. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління підприємстві: монографія. 2-ге вид., без змін. К.: КНЕУ, 2006. 268 с.
183. Терещенко О. О. Дискримінанта модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. Економіка України. 2003. № 8. С. 38-45
184. Тищенко О. М., Норік Л. О. Моделювання оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства. Проблеми економіки та управління. 2009. № 640. С. 406 – 415
185. Ткач В. И., Шумейко М. В. Инжиниринговый бухгалтерский учёт: становление и развитие теории. Международный бухгалтерский учёт. 2013. №46(292). С. 2–8.
186. Турило А. М., Агапова А. В. Теоретико-методологічні засади визначення сутності і оцінки категорії «економічний стан підприємства. Актуальні проблеми економіки: Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. 2010. № 9. С. 160–164.
187. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К. : Знання, 2012. 815с.

188. Удовиченко М. О. Теоретичні аспекти економічної стійкості сільськогосподарських підприємств. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Полтава: ПДАА. 2011. Вип. 3. Т. 2. С. 149–152.

189. Унковська Т. Є. Системне розуміння фінансової стабільності: розв'язання парадоксів. Економічна теорія. 2009. № 4. С. 14–33

190. Фоміна О. Облік в управлінні підприємством. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. [Електронний ресурс]. 2010. № 2. С. 113-120. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2010_2_11

191. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навчальний посібник. К. : Ніка-Центр, 2002. 359 с.

192. Філонич О. М., Дряпа Я. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства. Економіка і регіон. № 1 (32). 2012 С. 199–202

193. Харламова О. В. Методика трансформації обліково-звітної інформації щодо капіталу та зобов'язань при складанні МСФЗ-звітності Економіка і регіон. 2015. № 3. С. 83–87. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_3_16

194. Харчук Ю. Ю. Облікова політика та її вплив на фінансову стійкість вищих навчальних закладів державної та комунальної власності в Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. Випуск 26. С. 124–129.

195. Хеддервик К. Финансовый и экономический анализ деятельности предприятий. М. : Финансы и статистика, 1996. 192 с., 132 с.

196. Хелферт Э. Техника финансового анализа: пер. с англ. Э. Хелферт; под ред. Белых Л. П. М. : Аудит; ЮНИТИ, 1996. 663 с.

197. Хиггинс Р.С. Финансовый анализ: инструменты для принятия бизнес-решений. М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2007

198. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2002. 359 с

199. Цямрюк Ю. С. Зміст економічної стійкості підприємства та методи її аналізу [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://suiai.edu.ua/projects/icmiu-ier/download/conference-2009-section-2-1-tsyamryuk_yus-report.doc.
200. Чепка В. В. Фінансова стійкість: сутність та фактори впливу. Економіка і суспільство. 2017. С. 649–655
201. Чепка В. В. Матяш О. К. Фінансова стійкість: сутність та фактори впливу. Економіка і суспільство. 2017. С. 649–655
202. Чмир Т. С. Експрес-аналіз рівня фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] матеріали Двадцять дев'ятих економіко-правових дискусій. Режим доступу: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2481/>
203. Чумак О. В. Зобов'язання у системі управління залученим капіталом: обліково-фінансовий вимір. Соціально-економічний розвиток системи фінансів і управління в інформаційному середовищі: проблеми, ефективність, перспективи : матеріали ІХ Симпозіуму, 25 лист. 2016 р. Харків : ХІФ КНТЕУ, 2016. С. 389–390
204. Чумак О. В. Інформаційне підґрунтя управління кредитними ресурсами. Трансформаційні перетворення обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах євроінтеграційних процесів: матеріали ІV Міжнар. наук.-практ. конф., 25 лист. 2016 р. Київ : КНЕУ, 2016. С. 133–136
205. Чумак О. В., Нагорна І. В. Емерджентність економічної та облікової політики в управлінні фінансовою стійкістю підприємства. Економічний простір: Збірник наукових праць. Дніпро: ПДАБА, 2018. № 140. С. 145-156.
206. Чумак О. В., Нагорна І. В. Механізм інжинірингу при формуванні інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості підприємства. Бізнес-інформ. 2017. №12-2017. С. 359–364.
207. Чумак О. В., Нагорна І. В. Організаційні особливості торговельних процесів як підґрунтя аналітичних досліджень. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. УДУФМТ. 2011. №5 С. 86–92.
208. Чумак О. В., Нагорна І. В. Теоретический обзор методического инструментария оценки финансовой устойчивости предприятия. Управление в

социальных и экономических системах: сборник тезисов XX Международной научно-практической конференции, г. Минск, 20 мая 2011 г. Минск: МИУ. 2011г. С. 234–236.

209. Чумак О. В., Нагорна І. В. Фінансова стійкість в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства. Фінансова безпека аграрного бізнесу: збірка тез доповідей Всеукраїнської конференції, м. Житомир, 22-23 жовтня 2014 р. Житомир: ЖДТУ, 2014. С. 48–49.

210. Чупров С. В. Развитие научных воззрений об устойчивости экономических систем в исторической ретроспективе. Историко – экономические исследования. 2013. Т. 14, № 1

211. Шатунова Т. О. Діагностика економічної стійкості машинобудівного підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2010. 19 с.

212. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. К. : Знання-прес, 2003. 444 с.

213. Шифріна Н. І. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук. ст. Х.: УДАЗТ, 2011. № 35. С. 191–194.;

214. Школьник І. О., Діденко І. В., Гаврищенко О. С. Таксонометричний підхід в оцінюванні фінансової стійкості підприємств цукрової галузі. Бізнес Інформ. 2018. №5. С. 358–366.

215. Шнейдман Л. З. Учетная политика предприятия: формирование и реализация. Бухгалтерский учет. 1995. №1. С. 52–57

216. Шпіка П. Питання фінансової стабільності в центральних банках. Банки та банківські системи. 2007. № 3. С. 4–15.

217. Энтони Р. Учет: ситуации и примеры: пер. с англ. Р. Энтони, Дж. Рис; под ред. и с предисл. А. М.Петрачкова. М. : Финансы и статистика, 1993. 560 с.

218. Янковець Т. М. Порівняння сучасних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства: закордонний та вітчизняний досвід. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 20. - С. 58–62, с. 62

219. Altman E. I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*. 1968. Vol. 23. No. 4. С. 589–609

220. Beyer, A., Cohen, D., Lys, T., Walther, B., 2010. The financial reporting environment: review of the recent literature. *Journal of Accounting and Economics* 50, 296–343

221. Crockett A. The Theory and Practice of Financial. GEI Newsletter Issue. Global Economic Institutions. [Electronic resource]. Mode of access: <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm>

222. Financial stability. Czech National Bank [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.cnb.cz/en/financial_stability/

223. FitzPatrick P. (1932). A comparison of ratios of successful industrial enterprises with those of failed companies. *The Certified Public Accountant*, October: 598–605

224. Foot M. What is financial stability and how do we get it?. [Electronic resource]. Mode of access: <http://www.fsa.gov.uk/Pages/Library/Communication/Speeches/2003/sp122>.

225. Hope, O. 2003. Accounting policy disclosures and analysts' forecasts. *Contemporary Accounting Research* 20, 295–321

226. Leuz, C., and P. Wysocki. 2016. The economics of disclosure and financial reporting regulation: Evidence and suggestions for future research. *Journal of Accounting Research*, forthcoming. The University of Chicago, Booth School of Business. P.133

227. Merwin, C. (1942). Financing small corporations in five manufacturing industries, 1926–1936. New York: National Bureau of Economic Research.

228. Nagorna I. V. Formation of indicators ensure the financial sustainability of the enterprise. *Wirtschaft und Management: Theorie und Praxis: Sammelwerk der*

wissenschaftlichen Artikel. Vol. 1. Verlag SWG imex GmbH. Nurnberg, Deutschland, 2014. 323–328 p

229. Padoa-Schioppa T. Central banks and financial stability: exploring a land in between: Paper presented at the Second ECB Central Banking Conference «The transformation of European financial system» Frankfurt on Main. October, 2002.

230. Savchenko I., Nagorna I. The evaluation of methodological aspects of the trade enterprises financial stability analysis. Accounting theory and practice. Vol. 17–18. Vilnius. 2018. 85–96 p.

231. Schinasi G.J. Safeguarding financial stability: theory and practice. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2005. 89 p

232. Smith, R., Winakor, A. (1935). Changes in Financial Structure of Unsuccessful Industrial Corporations. Bureau of Business Research. Urbana: University of Illinois Press, Bulletin N51

233. Stigler, G. J. Essays in the History of Economics. Chicago : University of Chicago Press, 1965. 391 p., c. 51

234. Taffler R. J. Going, going, gone – four factors which predict// Accountancy. – March 1977, p.50-54; Agarwal, V., and Taffler, R., 2008. Comparing the performance of market-based and accounting-based bankruptcy prediction models. Journal of Banking and Finance 32, P. 1541–1551.

Додатки

Додаток А

Визначення поняття «фінансова стабільність» у наукових джерелах

№	Автор	Визначення
1	2	3
1	В. Н. Глазунов [45]	комплексна категорія, яка характеризує стан, структуру та напрями використання фінансових ресурсів підприємства, здатність його виконувати свої зобов'язання, а також ступінь захищеності капіталу від фінансових ризиків та можливість забезпечувати розширення діяльності без збільшення залежності від зовнішніх джерел фінансування
2	В. С. Марцин [109]	визначається сукупністю економічних відносин, що забезпечують умови збереження абсолютної або нормальної фінансової стійкості підприємства при контрольованій фінансовій рівновазі та одночасно спроможність до стійкого економічного зростання при врахуванні найбільш вагомих зовнішніх чинників
3	Б. І. Пшик [157]	це стійкий стан фінансової системи країни, що дає змогу забезпечити безперебійне здійснення розрахунків в економіці, високий рівень довіри до фінансово-кредитних установ, відсутність надмірної волатильності фінансових ринків, ефективний розподіл фінансових ресурсів та можливість управління фінансовими ризиками, а також запас міцності у фінансовій системі, що дає змогу протистояти негативним економічним шокам у майбутньому та запобігати їх негативному впливу на економіку.
4	G.J. Schinasi [231, с. 18.]	стан фінансової системи, з якого вона не переходить в стан фінансової кризи при будь-яких шоківих впливах на економіку.
5	A. Crockett [221]	це відсутність нестабільності, ситуації, в якій економічна діяльність перебуває під негативним впливом коливань цін на фінансові активи або існує нездатність фінансових установ виконувати взяті на себе зобов'язання
6	M. Foot [224]	Фінансова стабільність визначається: а) грошовою стабільністю; б) рівнем зайнятості населення, близьким до нормальної норми зайнятості в економіці; в) довірою економічних суб'єктів до фінансових установ і ринків; г) відсутністю відносних коливань цін на реальні чи фінансові активи.
7	[222]	ситуацію, коли фінансова система діє без серйозних вад або небажаних впливів на поточний і майбутній розвиток економіки в цілому, що засвідчує високий ступінь стійкості (resilience) системи до потрясінь

Продовження додатку А

1	2	3
8	[112]	відсутність диспропорцій в економіці, що можуть призвести до корекції фінансових ринків, розгортання системної кризи та падіння спроможності фінансових інститутів забезпечувати безперебійне функціонування фінансової системи й підтримувати ділову активність реального сектору економіки.
9	В. Бурлачков [30]	стійкість фінансових ринків і фінансових інститутів, зокрема наявність на ринку достатнього обсягу ліквідності та рівня капіталу фінансових установ для покриття можливих втрат.
10	Т. Є. Унковська [189, с. 26]	непокриті фінансові потреби підприємства в момент часу для фінансування його ефективної операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відповідно до заданої економічної стратегії.
11	Я. В. Белінська, В. П. Биховченко [16]	національної економіки може бути визначена як такий режим її функціонування, коли вона перебуває в динамічному стані фінансової рівноваги, тобто в разі екзогенних або ендогенних шоків її відхилення від рівноваги залишається у заданих межах і вона здатна повернутися в режим фінансової рівноваги.
12	О. С. Філімоненков [191, с. 304]	Стан підприємства, коли обсяг його майна та активів достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним.
13	М. Я. Коробов [86, с. 354]	Відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану.
14	Н. А. Мамонтова [107, с. 7]	Стан підприємства, при якому забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва та реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва.
15	В. М. Родионова, М. А. Федотова [161., с. 13]	Стан підприємства, фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.
16	Н. Н. Селезнева, А. Ф. Ионова [172]	Стан активів та пасивів підприємства, що гарантує постійну платоспроможність.
17	Дж. Ф. Маршалл, В. К. Бансал [110]	Вони розглядають фінансові нововведення і тенденції, що намічаються при цьому як зовнішні чинники й умови фінансової стабільності підприємства. На думку даних авторів, прогноз очікуваних значень фінансових показників і допустимих діапазонів їх варіації має перш за все орієнтуватися на нові фінансові продукти. При цьому велика увага приділяється технологіям забезпечення фінансової стійкості.

Продовження додатку А

1	2	3
18	К. Друри [58]	Оцінка фінансової стабільності підприємства визначається його фінансовою незалежністю. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежності від кредиторів й інвесторів.
19	Ю. С. Цал-Цалко [198, с. 315]	Стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність.
20	Г. В. Савицкая [166, с. 187]	це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у постійно змінюваному внутрішньому та зовнішньому середовищах, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику.
21	К. Хеддервик [195, 132 с.]	фінансова стабільність у довгостроковому плані характеризується співвідношенням власних і позикових коштів, тобто фінансова стійкість підприємства визначається його фінансовою незалежністю.
22	В. Козюк [81]	такий розвиток фінансового сектору, який би сприяв довгостроковому зростанню глобальної економіки в цілому, забезпечив безперешкодне фінансування дефіцитів платіжних балансів із приватних джерел, створив рамкові умови для запобігання кризовим ситуаціям у фінансово-банківській і валютно-курсовій сферах».
23	Т. Padoa-Schioppa [229]	комплексне поняття, як «стан, за якого фінансова система спроможна витримувати порушення, при цьому не допускаючи кумулятивних процесів, які зможуть завдати шкоду заощадженням для інвестування й обробки платежів в економіці».
24	П. Шпіка [216]	процес, що включає достовірну оцінку фінансових ризиків та ефективну систему управління ними.
25	Г. Варваренко, В. В. Сінельнік [31, с. 59]	якісна динамічна характеристика здатності економічної системи до ефективної трансформації фінансових ресурсів та ризиків при інвестиційно-інноваційній спрямованості використання грошових коштів за ефективного виконання своїх функцій та здатності забезпечувати цілеспрямований розвиток реального сектора економіки, поглинаючи вплив негативних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

Додаток Б

Визначення поняття «економічна стійкість» у наукових джерелах

№	Автор	Визначення
1	2	3
1	В. В. Чепка, О. К. Матяш [201]	комплексне поняття, що пов'язане зі здатністю зберігати цілісність та рівновагу в умовах негативних та позитивних впливів різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів завдяки ефективному використанню ресурсів підприємства.
2	Н. В. Алексеенко [5]	Стан його матеріальних, економічних і трудових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризиків
3	О. Н. Зайцев [64]	Такий стан підприємства, при якому зберігається здатність ефективного функціонування і стабільного прогресивного розвитку при негативних впливах зовнішнього середовища
4	С. Н. Анохин [6]	Такий рівноважний стан промислового підприємства, при якому економічні й управлінські рішення здатні регулювати основні чинники стійкого положення підприємства: управління, виробництва, фінансів, персоналу і стратегії в заданих межах ризику
5	О. М. Колодізев, К. М. Нужний [82]	Стан рівноваги або здатність повертатися в цей стан відкритої соціально-економічної системи (підприємство), після того як мало місце виведення з цього стану зовнішніми й внутрішніми збурюючими впливами за рахунок ефективного використання усіх видів ресурсів з подальшою спроможністю забезпечувати оптимальний процес їх поповнення
6	Ю. А. Сімах [174]	Це потенційні можливості підприємства повернутися у стан рівноваги, в якому підприємство має позитивну динаміку функціонування, або не виходить за межі встановлених границь
7	В. З. Бугай, В. М. Омельченко [28]	Здатність підприємства поглинати зовнішні й внутрішні дестабілізуючі фактори через ефективне застосування своїх ресурсів за рахунок використання і вдосконалення економічного потенціалу

Продовження додатку Б

1	2	3
8	А. В. Василенко [32]	Здатність системи зберігати свій працездатний стан щодо досягнення запланованих результатів за наявності різних мінливих впливів
9	Б. Видеке, Ю. Б. Иванов [34]	Здатність системи зберігати рух за означеною траєкторією, тобто дотримуватись визначеного режиму функціонування
10	Р. А. Коренченко [85]	Здатність підприємства до самозбереження, тобто раціонального використання резервів підприємства у часі, що дають можливість протистояти впливові зовнішніх факторів
11	В. Л. Иванов [68]	Здатність економічної системи не відхилятися від свого стану (статистичного або динамічного) при різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливах за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів.
12	О. В. Ареф'єва, Д. М. Городянська [9]	Сукупність взаємообумовлених та взаємопов'язаних складових, які за будь-яких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування
13	А. І. Бурда [29]	Системне явище, яке виступає індикатором відхилень від потенційно можливого конкурентного стану на певному етапі життєдіяльності підприємства
14	Р. А. Еремейчук [59]	Така організація його виробничо-господарської діяльності, що дає змогу забезпечити стабільні техніко-економічні показники з позитивною динамікою й ефективно адаптуватися до збурювань навколишнього й внутрішнього середовища
15	К. Г. Малинин [106]	Адекватність системи середовищу, як зовнішньому, так і внутрішньому, що передбачає знаходження параметрів системи в деякому допустимому околі, що забезпечує її функціонування і розвиток
16	Д. Ковалев, Т. Сухорукова [78]	Його фінансовий стан, господарська діяльність якого забезпечує в нормальних умовах виконання всіх його зобов'язань перед працівниками, іншими організаціями, державою, завдяки достатнім доходам і відповідності доходів та витрат

Продовження додатку Б

1	2	3
17	О. В. Корчагіна [87]	Зовнішній прояв внутрішньої структури підприємства. Для підвищення стійкості підприємства до впливу різних факторів, необхідно, перш за все, удосконалити саме підприємство. Більш стійким є такий його стан, який, при рівних зовнішніх впливах і внутрішніх зрушеннях, схильний до менших змін та відхилень
18	В. И. Роцин [163, с.5]	Стан динамічного розвитку господарюючого об'єкта, коли характеризують його соціально-економічні параметри при будь-яких збуреннях зовнішньої і внутрішньої середовищ зберігаючи положення економічної рівноваги
19	А. Б. Олейник [140, с.4]	Здатність відновлювати первісний або приймати новий стійкий стан після припинення дії збурень зовнішнього і внутрішнього середовищ. В рамках даного підходу підкреслюються відмінності економічної стійкості підприємства від інших суміжних економічних категорій: на відміну відсталого розвитку вона не є процесом, а на відміну від економічної рівноваги – не є станом
20	О. В. Зеткіна [66, с.128]	забезпечення рентабельної виробничо-комерційної діяльності за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів і управління підприємством, забезпечення стійкого фінансового стану за рахунок поліпшення структури активів, а також стабільного розвитку потужності підприємства і соціального розвитку колективу при самофінансуванні
21	Ю. С. Цямрюк [199]	Рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, що забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення стійкого економічного росту в тривалій перспективі з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників»
22	О. Г. Сокол [178]	Такий рівень розвитку усіх структурних елементів виробництва, при якому забезпечується оптимальне використання їхніх потенціалів, незалежно від впливу зовнішніх і внутрішніх чинників

Продовження додатку Б

1	2	3
23	М. О. Удовиченко [188]	Комплекс властивостей організаційної, інноваційної, логічної, виробничої, фінансово-кредитної діяльності з урахуванням їхньої взаємодії і взаємовпливу, а також кількість продукції, що випускається, та її новаторські властивості, науково-технічну розвиненість матеріальної бази, стабільність всього спектра ресурсного забезпечення, розвиненість кадрового і інтелектуального потенціалів, наявність інноваційного менеджменту
24	В. М. Гончаров, А. А. Навроцький [48]	Постійний рух грошових засобів і наявність земельних, матеріально-технічних, трудових і фінансових ресурсів, які забезпечують платоспроможність та розширене відтворення підприємства
25	В. І. Аранчій, М. О. Удовиченко [8]	Забезпечення його рентабельної виробничо-комерційної діяльності за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів і управління підприємством, стійкого фінансового стану за рахунок поліпшення структури активів, а також стабільного розвитку потужності підприємства і соціального розвитку колективу при самофінансуванні в умовах динамічного розвитку зовнішнього середовища.

Додаток В

Визначення поняття «фінансова стійкість» у наукових джерелах

№	Автор	Визначення
1	2	3
1	Ю. П. Маркін [108, с. 419]	фінансова стійкість підприємства означає його фінансову незалежність і відповідність активів та зобов'язань до фінансових та управлінських цілей
2	С. В. Недосекін, М. А. Іванов [137]	здатність управління функціонувати та розвиватися для підтримки балансу активів і пасивів в нестабільному внутрішньому і зовнішньому середовищі, яке гарантує стійку платоспроможність, інвестиційний інтерес та допустимий рівень ризику
3	Д. В. Курочкін [96]	баланс фінансових потоків, наявність коштів, які дозволяють підприємству зберігати свою активність в нестабільних умовах внутрішнього і зовнішнього середовища, а також наявність кредитів на мінімальному рівні ризику для власників
4	Г. В. Савицкая [165]	здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику
5	Н. А. Мамонтова [107]	економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва»; «...свідчить про забезпеченість підприємства власними фінансовими ресурсами, рівень їх використання, напрями розміщення»
6	Т. В. Донченко [54, с. 25]	якісною характеристикою його фінансового стану і характеризується як здатність підприємства ефективно функціонувати та розвиватися, відзначається достатнім рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами та ефективністю управління ними, що забезпечує його платоспроможність, прибутковість та рентабельність

Продовження додатку В

1	2	3
7	Л. О. Ващенко [33]	фінансова стійкість – це один із фінансових станів підприємства що стає можливий лише за наявності конкретних видів, кількості та якості ресурсів, які є необхідними і достатніми для досягнення поставленої мети.
8	Т. В. Белікова [15]	це відсутність дебіторських і кредиторських заборгованостей, своєчасний розрахунок за своїми зобов'язаннями та використання виключно власних коштів для примноження активів установи.
9	О. М. Тищенко, Л. О. Норік [184, с. 408]	це властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але й функціонувати та розвиватися
10	Т. Кореніцина [84, с. 286]	фінансова-економічна стійкість торговельного підприємства - це збалансоване співвідношення між основними джерелами фінансування господарської діяльності, що дозволяє забезпечувати основні операційні процеси, ефективно використовувати матеріальні ресурси, формувати прибуток від основної діяльності та високий рівень рентабельності, зберігати високий рівень конкурентоспроможності та платоспроможності в умовах невизначеного середовища з метою забезпечення подальшого розвитку та внутрішньої рівноваги.
11	В. В. Ковалев, Віт. В. Ковалев [77]	Здатність підприємства підтримувати цільову структуру джерел фінансування
12	Н. В. Алексеенко [4]	стан його матеріальних, економічних і трудових ресурсів їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу за збереження платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризиків
13	Ю. А. Сімах [174, с. 12]	як потенційні можливості підприємства повернутися у стан рівноваги, в якому підприємство має позитивну динаміку функціонування або не виходить за межі встановлених границь
14	Л. Г. Ловінська [102, с. 252]	являє собою певний стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність
15	Л. А. Костирко [89, с. 122].	Л. А. Костирко розкриває значення фінансової стійкості як інтегральну характеристику здатності підприємства як системи трансформувати фінансові ресурси з максимальною економічною вигодою і мінімальним ризиком

Продовження додатку В

1	2	3
16	Г. О. Крамаренко [90, с. 90].	Г.О. Крамаренко стверджує, що фінансова стійкість – це такий економічний стан підприємства, за якого платоспроможність зберігає тенденцію до стійкості, а співвідношення власного та позикового капіталу перебуває у межах, що забезпечують платоспроможність
17	А. М. Поддєрьогін, Л. Ю. Наумова [149, с. 14]	такий його стан, що дає змогу за рахунок власних і позикових коштів забезпечити поточну виробничу діяльність та інвестиційно-інноваційний розвиток підприємства, зберігаючи темпи приросту власного капіталу, платоспроможність та кредитоспроможність
18	В. В. Чепка [200]	На нашу думку, варто розглядати фінансову стійкість як комплексне поняття, в якому відображається стабільний фінансовий стан підприємства, за якого ефективно формуються, розподіляються та використовуються фінансові ресурси, забезпечуються фінансова автономія, платоспроможність, дохід
19	М. Д. Білик [18, с. 323]	як такий стан його фінансових ресурсів, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення
20	Б. І. Пшик [157]	такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику
21	К. П. Боримська, Р. В. Варічева [23]	здатність підприємства здійснювати основну й інші види діяльності безперебійно, не зважаючи на ризики й зміни в середовищі бізнесу, які можуть відбуватися в процесі господарської діяльності підприємства
22	В. М. Івахненко [69]	збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного і залученого капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів унаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами
23	Ю. М. Тютюнник [187]	здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику

Продовження додатку В

1	2	3
24	В. М. Родионова [160, с. 42]	це наявність власних оборотних коштів, їх збереження, співвідношення між власними і позиковими обіговими коштами, які характеризують ступінь фінансової стійкості підприємства, його становище на фінансовому ринку, можливості додаткової мобілізації фінансових ресурсів за допомогою випуску цінних паперів
25	М. Я. Коробов [86]	це розміщення фінансових ресурсів підприємства, а також відповідність параметрів діяльності підприємств критеріям позитивної характеристики фінансового стану

Додаток Д
Досліджені торговельні підприємства м. Харкова та Харківської області

№ з/п	Об'єкти дослідження	Вид діяльності	Кількість працюючих	Юридична адреса
1	2	3	4	5
1	Магазин № 507 «АТБ-Маркет»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 55 до 90	61195, м. Харків, Гвардійців-Широнінців, 102 А Телефон: +380 (57) 778-99-27
2	Фрешмаркет «Брусничка»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 20 до 49	63000, м. Харків, вул. Бібліка, 4 А Телефон: +380 (57) 214-00-33
3	Супермаркет «Рост» ТОВ «Європоль»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 155 до 250	61037, м. Харків, вул. Плеханівська, 135/139 Телефон: (057) 736-09-16
4	ТОВ «ПОСАД»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 10 до 19	61142, м. Харків, вул. Тимурівців, 31а Телефон: 380 (57) 664502
5	Супермаркет «Класс», ТОВ «Мега-Трейд»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 155 до 250	61010, м. Харків, пров. Донецький 18 Телефон: +380 (57) 7571885
6	ТОВ Магазин «Десятка»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 10 до 19	61000, м. Харків, Плеханівська, 73 Телефон: +380 (57) 766-23-99
7	ТОВ Магазин «Хома»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 10 до 19	61024, м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 30/32 Телефон: +380 (57) 704-31-72
8	ТОВ «ПОСАД»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 10 до 19	61142, м. Харків, вул. Тимурівців, 31а Телефон: 380 (57) 664502

Продовження додатку Д

1	2	3	4	5
9	ТОВ Магазин «Віконт»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 0 до 9	61054, м. Харків, Московський район, вул. Тюрінська, 2/1 Телефон: +380 (57) 732-75-40
10	ПП «НЕГОЦІАНТ»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 0 до 9	61099, м. Харків, бульв. Богдана Хмельницького, 36 Телефон: +380 (57) 7243234
11	ТОВ «Фірма ІВАНКО»	Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах	від 0 до 9	61174, м. Харків, просп. Перемоги 73-Б Телефон: +380 (57) 7581500
12	ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах	від 0 до 9	63503, Харківська обл., м. Люботин, вул. Джерелянська 2 Телефон: +380 (57) 7410822
13	ТОВ «Магазин «Продукти»»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 10 до 19	61020, м. Харків, Київський район, вул. Маршала Бажанова, 28 Телефон: +380 (57) 752-32-21
14	ТОВ «Капсулар»	Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у. Інші види роздрібної торгівлі поза магазинами	від 20 до 49	62300, Харківська обл., м. Дергачі, пров. Залізничний, 3/4. Телефон: +38(050)32-33-703
15	Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛПК»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 10 до 19	61013, м. Харьков, Київський район, Омська, 4 Телефон: +380 (57) 714-14-79
16	ТОВ «Данилевський»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 10 до 19	61058, м. Харків, вул. Данилевського 19 Телефон: +38 (057) 7051942
17	ТОВ Фірма «Сонячний»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 20 до 49	61204, м. Харків, Шевченківський район, проспект Перемоги, 70 Телефон: +380 (57) 336-81-36
18	ТОВ «Бізнес-Школа»	Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах	від 20 до 49	61127, м. Харків вул. Гвардійців Широнинців 45 Телефон: +380 57 7586902

1	2	3	4	5
19	ТОВ «Старт»	Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах	від 55 до 90	61066, м. Харків, вул.Велозаводська 38а Телефон: +38 (057) 7590003
20	ТОВ «Рокфор- маркет»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	від 55 до 90	61022, м. Харків, вул. Ключківська, 134б, ТЦ "Vizit" Телефон: +380 (57) 7661515

Додаток Е
Характеристика програм автоматизації фінансового аналізу

№ з/п	Система	Основні характеристики	Сумісність	Приклади впровадження
1	2	3	4	6
1	«ИНЕК-Аналітик»	<ul style="list-style-type: none"> - аналіз бухгалтерської та управлінської звітності; - план-фактний контроль, аналіз відхилень - розробка і аналіз бізнес-плану підприємства, плану фінансового оздоровлення підприємства; - оцінка вартості бізнесу - розрахунок бюджетної ефективності; - розрахунок показників: ефективність діяльності, ризикованість бізнесу і фінансова стійкість підприємства, довгострокові і короткострокові перспективи платоспроможності, якість управління, комплексна оцінка фінансового стану підприємства 	Windows 9x/Me Windows 7 Windows XP Windows Vista Windows NT/2000	АТ «Укресімбанк»
2	Програмний комплекс ERP «Галактика», модуль «Фінансовий аналіз»	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка фінансового стану підприємства і перспектив його подальшого розвитку; - аналіз фінансового стану проводиться на підставі даних зовнішньої звітності, а також будь-якої іншої фінансової інформації; - гнучке налаштування показників для цілей обліку і аналізу; - різні варіанти методик розрахунку і аналізу показників; - можливість роботи з індексами. - модифікація вже підготовлених розробниками шаблонів аналітичних таблиць і створення власних; - перевірка взаємозв'язку показників і форм звітності; - порівнянність і результативність показників; - аналіз звітності, яка може бути сформована в різних стандартах – НП(С)БО, МСФЗ, US GAAP 	MS SQL, Oracle, Postgres Pro та інші	Торгівля «СЕТАВ Авто», ТОВ «Авто Люкс Сервіс», ТОВ «Арсенал-Центр», ТОВ «Бінат Ltd», ТОВ «Керрі Україна», «Паул Ланге Україна», ТОВ «С е л д і к о», ДП «Український Аптечний Холдинг», ТОВ «Фалбі»

1	2	3	4	5
3	«ІС:Управління торговим підприємством для України»	<ul style="list-style-type: none"> - містить потужну і гнучку систему звітів, яка дозволяє оперативно аналізувати і безперервно контролювати практично всі аспекти діяльності підприємства; - лінійні, ієрархічні та крос-звіти; - підтримка групування; - розшифровка окремих елементів звіту (drill-down). - отримання інформації в будь-яких розрізах з необхідною деталізацією; - самостійний вибір деталізації, параметрів групування і критеріїв відбору даних у звітах у відповідності зі специфікою завдань, що вирішуються 	ОС Windows і Linux	Торгівля: ТОВ "ФРУКТОВА ІМПЕРІЯ", ТОВ "МАКІ-ТРЕЙД", ТОВ "Фруктопія", ТОВ "СМП", ТОВ "ЛАКІ-СТАР"
4	«Парус-Підприємство» модуль «Управління фінансами»	<ul style="list-style-type: none"> - поточне фінансове планування (бюджетування), планування доходів і витрат, руху грошових коштів; складання прогнозного балансу; довгострокове (стратегічне) фінансове планування (наприклад, на рік); - контроль виконання фінансових планів: перевірку дотримання контрольних цифр доходів і лімітів витрат. План-факт – аналіз виконання фінансових планів; - планування і управління кредиторською/дебіторською заборгованістю підприємства: встановлення лімітів виникнення та погашення заборгованості; контроль на відповідність цим лімітам договорів, рахунків, платіжних документів; моніторинг поточного та очікуваного стану заборгованості; - оперативне планування і управління платежами: формування платіжного календаря (плану-графіка надходжень і платежів); попереднє виявлення та усунення нестачі або надлишку платіжних коштів; управління оплатою поточних рахунків і заявок; оперативний облік надходжень і платежів; - фінансовий аналіз: розрахунок планових та фактичних показників для аналізу їхніх взаємних відхилень 	СУБД ORACLE	<p>Виробництво: ПАТ «Меридіан», ТОВ «АВТО Інтернешнл», ТОВ «Danosha»</p> <p>Харчування: ресторан «Пафос», розважальний комплекс «Арена»</p> <p>Аудит, консалтинг: аудиторська фірма «ЯН», Компанія Consulting Group</p>

1	2	3	4	5
5	Audit Expert	<ul style="list-style-type: none"> - створення файлу проекту для аналізу підприємства; - введення фінансової інформації - вручну або імпорт звітності з текстових файлів, які формуються всіма бухгалтерськими програмами; - отримання на їх основі аналітичних Балансу і Звіту про прибутки і збитки; - оцінка фінансового стану підприємства на основі даних аналітичних таблиць з використанням горизонтального, вертикального, трендового і коефіцієнтного аналізу звітності; - формування автоматичного експертного висновку, а також підготовку звіту за результатами аналізу; - на підставі даних бухгалтерських звітів розраховуються 20 основних фінансових показників, що характеризують ліквідність, платоспроможність, рентабельність і ділову активність підприємства. 	Windows NT, Novell Netware та UNIX	ДП «Тернопільське Міжрайонне Управління Водного Господарства»
6	HansaWorld	<ul style="list-style-type: none"> - складання бюджетів для кожної компанії, для бухгалтерського рахунку, аналітичного об'єкта або місяці; - автоматичне заповнення бюджетів з урахуванням сезонності; - використання попередніх проведок або прогнозів для отримання більш точних показників ліквідності - потужні інструменти аналізу фінансової звітності 	UNIX, Linux, Apple и Windows	Nordlamell AS, Green Tread Oy Ltd, Eberstein Business Solutions
7	Project Expert	<ul style="list-style-type: none"> - формування прогнозної фінансової звітності, а також проведення розрахунку найважливіших показників економічної ефективності, таких як NPV і IRR при різних рівнях ризику і схем погашення кредитів за проектом; - формує таблиці показників ефективності інвестицій і фінансових показників, що включають наступні групи даних: (показники ліквідності - поточна ліквідність, швидка ліквідність, чистий робочий капітал і ін.; показники рентабельності - набір коефіцієнтів, що показують, наскільки прибуткова діяльність компанії і наскільки ефективно використання різних типів ресурсів; показники ділової активності - дозволяють проаналізувати, наскільки ефективно підприємство використовує свої кошти, включають набір показників оборотності різних типів коштів, зобов'язань і т.п.; показники стійкості- характеризують фінансову незалежність і платоспроможність компанії, включають різні представлення співвідношень між джерелами фінансування (коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт покриття відсотків і т.п.). 	ОС Windows	ПАТ «Сан ІнБев Україна»

Додаток Ж

Показники оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності

Таблиця Ж.1

Методичний інструментарій розрахунку основних показників (коефіцієнтів) оцінки фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Показник	Алгоритм розрахунку показника (коефіцієнта)	Елементи формул, умовні позначення	Рекомендоване значення, тенденції, зміни
1	2	3	4	5
I. Основні показники оцінки фінансової стійкості підприємства на основі коефіцієнтного підходу				
1.1. Показники, що характеризують вертикальну структуру джерел формування фінансових ресурсів (капіталу) торговельних підприємств				
1.	Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності), $K_{\text{АВТ(ФН)}}$	$K_{\text{АВТ(ФН)}} = \frac{\text{ВК}}{\text{К}}$	ВК – власний капітал; К – загальний капітал (підсумок балансу)	$\geq 0,5$; критичне значення = 0,5; збільшення
2.	Коефіцієнт фінансової залежності, $K_{\text{Фз}}$	$K_{\text{Фз}} = \frac{\text{ВК}}{\text{К}}$	ВК – власний капітал; К – загальний капітал	≤ 2 ; критичне значення = 2; зменшення
3.	Коефіцієнт концентрації залученого позикового капіталу, $K_{\text{КПК}}$	$K_{\text{КПК}} = \frac{\text{ПК}}{\text{К}}$	ПК – позиковий капітал; К – загальний капітал	$\leq 0,5$; зменшення
4.	Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу), $K_{\text{ФР(ФЛ)}}$	$K_{\text{ФР(ФЛ)}} = \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}$	ПК – позиковий капітал; ВК – власний капітал	≤ 1 ; критичне значення = 1; зменшення
5.	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого позикового капіталу, $K_{\text{СВЗК}}$	$K_{\text{СВЗК}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ПК}}$	ВК – власний капітал; ПК – позиковий капітал	≥ 1 ; збільшення
6.	Коефіцієнт концентрації перманентного (власного і довгострокового) капіталу, $K_{\text{КПК}}$	$K_{\text{КПК}} = \frac{(\text{ВК} + \text{ДПК})}{\text{К}}$	ВК – власний капітал; ДПК – довгостроковий позиковий капітал; К – загальний капітал	$\geq 0,5$; збільшення

1	2	3	4	5
1.2. Показники, що характеризують горизонтальну структуру (фінансову рівновагу) розміщення фінансових ресурсів в активи торговельних підприємств				
7.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу, $K_{\text{МАН ВК}}$	$K_{\text{МАН ВК}} = \frac{(\text{ВК} - \text{НА})}{\text{ВК}}$	ВК – власний капітал; НА – необоротні активи	> 0; збільшення
8.	Коефіцієнт маневреності перманентного (власного і довгострокового) капіталу, $K_{\text{МАН ПК}}$	$K_{\text{МАН ПК}} = \frac{(\text{ВК} + \text{ДПК}) - \text{НА}}{\text{ВК}}$	ВК – власний капітал; ДПК – довгостроковий позиковий капітал; НА – необоротні активи	> 0,3; збільшення
9.	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, (стабільність структури ВОК), $K_{\text{ЗВОК}}$	$K_{\text{ЗВОК}} = \frac{(\text{ВК} + \text{ДПК}) - \text{НА}}{\text{ОА}}$	ВК – власний капітал; ДПК – довгостроковий позиковий капітал; НА – необоротні активи; ОА – оборотні активи	$\geq 0,2$; збільшення
10.	Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами (самофінансування запасів), $K_{\text{ЗапВОК}}$	$K_{\text{ЗапВОК}} = \frac{(\text{ВК} + \text{ДПК}) - \text{НА}}{З} = \frac{\text{ВОК}}{З}$	ВК – власний капітал; ДПК – довгостроковий позиковий капітал; НА – необоротні активи; З – запаси	$\geq 0,6-0,8$; збільшення
11.	Індекс постійного активу, $I_{\text{ПА}}$	$I_{\text{ПА}} = \frac{\text{НА}}{\text{ВК}}$	НА – необоротні активи; ВК – власний капітал	≤ 1 ; зменшення
12.	Індекс інвестування, $I_{\text{ІНВ}}$	$I_{\text{ІНВ}} = \frac{\text{ВК}}{\text{НА}}$	ВК – власний капітал; НА – необоротні активи	≥ 1 ; збільшення

1	2	3	4
II. Абсолютні показники фінансової стійкості на основі агрегатного підходу			
13.	Наявність власних оборотних коштів, ВОК	$ВОК = ВК - НА$	ВК – власний капітал; НА – необоротні активи
14.	Наявність власних оборотних і довгострокових позикових джерел (функціонуючий капітал), ФК	$ФК = ВОК + ДПК$	ВОК – власні оборотні кошти; ДПК – довгостроковий позиковий капітал
15.	Загальна величина основних джерел формування коштів, ЗД	$ЗД = ВОК + ДПК + КПК$	КПК – короткострокові позикові кошти
16.	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів, $\pm \Phi C^{ВОК}$	$\pm \Phi C^{ВОК} = K_{ВОК} - З$	$K_{ВОК}$ – забезпечення власними оборотними коштами; З – запаси
17.	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових джерел, $\pm \Phi C^{ФК}$	$\pm \Phi C^{ФК} = K_{ФК} - З$	$K_{ФК}$ – забезпечення функціонуючим капіталом
18.	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел формування запасів, $\pm \Phi C^{ЗД}$	$\pm \Phi C^{ЗД} = K_{ЗД} - З$	$K_{ФК}$ – забезпечення основними джерелами формування запасів

Таблиця Ж.2

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості

Показник	Тип фінансової стійкості			
	абсолютна стійкість	нормальна стійкість	нестійкий стан	кризовий стан
$\Phi C^{ВОК} = K_{ВОК} - З$	$\Phi C^{ВОК} \geq 0$	$\Phi C^{ВОК} < 0$	$\Phi C^{ВОК} < 0$	$\Phi C^{ВОК} < 0$
$\Phi C^{ФК} = K_{ФК} - З$	$\Phi C^{ФК} \geq 0$	$\Phi C^{ФК} \geq 0$	$\Phi C^{ФК} < 0$	$\Phi C^{ФК} < 0$
$\Phi C^{ЗД} = K_{ЗД} - З$	$\Phi C^{ЗД} \geq 0$	$\Phi C^{ЗД} \geq 0$	$\Phi C^{ЗД} \geq 0$	$\Phi C^{ЗД} < 0$

Додаток 3

Таблиця 3.1

1. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності.

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,095	0,177	0,151	0,180	0,253	0,107	-0,014	-0,095
Фрешмаркет «Брусничка»	0,395	0,522	0,511	0,500	0,463	0,344	0,240	0,228
Супермаркет «Рост»	0,007	0,007	0,006	0,005	0,004	-0,182	-0,328	-0,462
ТОВ «ПОСАД»	0,558	0,500	0,479	0,463	0,455	0,366	0,311	0,228
Супермаркет «Класс»,	-0,015	-0,031	-0,174	-0,015	-0,019	-0,175	-0,264	-0,448
ТОВ Магазин «Десятка	-0,103	-0,100	0,068	0,052	0,058	-0,080	-0,155	-0,339
ТОВ Магазин «Хома»	0,454	0,510	0,504	0,450	0,479	0,391	0,330	0,234
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	-0,009	-0,039	-0,054	-0,051	-0,005	-0,148	-0,221	-0,428
Мережеві підприємства	0,207	0,232	0,184	0,195	0,192	0,044	-0,066	-0,172
ТОВ Магазин «Віконт»	0,261	0,360	0,397	0,440	0,537	0,467	0,426	0,338
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,207	0,194	0,210	0,192	0,171	0,066	0,018	-0,198
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-0,087	-0,045	0,005	0,031	0,015	-0,126	-0,199	-0,389
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,744	0,515	0,697	0,661	0,578	0,516	0,479	0,375
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,506	0,519	0,522	0,532	0,475	0,403	0,364	0,229
ТОВ «Капсулар»	0,708	0,643	0,525	0,672	0,713	0,669	0,638	0,572
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,516	0,494	0,308	0,365	0,316	0,212	0,152	0,022
ТОВ «Данилевський»	-0,134	0,183	0,174	0,166	0,280	0,160	0,083	-0,022
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,653	0,611	0,655	0,565	0,554	0,488	0,450	0,354
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,636	0,660	0,611	0,612	0,627	0,588	0,578	0,466
ТОВ «Старт»	0,416	0,408	0,374	0,332	0,335	0,266	0,247	0,049
ТОВ «Рокфор-маркет»	-0,028	-0,020	-0,046	-0,061	-0,057	-0,172	-0,201	-0,481
Немережеві підприємства	0,367	0,309	0,333	0,358	0,393	0,299	0,250	0,118

2. Коефіцієнт фінансової залежності; (≤ 2)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	10,545	5,645	6,605	5,548	3,949	9,384	-71,271	-10,494
Фрешмаркет «Брусничка»	2,529	1,916	1,958	2,002	2,158	2,906	4,172	4,385
Супермаркет «Рост»	142,259	143,959	173,720	200,808	273,804	-5,488	-3,049	-2,165
ТОВ «ПОСАД»	1,792	2,000	2,089	2,158	2,198	2,733	3,218	4,377
Супермаркет «Класс»,	-66,367	-31,896	-5,740	-64,737	-52,775	-5,725	-3,789	-2,234
ТОВ Магазин «Десятка	-9,702	-9,966	14,652	19,262	17,342	-12,470	-6,470	-2,946
ТОВ Магазин «Хома»	2,202	1,959	1,982	2,221	2,090	2,555	3,029	4,266
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	-111,054	-25,384	-18,645	-19,516	-189,008	-6,773	-4,533	-2,336
Мережеві підприємства	4,827	4,310	5,446	5,119	5,206	22,529	-15,162	-5,821
ТОВ Магазин «Віконт»	3,830	2,777	2,522	2,274	1,863	2,142	2,345	2,956
ПП «НЕГОЦІАНТ»	4,832	5,162	4,751	5,200	5,849	15,250	56,775	-5,038
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-11,464	-22,354	192,280	32,564	66,021	-7,916	-5,032	-2,568
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	1,343	1,941	1,435	1,514	1,731	1,937	2,088	2,664
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,976	1,927	1,915	1,879	2,106	2,481	2,749	4,373
ТОВ «Капсулар»	1,412	1,556	1,906	1,489	1,402	1,496	1,566	1,747
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1,938	2,023	3,248	2,743	3,165	4,713	6,573	45,559
ТОВ «Данилевський»	-7,489	5,471	5,748	6,018	3,568	6,253	12,064	-45,938
ТОВ Фірма «Сонячний»	1,532	1,636	1,527	1,770	1,806	2,050	2,224	2,822
ТОВ «Бізнес-Школа»	1,573	1,515	1,637	1,634	1,595	1,700	1,729	2,144
ТОВ «Старт»	2,402	2,451	2,675	3,009	2,981	3,765	4,048	20,595
ТОВ «Рокфор-маркет»	-35,592	-48,880	-21,854	-16,299	-17,630	-5,827	-4,967	-2,081
Немережеві підприємства	2,728	3,240	3,003	2,794	2,547	3,344	4,000	8,473

3. Коефіцієнт поточної заборгованості;

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,112	0,141	0,179	0,181	0,418	0,489	0,543	0,630
Фрешмаркет «Брусничка»	0,066	0,113	0,132	0,122	0,110	0,128	0,143	0,165
Супермаркет «Рост»	0,779	0,767	0,270	0,383	0,630	0,733	0,808	0,945
ТОВ «ПОСАД»	0,097	0,189	0,240	0,252	0,254	0,287	0,304	0,371
Супермаркет «Класс»,	0,567	0,594	0,762	0,586	0,586	0,660	0,695	0,854
ТОВ Магазин «Десятка	0,756	0,759	0,608	0,517	0,592	0,665	0,697	0,860
ТОВ Магазин «Хома»	0,501	0,435	0,482	0,445	0,404	0,466	0,507	0,602
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	0,498	0,575	0,583	0,634	0,659	0,739	0,772	0,956
Мережеві підприємства	0,308	0,347	0,294	0,305	0,446	0,515	0,562	0,665
ТОВ Магазин «Віконт»	0,524	0,519	0,452	0,421	0,296	0,334	0,352	0,432
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,558	0,640	0,650	0,735	0,766	0,860	0,901	1,113
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	0,467	0,470	0,486	0,519	0,569	0,636	0,663	0,824
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,256	0,485	0,303	0,339	0,422	0,484	0,521	0,625
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,494	0,481	0,478	0,468	0,525	0,597	0,636	0,771
ТОВ «Капсулар»	0,292	0,357	0,475	0,328	0,287	0,331	0,362	0,428
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,484	0,506	0,692	0,635	0,439	0,496	0,525	0,642
ТОВ «Данилевський»	0,671	0,460	0,360	0,410	0,335	0,380	0,404	0,491
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,303	0,341	0,297	0,334	0,348	0,395	0,419	0,510
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,364	0,340	0,389	0,388	0,373	0,412	0,422	0,534
ТОВ «Старт»	0,584	0,592	0,626	0,668	0,665	0,734	0,753	0,951
ТОВ «Рокфор-маркет»	0,815	0,822	0,833	0,840	0,817	0,895	0,907	1,160
Немережеві підприємства	0,513	0,534	0,502	0,518	0,490	0,540	0,558	0,703

4. Коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу; ($\leq 0,5$)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,905	0,823	0,849	0,820	0,747	0,893	1,014	1,095
Фрешмаркет «Брусничка»	0,605	0,478	0,489	0,500	0,537	0,656	0,760	0,772
Супермаркет «Рост»	0,993	0,993	0,994	0,995	0,996	1,182	1,328	1,462
ТОВ «ПОСАД»	0,442	0,500	0,521	0,537	0,545	0,634	0,689	0,772
Супермаркет «Класс»,	1,015	1,031	1,174	1,015	1,019	1,175	1,264	1,448
ТОВ Магазин «Десятка	1,103	1,100	0,932	0,948	0,942	1,080	1,155	1,339
ТОВ Магазин «Хома»	0,546	0,490	0,496	0,550	0,521	0,609	0,670	0,766
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	1,009	1,039	1,054	1,051	1,005	1,148	1,221	1,428
Мережеві підприємства	0,793	0,768	0,816	0,805	0,808	0,956	1,066	1,172
ТОВ Магазин «Віконт»	0,739	0,640	0,603	0,560	0,463	0,533	0,574	0,662
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,793	0,806	0,790	0,808	0,829	0,934	0,982	1,198
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1,087	1,045	0,995	0,969	0,985	1,126	1,199	1,389
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,256	0,485	0,303	0,339	0,422	0,484	0,521	0,625
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,494	0,481	0,478	0,468	0,525	0,597	0,636	0,771
ТОВ «Капсулар»	0,292	0,357	0,475	0,328	0,287	0,331	0,362	0,428
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,484	0,506	0,692	0,635	0,684	0,788	0,848	0,978
ТОВ «Данилевський»	1,134	0,817	0,826	0,834	0,720	0,840	0,917	1,022
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,347	0,389	0,345	0,435	0,446	0,512	0,550	0,646
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,364	0,340	0,389	0,388	0,373	0,412	0,422	0,534
ТОВ «Старт»	0,584	0,592	0,626	0,668	0,665	0,734	0,753	0,951
ТОВ «Рокфор-маркет»	1,028	1,020	1,046	1,061	1,057	1,172	1,201	1,481
Немережеві підприємства	0,711	0,682	0,657	0,638	0,613	0,699	0,743	0,882

5. Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення позикового та власного капіталу); (≤ 1)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	9,545	4,645	5,605	4,548	2,949	8,384	-72,271	-11,494
Фрешмаркет «Брусничка»	1,529	0,916	0,958	1,002	1,158	1,906	3,172	3,385
Супермаркет «Рост»	141,259	142,959	172,720	199,808	272,804	-6,488	-4,049	-3,165
ТОВ «ПОСАД»	0,792	1,000	1,089	1,158	1,198	1,733	2,218	3,377
Супермаркет «Класс»,	-67,367	-32,896	-6,740	-65,737	-53,775	-6,725	-4,789	-3,234
ТОВ Магазин «Десятка	-10,702	-10,966	13,652	18,262	16,342	-13,470	-7,470	-3,946
ТОВ Магазин «Хома»	1,202	0,959	0,982	1,221	1,090	1,555	2,029	3,266
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	-112,054	-26,384	-19,645	-20,516	-190,008	-7,773	-5,533	-3,336
Мережеві підприємства	3,827	3,310	4,446	4,119	4,206	21,529	-16,162	-6,821
ТОВ Магазин «Віконт»	2,830	1,777	1,522	1,274	0,863	1,142	1,345	1,956
ПП «НЕГОЦІАНТ»	3,832	4,162	3,751	4,200	4,849	14,250	55,775	-6,038
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-12,464	-23,354	191,280	31,564	65,021	-8,916	-6,032	-3,568
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,343	0,941	0,435	0,514	0,731	0,937	1,088	1,664
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,976	0,927	0,915	0,879	1,106	1,481	1,749	3,373
ТОВ «Капсулар»	0,412	0,556	0,906	0,489	0,402	0,496	0,566	0,747
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,938	1,023	2,248	1,743	2,165	3,713	5,573	44,559
ТОВ «Данилевський»	-8,489	4,471	4,748	5,018	2,568	5,253	11,064	-46,938
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,532	0,636	0,527	0,770	0,806	1,050	1,224	1,822
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,573	0,515	0,637	0,634	0,595	0,700	0,729	1,144
ТОВ «Старт»	1,402	1,451	1,675	2,009	1,981	2,765	3,048	19,595
ТОВ «Рокфор-маркет»	-36,592	-49,880	-22,854	-17,299	-18,630	-6,827	-5,967	-3,081
Немережеві підприємства	2,459	2,141	1,912	1,766	1,585	2,318	2,897	7,473

6. Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом; (≥ 1)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,105	0,215	0,178	0,220	0,339	0,119	-0,014	-0,087
Фрешмаркет «Брусничка»	0,654	1,092	1,044	0,998	0,863	0,525	0,315	0,295
Супермаркет «Рост»	0,007	0,007	0,006	0,005	0,004	-0,154	-0,247	-0,316
ТОВ «ПОСАД»	1,263	1,000	0,918	0,864	0,835	0,577	0,451	0,296
Супермаркет «Класс»,	-0,015	-0,030	-0,148	-0,015	-0,019	-0,149	-0,209	-0,309
ТОВ Магазин «Десятка	-0,093	-0,091	0,073	0,055	0,061	-0,074	-0,134	-0,253
ТОВ Магазин «Хома»	0,832	1,043	1,018	0,819	0,918	0,643	0,493	0,306
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	-0,009	-0,038	-0,051	-0,049	-0,005	-0,129	-0,181	-0,300
Мережеві підприємства	0,261	0,302	0,225	0,243	0,238	0,046	-0,062	-0,147
ТОВ Магазин «Віконт»	0,353	0,563	0,657	0,785	1,159	0,875	0,744	0,511
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,261	0,240	0,267	0,238	0,206	0,070	0,018	-0,166
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-0,080	-0,043	0,005	0,032	0,015	-0,112	-0,166	-0,280
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	2,912	1,063	2,301	1,946	1,367	1,067	0,919	0,601
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,025	1,079	1,093	1,138	0,904	0,675	0,572	0,296
ТОВ «Капсулар»	2,428	1,799	1,104	2,047	2,485	2,017	1,766	1,339
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1,066	0,977	0,445	0,574	0,462	0,269	0,179	0,022
ТОВ «Данилевський»	-0,118	0,224	0,211	0,199	0,389	0,190	0,090	-0,021
ТОВ Фірма «Сонячний»	1,881	1,572	1,896	1,298	1,241	0,952	0,817	0,549
ТОВ «Бізнес-Школа»	1,744	1,941	1,569	1,577	1,681	1,428	1,372	0,874
ТОВ «Старт»	0,713	0,689	0,597	0,498	0,505	0,362	0,328	0,051
ТОВ «Рокфор-маркет»	-0,027	-0,020	-0,044	-0,058	-0,054	-0,146	-0,168	-0,325
Немережеві підприємства	0,407	0,467	0,523	0,566	0,631	0,431	0,345	0,134

7. Коефіцієнт концентрації перманентного (власного і довгострокового) капіталу; (> 1)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,888	0,859	0,821	0,819	0,582	0,511	0,457	0,370
Фрешмаркет «Брусничка»	0,934	0,887	0,868	0,878	0,890	0,872	0,857	0,835
Супермаркет «Рост»	0,221	0,233	0,730	0,617	0,370	0,267	0,192	0,055
ТОВ «ПОСАД»	0,903	0,811	0,760	0,748	0,746	0,713	0,696	0,629
Супермаркет «Класс»,	0,433	0,406	0,238	0,414	0,414	0,340	0,305	0,146
ТОВ Магазин «Десятка	0,244	0,241	0,392	0,483	0,408	0,335	0,303	0,140
ТОВ Магазин «Хома»	0,499	0,565	0,518	0,555	0,596	0,534	0,493	0,398
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	0,502	0,425	0,417	0,366	0,341	0,261	0,228	0,044
Мережеві підприємства	0,692	0,653	0,706	0,695	0,554	0,485	0,438	0,335
ТОВ Магазин «Віконт»	0,476	0,481	0,548	0,579	0,704	0,666	0,648	0,568
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,442	0,360	0,350	0,265	0,234	0,140	0,099	-0,113
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	0,533	0,530	0,514	0,481	0,431	0,364	0,337	0,176
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,744	0,515	0,697	0,661	0,578	0,516	0,479	0,375
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,506	0,519	0,522	0,532	0,475	0,403	0,364	0,229
ТОВ «Капсулар»	0,708	0,643	0,525	0,672	0,713	0,669	0,638	0,572
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,516	0,494	0,308	0,365	0,561	0,504	0,475	0,358
ТОВ «Данилевський»	0,329	0,540	0,640	0,590	0,665	0,620	0,596	0,509
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,697	0,659	0,703	0,666	0,652	0,605	0,581	0,490
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,636	0,660	0,611	0,612	0,627	0,588	0,578	0,466
ТОВ «Старт»	0,416	0,408	0,374	0,332	0,335	0,266	0,247	0,049
ТОВ «Рокфор-маркет»	0,185	0,178	0,167	0,160	0,183	0,105	0,093	-0,160
Немережеві підприємства	0,483	0,449	0,482	0,477	0,517	0,456	0,428	0,297

8. Коефіцієнт маневреності власного капіталу; (> 0)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	-7,092	-3,313	-4,297	-3,317	-1,937	-5,775	50,092	8,598
Фрешмаркет «Брусничка»	-0,869	-0,397	-0,492	-0,534	-0,658	-1,172	-1,988	-2,287
Супермаркет «Рост»	-109,966	-105,906	-129,642	-158,693	-191,899	4,736	2,967	2,479
ТОВ «ПОСАД»	-0,037	0,045	0,055	0,036	0,004	-0,163	-0,245	-0,874
Супермаркет «Класс»,	27,183	11,261	2,907	26,628	23,240	3,258	2,353	1,887
ТОВ Магазин «Десятка	4,877	4,977	-5,999	-7,188	-5,850	5,596	3,150	2,093
ТОВ Магазин «Хома»	0,058	0,136	-0,074	-0,296	-0,308	-0,531	-0,697	-1,567
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	30,546	7,370	5,894	7,554	71,179	3,341	2,407	1,813
Мережеві підприємства	-2,199	-1,701	-2,503	-2,398	-2,331	-12,825	9,721	4,587
ТОВ Магазин «Віконт»	-0,164	0,288	0,346	0,223	0,181	0,117	0,123	-0,226
ПП «НЕГОЦІАНТ»	-1,105	-1,181	-0,900	-0,972	-1,250	-4,469	-17,326	2,819
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	6,552	11,174	-79,524	-11,796	-22,124	3,575	2,466	1,841
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,205	0,005	0,163	0,137	0,024	-0,039	-0,036	-0,435
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,037	0,026	0,032	-0,007	-0,050	-0,167	-0,185	-1,069
ТОВ «Капсулар»	0,165	0,060	-0,053	0,031	0,101	0,080	0,097	-0,079
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	-0,066	-0,063	-0,384	-0,270	-0,406	-0,965	-1,489	-18,108
ТОВ «Данилевський»	4,437	-1,230	-1,479	-2,004	-0,716	-1,833	-3,993	21,932
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,277	0,179	0,185	0,124	0,136	0,076	0,084	-0,279
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,688	0,684	0,658	0,635	0,631	0,639	0,677	0,542
ТОВ «Старт»	0,258	0,298	0,261	0,238	0,281	0,167	0,211	-3,593
ТОВ «Рокфор-маркет»	6,171	8,481	4,634	3,635	3,814	1,846	1,628	1,305
Немережеві підприємства	-0,350	-0,187	-0,054	-0,048	-0,041	-0,322	-0,479	-2,329

9. Коефіцієнт маневреності перманентного (власного і довгострокового) капіталу; (> 0,3)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	1,270	0,538	0,123	0,224	-0,640	-1,977	16,488	3,714
Фрешмаркет «Брусничка»	0,493	0,302	0,208	0,223	0,264	0,360	0,586	0,373
Супермаркет «Рост»	-79,462	-73,332	-3,903	-35,805	-91,549	2,270	1,381	1,359
ТОВ «ПОСАД»	0,581	0,667	0,643	0,649	0,644	0,786	0,995	0,879
Супермаркет «Класс»,	-2,567	-2,703	0,539	-1,148	0,381	0,313	0,198	0,560
ТОВ Магазин «Десятка	1,515	1,578	-1,255	1,118	0,234	0,416	0,191	0,680
ТОВ Магазин «Хома»	0,157	0,243	-0,047	-0,063	-0,063	-0,167	-0,205	-0,867
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	-26,183	-4,409	-2,878	-0,590	5,777	0,573	0,375	0,711
Мережеві підприємства	0,142	0,116	0,342	0,159	-0,447	-2,902	2,077	1,634
ТОВ Магазин «Віконт»	0,660	0,625	0,729	0,539	0,493	0,544	0,641	0,454
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,032	-0,321	-0,236	-0,592	-0,884	-3,340	-12,708	2,388
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-0,555	-1,681	18,378	2,864	5,326	-0,303	-0,230	0,388
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,205	0,005	0,163	0,137	0,024	-0,039	-0,036	-0,435
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,037	0,026	0,032	-0,007	-0,050	-0,167	-0,185	-1,069
ТОВ «Капсулар»	0,165	0,060	-0,053	0,031	0,101	0,080	0,097	-0,079
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	-0,066	-0,063	-0,384	-0,270	0,369	0,409	0,636	-2,788
ТОВ «Данилевський»	0,970	0,725	1,199	0,548	0,657	1,043	2,198	-2,442
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,344	0,256	0,258	0,304	0,313	0,317	0,376	0,103
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,688	0,684	0,658	0,635	0,631	0,639	0,677	0,542
ТОВ «Старт»	0,258	0,298	0,261	0,238	0,281	0,167	0,211	-3,593
ТОВ «Рокфор-маркет»	-1,404	-1,229	-0,009	0,027	-0,410	0,235	0,167	0,639
Немережеві підприємства	0,322	0,225	0,350	0,271	0,296	0,192	0,187	-0,815

10. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними АКТИВАМИ; ($\geq 0,2$)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,518	0,404	0,094	0,182	-0,632	-0,758	-0,743	-1,283
Фрешмаркет «Брусничка»	0,747	0,582	0,446	0,477	0,528	0,491	0,495	0,339
Супермаркет «Рост»	-2,539	-1,979	-0,091	-0,871	-1,132	-1,296	-1,277	-1,981
ТОВ «ПОСАД»	0,771	0,638	0,562	0,544	0,536	0,500	0,504	0,351
Супермаркет «Класс»,	0,064	0,125	-0,141	0,029	-0,012	-0,090	-0,081	-0,416
ТОВ Магазин «Десятка	-0,260	-0,264	-0,164	0,101	0,022	-0,053	-0,044	-0,367
ТОВ Магазин «Хома»	0,125	0,222	-0,052	-0,068	-0,080	-0,163	-0,154	-0,511
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	0,321	0,232	0,209	0,046	-0,049	-0,129	-0,120	-0,466
Мережеві підприємства	0,087	0,072	0,176	0,092	-0,238	-0,333	-0,322	-0,731
ТОВ Магазин «Віконт»	0,247	0,303	0,390	0,360	0,473	0,432	0,437	0,263
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,012	-0,108	-0,083	-0,183	-0,246	-0,341	-0,331	-0,742
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	0,094	0,138	0,164	0,145	0,124	0,057	0,065	-0,225
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,374	0,006	0,273	0,211	0,032	-0,043	-0,034	-0,354
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,036	0,027	0,034	-0,008	-0,047	-0,127	-0,118	-0,464
ТОВ «Капсулар»	0,287	0,098	-0,062	0,060	0,200	0,139	0,146	-0,118
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	-0,076	-0,065	-0,206	-0,183	0,210	0,149	0,156	-0,105
ТОВ «Данилевський»	-0,239	0,224	0,367	0,182	0,355	0,305	0,311	0,098
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,426	0,315	0,363	0,340	0,333	0,281	0,287	0,067
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,546	0,571	0,508	0,500	0,515	0,477	0,482	0,321
ТОВ «Старт»	0,156	0,170	0,135	0,106	0,124	0,057	0,065	-0,225
ТОВ «Рокфор-маркет»	0,046	0,030	0,001	-0,002	0,028	-0,047	-0,039	-0,360
Немережеві підприємства	0,151	0,109	0,180	0,155	0,197	0,095	0,074	-0,159

11. Індекс постійного активу; (≤ 1)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	8,092	4,313	5,297	4,317	2,937	6,775	-49,092	-7,598
Фрешмаркет «Брусничка»	1,869	1,397	1,492	1,534	1,658	2,172	2,988	3,287
Супермаркет «Рост»	110,966	106,906	130,642	159,693	192,899	-3,736	-1,967	-1,479
ТОВ «ПОСАД»	1,037	0,955	0,945	0,964	0,996	1,163	1,245	1,874
Супермаркет «Класс»,	-26,183	-10,261	-1,907	-25,628	-22,240	-2,258	-1,353	-0,887
ТОВ Магазин «Десятка	-3,877	-3,977	6,999	8,188	6,850	-4,596	-2,150	-1,093
ТОВ Магазин «Хома»	0,942	0,864	1,074	1,296	1,308	1,531	1,697	2,567
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	-29,546	-6,370	-4,894	-6,554	-70,179	-2,341	-1,407	-0,813
Мережеві підприємства	3,199	2,701	3,503	3,398	3,331	13,825	-8,721	-3,587
ТОВ Магазин «Віконт»	1,164	0,712	0,654	0,777	0,819	0,883	0,877	1,226
ПП «НЕГОЦІАНТ»	2,105	2,181	1,900	1,972	2,250	5,469	18,326	-1,819
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-5,552	-10,174	80,524	12,796	23,124	-2,575	-1,466	-0,841
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,795	0,995	0,837	0,863	0,976	1,039	1,036	1,435
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,963	0,974	0,968	1,007	1,050	1,167	1,185	2,069
ТОВ «Капсулар»	0,835	0,940	1,053	0,969	0,899	0,920	0,903	1,079
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1,066	1,063	1,384	1,270	1,406	1,965	2,489	19,108
ТОВ «Данилевський»	-3,437	2,230	2,479	3,004	1,716	2,833	4,993	-20,932
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,723	0,821	0,815	0,876	0,864	0,924	0,916	1,279
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,312	0,316	0,342	0,365	0,369	0,361	0,323	0,458
ТОВ «Старт»	0,742	0,702	0,739	0,762	0,719	0,833	0,789	4,593
ТОВ «Рокфор-маркет»	-5,171	-7,481	-3,634	-2,635	-2,814	-0,846	-0,628	-0,305
Немережеві підприємства	1,350	1,187	1,054	1,048	1,041	1,322	1,479	3,329

12. Індекс інвестування; (≥ 1)

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,124	0,232	0,189	0,232	0,340	0,148	-0,020	-0,132
Фрешмаркет «Брусничка»	0,535	0,716	0,670	0,652	0,603	0,460	0,335	0,304
Супермаркет «Рост»	0,009	0,009	0,008	0,006	0,005	-0,268	-0,508	-0,676
ТОВ «ПОСАД»	0,964	1,048	1,059	1,037	1,004	0,860	0,803	0,534
Супермаркет «Класс»,	-0,038	-0,097	-0,524	-0,039	-0,045	-0,443	-0,739	-1,127
ТОВ Магазин «Десятка	-0,258	-0,251	0,143	0,122	0,146	-0,218	-0,465	-0,915
ТОВ Магазин «Хома»	1,061	1,158	0,931	0,772	0,765	0,653	0,589	0,390
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	-0,034	-0,157	-0,204	-0,153	-0,014	-0,427	-0,711	-1,230
Мережеві підприємства	0,313	0,370	0,285	0,294	0,300	0,072	-0,115	-0,279
ТОВ Магазин «Віконт»	0,859	1,405	1,530	1,287	1,221	1,132	1,140	0,816
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,475	0,458	0,526	0,507	0,444	0,183	0,055	-0,550
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-0,180	-0,098	0,012	0,078	0,043	-0,388	-0,682	-1,189
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	1,258	1,006	1,195	1,159	1,024	0,963	0,965	0,697
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,038	1,027	1,033	0,993	0,953	0,857	0,844	0,483
ТОВ «Капсулар»	1,198	1,064	0,949	1,032	1,112	1,087	1,107	0,927
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,938	0,941	0,723	0,787	0,711	0,509	0,402	0,052
ТОВ «Данилевський»	-0,291	0,448	0,403	0,333	0,583	0,353	0,200	-0,048
ТОВ Фірма «Сонячний»	1,383	1,218	1,226	1,142	1,157	1,082	1,092	0,782
ТОВ «Бізнес-Школа»	3,208	3,167	2,924	2,739	2,710	2,774	3,099	2,181
ТОВ «Старт»	1,348	1,424	1,353	1,313	1,392	1,201	1,267	0,218
ТОВ «Рокфор-маркет»	-0,193	-0,134	-0,275	-0,380	-0,355	-1,182	-1,592	-3,280
Немережеві підприємства	0,741	0,842	0,949	0,954	0,961	0,757	0,676	0,300

13. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел.

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,107	0,206	0,184	0,220	0,435	0,208	-0,031	-0,257
Фрешмаркет «Брусничка»	0,423	0,589	0,588	0,569	0,520	0,395	0,280	0,273
Супермаркет «Рост»	0,032	0,030	0,008	0,008	0,010	-0,682	-1,709	-8,378
ТОВ «ПОСАД»	0,618	0,617	0,630	0,620	0,610	0,513	0,446	0,363
Супермаркет «Класс»,	-0,035	-0,077	-0,731	-0,037	-0,046	-0,514	-0,866	-3,062
ТОВ Магазин «Десятка	-0,423	-0,417	0,174	0,107	0,141	-0,239	-0,511	-2,423
ТОВ Магазин «Хома»	0,910	0,903	0,974	0,811	0,803	0,733	0,670	0,588
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	-0,018	-0,093	-0,129	-0,140	-0,016	-0,566	-0,969	-9,751
Мережеві підприємства	0,299	0,355	0,260	0,281	0,347	0,092	-0,151	-0,512
ТОВ Магазин «Віконт»	0,548	0,748	0,723	0,760	0,762	0,701	0,659	0,595
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,468	0,537	0,601	0,724	0,732	0,470	0,178	1,756
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-0,164	-0,084	0,010	0,064	0,035	-0,347	-0,590	-2,207
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
ТОВ «Капсулар»	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1,000	1,000	1,000	1,000	0,563	0,421	0,320	0,061
ТОВ «Данилевський»	-0,405	0,338	0,272	0,282	0,421	0,258	0,139	-0,043
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,937	0,928	0,932	0,848	0,849	0,806	0,774	0,723
ТОВ «Бізнес-Школа»	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
ТОВ «Старт»	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
ТОВ «Рокфор-маркет»	-0,152	-0,115	-0,274	-0,383	-0,310	-1,635	-2,169	2,994
Немережеві підприємства	0,598	0,708	0,712	0,758	0,748	0,661	0,600	0,398

14. Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел.

	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,893185	0,793893	0,815527	0,779811	0,564756	0,791566	1,030672	1,257437
Фрешмаркет «Брусничка»	0,577	0,411	0,412	0,431	0,480	0,605	0,720	0,727
Супермаркет «Рост»	0,968	0,970	0,992	0,992	0,990	1,682	2,709	9,378
ТОВ «ПОСАД»	0,382	0,383	0,370	0,380	0,390	0,487	0,554	0,637
Супермаркет «Класс»,	1,035	1,077	1,731	1,037	1,046	1,514	1,866	4,062
ТОВ Магазин «Десятка	1,423	1,417	0,826	0,893	0,859	1,239	1,511	3,423
ТОВ Магазин «Хома»	0,090	0,097	0,026	0,189	0,197	0,267	0,330	0,412
ТОВ супермаркет«Sparexpress»	1,018	1,093	1,129	1,140	1,016	1,566	1,969	10,751
Мережеві підприємства	0,701	0,645	0,740	0,719	0,653	0,908	1,151	1,512
ТОВ Магазин «Віконт»	0,452	0,252	0,277	0,240	0,238	0,299	0,341	0,405
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,532	0,463	0,399	0,276	0,268	0,530	0,822	-0,756
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1,164	1,084	0,990	0,936	0,965	1,347	1,590	3,207
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ТОВ «Капсулар»	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,000	0,000	0,000	0,000	0,437	0,579	0,680	0,939
ТОВ «Данилевський»	1,405	0,662	0,728	0,718	0,579	0,742	0,861	1,043
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,063	0,072	0,068	0,152	0,151	0,194	0,226	0,277
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ТОВ «Старт»	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ТОВ «Рокфор-маркет»	1,152	1,115	1,274	1,383	1,310	2,635	3,169	-1,994
Немережеві підприємства	0,402	0,292	0,288	0,242	0,252	0,339	0,400	0,602

Додаток И

Таблиця И.1

Перший агрегат - Власні оборотні кошти для формування запасів

Підприємства	1. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів: $\pm \Phi C^{BOK} = K_{BOK} - Z$; тис. грн								
	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.	
«АТБ-Маркет»	- 2564725,41	- 2436437,1	- 2776455,8	- 2634881,9	- 2370090,8	- 2464894,45	- 3007171,23	-2916956	-2646451,59
Фрешмаркет «Брусничка»	- 749213,052	- 727198,05	- 771543,55	- 831834,25	- 1061792,1	- 1104263,75	- 1347201,78	-1306786	-987479,028
Супермаркет «Рост»	- 2075448,85	- 2387132,2	- 3124217,4	- 4020206,8	- 5071083,8	- 5273927,18	- 6434191,16	-6241165	-4328421,61
ТОВ «ПОСАД»	- 818021,577	- 967802,74	- 1009629,5	- 1103690,3	- 1113264,7	- 1157795,29	- 1412510,25	-1370135	-1119106,16
Супермаркет «Класс»	- 1379215,51	- 1444700,1	- 1891231,4	- 1719908,8	- 1980636,4	- 2059861,89	- 2513031,5	-2437641	-1928278,28
ТОВ Магазин «Десятка»	-32017,194	- 33627,896	- 28911,163	- 34228,152	- 35054,069	- 36456,2318	- 44476,6027	-43142,3	-35989,2016
ТОВ Магазин «Хома»	-13120,091	- 12653,288	-15893,45	- 22964,086	- 21396,211	- 22252,0594	- 27147,5125	-26333,1	-20219,9731
ТОВ супермаркет «Spagexpress»	-50019,111	- 58443,374	- 53443,011	- 62353,852	- 76501,791	- 79561,8626	- 97065,4724	-94153,5	-71442,7478
Мережеві підприємства	- 7681780,79	- 8067994,8	- 9671325,2	- 10430068	- 11729820	- 12199012,7	- 14882795,5	- 14436312	-11137388,6
ТОВ Магазин «Віконт»	-25917,454	- 27034,798	- 32965,716	- 33020,747	- 24166,971	- 25133,6498	- 30663,0528	-29743,2	-28580,6937
ПП «НЕГОЦІАНТ»	-22651,415	- 25359,799	-26873,66	- 30552,375	- 34306,348	- 35678,6019	- 43527,8943	-42222,1	-32646,5188
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-2235,366	-2306,217	-2335,145	-2519,222	-2889,975	-3005,574	-3666,8002	-3556,8	-2814,38694

Продовження додатку И
Продовження таблиці И.1

ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	-425,897	-1458,039	-611,895	-794,955	-1292,946	-1344,6638	-1640,4898	-1591,28	-	1145,02011
ТОВ «Магазин «Продукти»	-805,69	-795,633	-745,687	-783,994	-1027,735	-1068,8444	-1303,9901	-1264,87	-	974,555504
ТОВ «Капсулар»	-335,271	-551,666	-1070,223	-539,575	-483,527	-502,86808	-613,49905	-595,094	-	586,465403
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛПК»	-1084,574	-1243,565	-2378,763	-2229,829	-2547,698	-2649,6059	-3232,5192	-3135,54	-	2312,76222
ТОВ «Данилевський»	-1176,669	-1017,791	-1037,453	-1210,343	-1119,265	-1164,0356	-1420,1234	-1377,52	-	1190,39997
ТОВ Фірма «Сонячний»	-424,541	-522,964	-366,007	-602,742	-668,734	-695,48336	-848,48969	-823,035	-	618,999508
ТОВ «Бізнес-Школа»	-65,653	-107,802	-163,059	-177,975	-183,173	-190,49992	-232,40990	-225,438	-	168,251178
ТОВ «Старт»	-501,381	-544,321	-679,243	-840,72	-830,663	-863,88952	-1053,9452	-1022,33	-	792,061199
ТОВ «Рокфор-маркет»	-2368,254	-2435,263	-2548,602	-2890,653	-3025,236	-3146,2454	-3838,4194	-3723,27	-	2996,99247
Немережеві підприємства	-57992,165	-	-	-76163,13	-	-	-92041,633	-	-	-
		63377,858	71775,453		72542,271	75443,9618		89280,384		74827,1071
Разом за вибірковою сукупністю	-	-	-	-	-11802362	-	-	-14525592	-	-
	7739772,96	8131372,7	9743100,7	10506231		12274456,7	14974837,1			11212215,7

Продовження додатку ІІ
Таблиця ІІ.2

Другий агрегат – Ф1 + Довгострокові зобов'язання

Підприємства	2. Надлишок (+) абонестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів: $\pm \Phi C^{\Phi K} = K_{\Phi K} - 3$; тис. грн								
	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.	
«АТБ-Маркет»	-69503,47	-98547,87	-291914,67	-269109,27	-1005342,6	-1045556	-1045555	-1014188	-348864
Фрешмаркет «Брусничка»	13277,03	-67688,97	-100297,97	-103077,77	-118451,67	-123190	-123189	-119493	-1042037
Супермаркет «Рост»	-1414709,2	-1593135,6	-600836,57	-1244487,4	-2709185,3	-2817553	-2817551	-2733025	-1106616
ТОВ «ПОСАД»	67031,03	-121039,27	-206280,17	-290022,67	-299614,47	-311599	-311598	-302250	-520482
Супермаркет «Класс»,	-573340,37	-628166,57	-966374,97	-750675,67	-888716,87	-924266	-924264	-896536	-418015
ТОВ Магазин «Десятка	-17858,37	-18979,27	-14834,27	-13758,07	-17235,17	-17924,6	-17923,4	-17385,7	-15071,5
ТОВ Магазин «Хома»	-10215,17	-9394,37	-13548,67	-15281,07	-13893,57	-14449,3	-14448,1	-14014,7	-22510,5
ТОВ супермаркет «Spaexpress»	-15927,57	-23382,67	-20413,57	-28299,27	-40819,57	-42452,4	-42451,1	-41177,6	-1911938
Мережеві підприємства	-2021246	-2560335	-2214501	-2714711	-5093259	-5296990	-5296980	-5138070	-1902828
ТОВ Магазин «Віконт»	-13974,67	-17539,47	-17972,07	-18020,77	-10185,57	-10593	-10591,8	-10274	-18349,8
ПП «НЕГОЦІАНТ»	-12449,57	-16612,77	-18370,17	-24035,87	-27631,27	-28736,5	-28735,3	-27873,2	-11989,2
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	-579,27	-639,77	-665,37	-828,27	-1142,67	-1188,38	-1187,16	-1151,54	-935,093
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	-375,77	-1289,17	-540,37	-702,37	-1143,07	-1188,79	-1187,57	-1151,95	-878,568
ТОВ «Магазин «Продукти»	-711,87	-702,97	-658,77	-692,67	-908,37	-944,705	-943,485	-915,18	-651,598
ТОВ «Капсулар»	-295,57	-487,07	-945,97	-476,37	-426,77	-443,841	-442,621	-429,342	-921,329
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	-958,67	-1099,37	-2103,97	-1972,17	-1140,17	-1185,78	-1184,56	-1149,02	-832,142

Продовження додатку И
Продовження таблиці И.2

ТОВ «Данилевський»	-506,27	-352,27	-185,07	-355,47	-274,87	-285,865	-284,645	-276,105	-317,857
ТОВ Фірма «Сонячний»	-259,17	-346,17	-215,77	-296,27	-354,67	-368,857	-367,637	-356,608	-229,481
ТОВ «Бізнес-Школа»	-56,97	-94,27	-143,17	-156,37	-160,97	-167,409	-166,189	-161,203	-398,199
ТОВ «Старт»	-442,57	-480,57	-599,97	-742,87	-733,97	-763,329	-762,109	-739,246	-1185,02
ТОВ «Рокфор-маркет»	-1448,47	-1504,37	-1547,57	-1786,37	-1812,57	-1885,07	-1883,85	-1827,34	-23039,1
Немережеві підприємства	-32058,8	-41148,2	-43948,2	-50065,8	-45914,9	-47751,5	-47736,9	-46304,8	-1940372
Разом за вибірковою сукупністю	-2053305	-2601483	-2258449	-2764777	-5139174	-5344741	-5344717	-5184375	-3836378

Продовження додатку II
Таблиця II.3

Третій агрегат – Ф2 + Короткострокові кредити

Підприємства	3. Надлишок (+) абонестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів: $\pm \Phi C^{3Д} = K_{3Д} - 3$; тис. грн								
	на 1. 01. 2010 р.	на 1. 01. 2011 р.	на 1. 01. 2012 р.	на 1. 01. 2013 р.	на 1. 01. 2014 р.	на 1.01. 2015р.	на 1. 01. 2016 р.	на 1. 01. 2017 р.	
«АТБ-Маркет»	148747,53	198092,93	113455,43	140881,93	-15514,77	-16135,361	-19685,1402	-19094,6	66343,49538
Фрешмаркет «Брусничка»	72547,63	57736,13	51243,43	42995,53	27588,73	28692,2792	35004,58062	33954,44	43720,34413
Супермаркет «Рост»	- 328073,47	- 347792,07	-34844,67	- 236333,67	- 502385,37	-522480,78	-637426,557	-618304	-403455,044
ТОВ «ПОСАД»	221389,23	193345,23	202341,13	135249,43	118371,53	123106,391	150189,7973	145684,1	161209,6052
Супермаркет «Класс»,	17679,63	-15953,17	-51906,67	-7537,07	-65128,37	-67733,505	-82634,8759	-80155,8	-44171,2325
ТОВ Магазин «Десятка	-1270,17	-2088,77	-622,17	126,63	-899,37	-935,3448	-1141,12066	-1106,89	-992,150312
ТОВ Магазин «Хома»	770,23	910,53	-560,17	-472,57	-1705,27	-1773,4808	-2163,64658	-2098,74	-886,639319
ТОВ супермаркет «Sparaxpress»	3351,53	1273,33	2793,53	642,63	-4166,57	-4333,2328	-5286,54402	-5127,95	-1356,65931
Мережеві підприємства	135142,1	85524,14	281899,8	75552,84	-443839	-461593	-563143,51	-546249	-179588,281
ТОВ Магазин «Віконт»	1669,914	1785,287	6032,957	7165,895	4199,758	4367,74832	5328,65295	5168,793	4464,875704
ПП «НЕГОЦАНТ»	17,289	-1043,442	-961,743	-2624,99	-5079,915	-5283,1116	-6445,39615	-6252,03	-3459,16788
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	182,495	178,314	290,975	339,904	247,583	257,48632	314,1333104	304,7093	264,4499927
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	426,349	236,735	395,952	370,866	174,02	180,9808	220,796576	214,1727	277,4840068
ТОВ «Магазин «Продукти»	194,021	168,257	191,196	141,25	100,457	104,47528	127,4598416	123,636	143,844021
ТОВ «Капсулар»	251,086	145,318	244,758	129,724	125,656	130,68224	159,4323328	154,6494	167,663242
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	154,019	125,882	103,282	40,341	310,75	323,18	394,2796	382,4512	229,2731015

*Продовження додатку И
Продовження таблиці И.3*

ТОВ «Данилевський»	45,539	172,89	235,266	145,318	191,874	199,54896	243,4497312	236,1462	183,7539913
ТОВ Фірма «Сонячний»	355,611	266,793	277,754	280,24	278,545	289,6868	353,417896	342,8154	305,6078819
ТОВ «Бізнес-Школа»	540,931	473,018	519,913	506,014	461,605	480,0692	585,684424	568,1139	516,9185644
ТОВ «Старт»	209,728	264,759	181,478	151,307	182,156	189,44224	231,1195328	224,1859	204,271965
ТОВ «Рокфор-маркет»	342,729	402,845	431,434	319,112	286,229	297,67816	363,1673552	352,2723	349,4333562
Немережеві підприємства	4389,711	3176,656	7943,222	6964,981	1478,718	1537,86672	1876,197398	1819,9115	3648,407949
Разом за вибірковою сукупністю	139531,85	88700,796	289843,06	82517,821	- 442360,74	-460055,17	-561267,309	- 544429,29	-175939,873

Додаток К

Методичний інструментарій експрес-оцінки фінансової стійкості підприємства роздрібної торгівлі на основі інтегрального підходу

№ з/п	Показник	Алгоритм розрахунку показника (коефіцієнта)	Елементи формул, умовні позначення
1	2	3	4
1.	Коефіцієнт вертикальної рівноваги джерел формування фінансових ресурсів, $K_{ВР ДФР}$	$K_{ВР ДФР} = \frac{(ВК + ДПК)}{ПЗ}$	ВК – власний капітал; ДПК – довгостроковий позиковий капітал; ПЗ – поточні зобов'язання
2.	Коефіцієнт горизонтальної рівноваги інвестування фінансових ресурсів в активи, $K_{ГР ІА}$	$K_{ГР ІА} = \frac{(ВК + ДПК)}{НА}$	НА – необоротні активи
3.	Коефіцієнт випередження швидкості обороту оборотних активів над оборотністю поточних зобов'язань, $K_{ВипОбОА/ПЗ}$	$K_{ВипОбОА/ПЗ} = \frac{K_{Об ОА}}{K_{Об ПЗ}}$	$K_{Об ОА}$ – коефіцієнт оборотності оборотних активів; $K_{Об ПЗ}$ – коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань;
4.	Коефіцієнт випередження швидкості обороту товарних запасів над оборотністю короткострокових банківських кредитів та кредиторської заборгованості за товари, $K_{ВипОбТЗ/(КБК+КЗТ)}$	$K_{ВипОбТЗ/(КБК+КЗТ)} = \frac{K_{Об ТЗ}}{K_{Об КБК+КЗТ}}$	$K_{Об ТЗ}$ – коефіцієнт оборотності товарних запасів; $K_{Об ОА}$ – коефіцієнт оборотності короткострокових банківських кредитів та кредиторської заборгованості за товари;
5.	Коефіцієнт співвідношення між темпами змін середньо-річної абсолютної величини власного капіталу та темпами змін середньорічної абсолютної величини загального капіталу, $K_{Т ВК/ТК}$	$K_{Т ВК/ТК} = \frac{ТЗ_{ВК}}{ТЗ_{К}}$	$ТЗ_{ВК}$ – темпи змін власного капіталу; $ТЗ_{К}$ – темпи змін загального капіталу;

1	2	3	4
6.	Коефіцієнт покриття прибутком (до сплати відсотків за кредит) фінансових витрат за користування позиковими фінансовими ресурсами, $K_{\text{Ппр}/\text{ФВПК}}$	$K_{\text{Ппр}/\text{ФВПК}} = \frac{\text{ПР}}{\text{ФВПК}}$	Пр – прибуток після оподаткування до сплати відсотків за кредитні кошти; ФВПК – фінансові витрати за користування позиковими фінансовими ресурсами
7.	Інтегральний показник (індикатор) фінансової стійкості, ІФС	$\text{ІФС} = \sqrt[6]{K_{\text{ВР}} \times K_{\text{ГР}} \times K_{\text{ВибобОА/ПЗ}} \times K_{\text{ТВК/ТК}} \times K_{\text{Ппр}/\text{ФВПК}}}$	

Додаток Л

Таблиця Л.1 .

Показники експрес-оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі вибіркової сукупності
1. Коефіцієнт вертикальної рівноваги джерел формування фінансових ресурсів на 1.01.2010-2017 рр.

Підприємства вибіркової сукупності	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015р.	2016 р.	2017 р.
«АТБ-Маркет»	7,914	6,115	4,576	4,512	1,392	1,046	0,843	0,588
Фрешмаркет «Брусничка»	14,151	7,852	6,568	7,183	8,129	6,788	5,986	5,045
Супермаркет «Рост»	0,284	0,304	2,698	1,611	0,588	0,364	0,238	0,058
ТОВ «ПОСАД»	9,354	4,282	3,165	2,968	2,941	2,484	2,292	1,695
Супермаркет «Класс»,	0,764	0,685	0,313	0,705	0,707	0,514	0,438	0,171
ТОВ Магазин «Десятка	0,322	0,317	0,645	0,935	0,691	0,504	0,434	0,163
ТОВ Магазин «Хома»	0,998	1,299	1,074	1,248	1,474	1,145	0,971	0,662
ТОВ супермаркет «Spar express»	1,007	0,738	0,715	0,577	0,517	0,353	0,295	0,046
Мережеві підприємства	2,249	1,886	2,403	2,276	1,242	0,941	0,780	0,505
ТОВ Магазин «Віконт»	0,909	0,928	1,214	1,373	2,384	1,996	1,837	1,317
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,793	0,564	0,539	0,361	0,305	0,162	0,110	-0,102
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1,140	1,129	1,059	0,926	0,757	0,571	0,508	0,214
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	2,912	1,063	2,301	1,946	1,367	1,067	0,919	0,601
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,025	1,079	1,093	1,138	0,904	0,675	0,572	0,296
ТОВ «Капсулар»	2,428	1,799	1,104	2,047	2,485	2,017	1,766	0,080
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1,066	0,977	0,445	0,574	1,276	1,014	0,906	0,558
ТОВ «Данилевський»	0,491	1,174	1,777	1,441	1,985	1,631	1,475	1,036
ТОВ Фірма «Сонячний»	2,300	1,930	2,365	1,997	1,874	1,534	1,385	0,961
ТОВ «Бізнес-Школа»	1,744	1,941	1,569	1,577	1,681	1,428	1,372	0,874
ТОВ «Старт»	0,713	0,689	0,597	0,498	0,505	0,362	0,328	0,051
ТОВ «Рокфор-маркет»	0,227	0,217	0,200	0,190	0,224	0,117	0,102	-0,138
Немережеві підприємства	0,936	0,816	0,931	0,912	1,072	0,839	0,747	0,378
Всі підприємства	2,234	1,874	2,383	2,258	1,241	0,941	0,780	0,504

2. Коефіцієнт горизонтальної рівноваги інвестування фінансових ресурсів в активи на 1.01.2010-2017 рр.

Підприємства вибіркової сукупності	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015р.	2016 р.	2017 р.
«АТБ-Маркет»	1,157	1,125	1,023	1,052	0,782	0,708	0,664	0,511
Фрешмаркет «Брусничка»	1,264	1,216	1,139	1,145	1,159	1,166	1,196	1,113
Супермаркет «Рост»	0,284	0,314	0,970	0,776	0,525	0,392	0,298	0,081
ТОВ «ПОСАД»	1,561	1,699	1,681	1,673	1,647	1,676	1,799	1,469
Супермаркет «Класс»,	1,098	1,263	0,718	1,045	0,983	0,861	0,853	0,368
ТОВ Магазин «Десятка	0,609	0,603	0,821	1,137	1,034	0,909	0,911	0,378
ТОВ Магазин «Хома»	1,167	1,282	0,956	0,952	0,952	0,891	0,879	0,662
ТОВ супермаркет «Sprag express»	1,886	1,692	1,588	1,090	0,918	0,755	0,733	0,126
Мережеві підприємства	1,044	1,043	1,098	1,047	0,866	0,790	0,762	0,544
ТОВ Магазин «Віконт»	1,567	1,878	2,115	1,694	1,603	1,616	1,731	1,371
ПП «НЕГОЦІАНТ»	1,015	0,853	0,876	0,700	0,607	0,389	0,307	-0,313
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1,100	1,165	1,228	1,224	1,230	1,118	1,157	0,539
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	1,258	1,006	1,195	1,159	1,024	0,963	0,965	0,697
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,038	1,027	1,033	0,993	0,953	0,857	0,844	0,483
ТОВ «Капсулар»	1,198	1,064	0,949	1,032	1,112	1,087	1,107	0,484
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,938	0,941	0,723	0,787	1,262	1,208	1,256	0,854
ТОВ «Данилевський»	0,718	1,325	1,483	1,182	1,383	1,368	1,440	1,117
ТОВ Фірма «Сонячний»	1,476	1,312	1,317	1,347	1,363	1,343	1,411	1,081
ТОВ «Бізнес-Школа»	3,208	3,167	2,924	2,739	2,710	2,774	3,099	2,181
ТОВ «Старт»	1,348	1,424	1,353	1,313	1,392	1,201	1,267	0,218
ТОВ «Рокфор-маркет»	1,272	1,164	1,003	0,990	1,146	0,723	0,734	-1,095
Немережеві підприємства	1,238	1,189	1,332	1,258	1,284	1,145	1,124	0,741
Всі підприємства	1,045	1,043	1,099	1,048	0,868	0,792	0,763	0,545

3. Коефіцієнт випередження швидкості обороту оборотних активів над оборотністю поточних зобов'язань
на 1.01.2010-2017 рр.

Підприємства вибіркової сукупності	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015р.	2016 р.	2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,482	0,542	0,743	0,859	1,26	0,893	1,090	1,057
Фрешмаркет «Брусничка»	0,253	0,346	0,483	0,539	0,496	0,561	0,684	0,663
Супермаркет «Рост»	3,539	3,216	1,928	1,489	2,04	1,549	1,889	1,833
ТОВ «ПОСАД»	0,229	0,304	0,402	0,447	0,46	0,465	0,567	0,550
Супермаркет «Класс»,	0,936	0,903	1,016	1,058	0,992	1,100	1,342	1,302
ТОВ Магазин «Десятка	1,26	1,262	1,216	1,016	0,94	1,057	1,289	1,250
ТОВ Магазин «Хома»	0,875	0,826	0,912	1,06	1,073	1,102	1,345	1,305
ТОВ супермаркет «Spar express»	0,679	0,726	0,779	0,873	1,005	0,908	1,108	1,074
Мережеві підприємства	1,032	1,016	0,935	0,918	1,033	0,954	1,164	1,129
ТОВ Магазин «Віконт»	0,753	0,721	0,646	0,625	0,593	0,650	0,793	0,769
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,988	1,051	1,094	1,135	1,215	1,180	1,440	1,397
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	0,906	0,883	0,848	0,846	0,866	0,880	1,073	1,041
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,626	0,831	0,874	0,759	0,881	0,789	0,963	0,934
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,964	0,968	0,97	0,986	1,029	1,025	1,251	1,214
ТОВ «Капсулар»	0,713	0,806	1	1,017	0,868	1,058	1,290	1,252
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1,076	1,07	1,152	1,195	0,984	1,243	1,516	1,471
ТОВ «Данилевський»	1,239	0,965	0,705	0,723	0,726	0,752	0,917	0,890
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,574	0,626	0,663	0,65	0,664	0,676	0,825	0,800
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,454	0,442	0,461	0,496	0,493	0,516	0,629	0,610
ТОВ «Старт»	0,844	0,837	0,848	0,88	0,885	0,915	1,117	1,083
ТОВ «Рокфор-маркет»	0,954	0,962	0,985	1,001	0,987	1,041	1,270	1,232
Немережеві підприємства	0,841	0,847	0,854	0,859	0,849	0,894	1,090	1,058
Всі підприємства	0,923	0,919	0,889	0,884	0,928	0,920	1,122	1,088

4. Коефіцієнт випередження швидкості обороту товарних запасів над оборотністю короткострокових банківських кредитів та кредиторської заборгованості за товари на 1.01.2010-2017 рр.

Підприємства вибіркової сукупності	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015р.	2016 р.	2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,541	0,652	0,951	1,084	1,615	1,127	1,375	1,334
Фрешмаркет «Брусничка»	0,256	0,337	0,470	0,529	0,454	0,550	0,671	0,651
Супермаркет «Рост»	3,444	3,154	1,892	1,426	1,940	1,483	1,809	1,755
ТОВ «ПОСАД»	0,228	0,295	0,387	0,422	0,420	0,439	0,535	0,519
Супермаркет «Класс»,	0,939	0,870	0,979	1,044	0,946	1,086	1,325	1,285
ТОВ Магазин «Десятка	1,262	1,235	1,198	1,004	0,895	1,044	1,274	1,236
ТОВ Магазин «Хома»	0,885	0,822	0,892	1,047	1,017	1,089	1,328	1,289
ТОВ супермаркет «Spar express»	0,665	0,697	0,757	0,877	0,955	0,912	1,113	1,079
Мережеві підприємства	1,028	1,008	0,941	0,929	1,030	0,966	1,179	1,144
ТОВ Магазин «Віконт»	0,731	0,684	0,618	0,624	0,589	0,649	0,792	0,768
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,984	1,039	1,075	1,095	1,110	1,139	1,389	1,348
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1,076	1,018	0,982	1,011	0,989	1,051	1,283	1,244
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,746	0,974	1,032	0,913	1,015	0,950	1,158	1,124
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,163	1,160	1,169	1,189	1,187	1,237	1,509	1,463
ТОВ «Капсулар»	0,878	0,967	1,240	1,270	0,985	1,321	1,611	1,563
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	1,291	1,252	1,330	1,360	1,072	1,414	1,726	1,674
ТОВ «Данилевський»	1,530	1,153	0,842	0,859	0,825	0,893	1,090	1,057
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,677	0,734	0,792	0,782	0,781	0,813	0,992	0,962
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,548	0,517	0,537	0,589	0,572	0,613	0,747	0,725
ТОВ «Старт»	1,034	1,035	1,010	0,984	0,980	1,023	1,248	1,211
ТОВ «Рокфор-маркет»	1,117	1,145	1,209	1,201	1,124	1,249	1,524	1,478
Немережеві підприємства	0,981	0,973	0,986	0,990	0,936	1,029	1,256	1,218
Всі підприємства	1,001	0,988	0,967	0,964	0,976	1,002	1,223	1,186

5. Співвідношення між темпами змін середньорічної величини власного капіталу на 1.01.2010-2017 рр.

Підприємства вибіркової сукупності	.2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015р.	2016 р.	2017 р.
«АТБ-Маркет»	1,230	1,452	1,190	1,012	1,310	1,362	1,235	1,198
Фрешмаркет «Брусничка»	1,050	1,178	1,108	0,978	0,951	0,989	1,193	1,157
Супермаркет «Рост»	0,881	0,994	0,898	0,849	0,795	0,827	1,036	1,005
ТОВ «ПОСАД»	0,952	0,947	0,925	0,963	0,975	1,014	1,175	1,140
Супермаркет «Класс»,	1,035	1,548	4,625	0,861	0,186	0,193	1,050	1,019
ТОВ Магазин «Десятка	0,949	0,986	0,137	0,004	0,921	0,958	0,005	0,005
ТОВ Магазин «Хома»	1,005	1,064	1,050	0,935	0,977	1,016	1,141	1,106
ТОВ супермаркет «Spar express»	1,305	2,768	1,856	1,132	0,499	0,519	1,381	1,340
Мережеві підприємства	1,051	1,367	1,474	0,842	0,827	0,860	1,027	0,996
ТОВ Магазин «Віконт»	1,167	1,212	1,205	1,099	1,154	1,200	1,341	1,301
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,967	0,967	1,012	0,993	0,902	0,938	1,211	1,175
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	0,911	0,747	0,280	1,028	1,205	1,253	1,254	1,217
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,955	0,842	0,963	1,124	0,912	0,948	1,371	1,330
ТОВ «Магазин «Продукти»	0,998	1,013	1,016	1,013	0,952	0,990	1,236	1,199
ТОВ «Капсулар»	0,994	0,954	0,850	1,024	1,178	1,225	1,249	1,212
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,901	0,978	0,768	0,867	1,012	1,052	1,058	1,026
ТОВ «Данилевський»	0,898	-0,351	3,800	0,953	1,330	1,383	1,163	1,128
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,962	0,969	0,999	0,963	0,919	0,956	1,175	1,140
ТОВ «Бізнес-Школа»	0,994	1,019	0,980	0,963	1,013	1,054	1,175	1,140
ТОВ «Старт»	0,946	0,989	0,949	0,902	0,948	0,986	1,100	1,067
ТОВ «Рокфор-маркет»	1,204	0,859	1,376	1,618	1,098	1,142	1,974	1,915
Немережеві підприємства	0,991	0,850	1,183	1,046	1,052	1,094	1,276	1,237
Всі підприємства	1,017	1,072	1,308	0,958	0,955	0,994	1,169	1,134

6. Коефіцієнт покриття прибутком (до сплати відсотків за кредит) фінансових витрат за користування позиковими коштами на 1.01.2010-2017 рр.

Підприємства вибіркової сукупності	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015р.	2016 р.	2017 р.
«АТБ-Маркет»	0,732	0,706	0,954	0,917	0,988	1,028	1,119	0,997
Фрешмаркет «Брусничка»	1,619	2,643	1,888	2,226	2,243	2,333	2,716	2,263
Супермаркет «Рост»	0,784	0,529	0,526	0,508	0,613	0,638	0,620	0,618
ТОВ «ПОСАД»	0,857	0,732	0,679	0,882	0,684	0,711	1,076	0,690
Супермаркет «Класс»,	2,069	1,896	1,742	1,633	1,303	1,355	1,992	1,314
ТОВ Магазин «Десятка	1,171	0,992	0,945	0,846	0,890	0,926	1,032	0,898
ТОВ Магазин «Хома»	0,571	0,643	0,935	0,983	0,938	0,976	1,199	0,946
ТОВ супермаркет «Spar express»	0,724	0,809	0,991	0,885	0,984	1,023	1,080	0,993
Мережеві підприємства	1,066	1,119	1,083	1,110	1,080	1,124	1,354	1,090
ТОВ Магазин «Віконт»	0,677	0,651	0,916	1,227	0,935	0,972	1,497	0,943
ПП «НЕГОЦІАНТ»	1,228	1,837	2,091	2,610	1,693	1,761	3,184	1,708
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1,270	1,368	1,513	1,205	0,775	0,806	1,470	0,782
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,580	0,560	0,994	0,964	0,961	0,999	1,176	0,969
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,805	2,081	1,880	1,475	1,185	1,232	1,800	1,195
ТОВ «Капсулар»	1,737	1,238	1,163	1,218	1,063	1,106	1,486	1,072
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,670	0,785	0,667	0,956	1,176	1,223	1,166	1,186
ТОВ «Данилевський»	1,542	1,338	1,019	0,604	0,561	0,583	0,737	0,566
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,769	0,743	1,013	0,863	0,958	0,996	1,053	0,966
ТОВ «Бізнес-Школа»	1,061	1,184	1,808	1,697	1,126	1,171	2,070	1,136
ТОВ «Старт»	1,395	0,877	1,055	0,756	0,892	0,928	0,922	0,900
ТОВ «Рокфор-маркет»	1,109	1,370	1,591	1,651	1,703	1,771	2,014	1,718
Немережеві підприємства	1,154	1,169	1,309	1,269	1,086	1,129	1,548	1,095
Всі підприємства	1,193	1,213	1,342	1,272	1,098	1,142	1,552	1,108

Інтегральний показник експрес-оцінки фінансової стійкості торговельних підприємств вибіркової сукупності

Підприємства вибіркової сукупності	на 1.01 2010 р.	на 1.01 2011 р.	на 1.01 012 р.	на 1.01 2013 р.	на 1.01 2014 р.	на 1.01 2015р.	на 1.01 2016 р.	на 1.01 2017 р.	Середнє значення
«АТБ-Маркет»	1,136	1,164	1,247	1,265	1,192	1,240	1,454	1,309	1,251
Фрешмаркет «Брусничка»	1,120	1,230	1,235	1,312	1,286	1,337	1,569	1,412	1,313
Супермаркет «Рост»	0,938	0,894	1,285	1,023	0,917	0,954	1,119	1,007	1,017
ТОВ «ПОСАД»	0,924	0,876	0,897	0,963	0,924	0,961	1,127	1,015	0,961
Супермаркет «Класс»,	1,079	1,122	1,103	1,023	0,735	0,764	0,897	0,807	0,941
ТОВ Магазин «Десятка	0,838	0,814	0,681	0,393	0,889	0,925	1,085	0,976	0,825
ТОВ Магазин «Хома»	0,896	0,958	0,967	1,033	1,058	1,100	1,291	1,162	1,058
ТОВ супермаркет «Spar express»	0,965	1,060	1,035	0,886	0,779	0,810	0,950	0,855	0,918
Мережеві підприємства	0,987	1,015	1,056	0,987	0,973	1,011	1,186	1,068	1,035
ТОВ Магазин «Віконт»	0,923	0,937	1,021	1,034	1,063	1,106	1,297	1,167	1,068
ПП «НЕГОЦІАНТ»	0,988	0,988	1,027	0,967	0,851	0,885	1,038	0,934	0,960
ТОВ «Фірма ІВАНКО»	1,060	1,032	0,878	1,031	0,952	0,990	1,161	1,045	1,019
ТОВ «ДЕССА ПЛЮС»	0,991	0,861	1,155	1,092	1,016	1,057	1,240	1,116	1,066
ТОВ «Магазин «Продукти»	1,136	1,174	1,161	1,121	1,029	1,070	1,255	1,130	1,135
ТОВ «Капсулар»	1,211	1,099	1,043	1,227	1,198	1,246	1,462	1,315	1,225
Магазин «Продукти», ТОВ Фірма «ЛІК»	0,971	0,991	0,795	0,921	1,125	1,170	1,373	1,235	1,073
ТОВ «Данилевський»	0,987	0,966	1,350	0,921	1,035	1,076	1,263	1,136	1,092
ТОВ Фірма «Сонячний»	0,996	0,971	1,088	1,021	1,026	1,067	1,252	1,127	1,068
ТОВ «Бізнес-Школа»	1,066	1,092	1,124	1,128	1,066	1,109	1,301	1,170	1,132
ТОВ «Старт»	1,017	0,950	0,941	0,853	0,895	0,931	1,092	0,983	0,958
ТОВ «Рокфор-маркет»	0,862	0,830	0,898	0,920	0,900	0,936	1,098	0,988	0,929
Немережеві підприємства	1,017	0,991	1,040	1,020	1,013	1,054	1,236	1,112	1,060
Всі підприємства	1,004	1,001	1,047	1,006	0,996	1,035	1,215	1,093	1,050

Додаток М

Фінансовий звіт ТОВ «Капсулар»

Додаток 1
до Положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

		КОДИ		
		Дата (рік, місяць, число)		
		2018	01	01
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "КАПСУЛАР"	за ЄДРПОУ 38128375		
Територія	ХАРКІВСЬКА	за КОАТУУ 6322010100		
Організаційно-правова форма господарюван		за КОПФГ 240		
Вид економічної діяльності		за КВЕД 10,89		
Середня кількість працівників, осіб	47			
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон: пров. Залізничний, 3/4, м. Дергачі, Харківська обл., 62300, 0577806229				

1. Баланс на 31 грудня 2017 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД #####

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	90,4	4,7
Основні засоби:	1010	2324,0	4071,5
первісна вартість	1011	3222,2	5793,8
знос	1012	(898,2)	(1 722,3)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	2414,4	4076,2
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	5631,9	9753,1
у тому числі готова продукція	1103	1769,0	2314,5
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	5359,3	11764,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	626,2	478,1
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	538,5	1257,3
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	1084,8	911,3
Витрати майбутніх періодів	1170	3,2	3,0
Інші оборотні активи	1190	117,3	34,4
Усього за розділом II	1195	13361,2	24201,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу,	1200	-	-
Баланс	1300	15775,6	28278,1

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	200,0	200,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1164,6	1801,9
Неоплачений капітал	1425	(197,0)	-
Усього за розділом I	1495	1167,6	2001,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:	1610	-	-
довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1615	5333,8	8215,2
розрахунками з бюджетом	1620	172,1	14,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	169,2	-
розрахунками зі страхування	1625	6,1	15,8
розрахунками з оплати праці	1630	36,6	74,8
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	9059,4	17955,9
Усього за розділом III	1695	14608,0	26276,2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,			
Баланс	1900	15775,6	28278,1

**2. Звіт про фінансові результати
за 2017 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт,	2000	24485,0	15074,3
Інші операційні доходи	2120	298,2	303,4
Інші доходи	2240	14,4	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	24797,6	15377,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт,	2050	(16794,4)	(11 536,3)
Інші операційні витрати	2180	(7 365,9)	(2 900,9)
Інші витрати	2270	-	-
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(24 160,3)	(14 437,2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	637,3	940,5
Податок на прибуток	2300	(114,7)	(169,2)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	522,6	771,3

Керівник

Головний бухгалтер

Нагорний О.Ю.

(ініціали, прізвище)

Подшиваліна Н.О.

(ініціали, прізвище)

Додаток Н

Акти впровадження

Ф-4.2.0-05-00

Capsular®

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «КАПСУЛАР»
 пров. Залізничний, ¼, м. Дергачі, Харківська область, Україна, 62300
 Код ЄДРПОУ 38128375
 Тел./факс: +38(057) 780-62-29, +38(05763) 200-09, +38(05763) 206-36
www.capsular.com.ua E-mail: info@capsular.com.ua

Вих. № 75 від 24.05.2017

ДОВІДКА

про використання результатів та окремих пропозицій,
 поданих у дисертації Нагорної І.В. на здобуття наукового ступеня
 кандидата економічних наук за темою:

«Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі»

За результатами дисертаційного дослідження щодо формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі, виконаного Нагорною І. В., прийняті для впровадження в діяльність ТОВ «Капсулар» методичні рекомендації для ефективного управління фінансовою стійкістю та рекомендації щодо удосконалення методики аналізу фінансової стійкості.

З метою підвищення якості обліково-аналітичної інформації для оптимізації методичного підходу оцінки фінансової діяльності підприємства при організації обліку використано науково-практичні положення, отримані за результатами дисертаційної роботи Нагорної І. В.:

- методичні аспекти формування облікової політики, які ґрунтуються на положеннях МСБО, МСФЗ та П(С)БО, враховують потреби аналізу фінансової стійкості та систематизують комплекс елементів за трьома групами: елементи, що викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, що не викликають зміни показників фінансової звітності; елементи щодо яких однозначна оцінка є неможливою;

- побудова єдиного інформаційного поля аналізу фінансової стійкості підприємства торгівлі, яка формується з декількох взаємопов'язаних контурів, а саме: формування укрупнених (мега) рахунків та економічних агрегатів аналізу фінансової стійкості, фінансове планування та передача інформації в єдине сховище даних.

Подані до впровадження науково-практичні рекомендації дозволили покращити якість інформаційного поля аналітичних процедур щодо оцінки фінансової стійкості підприємства. Апробація результатів дисертаційного дослідження Нагорної І. В. свідчить про їх вагомість для використання в практиці.

З повагою,
 Директор ТОВ «КАПСУЛАР»

О.Ю. Нагорний

ТОВ «МЕТАЛ-ПРИНТ»
ЄДРПОУ 38530753

49021, Україна, м. Дніпро,
вул. Симиренківська, 6-4А, кім. 312

tel.: +38 (056) 732-40-31
www.metalprint-ua.com

№1045 від 21.03.2018

ДОВІДКА
про використання рекомендацій
дисертаційного дослідження Нагорної Ірини Володимирівни
виконаного на тему «Інформаційне забезпечення аналізу фінансової
стійкості підприємств торгівлі»

ТОВ «МЕТАЛ-ПРИНТ» прийняті до впровадження науково-практичні рекомендації дисертаційної роботи І. В. Нагорної щодо методичного підручтя формування інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства для визначення рівня розвитку діяльності підприємства, який впливає на ефективність реалізації обраної бізнес-моделі.

Зокрема, прийнято до впровадження порядок формування системи показників і формат внутрішньої управлінської звітності відносно оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі з урахуванням галузевих особливостей, що дозволило отримати повні дані для якісної оцінки ефективності підприємницької діяльності.

Застосовано рекомендований методичний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства, з використанням системи показників, яка забезпечує представлення достовірної інформації про фінансовий стан за необхідним аналітичним розрізом для ухвалення управлінських рішень.

Позитивні результати апробації запропонованих автором методичних рекомендацій щодо формування інформаційного забезпечення в системі бухгалтерського обліку для оцінки фінансової стійкості підприємства торгівлі підтвердили практичну цінність та значимість проведених науково-методичних розробок й обґрунтувань.

Довідка видана для представлення у спеціалізовану вчену раду для захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

**Товариство з обмеженою відповідальністю
«ВІЖН ПАРТНЕР»**

*До спеціалізованої вченої ради
із захисту дисертацій*

**ДОВІДКА
від 11 червня 2018 року
про впровадження результатів дисертаційної роботи
Нагорної Ірини Володимирівни**

ТОВ «Віжн Партнер» підтверджує, що розроблені у дисертаційній роботі пропозиції Нагорної Ірини Володимирівни впроваджено у діяльність підприємства, зокрема:

1. Запропоновані методичні аспекти відображення в обліку окремих господарських операцій з елементами облікових процедур за нормами міжнародних стандартів, які дозволяють формувати достовірні показники для управлінської та фінансової звітності через адаптацію форм первинних документів і внутрішньої звітності.

2. Розроблена система форм внутрішньої бухгалтерської звітності, яка своєчасно у повному обсязі генерує інформацію про активи, зобов'язання, доходи, витрати та фінансові результати підприємства для формування показників звітності та аналізу основних показників фінансової стійкості.

Апробація результатів дослідження І.В. Нагорної забезпечила формування повного інформаційного базису з метою оцінки фінансової стійкості нашого підприємства для потреб поточного та стратегічного управління економічною діяльністю підприємства. Це свідчить про реальність розроблених пропозицій та ефективність їх використання в сучасних умовах господарювання.

Головний бухгалтер

Р.Д. Черкашина

Товариство з обмеженою відповідальністю «ФУД ДЕВЕЛОПЕР»
Україна, 61072, Харківська область, м. Харків, пр. Науки, 56. Код ЄДРПОУ 42295067
e-mail: info@capsfood.com

Вих. № 12 від 09.08.2018

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Нагорної Ірини Володимирівни

Довідкою підтверджується те, що результати дисертаційної роботи Нагорної Ірини Володимирівни, в ході якої досліджувалися проблеми формування інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості підприємств торгівлі, були розглянуті й прийняті в облікову практику ТОВ «ФД».

У діяльності ТОВ «ФД» використовуються розроблена І. В. Нагорною модель механізму бухгалтерського інжинірингу, яка дозволяє сформувати систему показників звітності для оцінки фінансової стійкості ТОВ «ФД» з метою прийняття перспективних рішень, уникнення помилкових припущень, допущених на основі бухгалтерських ретроспективних даних.

Практичне значення для облікової практики у цій площині має рекомендована методика складання похідних балансових звітів, на підставі яких можна встановити дійсну вартість підприємства (у ринкових, справедливих, заставних, ліквідних цінах), рівень його фінансової захищеності, уточнену величину грошових потоків, платоспроможність, задля поточного, тактичного та стратегічного управління економічними процесами підприємства.

Довідка видана для подання у Спеціалізовану вчену раду для захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

З повагою,
директор ТОВ «ФД»

Д.Ю. Абсаямов

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ КНТЕУ
61045, м. Харків, пров. О. Яроша, 8, тел./факс (057) 340-45-87

22.10.18 № 910

ДОВІДКА

**про впровадження в навчальний процес результатів, окремих
 пропозицій та рекомендацій, отриманих в ході дослідження
 в дисертаційній роботі Нагорної Ірини Володимирівни
 за темою «Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовою
 стійкістю підприємств торгівлі»**

Наукові положення, що складають наукову новизну кандидатської дисертації викладача кафедри обліку та інформаційних технологій у бізнесі Нагорної Ірини Володимирівни «Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі» впроваджені в навчальний процес в Харківському торговельно-економічному інституті Київського національного торговельно-економічного університету, а саме:

- для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» при викладанні навчальних дисциплін:

1. Дисципліна «Бухгалтерський облік в торгівлі». Використано пропозиції автора щодо організаційних засад обліку складових фінансової стійкості підприємства торгівлі.

2. Дисципліна «Звітність підприємств». Матеріал тем дисципліни розширено врахуванням особливостей організаційно-методичного формування складових показників фінансової стійкості, через адаптацію форм первинних документів і внутрішньої звітності до потреб торговельної галузі.

- для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» при викладанні навчальних дисциплін:

1. Дисципліна «Оцінювання та облік майна в матеріальній формі». Використано пропозиції автора щодо організаційно-методичних положень комплексної оцінки фінансової стійкості підприємств.

2. Дисципліна «Оцінювання та облік цілісних майнових комплексів». Матеріал тем дисципліни розширено системою інтегральних показників, застосування яких дає змогу достовірно оцінити та побудувати концептуальні моделі з метою прогнозування ефективності управління підприємством.

**Заступник директора
з науково-педагогічної роботи
Харківського торговельно-економічного
інституту КНТЕУ,
к.п.н., доц.**

Н. Ю. Олійник

**Директор
Харківського торговельно-економічного
інституту КНТЕУ,
к.е.н., доц.**

К. Д. Гурова

Додаток П**НАУКОВІ ПРАЦІ, В ЯКИХ ОПУБЛІКОВАНІ ОСНОВНІ НАУКОВІ
РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ**

1. Оспіщев В. І., Нагорна І. В. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. ; у 2-х ч. Харків : ХДУХТ, 2009. Вип. 2. С. 218–223. (заг. обсяг 0,25 друк. арк., особисто автору належить 0,15 друк. арк.: подано класифікацію чинників, які формують фінансову стійкість підприємства).

2. Нагорна І. В. Специфіка фінансової стійкості торговельного підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. ; у 2-х ч. Харків : ХДУХТ, 2010. Вип. 1. С. 336–343. (0,39 друк. арк.).

3. Нагорна І. В. Резерви підприємства як інструмент підвищення фінансової стійкості. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. С. 114–118. (0,45 друк. арк.).

4. Чумак О. В., Нагорна І. В. Організаційні особливості торговельних процесів як підґрунтя аналітичних досліджень. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: УДУФМТ, 2011. №5. С. 86–91. (заг. обсяг 0,42 друк. арк., особисто автору належить 0,2 друк. арк.: уточнено систему чинники, які впливають на стійкість підприємств роздрібною торгівлі).

5. Nagorna I. V. Formation of indicators ensure the financial sustainability of the enterprise. *Wirtschaft und Management: Theorie und Praxis: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel*. Verlag SWG imex GmbH. Nurnberg, Deutschland, 2014. Vol. 1. 323–328 p. (включено до: Thomson Reuters) (0,33 друк. арк.).

6. Нагорна І. В. Облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства. [Електронний ресурс] Економіка та суспільство: елект. наук. фахове видання. Мукачево: Мукачівський державний університет, 2016. Випуск 3. С. 534-537. Режим доступу:

http://economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/91.pdf. (включено до: Index Copernicus, Cite Factor, Eurasian Scientific Journal Index, Scientific Indexing Services) (0,38 друк. арк.).

7. Нагорна І. В. Економіко-сутнісний вимір інформаційного забезпечення в аналітичній системі управління фінансовою стійкістю. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Ужгород: УжНУ «Говерла», 2017. Випуск 1(49). Том 1. С. 188–192. (включено до: Index Copernicus, Google Scholar, ResearchBib, Російський індекс наукового цитування) (0,48 друк. арк.).

8. Чумак О. В., Нагорна І. В. Механізм інжинірингу при формуванні інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості підприємства. Бізнес-інформ. 2017. №12. С. 359–364. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Scientific Indexing Services та ін.) (заг. обсяг 0,59 друк. арк., особисто автора 0,3 друк. арк.: розроблено модель концепції механізмів та інструментів бухгалтерського інжинірингу в аналізі фінансової стійкості торговельного підприємства).

9. Savchenko I., Nagorna I. The evaluation of methodological aspects of the trade enterprises financial stability analysis. Accounting theory and practice. Vilnius, 2018. Vol. 17–18. 85–96 p. (заг. обсяг 0,6 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.: обґрунтовано доцільність адаптування та впровадження у практику структури індикаторів ефективності за окремими напрямками діяльності і структурними підрозділами, встановлення вагомості їх впливу на інтегральний показник ефективності функціонування торговельного підприємства).

10. Чумак О. В., Нагорна І. В. Емерджентність економічної та облікової політики в управлінні фінансовою стійкістю підприємства. Економічний простір: Збірник наукових праць. Дніпро: ПДАБА. 2018. № 140. С. 145–157. (включено до: Index Copernicus, Google Scholar) (заг. обсяг 0,78 друк. арк., особисто автора 0,39 друк. арк.: наведено елементи облікової політики, які забезпечують якість фінансового інформаційного масиву для аналітичних

процедур, рекомендовано окремі методичні підходи до обрання методичних положень щодо певних об'єктів обліку).

НАУКОВІ ПРАЦІ, ЯКІ ЗАСВІДЧУЮТЬ АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

11. Оспіщев В. І., Нагорна І. В. Фінансова стійкість як економічна категорія. Оптимізація наукових досліджень – 2009: збірка наук. праць, Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2009. С. 90–93. (заг. обсяг 0,28 друк. арк., особисто автору належить 0,18 друк. арк.: уточнено поняття «фінансова стійкість»).

12. Нагорна І. В. Основні чинники впливу на фінансову стійкість роздрібних мереж. Розвиток фінансових відносин в умовах трансформаційних процесів: матеріали II Симпозіуму, м. Харків, 10 грудня 2009 р. Х.: ХІФ УДУФМТ, 2009. С. 364–365. (0,2 друк. арк.).

13. Нагорна І. В. Функції фінансової стійкості підприємства. Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: збірка матеріалів IV Міжнародного Форуму молодих вчених, м. Харків, 12 травня 2010 р. Х.: ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2010. С. 258–259. (0,1 друк. арк.).

14. Нагорна І. В. Аналіз фінансової стійкості підприємства: теоретичний огляд. Управління економічним потенціалом підприємства: збірка тез доповідей II Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 15 жовтня 2010 р. Х.: ХДУХТ, 2010. С. 92–93. (0,1 друк. арк.).

15. Нагорна І. В. Забезпечення фінансової стійкості підприємств торгівлі. Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект: збірка III Симпозіуму, м. Харків, 11 листопада 2010р. Х.: ХІФ УДУФМТ, 2010. С. 492. (0,1 друк. арк.).

16. Нагорна І. В. Функціональний аспект фінансової стійкості підприємства. Інноваційні технології підготовки фахівців за спеціальностями «Облік і аудит» та «Фінанси»: збірка Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 28-29 жовтня 2010 р. Х.: ХДУХТ, 2010. С. 220–222. (0,1 друк. арк.).

17. Чумак О. В., Нагорна І. В. Теоретический обзор методического инструментария оценки финансовой устойчивости предприятия. Управление в социальных и экономических системах: сборник тезисов XX Международной научно-практической конференции, г. Минск, 20 мая 2011 г. Минск: МИУ, 2011г. С. 116. (заг. обсяг 0,1 авт. арк., особисто автору належить 0,04 авт. арк.: проаналізовано методи оцінки фінансової стійкості).

18. Нагорна І. В. Методологічні основи аналізу фінансової стійкості підприємств. Трансформація фінансових відносин в умовах економічної глобалізації: збірка тез доповідей IV Симпозіуму, м. Харків, 10 листопада 2011р. Х.: ХІФ УДУФМТ, 2011. С. 213–214. (0,2 друк. арк.).

19. Нагорна І. В. Матриці динаміки коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості. Концепції, стратегії та напрями розвитку Української держави: економіка, фінанси, право: збірка тез наук.-практ. конф., м. Київ, 28 вересня 2012 р. К: УДУФМТ. 2012. С. 192–193. (0,2 друк. арк.).

20. Нагорна І. В. Формування інформаційного забезпечення аналітичних процедур. Інституційно-організаційні аспекти фінансової політики в умовах розбудови суспільства соціальної справедливості: матеріали VI Урочистого Симпозіуму з нагоди 70-річчя Харківського інституту фінансів УДУФМТ, м. Харків, 14 листопада 2013 р. Х.: ХІФ УДУФМТ, 2013. с. 229–230 (0,2 друк. арк.).

21. Нагорна І. В. Аналіз методичних підходів оцінки фінансової стійкості підприємств. Детермінанти сучасного розвитку соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності: Матеріали III-ї Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (IC YESS 2014) : у 2-х ч., м. Чернівці, 24-26 квітня 2014 року. Частина 2. 2014. С. 123–125. (0,18 друк. арк.).

22. Чумак О. В., Нагорна І. В. Фінансова стійкість в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства. Фінансова безпека аграрного бізнесу: збірка тез доповідей Всеукраїнської конференції, м. Житомир, 22-23 жовтня 2014 р. Житомир: ЖДТУ, 2014. С. 83–85. (заг. обсяг 0,19 друк. арк.,

особисто автора 0,09 друк. арк.: уточнено категорійний апарат фінансової безпеки, обґрунтовано роль фінансової стійкості як одного з ключових показників, які забезпечують фінансову безпеку підприємства).

23. Нагорна І. В. Об'єкти обліку, що формують показники агрегатів оцінки фінансової стійкості. Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 28 жовтня 2016 р. Х. : ХДУХТ, 2016. С. 95–96. (0,12 авт. арк.).

24. Нагорна І. В. Облікова політика щодо умовних об'єктів (активи і зобов'язання) за МСБО. Трансформаційні перетворення обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах євроінтеграційних процесів: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 листопада 2016 р. К. : КНЕУ, 2016. С. 223–226. (0,15 друк. арк.).

25. Нагорна І. В. Інформаційне підґрунтя в управлінні фінансовою стійкістю підприємств торгівлі. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 30-31 березня 2017 р. Х.: ХНЕУ, 2017. С. 495–496. (0,18 друк. арк.).

26. Нагорна І. В. Інфляційні коригування фінансової звітності підприємств: методичні аспекти застосування. Сучасні економічні, соціальні та екологічні детермінанти активізації розвитку країни та її регіонів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції ; у 2-х ч. м. Ужгород, 28-29 квітня 2017 р. Ужгород: УТЕІ КНТЕУ, 2017. Ч. 2. С. 131–133 (0,16 друк. арк.).

27. Нагорна І. В. Використання інструментів інжинірингу при оцінці фінансової стійкості підприємства. Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 17 жовтня 2017 р. Київ: НАСОА, 2017. С. 174–176. (0,17 друк. арк.).